ב"ה

אין ליכט
פון תורה

ספר

חק לישראל
ויגש

בלשון הקודש
ואידיש

751

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

בעזהשי"ת

ספר

חק לישראל

פרשת ויגש

❖

בלשון הקודש ואידיש

❖

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

❖

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

(ו) **ויכוין** בנט"י ב' פעמים יד גי' כ"ח כמ"ש בזוהר וז"ש חז"ל נט"י צריך
כ"ח גברא, וע"ל בדיני עניית אמן יהא ש"ר בכוונת ועתה יגדל
נא כ"ח כו' הוא ג"כ לכוונה זו בכאן:

(ז) **וכשבא** ליטול הפנים יטול כסדר הזה. תחילה יטול מקומות הקדושים
של התפילין דהיינו מקום מוחו של תינוק רופס מקום הנחת בית
של תפילין של ראש כדאיתא בש"ע או"ח סי' כ"ז ס"ט, ואח"כ יטול מקום
שהקשר של תפילין עליו מאחוריו למעלה מעורף כי גם שם מקום קדושה
והראיה שהראה הקב"ה למשה קשר של תפילין, ואח"כ ירחץ מקום הנחת
תפילין של יד מקום התפוח שבעצם הקו"בדו, ואחר כן ירחוץ הפנים הנעשה
בצלם אלהים, ואח"כ נוטל השפתיים, ויכוין לטהר ולנקות היטב השפתיים
שהם הכלי לאותיות בומ"ף שיוצאים מהשפתיים שיאירו באור בהיר בצאתם
אחר כן מהכלי שלהם בתפלה שיתפלל אח"כ. ואח"כ ירחוץ השניים ויכוין גם
כן לטהר הכלי של אותיות זשסר"ץ שיוצאים מהשניים, ואח"כ חלל הפה
והלשון הוא הכלי של אותיות דטלנ"ת, החיך כלי של אותיות גיכ"ק, ואח"כ
הגרון לטהר הכלי שיוצאים ממנו אותיות אחה"ע שהוא הגרון, והכוונה לטהר
הכלים האלו שטימא אותם בהשתמש אותם לדברים המכעיסים את הבורא יתב',
בלה"ר וכיוצא בו שיהיו נקיים וטהורים בצאתם בתפלה ויהיו ראוים להצטרף
אחת אל אחת לכתר על ראש מלך מלכי המלכים הקב"ה:

(ח) **בלבשו** הלבושים יהיה מלבוש הראשון של מצות, דהיינו טלית קטן
קודם שילבוש האנפלאות היינו בתי הירכיים. ויכוין שהוא מלבוש
הפנימי של הנשמה והטלית הגדול שיתעטף אחרי כן הוא לבוש אור מקיף
אל הנשמה מבחוץ, ובכל מלבושיו יזהר שילבש צד ימין תחילה כדי להגביר
תמיד מדת החסד כמו שהזהיר על זה האר"י ז"ל:

(ט) **ואח"כ** קודם שילך אל בית הכסא, יאמר התכבדו מכובדים וכו' ככתוב
בטור ואף שבש"ע כתוב שלא לאומרו עכשיו, עכ"ז חידש לן
האר"י ז"ל לאומרו גם עכשיו, ובזה ניצול שלא יהרהר בבית הכסא:

(י) **דעת** הרמב"ם שלא לחלק בין בית הכסא שבבית לבית הכסא שבשדה
אלא אפילו בבית הכסא שלנו שהם בבית לא ישב בין מזרח
למערב ואף שדעת שאר הפוסקים וכן הש"ע אינו כן מ"מ במה שהוא נוגע
בכבוד השכינה שהיא במערב ראוי להחמיר כהרמב"ם ז"ל.

(יא) **אין** להרהר בבית הכסא בשום צורך מצוה אלא יהרהר בצרכי הוצאות
ביתו, ובשבת שאסור להרהר גם בזה, יהרהר בבנינים נאים
ומצויירים וכמ"ש בספר חסידים:

(יב) **כבר** הזהירונו על זה חז"ל שאין לקנח ביד ימין אלא בשמאל ומ"מ
אף כשמקנח בשמאל יזהר שלא יסייע אל הקינוח האצבע שנקרא
אמה כי עליו קדושה יתירה מבשאר האצבעות לפי שכורך עליו ג' כריכות

ברצועות

ברצועות של תפילין ועיין בס' של"ה ויראה שלא תדבק בו ח"ו איזה צואה אפילו בפי טבעת דצואה במקומה מעכבת התפילה ואכור להתפלל ומה טוב ומה נעים לנהוג כמנהג הספרדיים שרוחצים אותו המקום במים וסמך לזה כדכתיב ומצואתו לא רחץ וזה עדיף מקינוח:

(יג) **ענין** הנטילה שנוטלין בצאתו מבה"כ מבואר בזוהר בראשית וז"ל על לבית הכסא לא יברך ולא יקרא בתורה אפילו מלה חדא עד דיסחי ידוי, ואי תימא בגין דמלוכלכין אינון לאו הכי הוא, כי במאי יתלכלכו אלא ווי לבני עלמא דלא משגיחין ולא ידעין ביקרא דמאריהון ולא ידעין על מה קאים עלמא רוחא חדא אית בכל בית הכסא דעלמא דשרייא תמן ואתהני מההוא לכלוכא וטינופא ומיד שרי על אינון אצבעין דידוי דבר גש ע"ש

(יד) **מי** שא"א לו לטבול אם אירע לו ח"ו מקרה בלתי טהור, או נזדווג ישפוך עליו תשעה קבין או ירחץ בשרו מהמתניים ולמטה ובפרט מקום הטינופת, שנתלכלכה מש"ז וכן אם יש כתם בחלוקו נכון לשפשפו היטב, וענין הטומאה של קרי ידוע לכל בני עבר. כן השומאה של קרי הוא טומאה רבה וגסה מאד. מה נאריך בה כבר כתבנו בספרינו באורך מקור הטומאה הזה, וענין הזה הוא כן שס"ה מלאכי חבלה הם השורים אצל פתחי בני ישראל במקומות המשונפים סמוך אצל המזוזה, לפי שבעל הבית בעצמו אינו חס על כבוד המצוה זו ולהחזיקו בטהרה, ע"כ ניתן להם רשות לשרות שם והם ממונים כל אחד על יום אחד, וכשנטמא אחד בלילה ח"ו בקרי הוא תחת ממשלתו של זה הס"א ולא יצא מתחת ידו עד כי יטהר, ע"כ הירא את דבר ה' ורוצה להדבק בקדושתו ית' יזהר מאד באם שאירע לו מקרה בלתי טהור ח"ו יטהר עצמו מיד בטבילה הראויה בבוקר באם שאפשר כו' ולא יקיל כלל כי אף שפסק הרמב"ם דהאידנא בטלו לטבילות דבעלי קריין, עכ"ז כבר כתוב בתשובה שמימיו לא ביטל טבילה אחת ולא רצה לכתוב בפסקיו שהוא חיוב, מטעם מוטב שיהיו שוגגין כו'. וכבר האריך מזה המגיד להגאון בית יוסף ז"ל כי אין שיעור וערך לגודל השכר הנזהרים בטבילה זו ע"כ יזהר אדם מאד לטהר עצמו מטומאה זאת הן ע"י טבילה ראויה או שפיכת ט' קבין או רחיצה ממתנים ולמטה, דהיינו רגליו והקרב והכרעים עד החגור כמ"ש מהרח"ו ז"ל ומועיל ג"כ לטהרת טומאה זו, ע"כ לא יקיל כי אין תשובה וטענה להמקילין בזה:

(טו) **איתא** במדרש הנעלם ר"י כד הוי קם בשחרית הוי מצלי ואמר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שיהיה לבי נכון ומסור בידי שלא אשכחך וטוב שיסדר הברכות בביתו מן אדון עולם עד הנותן לשכוי בינה ושם יאמר תפלה זו:

(טז) **כונת** הנחת תפילין הם ארוכים מארץ מדה, ונציג פה כוונה קצרה וארוכה כאשר מצאנו וראינו בזוהר חדש והוא זה, בהיות כי ידוע שענין הנחת תפילין הם באים להזכיר תוקף הגבורות אשר פעל ית' ב"ה במצרים כדי להוציא את בני ישראל עם סגולתו ופעל הנסים ע"י ג' שמות,

הוי"ה

הוי"ה, אהי"ה, אדנ"י, הוי"ה כה אמר ה'. אהיה, אהי"ה אשר אהי"ה, אדנ"י, ויאמר בי אדנ"י שלח נא ביד תשלח. והג' שמות אלו הם מרומזים בתפילין, והענין כי שם אהי"ה, טמיר וגניז בשם הוי"ה, והוי"ה בשם אדנ"י כמ"ש וה' בהיכל קדשו, גימטריא היכל כגימטריא אדנ"י, והנה הד' בתים של תפילין של ראש הם כנגד ד' אותיות שם אדנ"י, ובתוכם ד' פרשיות, י' קדש, ה' והיה כי יביאך, ו' שמע, ה' והיה אם שמוע, נגד ד' אותיות הוי"ה, ובתוך הד' פרשיות כ"א פעמים שם הוי"ה נגד שם אהי"ה שגימטריא כ"א. וכן בתפילין של יד, הבית הוא נגד שם אדנ"י שהיא ב"ת והיכל לשם הוי"ה. ובתוכה ד' פרשיות וכ"א שמות כנזכר, כוונה זו היא קצרה ואריכה לכוין בה כל מי אשר הריחו ה' ביראת שמים:

(יז) **כשבודק** הציצית יבדוק החוטים שלמעלה מהגדיל המונחים על הקרן הכגד כי שם אם נפסק אחד פסול דמיקרי נפסק מעיקרו וכמ"ש הרב הגדול הב"י ז"ל:

(יח) **כשכורך** הרצועות של יד על אצבעו הנקרא אמה ג' כריכות יכרוך על פרק אמצעי חד כריכה, ועל פרק הג' המחובר לכף ב' כריכות, והטעם שכריכה הראשונה היא נגד כת"ר והשתי כריכות הם נגד חכמה ובינה לכן יכרוך מתחילה כריכה א' בפרק האמצעי ואח"כ בראש פרק האחרון ואח"כ בסוף פרק התחתון והוא כסדר ג' ספירות הנ"ל, ובשעה שכורך ג' כריכות על אצבע האמצעי יאמר פסוקים אלו וארשתיך לי לעולם, וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים, וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'. בשם מהר"ן שפירא. ולכן צריכין ליזהר להסיר הג' כריכות מן האצבע האמצעי קודם שיחלוץ התפילין של ראש לבטל הקידושין:

(יט) **מצוה** מן המובחר שיתעטף בטלית גדול ויניח תפילין בביתו וילך מוכתר בציצית ותפילין לבהכ"נ, ואם ביתו רחוק מבית הכנסת יכול להסיר הטלית מעליו עד שיבא להעזרה של בית הכנסת וילבוש שם הטלית בהעזרה כי העיקר הוא שילך מפתח ביתו מעוטף בטלית ותפילין כי כן איתא בזוהר רות והביאו הרקנטי סוף פ' שלח וז"ל, א"ר נהוראי אסהדנא אמאן דנפק מתרעא דביתיה בעיטופא דמצוה ותפילין ברישא, אזדמנת שכינתא עליה ותרין מלאכין דעמיה חד מימינא וחד משמאלא כו' וכן הוא בזוהר פ' במדבר ובסידור האר"י ז"ל:

(כ) **ואחר** שלבש טלית ותפילין בהליכתו לבהכ"נ יעמוד אצל המזוזה ויאמר ח' ההיין של תמניא אפי בתהלים והוא מקובל מר' יהודא חסיד ז"ל מסוגל להציל ולהעביר עיני אדם מראות שוא ואח"כ יאמר פסוק שמע ישראל וכשיוצא מפתח ביתו ינשק המזוזה להכניע היצה"ר בשם שד"י כי יו"ד צד"י רי"ש ס"ת שד"י ויזכור בפיו שד"י, ויאמר פסוק מגדול עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב, ז"פ עיין בזוהר ואתחנן:

(כא) **וילך** במרוצה לבהכ"נ ובהליכתו יאמר ונדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו, וטוב מאוד שלא ימשוך בדיבור עם שום

אדם

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' שבת פ"ח

(א) משתשקע החמה עד שיראו ג' כוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא בין השמשות בכל מקום והוא ספק מן היום ספק מן הלילה ודנין בו להחמיר בכל מקום ולפיכך אין מדליקין בו והעושה מלאכה בין השמשות בע"ש דבמוצאי שבת בשוגג חייב חטאת בכל מקום וכוכבים אלו לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה. אלא בינונים ומשיראו שלשה כוכבים אלו הבינונים הרי זה לילה ודאי: (ב) פתילה שמדליקין בה לשבת אין עושין אותה מדבר שהאור מסכסכת בו כגון צמר ושער ומשי וצמר הארז ופשתן שלא ניפץ

מוסר

מספר חרדים דף ס"ט ע"ב

הכון לקראת אלהיך ישראל כי נשמתך כסא לו ולכך שרפרף הדום רגליו דכתיב השמים כסאי והארץ הדום רגלי ופירשו רז"ל יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו השמים היינו נשמה והארץ זה הגוף איזה בית אשר תבנו לי זו הנשמה דפירש בזוהר הוקר רגלך מבית רעך מילה"ר המרגל בך דהתמיד מלשין מן הנשמה דהיא בית רעך שהוא הש"ת דכתיב רעך ורע אביך אל תעזוב ואיזה מקום מנוחתי זה הלב דאמרו החכמים ה' נמצא בלב אוהביו. בן אדם למה לא תשכיל בטומאות שאתה נטמא פתאום פקח עיניך רחץ וטהר ותשמר מכל טומאה להבא

(א) משתשקע החמה עד שיראו שלשה כוכבים בינונים פון דיא צייט וואס דיא זונן גייט אונטער ביז עס ווערין גיזעהן דרייא שטערין מיטעלע, ניט גרויס אונ ניט קליין הוא הזמן הנקרא בין השמשות בכל מקום דאס איז דיא צייט וואס ווערט גערופין בין השמשות אויף יעדער ארט והוא ספק מן היום ספק מן הלילה די צייט איז אספק, מען ווייס ניט צו זיא גיהער צו טאג אדער צו נאכט ודנין בו להחמיר בכל מקום אונ אויף יעדער ארט, צו יעדער צייט, משפט מען שווערער צו מאכין ולפיכך אין מדליקין בו דריבער פריטאג פארין נאכט אין דיא צייט וואס די זונן איז שוין אונטער געגאנגען טאר מען שוין ניט צינדען ליכט והעושה מלאכה בין השמשות בערב שבת ובמוצאי שבת בשוגג חייב חטאת בכל מקום אונ דער וואס טוהט איין ארבעט ערב שבת בין השמשות, אונ מוצאי שבת בין השמשות, אומגערן, דארף ער ברייגען אקרבן חטאת, אויף יעדער ארט, ווארום אויב בין השמשות איז נאכט, האט ער דאך גיטאהן איין ארבעט שבת ביא נאכט, אונ אויב בין השמשות איז טאג, האט ער דאך גיטאהן איין ארבעט שבת פארין נאכט וכוכבים אלו לא גדולים הנראים ביום ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה דיא דרייא שטערין מיינט מען ניט גרויסע וואס ווערין גיזעהן ביא טאג אונ ניט קליינע וואס ווערין גיזעהן ביא נאכט אלא בינונים נאר מיטעלע וואס ווערין גיזעהן צווישען טאג אונ נאכט ומשיראו שלשה כוכבים אלו הבינונים אונ וויא עס ווערין גיזעהן דרייא שטערין מיטעלע הרי זה לילה ודאי ווערט דאס גערעכנט פאר געוויס נאכט: (ב) פתילה שמדליקין בה לשבת דאס קנייטיל וואס מען מאכט אן צו צינדען אויף שבת אין עושין אותה מדבר שהאור מסכסכת בו זאל מען דאס ניט מאכין פון אזוי אזאך וואס דער פייער שפרינגט אויף דעם קנייטיל כגון צמר ושער ומשי וצמר הארז ופשתן שלא נופץ דהיינו וואל, האר, זייד, אונ דיא וואל פון דיא טענען בוימער.

הכון לקראת אלהיך ישראל יעדער יוד דארף זיך פאר-בריישין געגין גאט כי נשמתך כסא לו ווארום דיין נשמה איז דיא שטוהל פון גאט ולכך שרפרף הדום רגליו אונ דיין הארץ איז דער פוס-בענקיל פון זיינע פים דכתיב ווארום עס שטייט אין פסוק השמים כסאי והארץ הדום רגלי דיא הימעל איז מיין שטוהל אונ דיא ערד איז דער פוס-בענקיל פון מיינע פים ופירשו רבותינו זכרונם לברכה אונ דיא רבנן האבין גיזאגט אויף דעם פסוק יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו ער וועט רופין צו די הימלען פון הויבין אונ צו דיא ערד וועט ער רופין צו משפטין זיין פאלק השמים היינו נשמה דיא הימלען מיינט מען דיא נשמה והארץ זה הגוף דיא ערד מיינט מען דעם גוף איזה בית אשר תבנו לי וועלכע שטוב וועט איר באהען פון מיינעטוועגין זו הנשמה דאס מיינט מען דיא נשמה דפירש בזוהר הוקר רגלך מבית רעך ווארום דער זוהר טייטשט דעם פסוק זאלסט טייער האלטין דיינע פים פון דיין פריינדס שטוב [זאלסט ניט גיין אלע מאהל צו דיין פריינד אין שטוב], דאס מיינט מען מיצר הרע המרגל בך זאלסט דיך דערווייטערין פון דעם יצר הרע וואס ער קוקט נאר וואס ביי דיר אין דיין הארץ איז דהמיר מלשין מן הנשמה דהוא בית רעך ער מסרת שטענדיג פון דיא נשמה וואס זיא איז דיא שטוב פון דיין פריינד שהוא השם יתברך דער פריינד איז הקדוש ברוך הוא דכתיב רעך ורע אביך אל תעזוב וויא עס שטייט אין פסוק דיין פריינד אונ דעם פריינד פון דיין פאטער זאלסטו ניט פארלאזין ואיזה מקום מנוחתי וועלכער איז דער ארט פון איין רוהונג זה הלב דאס מיינט מען דיא הארץ דאמרו החכמים ווארום דיא חכמים האבין גיזאגט ה' נמצא בלב אוהביו גאט ווערט געפונען אין דיא הארץ פון דיא מענטשין וואס האבין אים ליב בן אדם למה לא תשכיל בטומאות שאתה נטמא פתאום דו מענטש פאר וואס זאלסטו דיך ניט קליגען נו פארשטיין דיא אומריינקייט וואס דו ווערסט פלוצלונג אומריין פון דיינע עבירות וואס דו טוהסט פקח עיניך רחץ וטהר ותשמר מכל טומאה להבא עפן דיינע אויגן וואש דיך אונ ווער ריין פון דיינע עבירות אונ זאלסט דיך היטען פון אלע אומריינקייט

דע לך כי פיך אבי אבות הטומאה וטמאה רמ"ח איבריך ונפשך ומיד שכינה מסתלקת מעליך ולא תדע ולא תרגיש הרי אמרו בזוהר כי על ידי הכעס נטמאה כאמור וכן על ידי לשון הרע ושתיהן עיקרן בפה . גם אמרו כי בהוצאת זרע לבטלה נטמא נמי ונראה דה"ה כמו שבברית המעור זרע לבטלה מטמא כן בברית הלשון הדברים בטלים מטמאין ונבלות הפה מטמא כמו הזונות ובהדיא כתיב ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך הרי ארבע טומאות ונראה דה"ה שאר התועבות התלוים בפה נמי מטמאות כגון דבר שקר מרמה חנופה גאוה ליצנות שתוקה לצורך מצוה כדכתיב נאלמתי דומיה ה' יצילנו מדרך חטאים ויקרבנו לעבודתו :

וסיב של דקל ומיני העץ הרכים וכיוצא בהן אלא מדבר שהאור נתלית בו. כגון פשתה נפוצ' ובגדי שש וצמר גפן וכיוצא בהן והמדליק צריך שידליק ברוב היוצא מן הפתילה : (ג) הכורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אם לעבות הפתילה כדי להוסיף אורה אסור. ואם להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשתלשל למטה מותר :

אומרייגקייט אויף ווייטער דע לך כי פיך אבי אבות הטומאה זאלסט וויסען אז די שטארקסטע טומאה איז דיין מויל ומטמא רמ"ח אבריך ונפשך דיין מויל איז מטמא דיינע צוויא הונדערט אכט אונ פערציג גלידער אונ דיין נשמה אויך ומיד שכינה מסתלקת מעליך אונ דיא שכינה גייט באלד אוועק פון דיר ולא תדע ולא תרגיש אונ דו וועסט גאר נישט וויסען אונ וועסט גאר נישט פילען אז דיא שכינה איז פון דיר אוועק געגאנגען הרי אמרו בזוהר מען האט גיזאגט אין זוהר כי על ידי הכעס נטמאת כאמור אז דורך כעס וואס דו ביזט גיווארין ביזטו טמא גיווארין וויא מען האט גיזאגט פריער וכן על ידי לשון הרע אונ אזוי דורך לשון הרע ריידין ווערט אויך טמא דער מענטש ושתיהן עיקרן בפה אונ דיא ביידע זאכין איז דער עיקר טומאה אין מויל גם אמרו נאך האט מען גיזאגט כי בהוצאת זרע לבטלה נטמא נמי. אז דער מענטש ציהט ארויס פון זיך זרע אויסער דיא מצוה ווערט ער אויך טמא ונראה דהוא הדין כמו שבברית המעור זרע לבטלה מטמא אונ מיר פארשטייען אזוי וויא זרע לבטלה איז מטמא דעם מענטש כן בברית הלשון הדברים בטלים מטמאין אזוי אז דער צונג רעט לידיגע רייד איז ער אויך מטמא דעם מענטש ונבלות הפה מטמא כמו הזונות אונ מיאוסה רייד איז מטמא דעם מענטש גלייך וויא ער וואלט מזנה גיוועזן ובהדיא כתיב אונ עס שטייט בפירוש אין דיא תורה ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך עס זאל נישט גיזעהן ווערין ביי דיר קיין שענדליכע זאך, וואורום אז ביי דיר

אונ פלאקס ניט געבארשטענע וסיב של דקל אונ דיא קארע פון אטייטל בוים ומיני העץ הרכים אדער פון אנדערע וייכע צווייגליך וכיוצא בהן אונ נאך אזוי אגלייכין, אז מען מאכט אזוי אקנייטיל פון איינע פון דיא זאכין, טאר מען דאס ניט אן צינדען אויף שבת אלא מדבר שהאור נתלית בו דאס קנייטיל זאל נאר זיין פון אזוי אזאך וואס דער פייער האלט זיך אויף דעם קנייטיל כגון פשתן נפוצה געבארשטענע פלאקס ובגדי שש אונ אשטיקול פון אליינוואנדענע קלייד וצמר גפן אונ באוויל וכיוצא בהן אונ נאך אזוי אגלייכין והמדליק צריך שידליק ברוב היוצא מן הפתילה אונ דער וואס צינדט, דארף צינדען אזוי גוט. אז דאס שטיקול קנייטיל וואס גייט ארויס פון לאמפ זאל זיין אנגעצונדין מער וויא די העלפט : (ג) הכורך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אויב ער וויקולט אזאך וואס מען מעג אן צינדען אויף שבת אויף אזוי אזאך וואס מען טאר ניט אן צונדען אויף שבת אם לעבות הפתילה כדי להוסיף אורה אסור אויב ער מיינט גרעבער צו מאכין דעם קנייטיל עס זאל ליכטיגער ברענען, טאר מען ניט ואם להקשות הפתילה כדי שתהא עומדת ולא תשתלשל למטה מותר אונ אויב ער האט נאר געמיינט הארט צו מאכין דאס קנייטיל, זיא זאל קענען שטיין אונ זאל זיך ניט אראפ לאזין אונטען. מעג מען אזוי אנצונדען אויף שבת :

וועט יא גיזעהן ווערין אשענדליכע זאך וועט זיך גאט צוריק קערין פון דיר הרי ארבע טומאות דאס זענען פיר עבירות פון מויל וואס זענען מטמא דעם מענטש ונראה דהוא הדין שאר התועבות התלויות בפה נמי מטמאות אונ מיר פארשטייען אז נאך אנדערע עבירות וואס ווערין גיטאהן מיט דעם מויל זענען אויך מטמא דעם מענטש כגון דבר שקר מרמה חנופה גאוה ליצנות דהיינו צו זאגין ליגען, גענארין, חנפנן. ריידין מיט גרויסקייט, צו לאכין פון תורה אונ מצות אדער פון תלמידי חכמים שתיקה לצורך מצות עס איז גיוועזן אמצוה צו ריידין אונ ער האט געשוויגען כדכתיב נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וויא עס שטייט אין פסוק דוד המלך האט גיזאגט איך בין פארשטומט גיווארין שווייגענדיג אונ האב געשוויגען פון גוטס (פון צו ריידין גוטס) וכאבי נעכר. האב איך בעקומען פארדארבענע שמערצין ה' יצילנו מדרך חטאים ויקרבנו לעבודתו גאט זאל אונז רעטטין פון דעם וועג פון דיא זינדיגע אונ ער זאל אונז געגענען צו זיין דינונג :

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך וגו'. דער ספר באר מים חיים שרייבט דוד המלך האט געזאגט פאר הקב"ה אנה ה' כי אני עבדך. איך בעט דיך גאט איך בין דיין קנעכט. אני עבדך בן אמתך. איך בין דיין קנעכט דער זוהן פון דיין דינסט. דיא עטליכע ווערטער וואס דוד המלך האט געזאגט וועלין מיר פארשטיין מיט א משל, א מלך איז אמאהל ארויס געגאנגען פון זיין פאלאץ מיט זייער פיל שרים. אונ זענען געגאנגען שפאצירין, ווי זיי זענען געקומען צו א גרויסין פלאץ אין מיטען שטאט זענען אלע געבליבען שטיין אונ האבין בעטראכט דאס שיינקייט פון די שטאט, אונ דער מלך איז געוועזן אנגעטאהן מיט דיא שענסטע קליידער זיינע. אונ אלע שרים זענען געוועזן געקליידט זייער רייך מיט זייערע אלע ארדערין מיט גאלד אונ ברילאנטין אז עס האט פארבלענדט די אויגין, אונ פיל מענטשין פון שטאט זענען געשטאנען זיך וואנדערין אויף דעם גרויסקייט פון די שרים אונ נאך מער אויף די גרויסקייט פון דעם מלך, אויף יעדער ווארט פון מלך אונ אויף יעדער וואנק וואס דיא שרים זעהן פון מלך, שטייען שוין אלע נעבין מלך מיט גרויס מורא אונ ציטערניש. אונ ווי דער מלך איז אזוי געשטאנען איז געקומען א ארעמער בעטלער אונ האט זיך איינגעבויגין פאר דעם מלך אונ זאגט צו אים איך בין דיין קנעכט, זענען אלע שרים בייז געווארין אויף דעם בעטלער אונ האבין געזאגט צו אים דו ביזט ניט ווערט צו זיין אונזער קנעכט ווי אזוי קענסטו זאגין דו ביזט א קנעכט פון מלך, אונ ווי אזוי קענסטו דיך פארגלייכין צו אונז אונ זאגין דו ביזט א קנעכט צום מלך וויא מיר זענען. אונ ווי אזוי קענסטו פארשעמען דעם מלך צו זאגין דו ביזט זיין קנעכט אונ האבין דעם בעטלער אוועק געיאגט פון דעם פלאץ, אביסעל שפעטער איז געקומען נאך א ארעם מאן צום מלך אונ האט זיך אויך פארביינט צום מלך אונ האט געזאגט צום מלך איך בין דיין קנעכט די שרים האבין אים אויך געוואלט אוועק טרייבין פון מלך, האט דער ארעם מאן געזאגט צו די שרים איר קענט מיך ניט אוועק טרייבין פון מלך, ווארום איך בין א געבארענער קנעכט צום מלך, איך בין געבארין ביי דעם מלך אין הויף. פון זיינע א אייגינע דינסט. אז א מענטש וויל בעטראכטען קען ער זעהן דעם נמשל פון דעם מלך בשר ודם אויף דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה, וואס ער איז דער מלך פון דיא גאנצע וועלט. אונ דיא קנעכט וואס מיר זעהן דאס איז די זונן אונ דיא לבנה אונ אלע שטערין, אונ דיא מיליאנען מלאכים שרפים אופנים חיות הקדש אישים אראלים חשמלים. וואס מיר זעהן זיי גאר ניט, ווי דניאל האט געזאגט ולגדודיו אין מספר. צו זיינע מחנות מלאכים איז קיין צאהל דא, וואס יעדער בעזונדער בעלייכט גאנצע וועלטין. אונ דיא גמרא זאגט פון דיא שוויים פון דיא חיות ווערט א פייערדיגער טייך, ער הייסט נהר דנור, דער טייך פון פייער. איצט וועלין מיר זעהן ווי אזוי קען קומען א מענטש וואס ער איז א בשר ודם, פלייש אונ בלוט, ערד אונ ווערים, געבארין פון א מיאוסין טראפין, אונ זאגין צו הקב"ה איך בין דיין קנעכט, עס זעהט דאך אויס וויא ער פאר־שעמט הקב"ה צו זאגין אז הקב"ה איז א מלך אויף אזעלכע קנעכט וואס זיי זענען מיט דעם ווינט אוועק צו בלאזין, דריבער האט דוד המלך געזאגט פאר הקב"ה אנה ה' כי אני עבדך. איך בעט דיך גאט זאלסט ניט בייז זיין אויף מיר וואס איך זאג איך בין דיין קנעכט. איך ווייס אפילו עס איז ניט דיין כבוד איך זאל זיין דיין קנעכט, אני עבדך בן אמתך. איך בין אבער דאך דיין קנעכט, ווייל מיין נשמה איז גענומען געווארין פון אונטער דיין כסא הכבוד, בין איך דאך געבארין בייא דיר אין שטוב. אזוי וויא א קנעכט וואס איז געבארין אין הויף פון מלך ווייל ער איז געבארין פון זיין דינסט. דער מדרש זאגט פון דעם ווארט אני פרעה. ווייסין מיר דעם אני פון הקב"ה, פון דיא גרויסקייט פון א מלך בשר ודם ווייסין מיר דיא גרויסקייט פון הקב"ה. מאדאך פרעה ווען ער האט געוואלט גרויס מאכין יוסף, וואס ער איז געוועזן א קנעכט אין מצרים אונ אין מצרים טאר ניט ווערין פון א קנעכט א שר פון דעסטוועגין האט פרעה געזאגט איך בין פרעה, אונ איך זאג דו זאלסט יא ווערין א מלך, אז הקב"ה זאגט אני. איך, קען ער געוויס טאהן אויף דער וועלט אלץ וואס ער וויל. אונ דער זוהר זאגט ווען יעקב האט זיך זיבען מאהל איינגעבויגין פאר עשו. איז ניט פאר עשו האט ער זיך איינגעבויגין נאר פאר הקב"ה, ער האט גירעט צו עשו. אבער אין הארצין האט ער ניט געמיינט עשו, ער האט גאר אלץ גיטאהן אונ גירעט צו הקב"ה, ווארום צדיקים ווייסין אז נאר דער ווילען פון הקב"ה טוהט אלץ אבער ניט דער ווילען פון א מענטש, אונ ווען א צדיק רעט צו א מלך מיינט ער געוויס זיין בקשה צו האבין פון הקב"ה, וויא שלמה המלך האט געזאגט לב מלך ביד ה'. דיא הארץ פון א מלך איז אין

דיא האָנט פון הקב״ה, אֶל כָּל אֲשֶׁר יַחְפּוֹץ יַטֶּנּוּ. וואָ הין הקב״ה וויל נייגט ער זיין הארץ, דריבער יְהוּדָה ווען ער איז געקומען פאר יוסף האט ער גירעט ווערטער וואס יוסף האט געמיינט יְהוּדָה רעט דאס צו אים, אונ אין אֱמֶת האט יְהוּדָה גירעט אונ גיבעטין פון הקב״ה. ווי דער מדר״ש זאָגט וַיִּגַּשׁ מיינט מען ער האט גינענט צו תְּפִלָּה, האט יְהוּדָה גיזאָגט בִּי אֲדֹנִי. איך בעט דיך מיין הערר, הקב״ה, יְדַבֶּר נָא עַבְדְּךָ דָבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי. דיין קנעכט וועט איצט ריידין, איך וועל ריידין מיינע רייד צו יוסף, אָבער ניט פון יוסף האָף איך גיהאָלפין צו ווערין, ניט די הארץ פון יוסף וועט מיר ענפערין, נאר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי. מיין תְּפִלָּה וואס איך טראַכט אין מיין הארצין, זאל קומען אין די אויערין פון מיין הערר, הקב״ה, וְאַל יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ. אונ דו זאלסט ניט זיין בייז אויף מיר וואס איך רוף מיך עַבְדְּךָ. דיין קנעכט, איך ווייס כִּי כָמוֹךָ כְּפַרְעֹה. פון דיא גרויסקייט פון פַּרְעֹה קען איך פארשטיין דיין גרויסקייט, מאַדאָך איך קען ניט זאגין צו פַּרְעֹה איך בין דיין קנעכט, קען איך דאָך צו דיר געוויס ניט זאגין איך בין דיין קנעכט, נאר ווייל יוסף מיינט אז מיינע רייד גייען צו אים, דריבער זאג איך עַבְדְּךָ. דיין קנעכט. יוסף זאל מיינען אז איך רייד צו אים, אָבער אין אֱמֶת איז ניט פון יוסף האף איך צו האבין מיין הילף נאר צו יוסף וועל איך ריידין, אונ דו הקב״ה זאלסט געבין אין דיא הארץ פון יוסף רַחֲמָנוּת ער זאל אונז צוריק געבין אונזער ברודער בִּנְיָמִין:

ויגש יום א תורה

אונקלוס

להמשיך מת״ח דז״א יהוה נפש י יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידה ו׳ דמלוי ו״ו אל שם ב״ן שבעשיה בניקוד חולם:

יח וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי יְדַבֶּר־נָא עַבְדְּךָ דָבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ כִּי

יח וּקְרֵיב לְוָתֵיהּ יְהוּדָה וַאֲמַר בְּבָעוּ רִבּוֹנִי יְמַלֵּיל כְּעַן עַבְדָּךְ פִּתְגָּמָא קֳדָם רִבּוֹנִי וְלָא יִתְקַף רוּגְזָךְ בְּעַבְדָּךְ

בעל הטורים

(יח) ויגש אליו יהודה. בגי׳ זהו להלחם עם יוסף ובגימ׳ גם נכנס לפיוס דלשלשה דברים נכנס (וערש״י): ויגש אליו יהודה ס״ת שוה שאמר לו אני שוה לך שכמו שאתה מלך גם אני מלך וע״ז דורש במדר׳ כי הנה המלכים נועדו. כי אדני. פי׳ כי עשה מה שתרצה והנער יעל עם אחיו: ואל יחר. ב׳ במס׳ הכא ואידך ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אותי הנה כי

שפתי חכמים

א דהא לא היו מדברים עם יוסף אלא ע״י מליץ ולא היו יודעין שמבין לשון עברי וא״כ איך יוכל לדבר עם יוסף בעצמו וק״ל. עי״ל דאין כבוד למלך שאדם שפל ילחוש לו באוזן.

רש״י

(יח) ויגש אליו. דבר באזני אדני. (ב״ר) יכנסו דברי א באזניך: ואל יחר אפך. מכאן

וכוח יהודה עם יוסף

(יח) ויגש אליו יהודה וגו׳. ידבר נא עבדך דבר וגו׳. איתא במדרש הס״ד תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו. מה אופן זה נראה פנים לכל צד. כך היו דברי יהודה נראים לכל צד בשעה שדבר עם יוסף. צריך להבין מה היה קשה לרבותינו בעלי המדרש בכתוב זה שהביאו לזה הפסוק תפוחי

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יח) ויגש אליו בי אדוני. בנוהג שבעולם מי שלוקח עבד ונמצא גנב מחזירו וזה שנמצא גנב אתה מבקש לעבד:

לקוטים על התורה

(יח) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וגו׳. יְהוּדָה האט גינענט צו יוסף אונ האט גיזאָגט צו אים איך וויל ריידין מיט דיר אליין וואס קיינער דארף ניט הערין, דו זאלסט ניט פארשעמט ווערין פון מיינע רייד, אונ דו זאלסט ניט בייז

פירוש לתורת אלהים

(יח) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה אונ יְהוּדָה האט גינעהנט צו יוסף וַיֹּאמֶר אונ האט גיזאָגט בִּי אֲדוֹנִי איך בעט דיך מיין האר יְדַבֶּר לאז דיין קנעכט ריידען פאר דיר אונ דיא רייד זאלין אריין גיין בְּאָזְנֵי אֲדוֹנִי אין דיא אויערין פון מיין האר כלומר דו זאלסט מיינע רייד פאר נעמען וְאַל יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ און זאל ניט ברענען דיין צארין אויף דיין קנעכט כלומר אז איך וועל דיר עפיס ריידען שלא

ספר הישר

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וגו׳. יְהוּדָה האט גינענט צו יוסף אונ האט גיזאָגט צו אים לייען נאר אונזער פאטערס בריף, וועסטו שוין וויסען וואס דו וועסט גישטראָפט ווערין פון גאט אונ פון אונז אויב דו וועסט אונז ניט צוריק געבין אונזער ברודער בִּנְיָמִין, האט יוסף גיענטפערט גאט וועט מיך ניט שטראָפין, בִּנְיָמִין האט געגנבעט בייא מיר דעם בעכער דאָרף ער זיין בייא מיר אַקנעכט אונ פאר אייך האָב איך קיין מוֹרָא איך וועל נאר הייסין מיינע גבורים

אונקלוס

אֲרֵי כְּפַרְעֹה כֵּן אַתְּ: יט רִבּוֹנִי שְׁאֵיל יָת עַבְדּוֹהִי לְמֵימַר הַאִית לְכוֹן אַבָּא

כָּמוֹךָ כְּפַרְעֹה: יט אֲדֹנִי שָׁאַל אֶת־עֲבָדָיו לֵאמֹר הֲיֵשׁ־לָכֶם אָב אוֹ־אָח:

בעל הטורים

למחיה שלחני אלהים לפניכם ודרשינן מלמד שנטתנו פניהם כשולי הקדירה כי על מי היה להם לחרות כ"כ אמר לו יהודה אל ישתנו פניך לריך אני לדבר מעט: כמוך כפרעה. בגימ' כך אתחיל: (יט) היש לכם אב או אח. ועל אמם לא שאל כי ידע

רשב"ם

(יח) ויגש. כי כמוך כפרעה. הרי אתה במלך ויראתי מחרון אפך: (יט) אדני שאל. אתה גרמת לנו להביאו הנה וחולין הוא לך לעכבו:

רש"י

אתה למד שדבר אליו ב קשות: כי כמוך כפרעה. חשוב אתה בעיני כמלך ג זהו פשוטו. ומדרשו ד סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה ה ע"י זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה (ב"ר). ד"א מה פרעה ו גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן. וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו. ד"א כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ז ואת אדונך (ב"ר): (יט) אדני שאל את עבדיו. (ב"ר) מתחלה בעלילה

שפתי חכמים

רא"ם: ב ולא כלשון רך ובשפה רפה בדרך שמדברים עם המלך דהל"ל למה יכעס: ג דכי כמוך כפרעה נתינת טעם הוא אמה שאמר לו בי אדוני שהוצרכתי לאלות פניך ולבקש בל' בקשה ותחנונים ויוסף לא היה מלך לכך צ"ל לו כי כמוך כפרעה חשוב אתה בעיני כמלך. אבל אין לומר שהוא נתינת טעם למאמר ואל יחר הסמוך לו משום דאדרבה היא הנותנת שכיון שהוא חשוב כמלך לא היה לו לדבר אליו קשות: ד המדרש לא רצה לפרש שהיה מדבר עמו דברים רכים רק שהיה מדבר אתו קשות מ"מ דרשו סופך וכו' ולמדרשו קשה דהל"ל כי אתה תהיה כפרעה לכ"פ ד"א מה פרעה וכו' כלומר שלעת שאת דומה אתה לפרעה ולפי' זה קשה אתה כפרעה הל"ל לכך צריך שני הפירושים ולכל הפירושים קשה הי"ל כפרעה כמוך כיון שהוא מדחה יוסף לפרעה ל"פ ד"א אם תקניטני וכו' שהיה מדמה לענין הריגה פרעה ליוסף וטעם זה לבדו א"א דא"כ איך אמר אל יחר אפך כי איך לא יחר אפו שהוא אומר שיהרגנו לכך צריך ג"כ לטעמים דלעיל. מהרש"ל: ה ולפי פי' זה צ"ל דכי כמוך כפרעה קאי אמה שאמר לו ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ומהו הדבר שאדבר לך כי כמוך כפרעה כלומר שסופך ללקות וכו': ו פי' שהרי כתב בפנקסו שאין עבד מולך ולא לובש בגדי משי ולא קיים שהרי המליך אותך שאתה היית עבד ומבטיח ואינו עושה כלומר ומה הגזרה שגזר שאין בה חסרון כיס אפ"ה לא קיים תכ"ש הבטחה שיש בו חסרון כיס שאינו מקיים אף אתה כן שמבטיח ואינו עושה וכי זו וכו' אבל אינו קאי אגוזר ואינו מקיים כי לא מלינו שיוסף גזר שום דבר ולא קיים וכן לא מלינו שפרעה הבטיח בשום דבר ולא קיים הבטחתו. הרא"ם. וקשה מה היה לו עם פרעה ומפני מה זלזל הוא את המלך וי"ל שכך אמר יהודה ליוסף על מה אתה בוטח על פרעה אתה תולה בטחון שכן שהרי פרעה עצמו גוזר ואינו מקיים שהרי כתב בנימוסי מצרים שלא יהיה עבד מלך ולא קיים. מהרש"ל: ז וי"ל לפי פי'

דעת זקנים מבעלי התוספות

כי כמוך כפרעה. כשם שפרעה חמד שרה אמנו בשביל יופיה כך אתה חומד בנימין לעבד בשביל יופיו. ד"א כי כמוך כפרעה כמו שאתם גדולים במקומכם כן אנו גדולים במקומנו:

ויכוח יהודה עם יוסף

זכר וגו'. ועוד שם במדרש ידבר נא עבדך וגו'. דבר אני מוציא מכפנים ומכניס הדבר כנא ואכלה אתכם. גם מאמר זה קשה להולמו. וע' במ"כ שנדחק בביאורו. ונוכל לומר שהרגישו ז"ל בפסוק זה שני דברים. א) תיבת נא ובאזני נראים מיותרים דהל"ל ידבר עבדך דבר לאדוני. ב) איך נקט שני הפכים בנושא אחד. כי מלת ידבר אמרו רז"ל דבור הוא קשה ומלת נא מורה על בקשה. היפוך הקשה. ונראה כמי שאומר לחבירו בבקשה ממך אדבר אליך קשות. וליישב כל אלה הביאו רז"ל מאמרים כנ"ל. דאיתא עוד שם ויגש אליו יהודה הגשה למלחמה הגשה לפיוס. וגם זה הוא שני הפכים. כי הגשה למלחמה הוא מוכרח

פירוש לתורת אלהים

בכבוד זאלסטו ניט בייז זיין אונ פאר וואס בעט איך דיך כי כמוך כפרעה ווארום דו ביסט בייא מיר גלייך אזוי וויא פרעה כלומר דו ביסט חשוב וויא א מלך אונ אקעגין א מלך טאר מען ניט ריידען שלא בכבוד. [רש"י שרייבט אזוי האט ער גיזאגט כי כמוך כפרעה. דיין סוף וועט זיין אז דו וועסט גישלאגין ווערין מיט צרעת ווייל דו ווילסט האלטען בייא דיר אונזער ברודער בנימין אזוי וויא פרעה איז גישלאגין גיווארין מיט צרעת ווייל ער האט נאר גיהאלטין אונזער באבע שרה איין נאכט]: (יט) אדוני מיין האר האט גיפרעגט אונז זיינע קנעכט אזוי צו זאגין היש לכם אב או אח האט איר א פאטער אדער א ברודער באלד פון אן הייב ביסטו געקומען מיט אבלבול צו אונז ווארום וואס האסטו אונז דאס בדארפט פרעגין מיר האבין דען געוואלט נעמען דיין טאכטער פאר א ווייב אדער דו האסט געוואלט נעמען אונזער שוועסטער פאר א ווייב

לקוטים על התורה

ווערין אויף דיין קנעכט [אויף מיר], ווענין דיא רייד וואס איך וועל צו דיר ריידין, דו זאגסט מען האט בייא דיר גענבעת א בעכער, מען האט דאך דיר אפגעגעבן דעם בעכער, נאר דו ווילסט מען זאל דיר בצאהלין נאך א מאהל אזוי פיל וויא דער בעכער איז ווערט, וויא א גנב דארף בצאהלין טאפיל ווי ער האט גענבעת, אבער ווי פיל איז דען ווערט א זילבערנער בעכער, נאר דו זאגסט אז דער בעכער איז גאנץ פיל ווערט ווייל דו קענסט מיט איהם מאכין כשוף, איך זאג דיר, דו קענסט אזוי מאכין כשוף מיט דעם בעכער אזוי וויא פרעה, פרעה קען ניט מאכין כשוף מיט דעם בעכער, אונ דו קענסט ניט מאכין כשוף מיט דעם בעכער, איך וועל דיר ווייזין אז איך ווייס אז דו קענסט ניט כשוף, ווארום דו האסט בייא אונז גיפרעגט צו מיר האבין א פאטער אונ א ברודער, צו וואס האסטו דאס געדארפט בייא אונז פרעגין דו האסט דאך דאס גיקענט וויסען מיט דיין בעכער. נאר געווים איז דאס א פראסטער בעכער, קענען מיר דאך דיר בצאהלין וויא פיל דער בעכער איז ווערט:

ויאמר

ספר הישר

זיי זאלין מיט אייך מאכין א מלחמה וועט איר דערטרונקען ווערין אין זייערע שפייאכץ. האט יהודה גיזאגט צו יוסף דו מיט דיינע מענטשן דארפט איר מורא האבין פאר מיר. אז איך וועל ארויס נעמען מיין שווערד פון דיא שייד.

וועל

כ וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי יֶשׁ־לָנוּ אָב זָקֵן וְיֶלֶד זְקֻנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וַיִּוָּתֵר הוּא לְבַדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֲהֵבוֹ׃ כא וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ הוֹרִדֻהוּ אֵלָי וְאָשִׂימָה עֵינִי עָלָיו׃ כב וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי לֹא־

אונקלוס

אוֹ אֲחָא: כ וַאֲמַרְנָא לְרִבּוֹנִי אִית לָנָא אַבָּא סָבָא וּבַר סֵיבְתִין זְעֵיר וַאֲחוּהִי מִית וְאִשְׁתְּאַר הוּא בִּלְחוֹדוֹהִי לְאִמֵּיהּ וַאֲבוּהִי רָחֵים לֵיהּ: כא וַאֲמַרְתְּ לְעַבְדָּךְ אַחֲתוּהִי לְוָתִי וְאֲשַׁוֵּי עֵינִי עֲלוֹהִי: כב וַאֲמַרְנָא לְרִבּוֹנִי לָא

רשב"ם

(כא) ואשימה עיני עליו. אפילו פשע גנאי הוא למושל שכבר מתה:

בעל הטורים

(כ) וילד. ב' במסורה הכא ואידך כי איש הרגתי לפצעי וילד לחבורתי שאם נניח לבנימין כאן הרי כאלו הרגתי איש דהיינו יעקב לפצעי וילד לחבורתי דהיינו בנימין כי א"א להם לחיות זה בלא זה: וילד זקנים. חסר שמסר לו כל מה שלמד מזקנים דהיינו שם ועבר: ויותר יעקב. ב' במס' הכא ואידך ויותר לבדו מה התם מלחמה דכתיב ויאבק איש עמו אף הכא

רש"י

בלא עלינו ח למה היה לך לשאול כל אלה בתך היינו מבקשים או אחותנו אתה ט מבקש ואעפ"כ ונאמר אל אדוני י לא כחדנו ממך דבר: (כ) ואחיו מת. מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו אמר אם אומר לו שהוא קיים כ יאמר הביאוהו אצלו: לבדו לאמו.

שפתי חכמים

זה קאי כי כמוך אומר יחר פי' שלכך בקשתיך שאל יחר אפך שאם יחר אפך אהרוג אותך ואת אדונך: ח דק"ל למה א"ל היאך דיבר לו יוסף וכי לא ידע יוסף מה שדיבר ומתרץ דלכך חזר הדברים לומר לו מתחלה בעלילה וכו': ט משום דאין דרך לשאול על הבנים ועל הבנות ועל האבות ועל האמהות אלא בחתון. וא"ת ולמה נקט רש"י גבי יוסף בתך וגבי אחיו אחותנו ולא נקט איפכא דהא הם היו זקנים יותר מיוסף. וי"ל משום דיוסף היה חשוב בעיניהם כמלך לכך היו אומרים בתך היינו מבקשים דדרך של חתן לנהוג כבוד בחמיו וכן אחותנו אתה מבקש וצריכים אנו לנהוג בו כבוד כדי שייטיב לאחותנו. אבל איפכא היה גנאי ליוסף דאז היה יוסף צריך לנהוג כבוד בהם: י רצונו לפ' שלא תאמר הואיל ויודע היה יהודה שביקש עלילה למה השיבו יש לנו אב זקן וגו' ומתרץ דה"ק אעפ"כ וכו': כ וא"ת אדרבה בזה היה מכחיש א"ע דהא בפ' מקץ כתיב כשבאו אל יוסף א"ל שעדיין חי אלא שנמכר שנאמר והא' איננו. וי"ל דבירידה ראשונה אמרו הא' איננו אבל בירידה שניה היו אומרים לו שמת וכאן מיירי בירידה שניה ואף שלא נכתב בהדיא ששאל לו על אחיו שנאבד מה היה בו מ"מ יכולנו לומר ששאל לו דבלא"ה אנו מוכרחים לומר כן דהא כתיב הכא איך שיוסף אמר להם הורידוהו אלי ואשימה עיני עליו ולא מצינו שיוסף היה אומר להם כן אעפ"כ צ"ל דהיה אומר להם כן אף על פי שלא נכתב לעיל מידי א"כ ה"נ צריכין אנו לפרש כן שבירידה שניה כששאל על אביהם שאל נמי על

וכוח יהודה עם יוסף

להיות ע"י דברים קשים. כי אם ידברו איש את רעהו דברים טובים והוכים איך יבואו למלחמה. אמנם יהודה שם על לבו איך ידבר עם יוסף. אם ידבר אליו בלשון תחנונים מה יעשה אם לא ירך לבבו הלא הוא באחת ידבר אשר נמצא אתו הגביע יהיה לי עבד. ואם יתן עליו בקולו קול עז שיחריב כל מצרים והנה [כמובא במדרשים] בודאי לא יפעול מאומה. כי יוסף יהיה מוכרח להראות לכל השרים העומדים לפניו כי מלך הוא ולא יחת מפני כל. כי חרפה הוא למלך ושליט על כל מצרים שיחרד מפני איש אחד או עשרה אנשים. ע"כ שם עלות בנפשו לדבר דברים שהמובן מהם יהיה פי שנים. שישמעו כל השרים יהיו בכבוד כאל מלך. אבל תוכם רצוף חרון אף וכעס עד להגדיל. שיוסף לבדו יבינם. הדברים החיצונים כאלה לא יוכל להיות נדברים ע"י מליץ רק מפה לאוזן שהשומע יראה את המדבר איך הדברים יוצאים מפיו כל הרמיזות והקריצות שהוא עושה בשעה שמדבר ואת הניגון שעושה עם הדבורים. ומתנות שדברים למלחמה ולפיוס. בפעם אחת. השומע ישמע שהדברים הם דברי פיוס ליוסף ויוסף עצמו יבין הדברים שהם דברי מלחמה. ע"כ ויגש אליו יהודה. יהודה נגש אל יוסף. לפנים מן המליץ. בי אדני. בבקשה ממך אדני. ידבר נא עבדך דבר באזני אדני. ודרשו חז"ל דבר אני מוציא מבפנים ואכניסו בנא. מבפנים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כא) ואשימה עיני עליו. פירש"י וכי זו היא שימת עין שאמרת לשים עינך עליו ולכך נראה לפרש ואשימה עיני עליו שלא תעשה לו דעה:

פירוש לתורת אלהים

פון דעסט וועגין: (כ) וַנֹּאמֶר האבין מיר געזאגט דעם אמת צו מיין הער מיר האבין איין אלטען פאטער אונ ער האט ביא זיך אקליין קינד וואס איז אים געבוירען געווארין אויף זיין עלטער וְאָחִיו מֵת אונ דעם קינדס ברודער פון איין מוטער איז געשטארבין, ורש"י שרייבט מחמת מורא האט ער געמוזט זאגין אלוגען אז דער אנדערער ברודער איז געשטארבין ווארום ער האט מורא געהאט טאמער וועט ער זאגין ברענג אים צו מיר וַיִּוָּתֵר הוּא לְבַדּוֹ לְאִמּוֹ אונ ער אליין איז געבליבן צו זיין מוטער וְאָבִיו אֲהֵבוֹ אונ זיין פאטער האט אים ליב: (כא) וַתֹּאמֶר האסטו געזאגט צו אונז דיינע קנעכט ברענגט אים צו מיר וְאָשִׂימָה עֵינִי עָלָיו אונ איך וועל אים נאר אן קוקין: (כב) וַנֹּאמֶר אֶל אֲדֹנִי האבין מיר געזאגט צו אונזער האר לא יוכל דער יונג קאן ניט פאר לאזין זיין פאטער

ספר הישר

וועל איך אים ניט אריין וועצין צוריק אין דיא שייד ביז איך וועל הרגנן צו ערשט דיך נאכדעם גאנץ מצרים אונ מיט פרעה וועל איך ענדיגען, האט יוסף געזאגט צו יהודה זאלסט וויסען איך בין שטארקער פון דיר אז דו וועסט ארויס נעמען דיין שווערד וועט ער ליגען אויף דיין האלדז אונ אויף דיא האלדזער פון דיינע ברידער, נאך אזעלכע טענות איז געוועזן צווישען יהודה מיט יוסף, אונ יהודה האט געזאגט צו יוסף איך וויל ניט מאכין מיט דיר

אמלחמת

יִכּוּל עוּלֵימָא לְמִשְׁבַּק
יָת אֲבוּהִי וְאִם יִשְׁבּוֹק יָת
אֲבוּהִי וּמָיֵית: כג וַאֲמַרְתְּ
לְעַבְדָּךְ אִם לָא יֵחוֹת
אֲחוּכוֹן זְעֵירָא עִמְּכוֹן
לָא תוֹסְפוּן לְמֶחֱזֵי אַפָּי:

וְלֹא־יוּכַל הַנַּעַר לַעֲזֹב אֶת־אָבִיו וְעָזַב
אֶת־אָבִיו וָמֵת: כג וַתֹּאמֶר אֶל־
עֲבָדֶיךָ אִם־לֹא יֵרֵד אֲחִיכֶם הַקָּטֹן
אִתְּכֶם לֹא תֹסִפוּן לִרְאוֹת פָּנָי:

בעל הטורים

האריך להברית דבריו: (כב) ועזב את אביו ומת. ימות ב׳ במס׳ הכא ואידך לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד שאמר להם לא די שלא תראו עוד את פני אלא בכל הדרך לא תוסיפו לשוב עוד:

רשב״ם

הכין עלמו למלחמה: (כג) לא תוסיפון לראות פני.

רש״י

מאותו האסון אין לו עוד אם: (כב) ועזב את אביו ומת. אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות בדרך שהרי אמו ם בדרך מתה:

שפתי חכמים

אחיהם שנאבד ואז השיבו לו שמת מפני היראה כיון שראו שאלה להם להביא את בנימין שמא יאמר להם שיחפשו אחר הנאבד ויביאו לו ומשום הכי השיבו לו שבאם להם השמועה אחר החיפוש שהוא מת וק״ל: ל ר״ל דהאי לאמו פירושו מאמו שלא יתכן לומר לאמו אלא בהיות אמו קיימת אבל לאחר מיתתה צריך לומר שנשאר הוא מאמו: ם (נח״י) וקשה דא״כ למה תלה בעזיבת אביו שהרי גם אם אביו ירד עמו לא ינצל מפני עלתת הדרך שהרי רמז מתה על פני יעקב. וע״ק למה הזכיר יהודה עזיבת אביו ויעקב אמר פן יקראנו אסון:

ובות יהודה עם יוסף

אני מוליא דברים קשים. אבל אכנים הדברים הקשים כלשון נא. כלשון בקשה. והדבר הקשה יהי׳ רק באזני אדני ולא באזני השומעים. ולדוגמא הביא רש״י ז״ל דבר אחד „כי כמוך כפרעה” ג׳ תיבות אלו שמעו השומעים. והבינו בזה „מפיב אתה בעיני כמלך” והפנימיות של ג׳ תיבות אלו סופך ללקות בצרעת כמו שלקה פרעה. מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן. ואל ימר אפך בעבדך על הדבורים הקשים כי לא הכל יבינו זאת ולא יהיה זה בזיון לכבודך. וזהו מה שהביאו חז״ל הפסוק תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אפניו. כמו תפוח של זהב המלופה ומכוסה בכסף. העיקר הוא הפנימי. הזהב. והחילון הוא הכסף המכסה הזהב לעיני הרואים. שסוברים שהתפוח הוא של כסף. והדרש השני הוא תיבת אפניו. מלשון אופן וגלגל. מה האופן כשהוא מתגלגל הוא מתהפך לכל צד. מתחתון לעליון ומעליון לתחתון. כן היו דברי יהודה מתגלגלים לכל צד. ממלחמה לפיוס ומפיוס למלחמה:

פירוש לתורת אלהים

וְעָזַב אֶת אָבִיו וָמֵת. הָאבִּין מִיר מוֹרָא טָאמֶער וָועט עֶר שְׁטַארְבִּין אִין וֶועג וָוארוּם זַיין מוּטֶער רָחֵל אִיז אוֹיךְ אִין וֶועג גִישְׁטָארְבִּין: (כג) וַתֹּאמֶר אֶל עֲבָדֶיךָ הָאסְטוּ גִיזָאגְט צוּ אוּנְז דַיינֶע קְנֶעכְט אַז עֶר וֶועט פַאר לָאזִין זַיין פָאטֶער וָוען אַייעֶר קְלֶענְסְטֶער בְּרוּדֶער וֶועט נִיט נִידֶערִין אַהֶער מִיט אַייךְ לֹא תוֹסִיפוּן לִרְאוֹת פָּנָי זָאלְט אִיר נִיט מֶערִין צוּ זֶעהְן מַיין פָּנִים:

ספר הישר

אמִלְחָמָה, גִיבּ מִיר מַיין בְּרוּדֶער בִּנְיָמִין אוּנ שִׁמְעוֹן וֶועלִין מִיר גֵיין אַהֵיים, הָאט יוֹסֵף גִיזָאגְט צוּ יְהוּדָה אֲפִילוּ אַלֶע מְלָכִים פוּן כְּנַעַן וֶועלִין אַהֶער קוּמֶען מִיט אַייךְ צוּזַאמֶען וֶועט אִיר בִּנְיָמִין פוּן מַיין הַאנְט נִיט נֶעמֶען, נָאר אִיר גֵייט אַהֵיים אוּנ בִּנְיָמִין בְּלַייבְּט בַּיי מִיר אַקְנֶעכְט וַוייל עֶר הָאט גְעַנְבֶעת פוּן מֶלֶךְ, הָאט יְהוּדָה גִיזָאגְט צוּ יוֹסֵף וָואס רֶעדֶסְטוּ פוּן רֶעם וָוארְט גֶעגַנְבֶת דוּ אַלֵיין הָאסְט אַרַיין גֶעלֵייגְט דֶעם בֶּעכֶער אִין זַיין זַאק אוּנ. זָאגְסְט עֶר הָאט גענגבת

תרגום נביאים יחזקאל ל״ז

להמשיך מנ״ה דו״א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות חח יהוה נשמה רנצח ארני נשמת דהוד יְהֹוָה חיה יחידה רנצח יְהֹוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשית:

א וַהֲוָה פִּתְגַם נְבוּאָה מִן קֳדָם
יְיָ עִמִּי לְמֵימַר: ב וְאַתְּ בַּר
אָדָם סַב לָךְ לוּחָא חֲדָא וּכְתוּב
עֲלוֹהִי לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה וְלִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהוֹן וְסַב לוּחָא
חֲדָא וּכְתוּב עֲלוֹהִי שִׁבְטָא
דְיוֹסֵף דִי הוּא שִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהוֹן: ג וְהַקְרֵיב יַתְהוֹן חַד לְוָת

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ב וְאַתָּה בֶן־אָדָם
קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה וְלִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתוֹב עָלָיו לְיוֹסֵף
עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו: ג וְקָרַב אֹתָם

°חבריו קרי °חבריו קרי

מצודת דוד

(א) עץ אחד. מתיבת עץ אחד: ליהודה ולבני ישראל חבדיו. המלות האלה כתוב עליו כאומר העץ ההוא מרמז על יהודה ועל בני ישראל חבריו הם בני בנימין שהתחברו עליו להיות מלכות אחת: ולקח עץ אחד. ועוד לקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וגו׳ כאומר על יוסף מרמז העץ ההוא והוא אפרים הכא מיוסף שמלכות ישראל נקראת על שמו לפי שמלך הראשון היה עליהם ירבעם הבא מאפרים והרמז העץ ההוא עליו ועל שאר השבטים שנתחברו עמו להיות תחת ממשלתו: (ג) יקרב אותם

אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ׃
ד וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא־תַגִּיד
לָנוּ מָה־אֵלֶּה לָּךְ׃ ה דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנָי
יֱהֹוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת־עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד־אֶפְרַיִם
וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת־עֵץ
יְהוּדָה וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי׃
ו וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם׃

°חבריו קרי

תרגום

חַד לָךְ לְלוּחָא חַד וִיהוֹן לְחוּד
בִּידָךְ׃ ד וְכַד יֵימְרוּן לָךְ בְּנֵי
עַמָּךְ לְמֵימַר הֲלָא תְחַוֵּי לָנָא
מָה אִלֵּין לָךְ׃ ה אִתְנַבֵּי לְהוֹן
כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים הָא אֲנָא
מְקָרֵיב יָת שִׁבְטָא דְיוֹסֵף דִּי
הוּא שִׁבְטָא דְאֶפְרַיִם וְשִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל אֲחֵיהוֹן וְאֶחְבַּר יָתְהוֹן
עִלוֹהִי יָת שִׁבְטָא דִיהוּדָה
וְאַעְבְּדִינוּן לְעַמָּא חַד וִיהוֹן
חַד קֳדָמַי׃ ו וִיהוֹן לוּחַיָּא דִּי
תִכְתּוֹב עֲלֵיהוֹן בִּידָךְ לְעֵינֵיהוֹן׃

מצודת דוד

אותם. תקרב העצים זה אל זה להיות נראים לך כאלו המה חתיכת עץ אחד: והיו לאחדים בידך. כשיהיו עדיין בידך יתחברו יחד ע"פ נס ויהיו חתיכה אחת באמת: (ד) הלא תגיד. ר"ל הלא מהראוי שתגיד לנו למה אלה לך על מה תרמז בזה: (ה) את עץ יוסף. ר"ל שבט מלכות יוסף אשר היא ביד אפרים: ושבטי ישראל חבריו. ר"ל וגם אקח שבטי ישראל שהתחברו עמו ואתן אותם עליו ר"ל עם אפרים אתנם להיות עם שבט מלכות יהודה ואעשה אותם לשבט מלכות אחד וכן תקום הדבר בידי התוק': (ו) והיו העצים. ר"ל העצים ההם אשר תכתוב עליהם הדברים האלה תאחוז בידך לפניהם:

רש"י

(ג) והיו לאחדים. אני אחברם לב' העצים שיהא עץ אחד בידך: (ה) הנה אני לוקח וכו'. שלא יהיו עוד נחלקין לשתי ממלכות:

דעם פירוש עברי טייטש געפינט מען בייא דער הפטורה פון דער וואך׃

כתובים משלי י

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהֹוָה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה׃

א אֹגֵר בַּקַּיִץ בֵּן מַשְׂכִּיל נִרְדָּם בַּקָּצִיר בֵּן מֵבִישׁ׃ ב בְּרָכוֹת
לְרֹאשׁ צַדִּיק וּפִי רְשָׁעִים יְכַסֶּה חָמָס׃ ג זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה

תרגום

א דְּפָלַח בְּקַיְטָא בְּרָא
סוּכְלְתָנָא הוּא וּדְדָמִיךְ
בְּחַצְדָא בְּרָא הוּא מְבַהֲתָנָא׃
ב בִּרְכָתָא תֶהֱוֵין עַל רֵישֵׁי דְצַדִּיקַיָּא וּבְפוּמְהוֹן דְּרַשִׁיעֵי נִכְסֵי חֲטוּפְיָא׃ ג דוּכְרָנָא דְצַדִּיקֵי בִּרְכְתָא

מצודת דוד

(א) אוגר. ר"ל בן משכיל דרכו לאסוף גרנו בימי הקיץ ועושה כל דבר בזמנו: בן מביש. אבל הכסיל אשר כל דבר בושה נמלא בו דרכו להיות נרדם בעת הקציר ואין עושה שום דבר בזמנו: (ב) ברכות לראש צדיק. יבואו ברכות: יכסה חמס. החמס שעושים יכסה את פיהם למען יחנקו בה רוצה לומר העבירה עצמה נפרעת ממנו: (ג) זכר צדיק. זכרון הצדיק הוא לברכה כי כל עת יזכרו בו יברכוהו:

רש"י

(א) אוגר בקיץ וגו'. הלומד תורה בנערותו: (ב) ופי רשעים וגו'. החמס יכסה על פיהם ויהרגם: (ג) זכר צדיק. המזכיר לדיק מברכו:

פירוש ע"ט

(א) אוגר בַּקַּיִץ בֵּן מַשְׂכִּיל דער קלוגער זאמלט אײַן תְּבוּאָה זומער ער זאל האבין גענוג אויף דעם ווינטער נִרְדָּם בַּקָּצִיר בֵּן מֵבִישׁ און דער מענטש וואס וויל ניט ארבעטין שלאפט ער אין דיא צייט ווען מען שניידט דיא תבואה און אפילו צום זומער גרייט ער אויך ניט אן צום עסין דאס מיינט מען יעדער מענטש דארף אנגרייטין אין זיין יוגענד אַפַּרְנָסָה ער זאל קענען פון איר געשפייזט ווערין צו זיין עלטער, און יעדער מענטש דארף אנגרייטין אויף די וועלט ער זאל האבין צו עולם הבא: (ב) בְּרָכוֹת לְרֹאשׁ צַדִּיק אלע מענטשין זאגין בְּרָכוֹת זאלין קומען אויף דעם קאפ פון צדיק וּפִי רְשָׁעִים יְכַסֶּה חָמָס און דיא מויל פון רשע בדעקט דעם צדיק מיט רויב. דער רשע רעט שלעכטס אפילו אויף דעם צדיק, ער זאגט אויף אים ער איז גאר ניט פרום, ער איז אינוויינינג פוהל מיט פאלשקייט נאר מיט זיינע אויסוויינינגסטע פרומקייט בדעקט ער דיא פאלשקייט: (ג) זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה אפילו דער צדיק איז געשטארבין פון דעסטוועגין ווער עם

געדיינקט

ושם רשעים ירקב: ד חכם־לב יקח מצות ואויל שפתים ילבט: ה הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע:
ו קרץ עין יתן עצבת ואויל שפתים ילבט:

תרגום

ושמא דרשיעי נדעך: ד דחכים לביה יקבל פוקדנא וסכלא בשפותיה מתאחד: ה דמהלך בתמימותא ניזיל בסעדא ודמעיק מן אורחתיה נתידע: ו דרמיז בעינוהי יהיב כאיבא וסליף בשפותיה מתאחד:

רש"י

ושם רשעים ירקב. רקבון עולה בשמם שאין אדם חפץ להזכירו: (ד) חכם לב. זה משה רבינו: ילבט. לשון יגיעה: (ה) יודע. ישבר ויתיסר: (ו) קורץ עין. המסית אדם בקרוצותיו לרעה: יתן עצבת. גורם עצבות:

מצודת דוד

ירקב. על כי אין רצון הבריות לזכרו נשכח שמו מאליו ונרקב: (ד) יקח מצות. יקחם בכל עת ולא יחדל מלקחת אבל האויל מונע היא השפתים לכך לומר הרבה ואין עושה מאומה: (ה) בתום. בתמימות לב: ומעקש. המעקש דרכיו ללכת ברחיה הוא יושבר ויזוכא: (ו) קורץ עין. המרמז בעין לעשות רעה למי או דבר זה יתן עצבון בלב הנרמז עליו כי לא ישקיט עד יגמור הדבר הואיל ולא הוציא בשפתיו לא נח ממנו אבל אויל המדבר בשפתיו לעשות הרעה או נעשה עיף ויגע מעשות הדבר ההוא כי נח חמתו בגוזם דבריו:

פירוש ע"ט

געדינקט נאר זיינע פרומקייט בענטשט אים ושם רשעים ירקב ווייל דעם רשע וויל מען ניט דערמאנען דריבער ווערט זיין נאמען פארפוילט אונ פארגעסין אויף אייביג: (ד) חכם לב יקח מצות דער מענטש וואס דיא חכמה דיא תורה, איז ביא אים איינגעווארצילט אין הארצין ווען אים טרעפט צו טאהן אמצוה, נעמט ער דיא מצוה אונ טוהט זיא שוין ואויל שפתים ילבט אונ דער נאר וואס די חכמה, די תורה, איז ניט איינגעווארצילט ביא אים אין הארצין, ווערין זיינע לעפצין מיד ריידענדיג, ער רעט שטענדיג מען דארף לערנען תורה מען דארף טאהן מצות אונ ער לערנט ניט אונ טוהט ניט: (ה) הולך בתום ילך בטח דער מענטש וואס גייט מיט נאנצקייט גייט ער זיכער, האט ער פארקיינעם ניט מורא ומעקש דרכיו יודע אונ דער מענטש וואס פארקרימט זיינע וועגין, ער גייט מיט פאלשקייט, וועט ער צובראכין ווערין: (ו) קורץ עין יתן עצבת אויב איינער שמועסט מיט זיין חבר אונ ווינקט מיט דעם אויג צו אנדערע מענטש, דאס גיט אטרויעריקייט צו זיין חבר, ווייל דער חבר טראכט געוויס ווינקט מען וועגין מיר אונ מען וויל מיר שלעכטס טאהן ואויל שפתים ילבט אונ דער נאר וואס האט געזאגט אפילו זיינע לעפצין וועלין אים מיר ווערין ריידענדיג צו זיין חבר אונ וועט זיך פארענטפערין וועט אים אויך ניט העלפין, אונ דער חבר וועט בלייבין טרויעריג:

עיקר תוי"ט — משנה פאה פרק ב — ברטנורא

פרק ב א ואלו מפסיקין בין שדה לשדה ויהיו נחשבים כשתי שדות לענין שאם מניח פאה באחת מהן על חברתה לא עלתה לו לפאה דכתיב פאת שדך לא יניח פאה משדה לחברתה: הנחל. נהר: והשלולית. אמת המים שמחלקת שלל לאגפיה שאמות אחרות של מים שנותות ממנה: ודרך היחיד. ארבע אמו': ודרך הרבים. ע"ז אמה ומשום סיפא נקיט לה דבעי למתני סיפא שכל אלו אין מפסיקין באילן וקמשמע לן דאפי' דרך הרבים שהיא רחבה ט"ז אמה אינה מפסקת באילן: שביל הרבים ושביל היחיד. שביל זוטר טובא דסקיל ברגלא ומנח ברגלא ואשמועינן דאפילו שביל דרבים אם הוא קבוע לימות החמה ולימה"ג כלומר שמהלכין בו אפילו בזמן שהשדות זרועות בימות הגשמים מפסיק בין השדות הזרועות

כלי אמלעי דתסד דשלכות דילירה אל אל

פרק ב א ואלו מפסיקין לפאה. הנחל [א] והשלולית ודרך היחיד ודרך הרבים ושביל הרבים ושביל היחיד [ב] הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים.

[א] השלולית. לא זו אף זו קתני דזוטר מנחל. הר"ש:
[ב] הקבוע בו'. והשתא כולהו צריכי דאי תנא דרך הרבים למימרא דאפי' באילן אינו מפסיק ושבה"י דאפי' לזרעים מפסיק ולשתוק מכולהו ה"א דרך

פרק ב א ואלו מפסיקין לפאה די זאכין וואס שטייען ווייטער אין דער משנה זענען מפסיק צו פאה דאס הייסט ווען זייא גייען דורך דעם פעלד רעכונט מען דאס פעלד פאר צוויי פעלדער אונ מען מוז געבין פאה פון יעדער ארט בעזונדער הנחל והשלולית אטייך אדער אקוואל וואסער וואס גייט אזוי וויא אריגע דורך דעם פעלד ודרך היחיד אדער אוועג וואס נאר איין מענטש קען דורך גיין וואס איז פיר איילין דיא ברייט ודרך הרבים אדער אוועג וואס פיל מענטשין קענען גיין וואס איז זעכצין איילין דיא ברייט ושביל הרבים ושביל היחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים אדער אשטעג וואס פיל מענטשין גייען דורך, אדער וואס עס איז נאר פאר איין מענטש דורך צו גיין ושביל ווערט גערופין אשמאלע וועג וואס עס איז נאר די ברייט וויא איין פוס אונ מען קען דורך גיין סאיי זומער וואס דיא פעלדער זענען ניט פארזייט אונ סאיי ווינטער

וואס

והבור והניר וזרע אחר והקוצר לשחת מפסיק דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן [ג] חרש: ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת רבי יהודה אומר מפסקת וכל ההרים אשר במעדר יעדרון אע"פ שאין הבקר יכול לעבור בכליו הוא נותן [ד] פאה לכל:

ואי לא לא מפסיק: הבור. שדה שאינה זרועה והאדמה לא תשם מתרגמינן וארעא לא תבור (א): והניר. חרושה כמו נירו לכם ניר: וזרע אחר. כגון ששתי השדות זרועים חטים וביניהם קרקע זרוע מין אחר. ושיעור רוחב הבור והניר וזרע אחר כדי שלשה תלמים של מענית המחרישה: והקוצר לשחת מפסיק. דקסבר כל לשחת לאו קצירה הוא דלא חשבינן לה אתחלתא דקצירה. שחת תבואה שלא הגיעה שליש וקוצרים אותו להאכיל לבהמות ואין הלכה כר"מ: ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת. שהיא רחבה כ"כ עד שהעומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן (ב): רבי יהודה אומר מפסקת. ופליג אתנא קמא דאמר לעיל על שלולית דהיינו אמת המים דבכל ענין מפסיק ורבי יהודה סבר דאם יכולה להקצר כאחת אינה מפסקת והלכה כרבי יהודה: וכל ההרים אשר במעדר יעדרון. הר שאודו זקוף ואין בקר בכליו יכולין לעבור שם ומפסיק בין שתי השדות: הוא נותן פאה לכל. כלומר נותן פאה אחת לכל שתי השדות ולא חשיב הפסק הואיל והם נעדרים במעדר כלומר שבני אדם חופרים אותו הר בכלי שחופרים בו את הקרקע אין זה הפסק שהרואה אומר אין זה קרקע בור אלא למחר חופרים אותו במעדר וזורעים אותו ושתי השדות הם אחת:

היחיד דלא קבוע גרע משכה"י דקבוע ושכה"ר דקבוע עדיף להפסיק לאילן מדרה"ר דלא קבוע. תוי"ט: (א) ומשמע דהא חרישה מיהא הוי. וקשה דא"כ היינו ניר והר"מ פירש בור הארץ שלא זרועה ולא נעבדה אבל נחרש' שמונה וכ"פ הר"ב מ"ח פ"ב דכלאים וספ"ד. וכ"מ מל' הר"ב מ"ב. מש"ח: [ג] חרש. את מקום הקרחה והו"ל שדה ניר לא חרש לא דקוצר לשחת תחלת קצירה היא וכי גמר כישוליה וקצר לי' לכולא שדה כגומר קצירתו דמי: [ד] פאה. אחת על הכל דש"י מנחות דף ע"א: (ב) וז"ל הר"ש אמת המים היינו שלולית דקאמר ת"ק דבכל ענין מפסיק ואתא ר"י למימר דוקא דאינה יכולה להקצר כאחת שאם עומד באמצע אינו יכול לקצור מכאן ומכאן ובתוספת' ר"א אם עומד באמצע וקוצר מכאן ומכאן מפסיק ולת"ק מפסיק אע"פ שעומד מצד הא' וקוצר מצד הב'. ולכך נ"ל כדברי הרב עד שאם אינו עומד באמצע כו' תוי"ט:

וואס דיא פעלדער ווענען פארזייט וואזוי איז דער מנהג אין ארץ ישראל] והבור אדער אליידיגע שטיק פעלד וואס איז אין מיטין פעלד והניר אדער אז אין מיטין פעלד איז אשטיק פעלד צו אקערט וזרע אחר אדער אז אין מיטין פעלד איז אשטיק פעלד פארזייט מיט איין אנדער מין תבואה ווי די ביידע זייטין ווענען פארזייט והקוצר לשחת מפסיק אדער ער האט אין מיטין פעלד אויסגעשניטין אשטיק פעלד תבואה איידער עס איז אויף געוואקסין ארריטול ווי עס דארף וואקסין אונ ער האט דאס פארניצט אנשטאט גראז, איינע פון די אלע זאכין אז זיי גייען דורך דעם פעלד מאכין זיי דאס פעלד פאר צוויי פעלדער אונ מען דארף פון יעדער זייט בעזונדער געבין פאה דברי רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש אונ דיא חכמים זאגין אז ער האט אין מיטין פעלד אויסגעשניטין תבואה איידער עס האט אויף געוואקסין אדריטול וויא עס דארף וואקסין דאס הייסט ניט אהפסק, דאס הייסט נאר ער האט אן גיהויבין שניידין אין מיטין פעלד אונ האט אויף גיהערט אונ דער נאך אז ער שנייט אפ דאס איבעריגע פעלד הייסט עס אלץ ער האט איין פעלד געשניטין, דארף ער נאר געבין איין פאה אויף דעם גאנצין פעלד, סיידין נאכדעם ווי ער האט אויסגעשניטין די אומצייטיגע תבואה פון מיטין פעלד האט ער דאס שטיק פעלד צו אקערט דאס הייסט שוין אאפטיילונג אונ דיא פעלד ווערט שוין גירעכונט ווי צוויי פעלדער מען זאל דארפין געבין פאה פון יעדער זייט בעזונדער: ב אמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת אויב אין אפעלד גייט דורך אוואסער וואס דיא וואסער איז אזוי בריט אז מען זאל שטיין אין מיטין וואסער אונ מען זאל וועלין נעמען דיא תבואה וואס וואקסט אויף דעם ברעג וואסער אונ דיא תבואה וואס וואקסט אויף דעם ברעג וואסער אונ די ביידע תבואות צו זאמען ביינגין מיט איין האנט, אונ מען זאל דאס מיט איין מאהל אפ שניידין, וועט מען ניט קענען רבי יהודה אומר מפסקת רבי יהודה זאגט דאס הייסט צוויי פעלדער דארף מען געבין פאה פון יעדער פעלד בעזונדער, נאבער אז מען קען איינביינגין די ביידע תבואות פון ביידע זייטין וואסער צו זאמען אונ מיט איין מאהל זייא אפ שניידין, הייסט עס איין פעלד, אונ מען גיט פאה פון איין ארט אויף אין גאנצין, אונ רבי יהודה קריגט אויף דעם תנא פון יענער משנה וואס ער זאגט אויב עס גייט נאר אוואסער דורך דער פעלד ווערט שוין גירעכונט דאס פעלד פאר צווייא פעלדער אונ ער מאכט גאר קיין חילוק, אונ רבי יהודה מאכט אחילוק [אזוי וויא פריער איז געשטאנען] וכל ההרים אשר במעדר יעדרון אונ אלע בערג וואס שטייען אין מיטין פעלד אונ מען קען זייא גראבין מיט אכלי עס זאל זיין אזוי וויא געאקערט מען זאל קענען אויף דעם בארג זייען אף על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו אפילו די אקסין מיטין אקער קענען ניט ארויף גיין ווייל די בערג זענען גאנץ הויך, נאר ווייל אמענטש קען זיי גראבין אונ מען קען זייא פארזייען, הייסט עס ניט אאפטיילונג אז דורך דעם זאל די פעלד ווערין ווי צוויי פעלדער נאר עס הייסט איין פעלד הוא נותן פאה לכל אונ מען גיט נאר פאה פון איין ארט אויף דיא גאנצע פעלד:

הבל

ג הכל מפסיק לזרעים ואינו מפסיק [ה] לאילן אלא גדר. ואם היה שער כותש אינו מפסיק אלא נותן פאה לכל: ד [ו] ולחרובין. כל הרואין זה את זה אמר רבן גמליאל נוהגין היו בית אבא (ס"א שהיו) נותנין פאה אחת לזיתי' שהיו להם בכל רוח. ולחרובין כל הרואין זה את זה. ר"א בר' צדוק אומר משמו אף לחרובין שהיו להם בכל העיר: ה הזורע את שדהו מין אחד. אע"פ שהוא עושהו שתי גרנות. נותן פאה אחת. זרעה שני מינין אע"פ שעשאן [ז] גורן אחת נותן שתי פאות. הזורע את שדהו שני מיני חטין. עשאן גורן אחת נותן פאה אחת שתי גרנות נותן שתי פאות: ו מעשה שזרע רבי שמעון איש המצפה

ג הכל מפסיק לזרעים. מפרש בגמ' בירושלמי דהכל לאתויי סלע שהיה עובר ע"פ כל השדה. אם צריך הוא לעקור את המחרישה מצד זה כדי לתת אותה לצד זה מפסיק: אלא גדר. גבוה עשרה טפחים: שער כותש. מפני האילן קרויין (ג) שער ופירוש שער כותש שאנופים של אילנות מתערבין זה עם זה למעלה מן הגדר כענין זה התקוע במכתש: ד כל הרואים זה את זה. כ"ז שהעומד אצל אחד מהאילנות יכול לראות האילן האחר אע"פ שיש ביניהן גדר אינו מפסיק ולוקח פאה מאילן אחד על חבירו: לזיתים שהיו להם בכל הרוח. פאה אחת היו נותנים על כל הזיתים שהין להם לצד מזרחה של עיר ופאה אחרת על כל הזיתים שהיו להם לצד מערבה וכן לארבע רוחות: שהיו להם בכל העיר. אין נותנים כי אם פאה אחת לכולן אע"פ שאין רואין זה את זה ואין הלכה כר"א ברבי צדוק שאמר משמו אבל הלכה כר"ג: ה שני מיני חטין. כגון (ד) שחמתית ולבנה:

[ה] לאילן. לא לגבי האילנות דלחרובים וזתים אינו כן כמ"ש לקמן: (ג) שער. פירוש הענפים והוא לשון עברי כדכתיב וימלט בשעירתה (שופטים ג'): [ו] ולחרובין. מפני שהם גבוהים הרבה ומסובכין כדתנן בפ"ב דב"ב דף מ"ז בחרוב ובשקמה חמשים אמה. הרע"ב: (ד) ואפשר דבשאר מיני תבואה לא נמלאו חלוקים כמין אחד. אבל בירו' תני ב' מיני חטים ב' מיני שעורים: [ז] גורן אחת. ולא אזלינן בתר מחשבתו לעשות גורן אחת או ב' אלא לאסור עשה כן יקום לעשות פאה א' או ב' ירו' ומשמע נמי שעדיין לא נתן פאה וכי הא דתנן בספ"ק דלעולם הוא נותן משום פאה כו' עד שימרת:

ג הַכֹּל מַפְסִיק לִזְרָעִים וְאֵינוֹ מַפְסִיק לָאִילָן אֶלָּא גָדֵר
די אַלֶע זאַכֶן וָואס שְׁטֵייט אִין דֶער עֶרְשְׁטֶער
מִשְׁנָה) מאַכֶן נָאר אַ אָפְּטֵיילוּנְג בַּייא פֶעלְדֶער
וָואס זֶענֶען גֶעזֵייעְט מִיט תְּבוּאָה, אָבֶער צוּ בוֹים
גֶערְטְנֶער מאַכְט נָאר אַ אָפְּטֵיילוּנְג אַ וואַנְט וָואס
אִיז הוֹיךְ צֶעהְן טְפָחִים וְאִם הָיָה שַׂעַר כּוֹתֵשׁ אֵינוֹ מַפְסִיק
אֶלָּא נוֹתֵן פֵּאָה לַכֹּל אוּנ אוֹיבּ דִיא צְוַויינֶן פוּן דִיא
בּוֹימֶער וָואס זֶענֶען אוֹיף דֶער זַייט וואַנְט אוּנ
דִי צְוַויינֶן פוּן דִיא בּוֹימֶער וָואס זֶענֶען אוֹיף דִי
אַנְדֶערֶע זַייט וואַנְט זֶענֶען אִיבֶּער דֶער וואַנְט צוּ
זאַמֶען גִיפְלָאכְטֶן אִיז דִי וואַנְט נִיט אַ אָפְּטֵיילוּנְג,
אוּנ מֶען גִיט פֵּאָה פוּן דִי בּוֹימֶער וָואס זֶענֶען אוֹיף
אֵיין זַייט וואַנְט אוֹיף דֶעם גאַנְצִין בּוֹים גָארְטֶן:
ד וְלֶחָרוּבִין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה אוּנ בַּיי בָּאקְסָארִין
בּוֹימֶער אִיז דֶער דִין אַלֶע בּוֹימֶער וָואס זֶעהֶן
אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין, דְהַיְינוּ אַז עֶר שְׁטֵייט בַּיי
אֵיין בּוֹים זֶעהְט עֶר דֶעם אַנְדֶערִין בּוֹים, אֲפִילוּ
עֶס אִיז דָא אַ וואַנְט צְוִוישֶׁען דִיא בּוֹימֶער, פוּן
דֶעסְטְוֶועגִין גִיט מֶען פֵּאָה פוּן אֵיין בּוֹים אוֹיף
אַלֶע בּוֹימֶער פוּן גָארְטִין אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל נוֹהֲגִין הָיוּ
בֵּית אַבָּא נוֹתְנִין פֵּאָה אַחַת לְזֵיתִים שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל רוּחַ
הָאט רַבָּן גַמְלִיאֵל גִיזָאגְט דִיא שְׁטוּבּ מֶענְטְשִׁין
פוּן מַיין פָאטֶער פְלֶעגִין אַזוֹי טאָהְן זַייא פְלֶעגִין
גֶעבִּין אֵיין פֵּאָה פַאר אַלֶע אֵייל בּוֹימֶער וָואס זַייא
הָאבִּין גֶעהַאט אִין יֶעדֶער זַייט פוּן שְׁטָאט, דְהַיְינוּ
פַאר אַלֶע אֵייל בּוֹימֶער וָואס זֵיי הָאבִּין גֶעהַאט
אִין מִזְרָח זַייט פוּן שְׁטָאט הָאבִּין זֵיי גִינֶעבִּין אֵיין
פֵּאָה, אוּנ פַאר אַלֶע אֵייל בּוֹימֶער וָואס זַייא
הָאבִּין גֶעהַאט אִין מַעֲרָב זַייט פוּן שְׁטָאט הָאבִּין
זַייא אוֹיךְ גִינֶעבִּין אֵיין פֵּאָה, אוּנ פוּן צָפוֹן אוּנ
דָרוֹם אוֹיךְ אַזוֹי וְלֶחָרוּבִין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה אוּנ בַּיי
בָּאקְסָארִין בּוֹימֶער פַאר אַלֶע בּוֹימֶער וָואס הָאבִּין
זִיךְ גִיזֶעהֶן אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין הָאבִּין זַייא
גִינֶעבִּין אֵיין פֵּאָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק הָאט גִיזָאגְט פוּן רַבָּן
גַמְלִיאֵל'ס וֶועגִין אַף לֶחָרוּבִין שֶׁהָיוּ לָהֶם בְּכָל הָעִיר
פַאר אַלֶע בָּאקְסִין בּוֹימֶער וָואס זַיין פָאטֶערְס
הוֹיז גֶעזִינְד הָאבִּין גֶעהַאט אִין גאַנְצִין שְׁטָאט
הָאבִּין זַייא נָאר גִינֶעבִּין אֵיין פֵּאָה, אֲפִילוּ דִיא
בּוֹימֶער הָאבִּין נִיט גִיזֶעהְן אֵיינֶער דֶעם אַנְדֶערִין:
ה הַזּוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ מִין אֶחָד אַז אֵיינֶער הָאט גֶעזֵייט
אִין זַיין פֶעלְד אֵיין מִין תְּבוּאָה אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֵׂהוּ
שְׁתֵּי גְרָנוֹת נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת אֲפִילוּ עֶר מאַכְט פוּן דִי
תְּבוּאָה צְווייא שֵׁייעֶרִין גִיט עֶר פֵּאָה פוּן אֵיין
שֵׁייעֶר אוֹיף בֵּיידֶע זְרָעָהּ שְׁנֵי מִינִין אַף עַל פִּי שֶׁעֲשָׂאָן
גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵּאוֹת אַז עֶר הָאט פַארְזֵייט צְווֵיי
מִינִים אֲפִילוּ עֶר מאַכְט פוּן בֵּיידֶע מִינִים נָאר
אֵיין שֵׁייעֶר פוּן דֶעסְטְוֶועגִין גִיט עֶר פֵּאָה פוּן
יֶעדֶער מִין בֶּעזוּנְדֶער הַזּוֹרֵעַ אֶת שָׂדֵהוּ שְׁנֵי מִינֵי חִטִּין
אַז עֶר הָאט פַארְזֵייט אִין פֶעלְד צְווֵיי מִינִים ווייץ.
דְהַיְינוּ רוֹיטֶען ווייץ אוּנ ווייסֶען ווייץ, אִיז דֶער
דִין אַזוֹי עֲשָׂאָן גֹּרֶן אַחַת אוֹיבּ עֶר הָאט צוּ זאַמֶען
גֶעמִישְׁט בֵּיידֶע עֶרְלֵיי ווייץ אוּנ הָאט פוּן זַייא
גֶעמאַכְט אֵיין שֵׁייעֶר נוֹתֵן פֵּאָה אַחַת דַארְף עֶר נָאר
גֶעבִּין אֵיין פֵּאָה אוֹיף אִין גאַנְצִין שְׁתֵּי גְרָנוֹת אוֹיבּ
עֶר הָאט גֶעמאַכְט פוּן דִי ווייץ צְווֵיי שֵׁייעֶרִין עֶר
הָאט גֶעלֵייגְט דִי רוֹיטֶע ווייץ בֶּעזוּנְדֶער אוּנ דִיא
ווייסֶע ווייץ בֶּעזוּנְדֶער נוֹתֵן שְׁתֵּי פֵּאוֹת דַארְף עֶר גֶעבִּין
צְווֵיי פֵּאוֹת. פוּן רוֹיטֶע ווייץ גִיט עֶר פֵּאָה בֶּעזוּנְדֶער
אוּנ פוּן דִי ווייסֶע ווייץ גִיט עֶר פֵּאָה בֶּעזוּנְדֶער:
ו מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמִּצְפָּה עֶס הָאט
גִיטְרָאפִין רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמִּצְפָּה הָאט פַאר

ו הלבלר. הסופר: הזוגות. הם כל אותן שנים שנים הנזכרים בפרק קמא דמסכת אבות שקבלו שנים מפי שנים עד מפי שמעון הצדיק: ז שדה שקצרוה עכו"ם. לעצמן ולא שקצרוה פועלי עכו"ם לישראל דאז הוי כאלו קצרוה ישראל: קרסמוה נמלים. דרך הנמלה לחתוך קנה השבולת מלמטה ולזה קורים קרסום לשון יכרסמנה חזיר מיער: פטורה. דכתיב גבי פאה ובקצרכם עד שתהיו אתם הקוצרים: שחובת הפאה בקמה. כלומר חובת הפאה של זה היתה בקמה והוי דאם כלה שדה חזרה פאה לעומרים וחייב להפרש פאה מן העומרים ה"מ היכא דכלה הוא אבל הכא הוא לא כלה: ח הלוקח נותן פאה לכל. שחובת הפאה ממה שקצר נשאר כזה

לפני רבן גמליאל. עלו ללשכת הגזית ושאלו. אמר נחום הלבלר. מקובל אני מרבי מיאשא שקבל מאבא. שקבל מן הזוגות. שקבלו מן הנביאים. הלכה למשה מסיני. בזורע את שדהו שני מיני חטין. אם עשאן גורן אחת נותן פאה אחת שתי גרנות נותן שתי פאות: ז שדה שקצרוה עכו"ם קצרוה לסטים. קרסמוה נמלים. שברתה הרוח או בהמה פטורה. קצר חציה וקצרו לסטים חציה פטורה שחובת הפאה בקמה: ח קצרו לסטים חציה. וקצר הוא חציה. נותן פאה ממה שקצר. קצר חציה ומכר חציה. הלוקח נותן פאה לכל.

זייט זיין פעלד צוויא מינים ווייץ ובא לפני רבן גמליאל איז רבי שמעון געקומען פאר רבן גמליאל פרעגן וויא אזוי ער זאל געבין פאה ועלו ללשכת הגזית ושאלו איז רבי שמעון מיט רבן גמליאל ארויף געגאנגען אין לשכת הגזית וואס דארטין זענען גיזעסין די איין און זיבעציג סנהדרין, און האבין גיפרעגט ביי זייא דעם דין אמר נחום הלבלר מקובל אני מרבי מיאשא שקבל מאבא שקבל מזוגות שקבלו מן הנביאים הלכה למשה מסיני האט נחום הלבלר גיזאגט איך האב גילערנט פון רבי מיאשא, און רבי מיאשא האט גילערנט פון זיין פאטער, און זיין פאטער האט גילערנט פון דיא תנאים וואס האבין גילערנט פארוויז וויא עס שטייט אין אנהייב מסכת אבות) און דיא תנאים האבין גילערנט פון די נביאים, און די נביאים האבין גיזאגט דעד דין איז גיזאגט גיווארין צו משה רבינו אויף דעם בארג סיני בזורע את שדהו שני מיני חטין ווער עס פארזייט אין זיין פעלד צווי מינים ווייץ, דויטע און ווייסע אם עשאן גורן אחת אויב ער האט געמאכט פון די ביידע מינים ווייץ איין שייער נותן פאה אחת זאל ער געבין איין פאה אויף דיא ביידע ערלייא ווייץ שתי גרנות אז ער האט געמאכט פון די ווייץ צווי שייערין, די רויטע ווייץ' בעזונדער און דיא ווייסע ווייץ בעזונדער נותן שתי פאות דארף ער געבין צווי פאות, פון דיא רויטע ווייץ גיט ער פאה בעזונדער און פון דיא ווייסע ווייץ גיט ער פאה בעזונדער: ז שדה שקצרוה כותים אפעלד וואס די כותים האבין אפגעשניטען דיא תבואה פאר זיך קצרוה לסטים אדער גזלנים האבין אפגעשניטען דיא תבואה פאר זיך קרסמוה נמלים אדער די נמלים ואזעלכע מילבין) וואס האבין אפגעביסען די שטרויא פון די זאנגען אונטען געבין דיא ערד שברתה הרוח אדער דער ווינט האט צו בראכין די תבואה או בהמה אדער די בהמה האט אפ גיגעסין די תבואה פטורה איז דאס פעלד פטור פון פאה, ווארום עס שטייט אין דער תורה (ובקצרכם) מיינט מען

אז איר אליין וועט שנײדין זאלט איר געבין פאה, אבער אז איינער פון דיא אלע האבין געשניטען דיא תבואה פון פעלד דארף מען ניט געבין פאה, און אז ער דינגט פועלים כותים און די כותים שניידין פון בעל הבית וועגין, איז אויך חייב בפאה קצר חציה וקצרו לסטים חציה פטורה שחובת הפאה בקמה ווען דער בעל הבית האט אפ געשניטען דיא תבואה פון איין העלפט פעלד און די תבואה פון די אנדערע העלפט האבין גזלנים אפ געשניטען (אדער איינער פון די אלע אנדערע וואס שטייען פריער אין דער משנה האבין אפ געשניטען) פטורה. איז מען פטור פון פאה, ווארום דיא פאה וואס ער בעדארף געבין האט ער גילאזין אין די שטייענדיגע תבואה פון דער אנדערע האלבע פעלד, וואס איז ער שולדיג אז גזלנים האבין דאס צו גענומען, די תורה האט גיזאגט ער זאל לאזין פאה און ער האט גילאזין: ח קצרוה לסטים חציה וקצר הוא חציה נותן פאה ממה שקצר ווען עס איז אבער גיוועזן פארקערט פריער האבין גזלנים אפ געשניטען דיא תבואה פון אהעלפט פעלד, נאכדעם האט דער בעל הבית אפ געשניטען די תבואה פון די אנדערע העלפט פעלד, גיט ער פאה פון דיא וואס ער האט אפ געשניטען, ווייל פאה דארף מען געבין צום סוף פעלד און דעם סוף פעלד האט ער דאך אפ געשניטען) קצר חציה ומכר חציה הלוקח נותן פאה לכל אז ער האט אפ געשניטען דיא תבואה פון איין האלבע פעלד און די אנדערע האלבע פעלד האט ער פארקויפט, איז דער דין דער וואס האט גיקויפט די אנדערע האלבע פעלד דארף פון זיין האלבע פעלד געבין פאה פאר דער גאנצע פעלד אפילו פאר דיא וואס דער מוכר (בעל הבית) האט אפ געשניטען פאר זיך, ווארום דער וואס האט גיקויפט האט דאך געוואקסט אז דער פארקויפער האט נאך קיין פאה גיגעבין, ווארום פאה גיט מען אין סוף פעלד, איז דאך די גאנצע פאה נאר אין זיין האלבען פעלד, האט

ער

קצר חציה והקדיש חציה. הפודה מיד הגזבר. נותן פאה לכל: האי שקנה הלוקח והוי כאלו לא מכר לו אלא מה שנשאר בשדה אחר שיוליא ממנה הפאה שראוי להוליא מאותה שדה. וכן: הפודה מיד הגזבר. מוליא מן האי שפדה הפאה הראויה לשדה כולה:

ער גאר ניקויפט דיא תבואה וואס עס איז דא אויסער די פאה אונ די פאה מוז ער אוועק געבין צו ארעמע לייט קצר חציה והקדיש חציה אז ער האט אפ געשניטען איין האלבע פעלד אונ די אנדערע האלבע פעלד האט ער מקדיש גיוועזן הפודה מיד הגזבר הוא נותן פאה לכל דער וואס לייזט אויס דיא האלבע פעלד פון גבאי פון הקדש דארף געבין פון דער האלבע פעלד דיא פאה פאר דער גאנצע פעלד. ווייל דער וואס האט אויס-געלייזט דיא האלבע פעלד האט דאך געוואקסט אז די גאנצע פאה איז אין דער האלבע פעלד מן הסתם האט ער גינעבין דיא אויס-לייז-געלט פאר די תבואה וואס עס איז דא אויסער די פאה (אזוי וויא פריער איז גישטאנען):

רש"י

סמוך למטתי. כל ימי נזהרתי שלא לעשות מלאכה ולא לעסוק בתורה כשעמדתי ממטתי עד שאקרא קריאת שמע ואתפלל: צפון לדרום. ראשה ומרגלותיה זה לצפון וזה לדרום. ונראה בעיני שהשכינה במזרח או במערב לפיכך נכון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות: וצפונך. לשון צפון וסיפיה

גמרא ברכות דף ח ע"א

הלכה ה' כלה כלי החיצון דתסק למלכות דבריתא אלף למד

תניא אבא בנימין אומר על שני דברים הייתי מצטער כל ימי על תפלתי שתהא לפני מטתי ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום. על תפלתי שתהא לפני מטתי. מאי לפני מטתי אילימא לפני מטתי ממש והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר שנאמר ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל לא תימא לפני מטתי אלא אימא סמוך למטתי. ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום דאמר רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים שנאמר וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים. רב נחמן בר יצחק אמר אף אין אשתו מפלת נפלים

תוספות

שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר אבל מילתא דקביעא כגון ארון ותיבה אין זה הפסק. אבל מטה נראה שאין זה קבוע: אלא אימא סמוך למטתי. שלא היה עושה מלאכה עד שיתפלל, ורש"י פירש אפי' ללמוד שאסור ללמוד קודם תפלה ולא ידענא מנא ליה אבל ראיה דשרי ללמוד. קודם דלקמן בפרק שני (דף י"ד ב') אמרי' דרב מקדים ומשי ידיה ומברך ומתני פרקים וקרי ק"ש כי מטא זמן ק"ש וכו': כל הנותן מטתו בין צפון לדרום וכו'. ולא בין מזרח למערב ודוקא כשישן עם אשתו מפני שהשכינה מצויה בין מזרח למערב והיה הדבר גנאי לשכב אצל אשתו מפני התשמיש וכן משמע ומוכחי קראי:

תניא אבא בנימין אומר מיר האבין געלערנט אבא בנימין זאגט על שני דברים הייתי מצטער כל ימי אויף צוויא זאכין האב איך מיך מצער גיוועזן אזוי לאנג וויא איך לעב על תפלתי שתהא לפני מטתי אויף מיין תפלה זאל זיין פאר מיין בעט ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום אונ מיין בעט זאל זיין גיגעבין צווישען צפון אונ דרום על תפלתי שתהא לפני מטתי אויף מיין תפלה זאל זיין פאר מיין בעט מאי לפני מטתי וואס מיינט מען פאר מיין בעט אילימא לפני מטתי ממש מיר זאלין זאגין אבא בנימין מיינט ער זאל שטיין נעבין בעט אונ דאווענען והאמר רב יהודה אמר רב רב יהודה האט דאך גיזאגט פון רב'ס וועגין ואיתימא רבי יהושע בן לוי אונ אנדערע זאגין רבי יהושע בן לוי האט גיזאגט מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר פון וואנען ווייסין מיר אז מען זאל דאווענען געבין וואנט אונ צווישען דעם וואס דאווינט אונ דיא וואנט זאל גאר גיט שטיין שנאמר וואררום עס שטייט אין פסוק ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל חזקיהו האט אומגעקערט זיין פנים צום וואנט אונ האט גיטאהן תפלה. איז דאך אקשיא וויא אזוי האט אבא בנימין גיוואלט דאווענען געבין בעט, ענטפערט דיא גמרא לא תימא לפני מטתי זאלסט ניט זאגין אז אבא בנימין האט גיזאגט ער וויל דאווענען פאר זיין בעט נעבין זיין בעטן אלא אימא סמוך למטתי נאר זאג אבא בנימין האט גיזאגט ער וויל דאווענען נאנט צו זיין בעט, באלד וויא ער שטייט אויף פון בעט זאל ער שוין דאווענען, ער זאל ניט לערנען אונ ניט טאהן איין אנדער זאך פאר דעם דאווענען ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום אבא בנימין האט זיך מצער גיוועזן אונ האט גיוואלט זיין בעט זאל שטיין צווישען צפון אונ דרום דאמר רבי חמא ברבי חנינא אמר רבי יצחק וואררום רבי חמא ברבי חנינא האט גיזאגט פון רבי יצחק'ס וועגין כל הנותן מטתו בין צפון לדרום דער מענטש וואס שטעלט זיין בעט צווישען צפון אונ דרום הויין ליה בנים זכרים וועט ער האבין קינדער זכרים שנאמר וואררום עס שטייט אין פסוק וצפונך תמלא בטנם ישבעו בנים אויב דו וועסט שטעלין דיין בעט אין צפון, וועסטו דערפילען זייער בויך. דיין ווייב וועט מעוברת ווערין, אונ זייא וועלין זאט זיין מיט זוהן, רב נחמן בר יצחק זאגט דער וואס שטעלט זיין בעט צווישען צפון אונ דרום אף אין אשתו מפלת נפלים

כתיב הכא וצפונך תמלא בטנם וכתיב התם וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה. תניא אבא בנימין אומר שנים שנכנסו להתפלל וקדם אחד מהם להתפלל ולא המתין את חבירו ויצא טורפין לו תפלתו בפניו. שנאמר טורף נפשו באפו הלמענך תעזב ארץ ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר ויעתק צור ממקומו ואין צור אלא הקב"ה שנאמר צור ילדך תשי. ואם המתין לו מה שכרו אמר רבי יוסי ברבי חנינא זוכה לברכות הללו שנאמר לו הקשבת למצותי. ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים. ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך וגו':

דקרא ישבעו בנים: תמלא בטנם. תמלא ימי הריונה: טורף נפשו באפו. לך אומר אשר גרמת לך לטרוף את נפשך בפניך ומה היא הנפש זו תפלה כמו שנא' ואשפוך את נפשי לפני ה': הלמענך תעזב ארץ. וכי סבור היית שבשבילך שיצאת תסתלק השכינה ויעזוב את חבירך המתפלל לפניו: לו הקשבת. לשון המתנה הוא: למצותי. בשביל מצותי אשר צויתי לגמול חסד:

וועם זיין ווייב ניט מפיל זיין אירע קינדער כתיב הכא וצפונך תמלא בטנם ווארום דא שטייט אין פסוק וצפונך, אז דיא וועסט שטעלין דיין בעט אין צפון זייט, תמלא בטנם. וועט זייער בויך פוהל ווערין. זייא וועלין דערפילען זייער טראגין גאנצע ניין חדשים וכתיב התם און דארטין שטייט אין פסוק וימלאו ימיה ללדת והנה תומים בבטנה עס איז פול געווארין אירע טעג צום געבארין, עס האט זיך געענדיגט דיא ניין חדשים און עס איז געקומען דיא צייט זיא זאל געבארין האט מען געזעהן אז אין איר בויך איז דא אצווילינג, זעהן מיר אז א אשה טראגט אוים אירע גאנצע ניין חדשים, הייסט דאס אירע טעג זענען פוהל געווארין תניא אבא בנימין אומר מיר האבין געלערנט אבא בנימין זאגט שנים שנכנסו להתפלל צוויא מענטשין זענען אריין געגאנגען אין א שוהל דאווענען וקדם אחד מהם להתפלל און איינער האט פריער אפגעדאווינט פאר דעם אנדערין, און ער איז אוועק געגאנגען פון שוהל ולא המתין את חבירו און ער האט ניט געווארט אויף זיין חבר טורפין לו תפלתו בפניו ווארפט מען אים זיין תפלה אין פנים שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק טורף נפשו באפו מען ווארפט אים זיין תפלה אין זיין פנים, און וואס דו ביזט אוועק געגאנגען און געלאזט דיין חבר אליין אין שוהל, מיין ניט אז דיין חבר האט עפעס שאדין געהאט, דו האסט אים ניט געהיט אבער גאט האט אים געהיט, דו האסט געמיינט הלמענך תעזב ארץ פון דיינעטוועגין אז דו וועסט אים ניט היטען וועט פארלאזין ווערין דיא וועלט, זעהסטו אז גאט האט אים ניט פארלזין און האט אים געהיט ולא עוד אלא שגורם לשכינה שתסתלק מישראל נאך מער האט ער גיטאהן, ער האט געברייננט אז דיא שכינה זאל אפגעטאהן ווערין פון דיא יודין שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק ויעתק צור ממקומו דער צור איז אפגערוקט געווארין פון ארט ואין צור אלא הקדוש ברוך הוא גאט ווערט גערופין צור שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק צור ילדך תשי דו האסט פארגעסין דעם צור וואס דיך האט געבארין, דו האסט פארגעסין דעם גאט וואס האט דיך בשאפין, זאגט דער פסוק גאט איז אפגעטאהן געווארין פון די יודין וועגין דעם מענטש וואס האט ניט געווארט אין שוהל אויף זיין חבר ואם המתין לו מה שכרו און אויב ער האט געווארט אויף זיין חבר וואס וועט זיין דער שכר זיינער, רבי יוסי ברבי חנינא זאגט זוכה לברכות הללו ער איז זוכה צו דיא ברכות וואס שטייען אין דעם פסוק שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק לו הקשבת למצותי ווען דו וואלסט געווארט אויף דיין חבר ווייל איך האב געבאטין מען זאל ווארטין ויהי כנהר שלומך וואלט געווען דיינע פרידען אזוי פיל וויא דער טייך וצדקתך כגלי הים און דיא צדקות וואס גאט וואלט געטאהן מיט דיר וואלטין געווען אזוי גרויס וויא דיא וואלין פון ים ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך און דיינע קינדער וואלטין געווען אזוי פיל וויא דיא זאמד:

זוהר ויגש דף ר"י ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

רבי יהודה ורבי יוסי אערעו בכפר חנן עד דהוו יתבי בי אושפיזייהו אתא חד בר נש וחד מטולא דתמרא קניה ועאל בביתא אדהכי אמר רבי יהודה לר' יוסי הא תנינן דדוד מלכא הוה מתנמנם כסוס ושינתיה זעיר איך הוה קם בפלגות ליליא האי שיעורא זעיר איהו ולא הוה אתער אפילו בתלתות ליליא א"ל בשעתא דעאל ליליא הוה יתיב עם כל רברבי ביתיה ודאין דינא ועסיק במלי דאורייתא ולבתר הוה נאים שינתיה עד פלגות לילות וקם בפלגות ליליא ואתער ואשתדל בפולחנא דמארי בשירין ותושבחן אדהכי אמר ההוא בר נש וכי האי מלה דקאמריתו הכי הוא רזא דמלה הכא דהא דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין ודוד מלכא הוה נטיר כל יומוי דלא יטעם טעם מיתה בגין דשינת' חד משיתין במיתה איהי ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי לא הוה נאים אלא שיתין נשמי דעד שתי נשמי חסר חד איהו חי מתמן ולהלאה טעם בר נש טעמא דמותא ושליט (ס"א ולא שליט) ביה סטרא דרוחא אחרא ולא הוה נטיר דוד מלכא דלא יטעם טעמא דמותא ולא ישליט ביה סטרא דרוחא אחרא בגיז דשיתין נשמי חסר

חד

חד איהו רזא דחיים דלעילא עד שתין נשמי דאינון שתין (ד"א ל"ג חסר חד איהו) נשמי עלאין ואילין רזא דלהון דתליין בהון חיי ומכאן ולתתא רזא דמותא הוא. ועל דא דוד מלכא הוה מנטר שעורא דליליא בגין דיתקיים בחיים דלא ישלוט ביה טעמא דמותא וכד אתפליג ליליא הוה דוד מתקיים באתריה בגין דכד אתער פלגו ליליא וכתרא קדישא אתער בעא דלא לאשכחא ליה לדוד מתקשר באתר אחרא באתר דמותא ובגין דכד אתפליג ליליא וקדושא עלאה אתער וכד נש דנאים בערסיה לא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה הא איהו אתקשר ברזא דמותא ומתדבק באתר אחרא ועל דא דוד מלכא הוה קאים לאשגחא ביקרא דמאריה תדיר חי לגביה חי ולא נאים בשינתא לטעמא טעמא דמותא ובגין כך הוה מתנמנם כסוס שתין נשמי ולא בשלימו אתו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוה אמרו ליה מה שמך אמר להו חזקיה אמרו ליה יתיישר חילך ויתתקף אורייתך:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הרמב"ם הל' תשובה פ"א

(א) כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים. ווידוי זה מצות עשה: (ב) כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי

מספר חרדים דף ס"ט ע"ב

ראוי לשרת המלך בכלי חמדה כלי כסף וכלי זהב והרי הלב עיקר האדם כלי חמדה שברמ"ח איברים וכתוב כסף נבחר לשון צדיק גם שתי עינים כמאורות השמים ועשר אצבעות נגד עשר שמות הקדש עשר ספירות גם האזנים כלי שרת לשמוע בהם דברי ה' כדכתיב שמעו ותחי נפשכם והאבר להוציא צבאות ה' משרתיו עושי רצונו כמה קדושה צריך ותוספת קדושה וטהרה ונקיות והמוח לחשוב מחשבות טהורות להדבק ביוצר יתברך ולעיין בתורתו והלב לשמוח בו ובמצותיו ולחמול על עניו ויתומיו ויהי' נח ולא עצב ולא כועס והרגלים הם הרצים שיוצאים דחופים בדבר המלך

(א) כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אלע מצות וואס דיא תורה האט געבאטין, סיא זיא האט גיבאטין מען זאל דיא זאך טאהן און סיי זיא האט גיבאטין מען זאל דיא זאך ניט טאהן אם עבר אדם על אחת מהן אויב דער מענטש האט עובר גיוועזן אויף איינע פון די זאכין וואס גאט האט גיבאטין מען זאל יא טאהן, האט ער ניט גיטאהן, אדער וואס גאט האט גיבאטין מען זאל ניט טאהן האט ער יא גיטאהן בין בזדון בין בשגגה סיי ער האט דאס גיטאהן במזיד וער האט געוואסט אז גאט האט ניט אזוי גיבאטין, און ער האט פון דעסטוועגין אזוי גיטאהן און סיי ער האט דאס גיטאהן בשוגג וער האט ניט געוואסט אז גאט האט אנדערש גיבאטין, אדער ער האט פארגעסין אז גאט האט אנדערש גיבאטין, נאכדעם איז אים דערוואסט גיווארין, און אויב ער האט גיטאהן במזיד האט ער חרטה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו אז ער וועט טאהן תשובה און וועט זיך צוריק קערין פון זיינע זינד חייב להתודות לפני האל יתברך דארף ער זיך מתודה זיין פאר גאט שנאמר וואורום עס שטייט אין פסוק איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם אזכר אדער אנקבה אז זייא וועלין טאהן איינע פון די זינד און וועלין טאהן תשובה והתודו את חטאתם אשר עשו זאלין זייא זיך מתודה זיין אויף זייערע זינד וואס זייא האבין גיטאהן זה וידוי דברים דאס איז אודוי מיט רייד וידוי זה מצות עשה דער ודוי איז א מצוה וואס דיא תורה האט גיבאטין: (ב) כיצד מתודין וויא אזוי איז מען זיך מתודה אומר אנא השם

ראוי לשרת המלך בכלי חמדה כלי כסף וכלי זהב מען דארף בעדינען א מלך מיט שיינע כלים מיט זילבערנע כלים מיט גאלדענע כלים והרי הלב עיקר האדם כלי חמדה שברמ"ח אברים און דאס הארץ איז דער עיקר מענטש די בעסטע כלי פון דיא צוויי הונדערט אכט און פערציג גלידער וואס דער מענטש האט וכתיב כסף נבחר לשון צדיק און עס שטייט אין פסוק דער צונג פון צדיק איז ווי דיא בעסטע זילבער גם שתי עינים כמאורות השמים זיינע צווייא אויגין זענען וויא די צווייא בעלייכטונגען פון הימעל וויא דיא זון מיט דיא לבנה ועשר אצבעות נגד עשר שמות הקודש עשר ספירות דיא צעהן פינגער זענען נעגין דיא צעהן הייליגע נעמען פון גאט. דאס זענען דיא צעהן ספירות גם האזנים כלי שרת לשמוע בהם דברי ה' דיא אויערין זענען אויך כלים צום בעדינען מען זאל מיט זייא הערין דיא רייד פון גאט כדכתיב וויא עס שטייט אין פסוק שמעו ותחי נפשכם איר זאלט הערין די רייד פון גאט וועלין לעבין אייערע נשמות והאבר און דער גליד פון תשמיש איז בשאפין גיווארין להוציא צבאות ה' משרתיו עושי רצונו ער זאל ברייגנען אויף דער וועלט מענטשין וואס זאלין דינען גאט און זאלין טאהן זיין ווילען כמה קדושה צריך ווי פיל הייליגקייט דארף מען צו דער זאך ותוספת קדושה וטהרה ונקיות און נאך אנדערע הייליגקייט און ריינקייט והמוח לחשוב מחשבות טהורות להדבק ביוצר יתברך ולעיין בתורתו דעם מוח האט מען בשאפין צו טראכטין ריינע טראכטונגען און צו בהעפטין זיך אן דעם בשעפער און צו קלערין אין די תורה והלב לשמוח בו ובמצותיו דאס הארץ האט מען בשאפין ער זאל זיך פרייען מיט גאט און מיט זיינע מצות ולחמול על עניו ויתומיו און ער זאל רחמנות האבין אויף זיינע ארעמע לייט און אויף זיינע יתומים ויהיה נח ולא עצב ולא כועס און ער זאל זיין רוהיג און ניט טרויעריג און ניט צארענדיג והרגלים הם הרצים שיוצאים דחופים בדבר המלך דיא פיס זענען דיא

ונגד שבעה משרתים הם שבעה חוטין בציצית והשמיני נגד הרצים ונפש ורוח נגדם תפילין דראש ודיד ולרמז כל העשר אצבעות עשה להפחיד האדם שלא יחטא ראוי לשום נגד פניו הרצוע' תלויה שהם שלשלאות חציין של ברזל וחציין של אש לכן שמור עשרה משרתים ועבוד עבודתך בהם. לעת צרכך כמה תשפל לפני בני אדם ילווך מעות בכמה תחנות וכמה פעמים ישובו פניך ריקם תשפל לפני האל אלף ידות יותר שהכל תלוי בחפצו יתברך ואיך לא תבוש בשאלך בתפלתך כמה שאלות וטובות מאתו יתברך

עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי ממעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה וזהו עיקרו של וידוי וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה ה"ז משובח: (ג) וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להם בקרבנם עד שיעשו תשוב' ויתודו וידוי דברים שנאמר והתוד' אשר חטא עליה וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או כלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו וכן כל החובל כחבירו והמזיק ממונו אע"פ ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה. וישוב מלעשות כזה לעולם

לויפערס וואס גייען ארויס געשטויסין אונ געאיילט מיט די רייד פון מלך ונגד שבעה משרתים הם שבעה חוטין שבציצית אונ געגין דיא זיבען בעדינגערס זענען דיא זיבען פעדים פון די ציצית והשמיני נגד הרצים אונ דער אכטער פאדים איז געגין דיא לויפערס ונפש ורוח נגדם תפלין דראש ודיד געגין נפש אונ רוח זענען די תפלין פון קאפ אונ דיא תפלין פון האנט ולרמז כל העשר אצבעות עשה להפחיד האדם שלא יחטא אונ דיא אלע צעהן פינגער האט גאט געמאכט צום דערשרעקין דעם מענטש ער זאל ניט זינדיגען ראוי לשום נגד פניו הרצועה תלויה ער דארף זיך פארשטעלין פאר זיין פנים דיא רצועה וואס איינגט שהם שלשלאות חצין של ברזל וחצין של אש דאס זענען קייטין וואס זענען העלפט אייזין אונ העלפט פייער לכן שמור העשרה משרתים ועבוד עבודתך בהם דריבער זאלסטו היטען די צעהן משרתים אונ זאלסט מיט זייא דינען גאט לעת צרכך כמה תשפל לפני בני אדם ווען דיא דארפסט אטובה פון אמענטש ווי פיל וועסטו דיך נידעריג מאכין פאר מענטשין ילווך מעות בכמה תחנות אז דו וועסט דארפין זייא זאלין דיר בארגין געלט. ווי פיל געבעט וועסטו דארפין וכמה פעמים ישיבו פניך ריקם אונ פיל מאהל וועסטו אוועק גיין ליידיג תשפל לפני האל אלף פעמים יותר דארפסטו דאך פאר גאט טויזענד מאהל מער נידעריג ווערין שהכל תלוי בחפצו יתברך ווארום אלץ ווענדט זיך אן זיין ווילען ואיך לא תבוש בשאלך בתפלתך כמה שאלות וטובות מאתו יתברך וויא אזוי זאלסטו דיך ניט שעמען ווען דו קומסט בעטין אין דיינע תפלות פיל ערלייא געבעט אונ טובות וועלכע גאט זאל דיר

חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך ער זאגט גאט איך בעט דיך, חטאתי. איך האב געזינדיגט אומגערין (ניט ווילענדיג), עויתי. איך האב געזינדיגט ווילענדיג, נאר ניט דיך צו דער־צערענען, פשעתי. איך האב געזינדיגט ווילענדיג דיך צו דערצערענען, אונ אזוי אעבירה האב איך גיטאהן (אונ ער רעט ארויס די עבירה וואס ער האט גיטאהן) והרי נחמתי ובושתי ממעשי אונ איך האב חרטה אונ איך שעם מיך פון מיינע מעשים וואס איך האב גיטאהן ולעולם איני חוזר לדבר זה אונ איך וועל מיך קיין מאהל ניט צוריק קערין צו דיא זאך (צו דיא עבירה) וזהו עיקרו של ודוי אונ דאס איז דער עיקר ודוי וואס ער זאגט ער וועט שוין דיא עבירה קיין מאהל ניט טאהן וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח אונ וואס מער ודוי ער זאגט אונ וואס מער ער רעט פאר גאט ער זאל אים מוחל זיין, איז דער מענטש מער געלויבט: (ג) וכן בעלי החטאות והאשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונתן אונ דיא מענטשין וואס בריינגען אין בית המקדש חטאות אונ אשמות, ווען זייא פלעגין בריינגען זייערע קרבנות אויף זייער שוגג אדער אויף זייער מזיד אין מתכפר להם בקרבנם האט מען זייא ניט מוחל גיווען זייערע זינד דורך דעם קרבן עד שיעשו תשובה ויתודו ודוי דברים ביז זיי וועלין טאהן תשובה אונ זייא וועלין זיך מתודה זיין מיט רייד (זייא וועלין זאגין אנא השם. ווי פריער שטייט) שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק והתודה אשר חטא עליה ער זאל זיך מתודה זיין אויף דיא זינד וואס ער האט געזינדיגט וכן כל מחוייבי מיתת בית דין ומחוייבי מלקות אונ אזוי דיא אלע מענטשין וואס זענען פארשולדיגט גיווארין בית דין זאלין זייא הרגנן אדער דיא וואס זענען פארשולדיגט גיווארין מען זאל זייא שלאגין מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו וועט מען זייא ניט מוחל זיין דיא עבירה דורך דעם וואס זיי וועלין געהרגט ווערין אדער דורך דעם וואס מען וועט זייא שלאגין מלקות, סיידין זייא וועלין טאהן תשובה אונ וועלין זיך מתודה זיין וכן החובל בחבירו אונ אזוי איז דער דין אז איינער האט געביילט זיין חבר והמזיק ממונו אדער ער האט שאדין געמאכט דאס געלט פון זיין חבר אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אפילו ער האט אים בצאהלט וואס ער איז אים שולדיג צו בצאהלין, פון דעסטוועגין אינו מתכפר עד שיתודה איז אים גאט ניט מוחל ביז ער וועט זיך מתודה זיין וישוב מלעשות כזה לעולם אונ ער וועט טאהן תשובה אונ וועט צו זאגין אז ער וועט אזוי אזאך קיין מאהל ניט טאהן דאמאלס וועט אים גאט מוחל זיין דיא

שנאמר מכל חטאות האדם : אם לא תהיה תפלתך תחנונים ודמעות :

זינד שנאמר מכל חטאת האדם ווארום עס שטייט אין פסוק ער זאל זיך מתודה זיין אויף אלע זינד וואס ער האט גיטאהן, אפילו אויף די זינד וואס ער האט גיטאהן צו אמענטש זאל ער זיך אויך מתודה זיין פאר גאט : געבין אם לא תהיה תפלתך התחנונים ודמעות אויב דיין תפלה איז ניט מיט געבעט אונ טרערין :

אונקלוס

ויגש יום ב תורה

להמשיך מה"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה, רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ד' רמילוי יו"ד אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

כד וַהֲוָה כַּד סְלֵיקְנָא לְוָת
עַבְדָּךְ אַבָּא וְחַוֵּינָא לֵיהּ
יָת פִּתְגָּמֵי רִבּוֹנִי׃
כה וַאֲמַר אֲבוּנָא תּוּבוּ
זְבוּנוּ לָנָא זְעֵיר עִבוּרָא׃
כו וַאֲמַרְנָא לָא נִיכּוֹל
לְמֵיחַת אִם אִית אֲחוּנָא
זְעֵירָא עִמָּנָא וְנֵיחוֹת אֲרֵי
לָא נִיכּוֹל לְמֶחֱזֵי אַפֵּי גַבְרָא
וַאֲחוּנָא זְעֵירָא לֵיתוֹהִי
עִמָּנָא׃ כז וַאֲמַר עַבְדָּךְ
אַבָּא לָנָא אַתּוּן יְדַעְתּוּן
אֲרֵי תְרֵין יְלֵידַת לִי אִתְּתִי׃

כד וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וַנַּגֶּד־
לוֹ אֵת דִּבְרֵי אֲדֹנִי׃ כה וַיֹּאמֶר אָבִינוּ
שֻׁבוּ שִׁבְרוּ־לָנוּ מְעַט־אֹכֶל׃ כו וַנֹּאמֶר
לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם־יֵשׁ אָחִינוּ הַקָּטֹן
אִתָּנוּ וְיָרַדְנוּ כִּי־לֹא נוּכַל לִרְאוֹת פְּנֵי
הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקָּטֹן אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ׃
כז וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם
יְדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה־לִּי אִשְׁתִּי׃

פירוש לתורה אלהים

(כד) וַיְהִי אונ עס איז גיוועזן כי אז מיר זענען אויף גיגאנגען צו דיין קנעכט וואס ער איז מיין פאטער ונגד לו האבין מיר אים גיזאגט די רייד פון מיין האר : (כה) ויאמר אבינו האט אונזער פאטער גיזאגט צו אונז שובו שברו לנו מעט אוכל גייט נאך אמאהל אין מצרים אונ קויפט אונז אביסול עסין שפייז : (כו) ונאמר האבין מיר גיזאגט צו אים לא נוכל לרדת מיר קאנען ניט גידערין צו אם אויב אונזער קלענסטער ברודער וועט אויך זיין מיט אונז וועלין מיר גידערין כי ווארום מיר קאנען ניט זעהן דאס פנים פון דעם מאן אז אונזער קלענסטער ברודער וועט ניט זיין מיט אונז : (כז) ויאמר האט גיזאגט מיין פאטער צו אונז אתם ידעתם איר ווייסט דאך כי שנים ילדה לי אשתי אז נאר צוויי זוהן האט מיר מיין ווייב רחל גיבארין :

ספר הישר

גענבה, אונזער ברודער בנימין איז קיין גנב ער האט ניט גענבה אונ וועט ניט גנבנן ביא קיין מענטש, האט יוסף גיזאגט צו יהודה איך זעה דאך אז איר ווילט דעם בעכער נעם דיר דעם בעכער אונ גייא מיט דיינע ברידער אהיים אונ בנימין בלייבט ביא מיר אקנעכט פאר דיא גנבה, האט יהודה גיזאגט צו יוסף אפילו די וועסט מיר געבין טויזענד מאהל אזוי פיל וויא דיין בעכער איז ווערט וועלין מיר אויך ניט לאזין ביא דיר אונזער ברודער, האט יוסף גיזאגט צו יהודה פאר וואס האט איר פארקויפט זיין ברודער ביא דיא ישמעאלים פאר צוואנציג גילדין ביז היינטיגען טאג, פאר וואס טוהט איר ניט דאס זעלביגע מיט דעם ברודער. וויא יוסף האט גיזעהן אז יהודה איז דערשראקין אונ פארשעמט גיווארין אונ יהודה האט זיך ארומגעקוקט אין דיא זייטין פון שטוב אויב עס האט ווער גיהערט דיא רייד פון יוסף, האט יוסף גיזאגט צו יהודה איך בין אייער ברודער יוסף וואס איר האט מיך פארקויפט, יהודה אונ דיא ברידער זענען דערשראקין גיווארין פון די רייד אונ בנימין וואס ער איז גיוועזן אין די אנדערע שטוב האט גיהערט אז יוסף האט זיך שוין בעקענט צו די ברידער איז ער גילאפין צו יוסף אונ האט אים ארומגענומען אונ געקושט אונ געוויינט פון פרייד אונ אלע ברידער האבין זיך געקושט מיט יוסף אונ האבין געוויינט. פרעה מיט זיינע אלע שרים האבין זיך גיפרייט מיט דיא ברידער פון יוסף, אונ פרעה האט גיזאגט צו יוסף ער זאל שיקען צו

זיין

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יהוה חיה יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה :

א ודבר אליהם כה־אמר אדני יהוה הנה אני
לקח את־בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו־שם
וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל־אדמתם:
ב ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל
ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה־עוד לשני
גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: ג ולא
יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם
והושעתי אותם מכל מושבתיהם אשר חטאו
בהם וטהרתי אותם והיו־לי לעם ואני אהיה להם
לאלהים: ד ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה
לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו אותם:

סיהיו קרי

א ואתנבי להון כדנן אמר
יי אלהים הא אנא מקרב
ית בני ישראל מביני עממיא
דאתגליאו לתמן ואכנוש
יתהון מסחור סחור ואעיל
יתהון לארעהון: ב ואעביד
יתהון לעמא חד בארעא
בטור קודשא דישראל ומלכא
חד יהי לכולהון למהוי מלכא
ולא יהון עוד לתרין עממין
ולא יתפלגון עוד לתרתין
מלכון עוד: ג ולא יסתאבון
עוד בטעותהון ובשקוציהון
ובכל מירדיהון ואפרוק
יתהון מכל מותבניהון דחבו
קדמי בהון ואדכי יתהון
ויהון קדמי לעם ואנא אהוי להון לאלהא: ד ועבדי דוד מלכא עליהון ופרנס חד יהי לכולהון
ובדיני יהכון וקימי יטרון ויעבדון יתהון:

מצודת דוד

(א) ודבר אליהם. בעת תחזו העצים ההם בידך תדבר אליהם כה אמר ה' וגו': (ב) לגוי אחד בארץ. כשיהיו בארץ וחוזר ומפרש בהרי ישראל שם אעשה לגוי אחד ולא יהיו עוד חלוקים לשנים להיות יהודה עם לבד ועשרת השבטים עם לבד: ולא יחצו וגו'. כפל הדבר במ"ש: עוד. ר"ל עד עולם: (ג) ולא יטמאו עוד. לא יהיו נטמאים עוד בע"ז וביתר הפשעים שנטמאו בהם בהיותם בגולה: והושעתי וכו'. כי רבים מהם נטמאו בין העו"ג במקום מושבותיהם בזמן הגולה והרשיעו כמוהם ולכן אמר אושיע אותם להוציאם משם לחזור לדת ישראל ואטהר אותם מטומאת עונם כי אסלח להם ומאז יהיו לי לעם להאמין בי ולשמור מצותי ואני אהיה להם לאלהים להושיע להם ולעזור אותם. (ד) ועבדי דוד. מלך המשיח הבא מזרע דוד יהיה מלך עליהם: ורועה אחד. כי לא ימליכו עוד עשרת השבטים מלך לעצמם מבלעדו: וחקותי ישמרו. ישמרום בלב ויעשום בפועל:

דעם פירוש עברי טייטש געפינט מען בייא דער הפטורה פון דער וואך

כתובים משלי י — תרגום

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יו. רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אד אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה

א מקור חיים פי צדיק ופי רשעים יכסה חמס: ב שנאה
תעורר מדנים ועל כל־פשעים תכסה אהבה: ג בשפתי

א מבועא דחיי פומא דצדיקי ופומהון דרשיעי נכסי חטופא: ב סנואתא תגרי
תגרי ועל כולהון סורחני מכסא רחמותא: ג בשפותיה

מצודת דוד

(א) מקור חיים פי צדיק. הוא מקור הנובע חיים בעולם כי בצדק אמרי פיו מביא חיים בעולם אבל פי רשעים ידבר מרמה לכסות על מחשבות החמס שבלבבו: (ב) שנאה. השנאה שיש לאדם על מי היא מעוררת מדנים לעשות מריבה ולהקפיד על דבר קל אבל אהבת האדם לחבירו תכסה על כל דבר פשע לבל יקפיד אף על דבר קשה: (ג) בשפתי נבון. כאשר ישאלו מה מהנבון תמלא בתשובת אמרי שפתיו גם חכמת השכל גם שבט מוסר לנו חסר לב כי בדברים יגנה מעשה חסר לב ותחשב לו

רש"י

(א) ופי רשעים וגו'. פיהם יכסה החמס שבלבם: (ב) שנאה תעורר מדנים. אפי' עבירה שניתנה לשכחה נזכרת על ידי שנאה ושל מריבת עונות: תכסה אהבה. כשמטיבים מעשיהם: (ג) בשפתי נבון וכו'.

פירוש ע"ט

(א) מקור חיים פי צדיק דיא מויל פון צדיק איז אקוואל פון לעבין, דער צדיק לערונט אלע מענטשין תורה אונ מוסר וואס דאס ברייננט לעבין צו דעם מענטש צו עולם הזה אונ עולם הבא ופי רשעים יכסה חמס אונ דיא מויל פון דיא רשעים זאגט צו זייגע חברים אונ לערונט זייא חכמה ווי אזוי זיי זאלין פארדעקין זייער רויב וואס זיי וועלין רויבין, מען זאל דאס פון זיי ניט קענען אוועק נעמען: (ב) שנאה תעורר מדנים מענטשין וואס האבין פיינד איינער דעם אנדערין, דיא קלענסטע אומרעכט וואס איינער טוהט דעם אנדערין ווערט באלד אקריג צווישען זייא ועל כל פשעים תכסה אהבה אונ מענטשין וואס האבין ליב איינער דעם אנדערין, די גרעסטע זינד וואס איינער טוהט נעגין אנדערין פארדעקט דיא ליבשאפט זייא זאלין קיין קריג האבין נאר זייא פארגלייכין

דסוכלתנא השתכח חכמתא ושופטא לפגרי דחסר רעיינא : ד חכימי נטשון ידיעתא ופומיה דשטיא שציא קריב :

גבון תמצא חכמה ושבט לגו חסר־לב : ד חכמים יצפנו־דעת ופי אויל מחתה קרבה :

רש"י

כשאדם מוכיח לנבון מודה לו חטאתו : ושבט כו'. אבל הכסיל אינו שומע עד שילקה בשבט : (ד) חכמים יצפנו. שלא ישכחהו :

מצודת דוד

לשבט המייסר : (ד) יצפנו דעת. אף סדעתו מסתירים נגד סגלות כ"ח להראות לה כחושבם פן יהיה למוקש למי שלא יבינם על האמת אבל פי כסיל תגיד דבר אשר המחתה קרובה ומעותדת לבוא בעבורם ואינו חושש :

פירוש ע"ט

פארגלייכין זיך מיט נוטען : (ג) בשפתי נבון תמצא חכמה ושבט לגו חסר לב וואס מען לערנט אקלוגין מיט רייד, מוז מען דעם נאר לערנען מיט ארוט, זאגט דער פסוק אין די לעפצין פון דעם פארשטאנדיגען ווערט געפונען חכמה, ביא דעם פארשטאנדיגען געפינט מען אייביג דיא חכמה וואס ער האט גילערנט, אונ ביא דעם נאר געפינט מען אייביג ארוט אויף זיין קערפער : (ד) חכמים :צפנו דעת דיא חכמים בעהאלטין וואס זייא ווייסין, אונ זאגין נים ופי אויל מחתה קרובת דיא מויל פון דעם נאר רעט אלץ וואס ער ווייס, אונ דער נאר איז נאנט ער זאל ברייגגען אבראך (אומגליק) אויף זיך אדער אויף איין אנדערין :

משנה שבת פרק י"א

כלי תמלפי דגבורס למלכות דיליכה אלהים

פרק יא א הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים מרשות הרבים לרשות היחיד חייב. מרשות היחיד לרשות היחיד. ורה"ר באמצע ר"ע מחייב וחכמים פוטרין :

עיקר תוי"ט

(א) משום דאל"כ אם יותר מבית סאתים אמ"ג דהזורק לתוכו מרה"ר חייב מ"מ אמרו חכמים לטלטל בתוכו ד"א ולפיכך הוצרך להתנות ביש בו כמה מילין שהיה מוקף לדירה. ב"י :
(ב) לרבותא נקט דרך שיהיה רוחב ט"ז א"ה וכ"ש כל הני דנקט :
(ג) שאם יש עליו תקרה הרי הוא ככרמלית כדאיתא בגמרא :
(ד) משום דכל פחות מג' כלבוד דמי והוי ר"ה ועקירה והנחה במקום ד' איירי בעמוד ט' ורבים מכתפין עליו דהוי כרה"ר.

ברטנורא

פרק יא א הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים. רשות היחיד הוא מקום שהוקף ד' מחיצות גבוהות עשרה טפחים וביניהן ד' טפחים על ד' טפחים או יותר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה (א) כגון מדינה שמוקפות חומה ולדלתותיהן נעולות בלילה ומבואות שיש להן ג' כותלות ולחי ברוח רביעית וכן תל גבוה עשרה ורחב ד' או חריץ שהוא עמוק עשרה ורוחב ד' ואפילו כלים כגון ספינה ומגדל של עץ וכיוצא בהם אם יש בהם ארבע על ארבע בגובה עשרה כל אלו רשות היחיד הן ואויר רשות היחיד כרשות היחיד עד לרקיע ועובי הכתלים של רשות היחיד נדון כרשות היחיד. ורשות הרבים הוא כגון השווקים והרחובות המדברות והדרכים המפולשים להם והוא שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה (ב) ולא יהיה עליו תקרה (ג) ואיכא למאן דאמר שצריך נמי שיהיו בוקעים בהם ששים רבוא בכל יום כדגלי מדבר ואויר ר"ה אינו כר"ה אלא עד עשרה טפחים. ולמעלה מי' בר"ה מקום פטור הוא ומקום שאין בו ד' על ד' וגביה מג' טפחים ולמעלה הוא מקום פטור (ד) אפי' קולים וברקנין וגלין בר"ה גבוהים משלשה ולמעלה ואין בהם ד' על ד' הרי הן מקום פטור וכן מקום המוקף מחיצות ואין בו ד' על ד' או חריץ שאין בו ד' על ד' ועמקו משלשה ועד התהום ה"ז מקום פטור ומקום שהוקף ד' מחיצות גובהן מג' ועד עשרה ויש בו ד' על ד' או יותר או תל שיש בו ד' על ד' או יותר גבוה מג' ועד י' או חריץ שיש בו ד' על ד' עמוק מג' ועד עשרה ומבוי סתום מג' רוחותיו שאין לו לחי או קורה ברוח רביעית והים והבקעה כל אלו כרמלית הן ופי' כרמלית כלומר כמו אלמנה שאינה בתולה ולא נשואה לבעל כך רשות זו אינה לא רשות היחיד ולא ר"ה ואויר כרמלית ככרמלית עד עשרה ומעשרה ולמעלה בכרמלית הוי מקום פטור והמוציא מרה"י לרה"ר או המכניס מר"ה לרשות היחיד חייב חטאת מר"ה לכרמלית או מרה"י לכרמלית ומכרמלית לשתיהן פטור אבל אסור. מרה"י או מר"ה למקום פטור או ממקום פטור לשניהן מותר לכתחלה ואע"ג מכרמלית למקום פטור או ממקום פטור לכרמלית שהוא מותר והמעביר מתחלת ד"א לסוף ד"א בר"ה חייב חטאת. בכרמלית פטור אבל אסור. ברה"י ובמקום פטור מותר לכתחלה לטלטל ולהעביר בכל הרשות כולו ואפי' הוא כמה מילין : ר"ע מחייב. דס"ל מכי עבר החפץ באויר ר"ה בתוך עשרה הרי הוא כאלו נח ורבנן סברי קלוטה בתוך י' באויר ר"ה לאו כמי שמונחה דמיא אבל למעלה מי' שהוא מקום פטור כולי עלמא לא פליגי דפטור והלכה כחכמים :

פרק יא א הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים אז מען ווארפט אום שבת אזאך פון שטוב אין גאס, אדער מרשות הרבים לרשות היחיד מען ווארפט פון גאס אין שטוב חייב איז מען חייב אחטאת. מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע אבער אז ער ווארפט פון איין שטוב אין די אנדערע שטוב אונ דיא גאס איז צווישען ביידע שטובין, דיא זאך איז גיפלויגין פון איין שטוב דורך די גאס ביז אין דיא אנדערע שטוב אריין רבי עקיבא מחייב רבי עקיבא זאגט מען איז חייב צו ברייגגען אחטאת וחכמים פוטרין אונ דיא חכמים זאגין מען איז פטור צו ברייגגען אחטאת :

ביצד

ב ביצד. רבנן קאמרי ליה: שתי גזוזטראות. והן נסרים יוצאים מכותל העלי' ולחוץ על ר"ה והגזוזטראות עצמן הן רשות היחיד וכשהן זו כנגד זו בשני צדי ר"ה: המושיט והזורק מזו לזו פטור. שלא מצינו זריקה והושטה במלאכת המשכן מרה"י לרשות היחיד ורוחב ר"ה מפסיק ביניהן: היו שתיהן בדיוטא אחת. כלומר בעליה א' באורך ר"ה ויש הפסק ר"ה ביניהן: הזורק פטור. הואיל ולמעלה מי' הוא ולא מצינו זריקה מרה"י לרה"י דרך ר"ה במשכן: והמושיט חייב. ואע"פ שמושיט למעלה מי' שמצינו הושטה כיוצא בה במשכן מרה"י לרה"י ואורך ר"ה מפסיק ביניהן שכן היתה עבודת הלוים מושיטים מזה לזה למעלה מי' (ה) ואורך רשות הרבים באמצע כיצד: שתי עגלות זו אחר זו בר"ה. ופורקי המשכן היו מושיטין לאותן שעל העגלות שאצלן הן סמוכות וקרובות והן מושיטין לאלו שלפניהם וכל א' מהעגלות רשות היחיד הן: אבל לא זורקין. שאין הקרשים נזרקין מפני כובדן: חולית הבור. עפר שמוציאין מחפירת הבור רגילין ליתן סביבות פי הבור כמין חומה להקיף ולשמועינן דבור וחולייתו מצטרפים לי' ותנא ביר לעמקו ותנא סלע לגובהו: הנוטל מהן. ומניח בר"ה או הנוטל מר"ה ונותן על גבן חייב: ג הזורק ד' אמות בכותל. מתחלת ד' לסוף ד' ונח בכותל הסמוך לר"ה: למעלה מעשרה טפחים. כגון שהיתה דבילה שמנה ונתדבקה בכותל למעלה מעשרה באויר ר"ה פטור דכל למעלה מעשרה בר"ה מקום פטור הוא: למטה מעשרה בזורק בארץ. מתחלת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים חייב אע"פ שאין ממקום עקירת החפץ לכותל אלא ד"א מצומצמו' לא אמרי' דעובי הדבילה ממעט בד"א ואין כאן מתחלת ד' לסוף ד' דכיון שאינו מבטל את הדבילה בכותל אין עביה ממעט כלום: ונתגלגל חוץ לארבע אמות

ב ביצד. שתי גזוזטראות זו בנגד זו ברשות הרבים. המושיט והזורק מזו לזו פטור. היו שתיהן בדיוטא אחת. המושיט חייב והזורק פטור. שכך היתה [א] עבודת הלוים שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים. מושיטין הקרשים מזו לזו. אבל לא זורקין. חוליות הבור והסלע שהן גבוהים עשרה ורחבן ארבע. הנוטל מהן והנותן על גבן חייב. פחות מכן פטור: ג הזורק ארבע אמות [ב] בכותל למעלה מעשרה טפחים. כזורק באויר. למטה מעשרה טפחים כזורק בארץ. הזורק בארץ [ג] ארבע אמות חייב. זרק לתוך ד"א ונתגלגל חוץ לד"א

תוי"ט: (ה) וה"נ גזוזטראות דומיא דעגלות והן היו גבוהות עשרה שהרי רה"י הן. ועתוי"ט: [א] עבודת הלוים. והואיל מלאכה גרועה היא ולפיכך הוצרך למנות הושטה דתולדה היא שהיא במשכן. תו': [ב] בכותל. פי' בפני הכותל. רש"י: [ג] ארבע אמות. מסקינן בר"פ דכל ד"א ברה"ר גמרא גמירי

ב ביצד ווי מיינט די משנה שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים אויב עס איז גיוועזן צווייא גאנקעס [באלקאנס] אויף צווייא הייזער, איינע געגין איבער די אנדערע, אונ די ברייט פון די גאס איז צווישען די צוויי גאנקעס [באלקאנס] המושיט והזורק מזו לזו פטור דער וואס דער לאנגט אדער ער ווארפט פון איין גאנעק אויף דעם אנדערין גאנעק איז ער פטור היו שתיהן בדיוטא אחת אויב די ביידע גאנקעס זענען גיוועזן אין איין זייט גאס אונ די לייננ פון גאס איז צווישען די ביידע גאנקעס המושיט חייב דער וואס דער לאנגט אזאך פון איין גאנעק אויף דעם אנדערין איז ער חייב והזורק פטור אונ דער וואס ווארפט אזאך פון איין גאנעק אויף דעם אנדערין איז פטור שכך היתה עבודת הלוים ווארום אזוי איז גיוועזן די ארבעט פון די לוים ביי דעם משכן אין דער מדבר שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים צווייא פורען זענען גישטאנען איינע נאך דיא אנדערע אין גאס מושיטין הקרשים מזו לזו האט מען דער לאנגט דיא ברעטער פון משכן אויף איין פור אונ פון איין פור אויף דיא אנדערע פור אבל לא זורקין אבער מען האט נים גיווארפין דיא ברעטער חוליות הבור מען האט גיגראבין אגרוב אין גאס אונ די ערד וואס מען האט ארוים גענומען פון גרוב האט מען גילייגט ארום די גרוב, אונ דיא טיף פון גרוב מיט דיא ערד וואס ארום גרוב צו זאמען איז גיווארין צעהן טפחים טיף אונ די ברייט איז פיר טפחים אונ לאנג פיר טפחים והסלע אונ אשטיין שהן גבוהים עשרה ורחבן ארבעה וואס איז הויך צעהן טפחים אונ ברייט פיר טפחים אונ לאנג פיר טפחים הנוטל מהן דער וואס נעמט אזאך פון זיי, ער נעמט אזאך פון גרוב אדער פון שטיין, אונ לייגט אין דיא גאס והנותן על גבן אדער ער נעמט אזאך פון גאס אונ לייגט אין גרוב אדער אויף דעם שטיין חייב איז ער חייב פחות מכן פטור אויב דיא גרוב איז ווייניגער וויא צעהן טפחים טיף אדער דער שטיין איז נים הויך צעהן טפחים, אדער דיא ברייט פון די גרוב אדער פון שטיין איז ווייניגער וויא פיר טפחים, איז מען פטור: ג הזורק ארבע אמות בכותל איינער האט גיווארפין אזאך אין גאס פיר איילין ווייט אונ די זאך האט זיך אן גיקלעבט אויף דיא וואנט למעלה מעשרה טפחים אויב עס האט זיך אן גיקלעבט העכער ווי צעהן טפחים פון די ערד כזורק באויר איז גליך ווי ער וואלט גיווארפין אין דער לופט העכער וויא צעהן טפחים, איז ער פטור למטה מעשרה טפחים אויב עס האט זיך אן גיקלעבט אן וואנט גידעריגער ווי צעהן טפחים כזורק בארץ איז גליך וויא ער וואלט גיווארפין אויף דיא ערד. אונ הזורק בארץ ארבע אמות חייב אז מען ווארפט אזאך פיר איילין ווייט אונ די זאך בלייבט ליגען אויף די ערד איז מען חייב זרק לתוך ארבע אמות ער האט אוועק גיטאהן אזאך אונ דאס האט גיזאלט בלייבין ליגען אין פיר איילין ונתגלגל חוץ לארבע אמות אונ דער ווינט האט דאס גיט גילאזט ארא פאלין אונ האט אשטויס גיטאהן די זאך ווייטער

ווי

לב: (ו) המכוון שאינם עמוקים: (ז) דלפ"ג דפד"י כרמלית ולמעלה מקום פטור כדכתב הר"ב במ"א הא קי"ל כמ"ד בסוגיא דמתניתין דלקמן דמי' ארעא סמיכתא היא ומשפת מיא משחינן לה: (ח) אוקימתא דאביי. ול"ע דבמ"א כתב הר"ב דחרין שיש בו ד' על ד' פחות מי' שהוא כרמלית: והכא שיש בו מים עם רפש וטיט הוה רה"ר ואף על גב דהכא תנן ורה"ר מהלכת בו הא לעיל סתמא קאמר. ואפשר לומר דרקק מים מן הפתח יש במדרונו מכל צד שיפוע ונוח להלך בתוכו אבל חרין מן הפתח אין לו שיפוע כל כך ולפיכך אין רשות הרבים מהלכת בו: (ט) דס"ד כיון שאין עתידות להיות קבועות שם לא מהני עירוב קמ"ל דמהני.

פטור. חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב: ד הזורק בים ארבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו. הזורק לתוכו ארבע אמות חייב. וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים. רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק בתוכו ארבע אמות חייב: ה הזורק מן הים ליבשה. ומן היבשה לים. ומן הים לספינה ומן הספינה לים, ומן הספינה לחברתה פטור, ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו. אם אינן קשורות אע"פ שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו: ו הזורק ונזכר לאחר שיצתה מידו

פטור. שהרי לא נתכוון לזריקה של חוץ: ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב. והוא דנח משהו חוץ לארבע אמות קודם שנתגלגל לפנים: ד והזורק בים. מתחלת ד' לסוף ד': פטור. דכרמלית הוא: רקק מים. שאינם גבוהים מן הארץ (ו) ויש בהם רפש וטיט נקראים רקק: ור"ה מהלכת בו. שרבים מהלכים בו: וכמה הוא רקק. כמה הוא עמקו דנימא אכתי רשות הרבים היא ולא נעשה כרמלית (ז): רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו. הא דכפליה תנא למלתיה לאשמעינן דאפילו רקק ורחב ארבעה הואיל והוא פחות מעשרה נדון כרה"ר (ח) וכפל נמי ורשות הרבים מהלכת בו לאשמועינן דאף על גב דאין מהלכים בו רבים אלא על ידי הדחק הלוך על ידי הדחק שמיה הלוך: ה מן הים ליבשה. מכרמלית לרשות הרבים: מן הים לספינה. מכרמלית לרשות היחיד: מטלטלין מזו לזו. אם הן של שני בני אדם מטלטלים ע"י עירוב (ט) דהוו להו כב' חצירות: מוקפות. סמוכות זו לזו כמו אין מקיפין בבועי: אין מטלטלין מזו לזו. דכי מפרשי מהדדי כרמלית מפסקת ביניהן ובטל העירוב: ו הזורק. בשבת בשוגג: ונזכר. שהוא שבת: לאחר שיצאה. האבן מתחת ידו קודם שתנוח אפילו לא קלטה אחר הלא שנחה כדרכה פטור דהכי תנן לקמן עד שתהא תחלתן וסופן בשגגה והאי תחלתו בשגגה וסופו מזיד הואיל ונזכר שהוא שבת קודם שתנוח ומתני' הכי מפרשה הזורק ונזכר לאחר

ווי פיר אײלין און דארט איז דאס אראפ געפאלין פטור איז ער פטור ווייל ער האט גאר געוואלט ווארפין ווייניגער וויא פיר אײלין וואס איז ער שולדיג אז דער ווינט האט דאס פארטראגין ביז ווייטער ווי פיר אײלין חוץ לארבע אמות ער האט אוועק געטאהן ווייטער ווי פיר אײלין און דאס האט שוין אביסל גערוהט ונתגלגל לתוך ארבע אמות און דער ווינט האט דאס אריין געיאגט צוריק אין די פיר אײלין חייב איז ער חייב אחטאת ווייל ער האט געוואלט ווארפין ווייטער וויא פיר אײלין און עס איז שוין געוועזן ווייטער וויא פיר אײלין:

ד הזורק בים ארבע אמות פטור אז ער ווארפט אין ים פיר אײלין איז ער פטור ווארום דער ים איז א כרמלית ניט ארשות היחיד און ניט ארשות הרבים אם היה רקק מים אויב עס איז געוועזן אין גאס א טייכיל וואסער ורשות הרבים מהלכת בו און דיא מענטשין פון גאס גייען אין טייכיל הזורק לתוכו ארבע אמות חייב דער וואס ווארפט אין טייכיל פיר אײלין איז חייב, ווארום דער טייכיל איז ווי די גאס וכמה הוא רקק מים וויא טיף זאל זיין דאס טייכיל פחות מעשרה טפחים ווייניגער וויא צעהן טפחים רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו א טייכיל וואסער אין גאס און די מענטשין פון גאס גייען אין טייכיל הזורק בתוכו ארבע אמות חייב דער וואס ווארפט אין טייכיל פיר אײלין איז חייב, דריבער שטייט דאס צווייא מאהל צו זאגין אז אפילו ניט אלע מענטשין גייען אין דעם טייכיל נייא גייען בעסער דורך איין אנדערער וועג ווייל עס זענען אבער דא מענטשין וואס גייען יא אין דעם טייכיל דריבער איז דער טייכיל גלייך וויא די גאס:

ה הזורק מן הים ליבשה דער וואס ווארפט אום שבת פון ים אין גאס ומן היבשה לים אדער ער ווארפט פון גאס אין ים ומן הים לספינה אדער ער ווארפט פון ים אין שיף ומן הספינה לים אדער ער ווארפט פון שיף אין ים ומן הספינה לחברתה אדער ער ווארפט פון איין שיף אין די אנדערע פטור איז ער פטור, ווייל דער ים איז גאר א כרמלית ספינות קשורות זו בזו שיפען וואס זענען צו געבונדען איינע צו דיא אנדערע מטלטלין מזו לזו מעג מען טראגין אום שבת פון איין שיף אין די אנדערע. דאס איז אבער גאר אז אלע צו זאמענגעבונדענע שיפען האבין געמאכט איין עירוב מען האט צו זאמען גענומען ברויט פון אלע שיפען און מען האט אריין געלייגט אין איין שיף אם אינן קשורות אויב דיא שיפען זענען ניט צו זאמענגעבונדען אף על פי שמוקפות אפילו זיי זענען נאנט איינס ביי די אנדערע און האבין געמאכט צו זאמען איין עירוב פון דעסטוועגין אין מטלטלין מזו לזו טאר מען ניט טראגין פון איין שיף אין די אנדערע, טאמער וועלין די שיפען אפגערוקט ווערין אביסל איינע פון די אנדערע וועט שוין בטל ווערין דער עירוב ווייל דער וואסער וועט זיין צווישען די שיפען:

ו הזורק ונזכר לאחר שיצתה מידו איינער האט געווארפין אזאך בשוגג ער האט פארגעסין אז היינט איז שבת און דער נאך וויא דיא זאך איז ארויס פון זיין האנט האט ער זיך דערמאנט אז היינט איז שבת און דער נאך וויא ער האט זיך דערמאנט אז היינט איז שבת איז די זאך געפאלין

אויף

[ד] קלטה אחר [ה] קלטה כלב או שנשרפה פטור. זרק לעשות חבורה בין באדם ובין בבהמה ונזכר עד שלא נעשית חבורה פטור. זה הכלל כל חייבי חטאות אינן חייבין. עד שתהא תחלתן וסופן שגגה. תחלתן שגגה וסופן זדון. תחלתן זדון וסופן שגגה פטורין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה:

שילחה מתחת ידו אי נמי לא נזכר אלא שקלטה אחר וכו' פטור דהו"ל שניס שעשאוה פטורי' הא נחה חייב חטאת כד"א כשחזר ושכח אבל לא חזר ושכח פטור שכל חייבי וכו' (י): זה הכלל. לאתויי נמי מעביר חפץ ממקום למקום שאם עקר בשגג' ונזכר שהוא שבת קודם שיניח פטור:

תו': [ד] קלטה אחר. וכגון שנעקר ממקומו וקבל. רש"י: [ה] קלטה כלב. כפיו דלא הוי הנחה דבעינן מקום ד'. רש"י. ומכי מכוין לה כתחלת זריקתו מחשבתו משוי ליה מקום גמ': (י) שהרי קשה במשנה דמדתנן ונזכר כו' קלטה כו' משמע הא לא קלטה אחר אלא נחה אף על פי שנזכר חייב והא תני סיפא אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה ולפיכך שיעור המשנה כמפורש הר"מ. אבל נ' דקלרו דבריהם וכללו ב' תי' יחד דרכא מתרץ דלאו קלטה קתני ור"א מתרץ לה ככד"א שחזר ושכח. ועי' תוי"ט שהאריך:

אויף די ערד, איז ער פטור, ווייל דער אנהייב איז געווען בשוגג און דער סוף איז געווען במזיד, אדער ווען אפילו ער האט זיך ניט דערמאנט אז היינט איז שבת, נאר ווי די זאך איז געגאנגען אין דער לופט, איז צו געלאפען איין אנדער מענטש קלטה אחר און דער אנדערער האט דיא זאך צו געכאפט פון דער לופט, אדער קלטה כלב אהונט האט די זאך צו געכאפט פון דער לופט או שנשרפה אדער די זאך איז פארברענט געווארין אין די לופט פטור איז מען פטור זרק לעשות חבורה איינער האט געווארפען אזאך צו מאכין דער מיט אביול בין באדם סיי ער האט געוואלט מאכין דעם ביול אמענטש בין בבהמה סיי ער האט געוואלט מאכין דעם ביול אבהמה, ווייל ער האט פאר־געסין אז היינט איז שבת ונזכר עד שלא נעשה חבורה און איידער דער ביול איז געמאכט געווארין האט ער זיך דערמאנט אז היינט איז שבת נאכדעם איז דער ביול געמאכט געווארין פטור איז ער פטור זה הכלל דאס איז דער כלל כל חייבי חטאות אלע וואס זענען חייב צו ברייננגען אחטאת, ווייל זייא האבין דיא עבירה געטאהן בשוגג אין חייבין זענען זייא אנדערש ניט חייב צו ברייננגען דעם חטאת עד שתהא תחלתן וסופן שגגה סיידין עס זאל זיין דער אנהייב און דער סוף בשוגג תחלתן שגגה אבער אז דער אנהייב איז געווען בשוגג וסופן זדון און דער סוף איז געווען במזיד, אדער תחלתן זדון דער אנהייב איז געווען במזיד וסופן שגגה און דער סוף איז געווען בשוגג פטורין זענען זיי פטור צו ברייננגען אחטאת עד שתהא תחלתן וסופן שגגה סיידין עס זאל זיין דער אנהייב און דער סוף בשוגג:

גמרא שבת דף קי"ד ע"א

הלכה ה' כלה כלי החילון דגבורה דמלכות דבריאה אברטם

אמר רבי אחא בר אבא אמר רבי יוחנן מנין לשנוי בגדים מן התורה שנא' ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים ותנא דבי רבי ישמעאל לימדך תורה דרך ארץ בגדים שבישל בהם קדרה לרבו אל ימזוג בהם כוס לרבו אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא

רש"י

מנין לשנוי בגדים. שהוא דרך כבוד לפני המקום: ולבש בגדים אחרים. והוציא את הדשן הזקיקו הכתוב ללבוש בגדים פחותים בשעת הוצאת הדשן שהיא עבודה חשובה כדי שלא ימאסו. בגדיו החשובים שעובד בהן עבודת אכילה ושתיה כגון קיטור וניסוך: ותנא דבי ר"י. כדרשא דהאי קרא: בגדים שבישל בהם קדרה לרבו. דומיא דהוצאת הדשן: אל ימזוג בהן כוס לרבו.

אמר רבי אחא בר אבא אמר רבי יוחנן רבי אחא בר אבא האט געזאגט פון רבי יוחנן'ס וועגן מנין לשנוי בגדים מן התורה ווא שטייט דאס אין דיא תורה מען זאל ענדערין דיא קליידער וואס מען גייט אין זייא אלע מאהל און אנטאהן שלעכטערע ווען מען גייט בעדינען פאר גאט שנאמר וואררום עס שטייט אין פסוק ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים דער כהן זאל אויסטאהן זיינע שיינע קליידער וואס ער גייט אין זיי ווען ער איז מקריב קרבנות, און זאל אנטאהן אנדערע קליידער פראסטע ווען ער גייט אראפנעמען דיא אש פון מזבח און זייא ארויס טראגין אויסער די מחנה, ווייל דיא קליידער ווערין פארשטויבט פון די אש, איז ניט שיין פאר גאט ער זאל נאכדעם מקריב זיין קרבנות מיט פארשטויבטע קליידער, דריבער מוז ער אנטאהן אנדערע קליידער ווען ער גייט דיא אש אראפנעמען ותנא דבי רבי ישמעאל דיא תלמידים פון רבי ישמעאל האבין געלערנט לימדך תורה דרך ארץ דיא תורה לערנט אונז דרך ארץ בגדים שבישל בהם קדרה לרבו די קליידער וואס דער קנעכט איז אנגעטאהן ווען ער קאכט דעם טאפ עסין פאר זיין בעל הבית אל ימזוג בהם כוס לרבו זאל ער ניט גיין אין דיא קליידער ווען ער גיט אכוס וויין צו זיין בעל הבית אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן רבי חייא בר אבא האט געזאגט פון רבי יוחנן'ס וועגן גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא

במנעלין

במנעלין המטולאין לשוק והא רבי אחא בר חנינא נפיק אמר רבי אחא בריה דרב נחמן בטלאי על גבי טלאי ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה שנאמר כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי רבינא אמר רבד אתמר ולא פליגי הא בגלימי הא בלבושא ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם שממנין אותו פרנס על הציבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר ואפילו במסכת כלה. ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו זה שמניח חפציו ועוסק בחפצי שמים והני מילי למטרח ברפתיה. ואמר רבי יוחנן איזהו תלמיד חכם כל ששואלין אותו בדבר הלכה בכל מקום ואומרה למאי נפקא מינה

רש"י

לפיכך הוזקק ללבוש בגדים פחותים: רבב. שומן וחלב: חייב מיתה. שצריך להיות חשוב והגון לכבוד תורתו: משניאי. שממאסין עצמן בעיני הבריות והבריות אומרים אוי להם ללומדי התורה שהם מאוסים ומגונים נמצא זה מסניא את התורה: רבד אתמר. שכבת זרע לשון מרבדים רבדתי ערשי רפדתיו וקשטתיו בבשמים מינים המכניסים תאוה ותזקק לי: בגלימא. שהוא עליון אפילו רבב: בלבושא. שהוא תחתון רבד אין רבב לא: בכל מקום. בכל הש"ס אפי' במסכת כלה דלא רגילי בה אינשי וזה נתן לבו וגרסה. מסכת כלה ברייתא היא כלה בלא ברכה אסורה לבעל' כנדה: תלמיד חכם. שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו. כדאמר בפרק ז' דיומא וכו': למטרח ברפתיה. דבר שאינו יכול לטרוח בו

תוספות

ואפילו במסכת כלה. פירש בקונטרס דלא רגילי בה אינשי וקשה נתן בלבו לגורסה ובקדושין פירש לגירסתא כפ' האיש מקדש (דף מט) גבי ע"מ שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן עזאי וכשמעון בן זומא אלא כל ששואלין אותו דבר הלכה אפי' במסכת כלה ופירש בקונטרס אפי' במסכת כלה שהיא קלה ונראה דהכא משמע (ואומר) דנקט לי' משום חשיבות שיודע אפי' במסכת כלה דלא רגילי בה אינשי ראוי למנותו פרנס אבל התם קתני דבר אחד מתלמודו משמע אפי' לא למד אלא מסכת כלה ואמר סימנה דבר אחד הרי זה חכם. ומיהו כפי' רש"י דקדושין וכן כפירש רבינו חננאל אין כתוב כאן דבר אחד מתלמודו ורבינו יצחק מפרש דהאי מסכת כלה היינו דרשות הסדורות מהלכו' החג כדאמרינן כלא יתפור (דף כב) רב נחמן בר יצחק

במנעלין המטולאין לשוק עס איז ניט שיין פאר א תלמיד חכם ער זאל ארויס גיין אין גאס מיט געלאטעטע שיך. פרעגט די גמרא והא רבי אחא בר חנינא נפיק רבי אחא בר חנינא איז דאך יא ארויס געגאנגען אין גאס מיט געלאטעטע שיך אמר רבי אחא בריה דרב נחמן רבי אחא דער זוהן פון רב נחמן האט געזאגט בטלאי על גבי טלאי מיט אלאטע אויף אלאטע טאר מען ניט ארויס גיין אין גאס, אבער אשוך מיט איין לאטע מעג מען יא ארויס גיין אין גאס ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן נאך אדין האט רבי חייא בר אבא געזאגט פון רבי יוחנן'ס וועגן כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה דער תלמיד חכם וואס עס איז געפונען געווארן אפלעק אויף זיינע קליידער איז ער פארשולדיגט צו טאט ער זאל שטארבן פאר די צייט שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק כל משנאי אהבו מות אלע וואס האבן מיך פיינט האבן ליב דעם טויט. האט דאך נעדארפט שטיין אין פסוק כל שונאי, מיינע אלע פיינט, פאר וואס שטייט משנאי, נאר אל תקרי משנאי זאלסט ניט לייענען משנאי, וואס האבן מיך פיינט אלא משניאי נאר זאלסט לייענען משניאי. די וואס מאכן אנדערע מענטשן זאלין מיך פיינט האבן, אז א תלמיד חכם גייט ארויס אין גאס מיט אבעפלעקטין מלבוש, מיאוסט מען זיך מיט אים און מיט זיין תורה, און מענטשן בעקומען א פיינטשאפט צו די תורה, זיי מיינען אז די תורה פארלאנגט מען זאל גיין בעשמוצט רבינא אמר רבד אתמר רבינא זאגט מיר האבן געלערנט דער תלמיד חכם וואס מען האט געפונען זרע אויף זיין קלייד איז ער חייב מיתה

ולא פליגי און זיי קריגען ניט הא בגלימא הא בלבושא ביי גלימא, א אויבערשטע קלייד, איז ער אפילו אויף אפלעק אויך חייב מיתה, און בלבושא, אויף א אונטערשטע קלייד איז ער אויף אפלעק ניט חייב מיתה, נאר אויף זרע איז ער חייב מיתה ואמר רבי יוחנן נאך האט רבי יוחנן געזאגט איזהו תלמיד חכם שממנין אותו פרנס על הצבור ווער הייסט א תלמיד חכם וואס מען זאל אים מאכן פאר א פירער (ארב) אויף א פארזאמלונג יודין זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר דער תלמיד חכם וואס ווייס צו פסקנען אלע שאלות וואס מען פרעגט אים אפילו במסכת כלה אפילו מען פרעגט אים אדין וואס שטייט אין די מסכת כלה וויים ער אויך צו זאגין, מעג ער זיין א רב אין א שטאט ואמר רבי יוחנן נאך האט רבי יוחנן געזאגט איזהו תלמיד חכם שבני עירו מצוים לעשות לו מלאכתו וועלכער הייסט א תלמיד חכם וואס די מענטשן פון שטאט זענען מחויב צו טאהן זיין ארבעט ודאס הייסט ער זאל ניט דארפין ארבעטין, נאר די מענטשין פון שטאט מוזין אים שפייזין זה שמניח חפציו ועוסק בחפצי שמים דאס מיינט מען דעם תלמיד חכם וואס ער לייגט אוועק זיינע אלע געשעפטין, און בשעפטיגט זיך נאר מיט הימעל זאכין והני מילי למטרח בריפתיה אבער נאר זיך מטריח זיין פון זיינעטוועגין אים צו געבין ברויט עסין אבער ניט מער ואמר רבי יוחנן נאך האט רבי יוחנן געזאגט איזהו תלמיד חכם ווער ווערט גערופין א תלמיד חכם כל ששואלין אותו בדבר הלכה בכל מקום ואומרה אז מען פרעגט אים אדין, וועלכין דין עס איז, און ער וויים צו זאגין, הייסט ער א תלמיד חכם למאי נפקא מינה צו וואס דארפין מיר וויסען

למניה פרנס על הציבור אי בחרא מסכתא באתריה ואי בכוליה תנויא בריש מתיבתא:

תוספות: ריש כלה הוה וקאמר איזהו ת"ח שראוי למנותו על הצבור באתרי' כדאמר בסמוך במסכת באתרי' כגון שיודע להשיב בכל מקום שישאלוהו באותה מסכת אפילו במסכת כלה שרגילים בה ראוי למנותו בעירו אבל בכיר מהכי אין ראוי למנותו והא דהולרך לחזור ולהשמיענו בסמוך אי במסכתיה באתריה אף ע"ג דכבר השמיענו כאן לפי שרולה לחלק בין מסכת לכולי הש"ס והשתא הוי דהכא כי הסוגא דקדושין:

רש"י: וחייו תלוין כו: ואי בחדא. אם יודע להשיב במסכת שהוא עוסק בה ממנין אותו פרנס באתריה: ואם בכיליה תנויא. דקאי בהא מסכת ומהדר במס' אחריתי:

ווער עס איז א תלמיד חכם לְמַנֵּיהּ פַּרְנָס עַל הַצִּבּוּר מען זאל אים מאכין פאר ארב אין אשטאט, אויב ער ווייס אלע דינים מעג ער זיין ארב אִי בְּחַדָא מַסֶּכֶת בְּאַתְרֵיהּ אויב ער ווייס דיא דינים פון איין מסכת מעג ער זיין ארב אין זיין שטאט וְאִי בְּכוּלֵיהּ תְּנוּיָא בְּרֵישׁ מְתִיבְתָּא אונ אויב ער ווייס די דינים פון גאנץ ש"ס. מאכט מען אים פאר אראש ישובה איבער אלע יודין:

זוהר ויגש דף ר"ז ע"ב ת"ת דאגילות יוד הא ואו הא

פתח רבי אלעזר ואמר (תהלים פח) ה' אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך ת"ח דוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ותושבחן לחדוה דמלכא ומטרוניתא ודא הוא חדוה דמהימנותא בארעא בגין דהאי איהו שבחה דמהימנותא דאתחזי בארעא דהא לעילא פתחי בחדוה שירתא כמה מלאכין עלאין בכמה זינין דקא משבחן בליליא בכל סטרין כה"ג לתתא בארעא מאן דמשבח ליה לקב"ה בארעא בליליא רעי ביה (בעי) קב"ה וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחין ליה לקב"ה כלהו צייתין לההוא דקא משבח ליה בליליא בארעא דהאי תושבחתא איהו בשלימו לסלקא יקריה דקב"ה מתתא ולזמרא בחדוה דיחודא. תא חזי דוד מלכא כתב ה' אלהי ישועתי וגומר ה' אלהי ישועתי אימתי איהו ישועתי בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בליליא לגבך כדין איהו ישועתי ביממא. ות"ח דהא בליליא מאן דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא כדין אתקף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא דהא הוטא חד נפקא מסטרא דימינא וכדין אתמשך עליה ואתתקף ביה וע"ד אמר ה' אלהי ישועתי יום צעקתי וגו' ובג"כ אמר (שם קטו) לא המתים יהללו יה. לא המתים בגין דאצטריך לשבחא חי לחי. ומת לחי לאו הכי דכתיב לא המתים יהללו יה ואנחנו נברך יה דהא אנן חיין ולית לן חולקא בסטרא דמותא כלל. חזקיה אמר (ישעיה לח) חי חי הוא יודך כמוני בגין דחי אתקרב לחי דוד מלכא איהו חי וקורבנא דיליה לחי העולמים. ומאן דאתקריב לגביה איהו חי. דכתיב (דברים ב) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום וכתיב (שמואל ב כג) ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבאל:

מוסר — יוסף לחק — הלכה פסוקה

מספר חרדים דף ס"ט ע"ב

בן אדם הלא ידעת כי ה' מודד מדה כנגד מדה הטוב בעיניך כשתקראנו בצרתך שיפנה לבו ממך בכי' גם אתה כשתתפלל יפנה לבך מעסקיך והיינו קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת

הרמב"ם הלכות תשובה פ"א

(א) שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל כהן גדול מתודה עליו על לשון כל ישראל שנאמר והתודו עליו את כל עונו' בני ישראל: (ב) שעיר המשתלח מכפר על כל עבירות שבתורה הקלות והחמורות בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגת בין שהודע לו בין שלא הודע לו

בֶּן אָדָם הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי ה' מוֹדֵד מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה דו מענטש דו ווייסט דאך אז גאט מעסט גלייך אויף גלייך הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ כְּשֶׁתִּקְרָאֵנוּ בְּצָרָתְךָ שֶׁיִּפְנֶה לִבּוֹ מִמְּךָ כִּבְיָכוֹל ווער דיר גוט זיין אונ עס וועט דיר גיפעלין ווען דיר וועט שלעכט זיין אונ דו וועסט רופין צו גאט אונ גאט וועט אפקערין זיין הארץ פון דיר, געוויס וועסטו דאס ניט וועלין, דו ווילסט געוויס גאט זאל הערין דיין תְּפִלָּה גַּם אַתָּה כְּשֶׁתִּתְפַּלֵּל יִפְנֶה לִבְּךָ מֵעֲסָקֶיךָ דריבער דארפסטו אויך אזוי טאהן אז דו וועסט דאווענען זאלסטו אפקערין דיין הארץ פון דיינע געשעפטין אונ זאלסט נאר טראכטין וואס דו דאווינסט וְהַיְינוּ קָרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בֶּאֱמֶת דאס זאגט דער פסוק גאט איז נאנט צו אלע וואס רופין אים צו אלע וואס רופין אים מיט אֱמֶת

(א) שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לְפִי שֶׁהוּא כַּפָּרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל דער שעיר וואס מען האט אים יום כפור אוועק געשיקט לעזאזל ווייל ער האט מכפר גיווען פאר אלע יודינם וועגין, דריבער כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְוַדֶּה עָלָיו עַל לְשׁוֹן כָּל יִשְׂרָאֵל האט דער כהן גדול גיזאגט דעם ודוי פאר אלע יודינם וועגין שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ווארום עס שטייט אין פסוק דער כהן גדול זאל זיך מתודה זיין אויף דעם שעיר לעזאזל אלע זינד פון די יודין:

(ב) שָׂעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר עַל כָּל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה דער שעיר וואס איז אוועק געשיקט גיווארין לעזאזל איז מכפר אויף אלע עבירות פון די תורה הַקַּלּוֹת וְהַחֲמוּרוֹת אויף גרינגע עבירות אונ אויף שווערע עבירות בֵּין שֶׁעָבַר בְּזָדוֹן בֵּין שֶׁעָבַר בִּשְׁגָגָה סיי ער האט גיטאהן דיא עבירות במזיר סיי ער האט גיטאהן בשוגג בֵּין שֶׁהוּדַע לוֹ בֵּין שֶׁלֹּא הוּדַע לוֹ סיי עס איז אים דערוואסט גיווארין אז ער האט גיטאהן אעבירה, אונ סיי עס איז אים ניט דערוואסט גיווארין ווער

הכל מתכפר בשעיר המשתלח והוא שעשה תשובה אבל אם לא עשה תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות ומה הן הקלות ומה הן החמורות החמורות הן שחייבין עליהם מיתת ב"ד או כרת ושבועת שוא ושקר אף על פי שאין בהם כרת הרי הן מן החמורות. ושאר מצות לא תעשה שאין בהם כרת הם הקלות: (ג) בזמן הזה

על דרך ותדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם אוקיר לאסיא עד לא תצטרך ליה. בן אדם ברח מהעולם כי ידעת כי פתאום אדם ישבר ואשה לא תשמור אהבת אלוף נעוריה לכן ראה העולם הקיים והבן בו. בן אדם כמה בני אדם רודפי כבוד גם אתה תרדוף כבוד כי מחר יושיבוך בין קטני ארץ זה תשיב ליצרך ברודפו הכבוד וכן ברודפו העושר תאמר לו כי הצדקה הלואה ברבית לבורא כי הוא נתן רשות שנאמר מלוה ה' חונן דל וגו' ולפי האמת הכל לעשות נחת רוח ליוצרך יתברך העירוני מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו כלומר לפי כוונת בתפלתו דהיינו מהללו

האט גיטאהן אעבירה און ער ווייס גאר ניט אויב ער האט גיטאהן אעבירה] הכל מתכפר בשעיר המשתלח אלץ איז מען מוחל דורך דעם שעיר המשתלח [וואס ווערט אוועק געשיקט לעזאזל] והוא שעשה תשובה מען איז נאר מוחל דעם יוד וואס האט גיטאהן תשובה יום כפור אבל אם לא עשה תשובה אבער אז ער האט יום כפור ניט גיטאהן תשובה אין השעיר מכפר לו אלא על הקלות איז דער שעיר אים נאר מכפר אויף גרינגע עבירות ומה הן הקלות ומה הן החמורות וואס הייסט גרינגע עבירות און וואס הייסט שווערע עבירות החמורות הן שחייבין עליהן מיתת בית דין או כרת שווערע עבירות הייסין די עבירות וואס עס קומט אויף זייא, בית דין זאל אים הרגנען מיט איינע פון די פיר ערליי מיתות סקילה שרפה הרג וחנק [בעווארפין מיט שטיינער אדער פארברענען אדער הרגנען מיט אשווערד אדער דערווערגין, אדער דערשטיקען], אדער עס קומט אים כרת [ער זאל שטארבין פאר די צייט אן קינדער] ושבועת שוא ושקר אף על פי שאין בהם כרת הרי הן מן החמורות און אז מען שווערט אאומזיסטע שבועה [וואס מען דארף זיא ניט שווערין] אדער מען שווערט אפאלשע שבועה אפילו אויף דיא שבועות קומט ניט כרת, פון דעסטוועגין זענען זייא אויך פון דיא שווערע עבירות ושאר מצות לא תעשה ומצות עשה שאין בהם כרת הם הקלות און אנדערע מצות וואס גאט האט גיבאטין מען זאל זייא ניט טאהן, און אז מען טוהט זייא יא קומט ניט כרת און דיא מצות וואס גאט האט גיבאטין מען זאל זייא יא טאהן, און אז מען טוהט זייא ניט קומט ניט כרת דאס הייסט גרינגע עבירות: (ג) בזמן הזה

על דרך ותדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם אזוי וויא יפתח האט גיזאגט צו די זקנים פאר וואס זענט איר איצט געקומען צו מיר ווען אייך איז אייננ. גאט זאגט אויך אזוי אלע מאהל ווען איר דאווינט האט איר מיך ניט אין זינען נאר ווען אייך ווערט אייננ דאווינט איר מיט דעם גאנצין הארצין אוקיר לאסיא עד לא תצטרך ליה גיב כבוד דעם דאקטאר ווען דו דארפסט אים ניט. דריבער ווען דו וועסט אים דארפין וועט ער דיר געטרייא זיין. פאר גאט זאלסטו אויך אזוי טאהן. אפילו ווען דו פארלאנגסט קיין זאך פון אים. זאלסטו אויך דאווענען מיט כונה. וועט זיין, ווען דו וועסט עפעס דארפין פון גאט וועט ער דיר ענפערין בן אדם ברח מהעולם דו מענטש אנטלויף פון דער וועלט כי ידעת כי פתאום אדם ישבר דו ווייסט דאך אז אמענטש קען פלוצלונג צו בראכין ווערין ואשה לא תשמור אהבת אלוף נעוריה און עס קען זיין אז א ווייב זאל ניט היטען דיא ליבשאפט צו איר מאן פון איר יוגענד לכן ראה העולם הקיים והבן בו דריבער זאלסטו זעהן צו פאר זארגין דו זאלסט האבין די וועלט וואס שטייט אויף אייביג. און זאלסט דיך פארשטיין אויף זיך אליין בן אדם כמה בני אדם רודפי כבוד דו מענטש זעה נאר ווי פיל מענטשין לויפין נאך כבוד גם אתה תרדוף כבוד דו וועסט אויך לויפין נאך כבוד מחר יושיבוך בין קטני ארץ עס קען דאך זיין אז מארגין וועט מען דיך זעצין צווישען די קלענסטע מענטשין פון דער וועלט זה תשיב ליצרך ברודפו הכבוד דאס זאלסטו ענטפערין דיין יצר הרע ווען ער רעט דיך אן דו זאלסט לויפין נאך כבוד וכן ברודפו העושר און אז דער יצר הרע וועט דיך אנריידין דו זאלסט לויפין זוכען רייכקייט דריבער ווערט ער דיך ניט לאזין געבין צדקה תאמר לו זאלסטו זאגין צו אים כי הצדקה הלואה ברבית לבורא צדקה איז פארבארגטע געלט אויף פראצענט צו גאט כי הוא נתן רשות גאט האט ערלויבט מען זאל נעמען ביי אים פראצענט שנאמר מלוה ה' חונן דל ווארום עס שטייט אין פסוק דער וואס גיט צדקה צום ארעם מאן, האט ער דאס געלט פארבארגט צו גאט ולפי האמת הכל לעשות נחת רוח ליוצרך יתברך נאר דער אמת איז דער מענטש דארף זעהן אלץ וואס ער טוהט זאל דאס זיין גאט זאל האבין הנאה פון זיין טאהן העירוני מען האט מיך דערוועקט מיט דעם פסוק מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו צו זילבער און צו גאלד זענען דא כלים וואס מען פרובט מיט זייא אויב עס איז ריינע זילבער און ריינע גאלד [דיא כלי וואס מען פרובט מיט איר זילבער הייסט מצרף און דיא כלי וואס מען פרובט מיט איר גאלד הייסט כור] און אמענטשי פרובט מען מיט זיין לויבונג כלומר לפי כונתו בתפלתו דאס מיינט מען ווי ער טראכט אין זיין דאווענען דהיינו מהללו דאס

וואס

שאם כאים לו מחשבות העולם נראה כי הוא כסף מלא סיגים לא נטהר לבבו ורחוק הוא לכן ישתדל באומץ להתרחק מקליפו' וליטהר ולידבק ביוצרו יתברך :

שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה. התשובה מכפרת על כל העבירות אפי' רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו שנאמר רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו ועצמו של יוה"כ מכפר לשבים שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם :

מ'יגט מען זיין לויבונג, וויא ער לויבט גאט שָׁאִם בָּאִים לוֹ מַחְשָׁבוֹת הָעוֹלָם אויב אין דאווענען קומען אין אים אריין טראכטונגען פון דר וועלט נִרְאֶה כִּי הוּא כֶּסֶף מָלֵא סִיגִים זעהט מען אז ער איז ווי זילבער וואס אין אים איז אריין געמישט צינק אדער בלייא לֹא נִטְהַר לְבָבוֹ זיין הארץ איז ניט ריין געווארין וְרָחוֹק הוּא אונ ער איז ווייט פון ריינקייט לָכֵן יִשְׁתַּדֵּל בְּאוֹמֶץ לְהִתְרַחֵק מֵהַקְּלִיפּוֹת וְלִיטַהֵר וְלִידָבֵק בְּיוֹצְרוֹ יִתְבָּרַךְ דריבער זאל ער זיך מטריח זיין מיט שטארקייט ער זאל זיך דערווייטערין פון דיא קליפות אונ זאל ריין ווערין פון עבירות אונ זאל זיך בהעפטין צו זיין בשעפער :

שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם וְאֵין לָנוּ מִזְבֵּחַ כַּפָּרָה אֵין שָׁם אֶלָּא תְּשׁוּבָה אונ ביי איצטיגע צייט וואס אבית המקדש איז ניטא אונ אמזבח צו מכפר זיין איז ניטא. איז אום יום כפור ניט מער דא נאר תשובה הַתְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת עַל כָּל הָעֲבֵירוֹת תשובה איז מכפר אויף אלע עבירות אֲפִילוּ רָשָׁע כָּל יָמָיו אפילו ער איז געוועזן ארשע אזוי לאנג וויא ער האט געלעבט וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה בָּאַחֲרוֹנָה אונ ער האט גיטאהן תשובה צום לעצטין (פאר זיין שטארבין) אֵין מַזְכִּירִין לוֹ שׁוּם דָּבָר מֵרִשְׁעוֹ דערמאנט מען אים נאר ניט פון זיינ'ע עבירות שֶׁנֶּאֱמַר ווי עס שטייט אין פסוק רִשְׁעַת הָרָשָׁע לֹא יִכָּשֵׁל בָּהּ בְּיוֹם שׁוּבוֹ מֵרִשְׁעוֹ ווען דער רשע וועט צוריק קערין פון זיין שלעכטס, וועט ער ניט געשטרויכולט (געשטראפט) ווערין אויף זיין שלעכטס וְעַצְמוֹ שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר לַשָּׁבִים אונ יום כפור אליין אפילו אן קרבנות איז מכפר צו דיא מענטשין וואס טוהען תשובה שֶׁנֶּאֱמַר כִּי בַּיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם אזוי וויא עס שטייט אין פסוק, ווארום אין דעם טאג וועט גאט פארגעבין אויף אייך אייערע זינד :

ויגש יום ג תורה

אונקלוס

להמשיך מת"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ה' דמילוי ה"ה אי שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

כח וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי וָאֹמַר אַךְ טָרֹף טֹרָף וְלֹא רְאִיתִיו עַד־הֵנָּה׃

כט וּלְקַחְתֶּם גַּם־אֶת־זֶה מֵעִם פָּנַי וְקָרָהוּ אָסוֹן וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־שֵׂיבָתִי

כח וּנְפַק חַד מִלְוָתִי וַאֲמָרִית בְּרַם מִקְטַל קְטִיל וְלָא חֲזִיתֵיהּ עַד כְּעַן : כט וְתִדְבְּרוּן אַף יַת דֵּין מִן קֳדָמַי וִיעָרְעִינֵיהּ מוֹתָא וְתַחֲתוּן יַת שֵׂיבָתִי

בעל הטורים

(כט) והורדתם. ב' במס' דין ואידך והורדתם את אבי הנה משל לפרה שאינה רוצה ליכנס לשחיטה הכניסו את ולדה וסיא נכנסת כך יעקב לא רצה לירד למצרים וכששמע ביוסף שם נכנס מיד :

רש"י

(כט) וקרהו אסון. (ב"ר) שהשטן מקטרג בשעת הסכנה: והורדתם את שיבתי וגו'. עכשיו כשהוא

פירוש לתורת אלהים

(כח) וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי איז איינער דאס מיינט מען יוסף פון מיר אוועק געגאנגען וְאוֹמַר אַךְ טָרוֹף טוֹרָף האב איך גיזאגט אַחַיָה רָעָה האט אים פארצוקט וְלֹא רְאִיתִיו עַד הֵנָּה אונ איך האב אים ניט גיזעהן ביז אצונד איז מיר געבליבען פון איר נאר בנימין : (כט) וּלְקַחְתֶּם גַּם אֶת זֶה אונ איר ווילט נאך דעם אויך אוועק נעמען פון מיר וְקָרָהוּ אָסוֹן האב איך מורא טאמער וועט אים טרעפין אאומגליק

ספר הישר

זיין פאטער זייא זאלין אלע קומען וואהנען אין מצרים, אונ יוסף האט גיגעבין צו זיינ'ע ברידער קעניגליכ'ע קליידער טייער'ע אונ ער האט זיי גישטעלט פאר פרעה, וויא פרעה האט גיזעהן די שיינקייט אונ דיא חכמה פון זיינ'ע ברידער האט ער זיך שטארק געפרייט מיט זייא, אונ וויא זייא זענען אוועק געגאנגען פון פרעה האבין זייא זיך פאר־ געברייט

אונקלוס

בבישתא לשאול: ל וכען כמיתי לות עבדך אבא ועולימא ליתוהי עמנא ונפשיה חביבא ליה כנפשיה: לא ויהי כד יחזי ארי לית עולימא וימות ויחתון עבדך ית שיבת עבדך אבונא בדוונא לשאול: לב ארי עבדך מערב בעולימא

ברעה שאלה: ל ועתה כבאי אל־עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו קשורה בנפשו: שני לא והיה כראותו כי־אין הנער ומת והורידו עבדיך את־שיבת עבדך אבינו ביגון שאלה: לב כי עבדך ערב את־הנער מעם אבי

בעל הטורים

(ל) קשורה. ב׳ במסו׳ הכא ואידך אולת קשורה בלב נער שהוא נער ואף אם לקח הנביא הוא מפני אולתו הקשורה בו א״נ מפני שאולתו קשורה בו צריך שתהא נפשו קשורה בנפשו של אביו לחנכו:

רשב״ם

(ל) ונפשו קשורה בנפשו. אביו ולכך כראותו כי אין הנער ומת: (לב) כי עבדך. לכך אני מדבר יותר מכל אחי. ואהיה עבד תחתיו:

רש״י

אלו אני ב מתנחם בו על אמו ם ועל אחיו ואם ימות זה דומה עלי כאלו שלשתן ע מתו ביום אחד: (לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת. אביו מצרתו: (לב) כי עבדך ערב את הנער. וא״ת למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי. הם כולם מבחוץ ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה פ בב׳ עולמות:

שפתי חכמים

ב דקשה לרש״י דכאן כתיב בשביל בנימין והורדתם את שיבתי ברעה שאולה ולעיל בפ׳ מקץ כתב כן בשביל יוסף דכתיב כי ארד אל בני אבל שאולה ומתרץ דודאי כבר בשביל יוסף הורידו שיבתו ברעה שאולה אלא עכשיו כשהוא וכו׳. א״נ דק״ל למה היה מצטער על בנימין יותר מעל רחל או יוסף או שמעון: ם הוא״ל וכתיב בקרא שנים ילדה לי אשתי וגו׳. ול״נ מדכתיב והורדתם את שיבתי ברעה שאולה ובפ׳ מקץ כתיב ביגון שאולה י״ל דה״ק כבר הייתי מתנחם על אמו ועתה לא יהיו לי נחומין על אמו וארד ברעה שאולה וכמו שארז״ל השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה ומגילא הוא שורה ברעה. מהרש״ל: ע וא״ת מנ״ל לרש״י שקאי נ״כ ארחל דהא רחל לא מכרה בקרא וי״ל מדכתיב לעיל שנים ילדה לי אשתי הכי פירושו שנים ילדה לי והיא אשתי ר״ל המיוחדת לי לפי שעיקר דירתו היה אצל רחל מש״ה היה מתאבל על רחל וע״י יוסף היה מתנחם וכשמת יוסף ונשאר בנימין הייתי מתנחם בו על אמו ועל אחיו ואם ימות זה דומה עלי כאלו שלשתן מתו ביום אחד: פ וא״ת והא פירש״י לעיל וחטאתי לך כל הימים בעוה״ב והכא פי׳ בב׳ עולמות וי״ל דהא יהודה בכאן היה מוסיף הדברים שדבר עם יעקב וא״כ כך היה לו לומר וחטאתי לך כל הימים אלא ע״כ צ״ל וחטאתי לאבי הוא בעוה״ז בהיות אבי קיים וגם לעולם שכולו יום דהיינו בעוה״ב וא״ל ולמה צריך יהודה עתה להתגלל מ״מ איך שקשר את עצמו בנדוי שני עולמות וי״ל משום דסבר שמא יוסף אינו מאמין בעונש עוה״ב מש״ה הוצרך לו לומר גם עונש עוה״ז משא״כ גבי יעקב שהאמין בעונש עוה״ב וק״ל:

ויכוח יהודה עם יוסף

(לב) כי עבדך ערב את הנער וגו׳. י״ל כי המאמר הזה אין לו שום שייכות עם המקרא שלפניו. לכן פי׳ רש״י ז״ל דהוא התחלת ענין אחר שמתרץ לו מדוע נכנס הוא לתגר יותר משאר אחיו ע״ש ברש״י ז״ל. ולולא דבריהם ז״ל אפשר לומר דיסודם סניף ראיה לדבריו הנאמרים בפסוק הקודם שאמר והיה כראותו כי אין הנער ומת. ויוכל יוסף להקשות אותו מנ״ל זה. לזה

פירוש לתורת אלהים

זיין וועג והורדתם את שיבתי וועט איר מאכין נידערין מיין עלטער ברעה מיט בייזען שאולה ביז אין קבר אריין. ורש״י שרייבט אזוי האט יעקב גיזאגט אז בנימין איז ביא מיר טרייסט איך מיך מיט אים אויף זיין מוטער אונ אויף זיין ברודער אבער אז ער וועט חי״ו שטארבין אין וועג וועט ביי מיר גליך זיין וויא אלע דרייא וועגן גישטארבין אין איין טאג]: (ל) ועתה אונ אצונד כבאי אז איך וועל קומען צו דיין קנעכט צו מיין פאטער והנער איננו אתנו אונ דער יונג בנימין איז ניט מיט אונז ונפשו קשורה בנפשו אונ מיין פאטערס לייב איז אן געקניפט אין דעם לייב פון בנימין כלומר ער קען גאר אן אים ניט זיין: (לא) והיה אונ עס וועט זיין כראותו כי אין הנער אז ער וועט זעהן אז דער יונג בנימין איז ניט דא מיט אונז ומת וועט ער שטארבין פאר צרות והורידו עבדיך וועלין מיר דיינע קנעכט מאכין נידערין את שיבת עבדך אבינו דאס עלטער פון אונזער פאטער דיין קנעכט ביגון שאולה מיט טרויעריקייט אין קבר אריין, אונ אז דו וועסט וועלין פרעגין וואס קריג איך מיך מער וויא אלע מיינע ברידער: (לב) כי עבדך ווארום איך דיין קנעכט ערב את הנער האב ערב גיוועזן פאר דעם קינד מעם אבי פון מיין פאטער

ספר הישר

געברייט צו ציהען אין כנען צו זאגין זייער פאטער דיא גוטע בשורה פון יוסף אונ יוסף האט זייא גיגעבין עלף דייטווועגין פון פרעה, אונ פאר זיין פאטער האט ער געשיקט זיי דייבנוואגין וואס ער האט אין אים געריטען

לֵאמֹר אִם־לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ וְחָטָאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים׃

מִן אַבָּא לְמֵימַר אִם לָא אַיְתֵינֵיהּ לָךְ וְאֶהֱוֵי חָטֵי לְאַבָּא כָּל יוֹמַיָּא׃

וכוח יהודה עם יוסף

אמר לו כי גם אלא אביו היה ברור הדבר כי לא יחיה עוד אם לא יביאו את בנימין אליו כחזרה. לכן לא קיבל שום ערבות מן יהודה על בנימין בעניני עוה"ז. כי אם לא יביאנו היה ברור לו כי לא יחיה עוד ומה לו לערבות בעניני עוה"ז אשר אין לו תקוה להיות שם עוד לכן הוכרחתי לקבל עלי בערבות של עוה"ב כמו שנאמר וחטאתי לאבי כל הימים ופי' רש"י ז"ל לעוה"ב. וא"כ המקרא כי עבדך ערב את הנער שייך אמקרא שלפניו שגם לאביו הי' ברור אשר אם לא ישיב את בנימין לא יחיה. ולזה לאמר. פי' הוכרחתי לאמר בשעת הערבות וחטאתי לאבי כל הימים לעוה"ב. הרי דהדבר ברור כשמש שכדברי כן הוא:

פירוש לתורת אלהים

לֵאמֹר אַזוֹי צוּ זָאגִין אִם לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ אוֹיב אִיךְ וֶועל אִים נִיט בְּרֶענְגֶען צוּ דִיר וְחָטָאתִי לְאָבִי וֶועל אִיךְ זַיין זִינְדִיג צוּ מַיין פָאטֶער אַלֶע טָאג אוֹיף דֶער וֶועלְט אוּנ אוֹיף יֶענֶער וֶועלְט׃

ספר הישר

דֶעם טָאג וָואס עֶר אִיז גִיוָוארִין מֶלֶךְ, אוּנ פַאר זַיינֶע בְּרִידֶערְס קִינְדֶער הָאט עֶר גֶעשִׁיקְט קְלֵיידֶער אוּנ פַאר יֶעדֶער קִינְד הָאט עֶר גֶעשִׁיקְט הוּנְדֶערְט טָאלֶער, אוּנ פַאר דִיא וַוייבֶּער פוּן זַיינֶע בְּרִידֶער הָאט עֶר גֶעשִׁיקְט קְלֵיידֶער פוּן דֶעם מֶלֶךְ'ס וַוייבֶּער, אוּנ צוּ יֶעדֶער בְּרוּדֶער הָאט יוֹסֵף גִיגֶעבִּין צֶעהְן מֶענְטְשִׁין זַייא זָאלִין אִים בַּדִינֶען אִין וֶועג אוּנ צוּ בִּנְיָמִין הָאט עֶר גִיגֶעבִּין נָאךְ אַמָאהְל צֶעהְן קְלֵיידֶער פַאר זַיינֶע צֶעהְן קִינְדֶער אוֹיסֶער דִיא קְלֵיידֶער וָואס עֶר הָאט זֵייא גִיגֶעבִּין מִיט אַלֶע קִינְדֶער צוּ זַאמֶען, אוּנ פַאר זַיין פָאטֶער הָאט עֶר גֶעשִׁיקְט צֶעהְן אֵייזְלִין וָואס הָאבִּין גִיטְרָאגִין דָאס בֶּעסְטֶע פוּן מִצְרַיִם, אוּנ צֶעהְן אֵייזְלִינֶען זֶענֶען גִיוֶועזֶען בֶּעלָאדִין מִיט קָארִין אוּנ בְּרוֹיט אוּנ שְׁפַּייז אוֹיף דֶעם וֶועג, דִיא וַוייבֶּער פוּן פַּרְעֹה הָאבִּין גֶעשִׁיקְט טַייעֶרֶע קְלֵיידֶער אוּנ בְּרִילַאנְטִין פַאר זַיין שְׁוֶועסְטֶער דִינָה אוּנ פַאר בִּנְיָמִין'ס וַוייבֶּער, אוּנ יוֹסֵף הָאט זֵייא אַוֶועק גֶעשִׁיקְט אִין כְּנַעַן צוּ זַיין פָאטֶער אוּנ הָאט זֵייא גִיזָאגְט זֵיי זָאלִין נִיט זָאגִין צוּ זֵייעֶר פָאטֶער פְּלוּצְלוּנְג, דִיא שִׂמְחָה, נָאר זֵייא זָאלִין טָאהְן מִיט חָכְמָה, יוֹסֵף הָאט זֵייא בֶּעלֵייט אַשְׁטִיקוֹל וֶועג אוּנ אִיז צוּרִיק גֶעקוּמֶען אִין מִצְרַיִם אוּנ דִיא בְּרִידֶער זֶענֶען גֶעגַאנְגֶען פְרֵיילִיךְ אַהֵיים, וִויא זֵייא זֶענֶען גֶעקוּמֶען

נביאים יחזקאל ל"ז

תרגום

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהֹוָה חיה
יחידה דנצח יְהֹוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה :

א וְיָשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב
אֲשֶׁר יָשְׁבוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ הֵמָּה
וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא
לָהֶם לְעוֹלָם׃ ב וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם בְּרִית
עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וּנְתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי
אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃ ג וְהָיָה מִשְׁכָּנִי
עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃
ד וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל
בִּהְיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃ ה וַיְהִי דְבַר־יְהוָה
אֵלַי לֵאמֹר׃

א וִיתִיבוּן עַל אַרְעָא דִי יְהָבִית
לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב דְיָתִיבוּ בַהּ
אֲבָהָתְכוֹן וְיִתְּבוּן עֲלַהּ אִינוּן
וּבְנֵיהוֹן וּבְנֵי בְנֵיהוֹן עַד
עָלְמָא וְדָוִד עַבְדִּי מַלְכָּא
לְהוֹן לַעֲלָם׃ ב וְאֶגְזַר לְהוֹן
קְיָם שְׁלָם קְיָם עֲלָם יְהֵי
עִמְּהוֹן וְאֶבָרֵיכִינוּן וְאַסְגֵּי
יָתְהוֹן וְאֶתֵּן יַת מַקְדְּשִׁי
בֵּינֵיהוֹן לַעֲלָם׃ ג וְאַשְׁרֵי
שְׁכִנְתִּי בֵּינֵיהוֹן וְאֶהֱוֵי לְהוֹן
לֶאֱלָהּ וְאִינוּן יְהוֹן קֳדָמַי
לְעָם׃ ד וְיֵדְעוּן עַמְמַיָּא אֲרֵי
אֲנָא יְיָ מְקַדֵּשׁ יַת יִשְׂרָאֵל
בִּמְהֱוֵי מַקְדְּשִׁי בֵּינֵיהוֹן לַעֲלָם׃ ה וַהֲוָה פִּתְגַּם נְבוּאָה מִן קֳדָם יְיָ עִמִּי לְמֵימָר׃

מצודת דוד

(א) לעולם. ר"ל עד עולם לא תופסק המלוכה מזרע דוד : (ב) ברית שלום. שישבו בארצם בשלום והברית הזה יהיה עמהם עד עולם : ונתתים. ר"ל אתן אותם במקומם ולא יזוזו משם : לעולם. ולא תחרב עוד : (ג) והיה משכני. משכן שכינתי יהיה עליהם ואהיה להם לאלהים לעזור ולהושיע והמה יהיו לי לעם להאמין בי ולשמור מצותי : (ד) וידעו וגו' בהיות וגו'. ר"ל כשתתמיד מקדשי בתוכם לעולם אז ידעו הגוים שאני ה' התקדשתי את ישראל להיות עמי :

רש"י

(א) אשר נתתי לעבדי ליעקב. כעין שנתתיה ליעקב נחלה בלי מצרים :

דעם פירוש עברי טייטש געפינט מען בייא דער הפטורה פון דער וואך

להמשיך מיסוד ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יְהֹוָה חיה יחידה דמלכות
אל שם ב"ן שבעשיה:

א הון עשיר קרית עזו מחתת דלים רישם: ב פעלת צדיק לחיים תבואת רשע לחטאת: ג ארח לחיים שומר מוסר ועזב תוכחת מתעה: ד מכסה שנאה שפתי שקר ומוציא דבה הוא כסיל: ה ברב דברים לא יחדל פשע וחושך שפתיו משכיל:

א קנינא דעתירא כרכא דעושניה ושציא דמסכינא צריכותהון: ב עובדי דצדיקא לחיי עללתיה דרשיעא לחטותא: ג אורח דחיי נטרי מרדותא ודשביק מכסנותא תעי: ד מכמין בעיל דבבא סיפותא דשקרא ומפק טיבא הוא סיכלא: ה בסוגאה דמלי לא פסיק חובא ודחשיך שפוותיה שוכלתנא:

רש"י

(א) הון עשיר. כתורה: קרית עוזו. היא לו: מחתת דלים רישם. עניותם שלא עסקו בתורה היא מחיתתם: (ג) אורח לחיים. השומר מוסר היא הדרך לחיים: ועוזב תוכחת מתעה. את עצמו ואת אחרים: (ד) מכסה שנאה. החנף שפתיו שקר ומכסה שנאה בלבו: ומוציא דבה. לעז על חבירו: (ה) ברוב דברים. המרבה דברים מביא חטא:

מצודת דוד

(א) הון עשיר. ממון העשיר היא לו למחסה כעיר בצורה ועל העשיר בתורה ידבר: מחתת. שברון הדלים בתורה היא עניותם כי בעבור חסרון התורה ישברו מהר: (ב) פעולת. מעשה הצדיק הוא סיבה: לחיים. אבל פרי מעשה הרשע היא סיבה להחסיר ימי חייו: (ג) שומר מוסר. ר"ל שמירת המוסר הוא אורח לחיים: מתעה. הוא תועה מאורח חיים: (ד) מכסה שנאה. המכסה השנאה בלב ואינה עוזבה גורם עוד עבירה לדבר שפתי שקר לפרסות עצמו כאוהב: ומוציא דבה. מי שאינו מכסה השנאה ומראה כעסו להוציא לעז על חבירו טיפשי אנשים דוברים בו הלא לכסיל יחשב כי הכל יאתרו כל הפוסל במומו פוסל: (ה) ברוב. במרבית הדברים לא יחדל מהם דבר פשע כי א"א להזהר בכולם על כי מרובים המה: וחושך. המונע אמרי שפתיו מפל וכל הוא משכיל:

פירוש ע"ט

(א) הון עשיר קרית עזו דאס רייכטוהם פון דעם רייכין, זיין פארמעגין, דאס איז זיין שטארקע שטאט, דאס רייכקייט בעשיצט אים ווי אפעסטונג, מיט דעם רייכקייט קען ער זיך העלפין פון אלע צרות, מחתת דלים רישם דער בראך, דער אומגליק פון דיא ארעמע איז זייער ארעמקייט: (ב) פעולת צדיק לחיים דיא ארבעט פון דעם צדיק איז צום לעבין אויף עולם הבא תבואת רשע לחטאת די תבואה פון דעם רשע וואס מער תבואה דער רשע האט מער זינדיגט ער, ווי עס שטייט אין פסוק ואכל ושבע ודשן, ער וועט עסין אונ וועט זאט אונ פעט ווערין אונ וועט דינען עבו"ז: (ג) אורח לחיים שומר מוסר דיא וועג צום לעבין איז מען זאל היטען מוסר ועוזב תוכחת מתעה דער מענטש וואס פארלאזט דעם מוסר. ער וויל ניט הערין מוסר בלאנדזעט ער: (ד) מכסה שנאה שפתי שקר די פאלשע לעפצין, דיא פאלשע רייד פארדעקין דיא פיינדשאפט וואס זיי האבין אין הארצין ומוציא דבה הוא כסיל אונ דער מענטש וואס רעט שלעכטע רייד אויף מענטשין איז ער אנאר: (ה) ברוב דברים לא יחדל פשע דער מענטש וואס רעט פיל אפילו פראסטע רייד, וועט זיין אין דיא רייד אזעלכע ווערטער וואס ער וועט זינדיגען מיט זייא וחושך שפתיו משכיל אונ דער מענטש וואס האלט איין זיינע לעפצין אונ רעט ווייניג, דער מענטש איז קלוג:

עיקר תוי"ט

(א) ה"ה וכ"ה בשאר קרובות דספרי: (ב) פרש"י ששיתה הראשונה לקיחתו חייב על השניה כשבא עליה דכשניה ליכא למימר לקוחין דהא לא תפסי בה קדושין. וכ' ל"י ומיהו ק' דלמא כל היכא דאי' בה לקוחין אסרה תורה

משנה יבמות פרק יא

כלי אמלעי דת"ת למלכות דיליה צבאות

פרק יא א נושאין על האנוסה ועל המפותה. האונס והמפתה על הנשואה חייב.

ברטנורא

פרק יא א נושאין על האנוסה. לאחר שאנס או פתה אשה מותר לישא בתה או אמה או אחותה (א) דכתיב ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה בכלן נאמרה שכיבה וכאן נאמרה לקיחה לומר לך דרך לקיחה אסרה תורה (ב):

פרק יא א נושאין על האנוסה ועל המפותה מען מעג נעמען אז איינער האט מאנס געוועזן (גינייטיגט) אאשה אדער ער האט איר איבער גירעט אונ האט מיט איר מזנה געוועזן מעג ער דער נאך נעמען אירע אטאכטער אדער אשוועסטער אדער אמוטער פאר אווייב האונס והמפתה על הנשואה חייב אבער אז ער איז מאנס אדער מפתה דיא שוועסטער אדער די טאכטער אדער

נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו. אנוסת בנו ומפותת בנו. רבי יהודה אוסר באנוסת אביו ומפותת אביו: ב הגיורת שנתגיירו בניה עמה, לא חולצין ולא מיבמין. [א] אפילו הורתו של ראשון שלא בקדושה ולידתו בקדושה והשני הורתו ולידתו בקדושה וכן שפחה שנשתחררו בניה עמה: ג חמש נשים שנתערבו ולדותיהן. הגדילו התערובות ונשאו נשים ומתו. ארבעה חולצין לאחת. ואחד מיבם אותה. הוא ושלשה חולצין לאחרת ואחד מיבם נמצאו ארבע חליצות ויבום לכל אחת ואחת:

רבי יהודה אוסר. דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה (ג) ואין הלכה כרבי יהודה אבל חכמים אסרו (ד) לנשא מן האשה לישא בתה או אחותה או אמה או אחת מקרובותי' (ה) מפני שהיא מצוי' אצלה תמיד ואתי לידי הרגל עבירה (ו) ואם עבר ונשא אחת מקרובות אנוסתו ומפותתו או מקרובות אשה שנחשד עליה אין מוציאין אותה מידו ומתני' דקתני נושאין על האנוסה דמשמע אפי' לכתחלה מיירי לאחר מיתת האנוסה ומפותה דהשתא ליכא למיחש שמא לאחר שישא בתה יזנה עם הראשונה: ב לא חולצין. דאחוה מן האב בעינן וגרים אין להם שאר מן האב (ז): ג שנתערבו ולדותיהן. ויש לכל אחת מהם בן ודאי שלא נתערב: ד' חולצין לאחת. בן ודאי של כל אחד מן הארבע חולץ לאחת מהן דכל אחת מספק לה לאשת אח וכן החמישית ישאנה ממה נפשך אם אשת אחיו הוא הרי מיבם לה ואם לאו הרי חלץ לה יבמה: הוא ושלשה. זה שיבם חולץ לאחרת ושלשה עמו והחמישי מיבם ממה נפשך וחוזרין השנים הללו וחולצין לשלישית ושנים עמהם והחמישי מיבם וכן כלם: ארבעה חליצות. תחלה לפי שאין א' מהן רשאי ליבם עד שיחלצו לה

וכין בשניה כין בראשונה. וי"ל דמשמעות קרא הכי הוא שהקיחה היא כראשונה דהכי אמר' ת"ה לשכב באחת אחר שיש לו אחרת. ואם הראשונה אנוסה לבד בשביל זה אינה שלו. ועתוי"ט: (ג) ומנלן דבאנוסה דכתיב מעלויא דקרא ונתן האיש כו' לאבי הנערה כו' ורבנן הא לא סמיך לי' אלא כי אתא קרא לשומר' יבם של אחיו וכנף הראוי לאביו הוא ואע"ג דה"ל דודתו ויבמה לשוק לעבור עליה בב' לאוין כו' גמ': (ד) קאי ארישא דמתני' נושאין על האנוס' כו' והא דאסרו לנטען ולא אסרו לכניסן של המתירין דמפ"ב נשי לגבי נשי שכיחין גברי לגבי גברי לא שכיחין א"נ נשי דלא מתסר' משכיבת המזנה נקרובותי' לא קפדי אהדדי. גבי דמתסרה עליו אשתו המזנה קפדי אהדדי. גמ': (ה) שנאסרה הביא' עמהם אם היתה אשתו. הר"מ: (ו) והוי אונס ומפתה על הנשואת. רש"י: (ז) דרחמנא אפקריה לזרעם כזרע בהמה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם גמ'. והא דתנן הגיורת משום סיפא דלידתו בקדושה והא דתנן לא חולצין ואינהו לא אחין נינהו כלל אלא קמ"ל אפי' מדרבנן אינן בתורת יבום וחליצה. ואי בעי למינסב נשי דהדדי לאחר מיתה אפי' יש להם בנים נסבי ובגמ' שקלי וטרו בה כ"י ומסקי' פסוק' דכשנשאום לאחר שנתגיירו דאסורה מדרבנן למינסב כו': [א] אפי' כו'. אע"ג דהורתו של ראשון שלא בקדושה וכשתי אמהות דמיא ואיכא למימר דתהוי עליה כנכרית ואי בעי ליבומי מיכם אפ"ה אסורי וקיימי עליה כאשת אח גמ'. ואי גם לידתו של ראשון שלא בקדושה יעול להיות

אָדער דיא מוּטער פוּן זַיין ווייב אוּנ איז מיט זייא מְזַנָה איז ער חַיָב נוֹשֵׂא אָדָם אַמֶענְטְש מֶעג גֶעמֶען פַאר אַווייבּ אֲנוּסַת אָבִיו דיא אִשָׁה וָואס זַיין פָאטֶער הָאט מְאַנֵס גִיוָועזֶן וּמְפוּתַּת אָבִיו אוּנ דיא אִשָׁה וָואס זַיין פָאטֶער הָאט מְפַתֶּה גִיוָועזֶן אוּנ הָאט מיט זַיי מְזַנָה גִיוָועזֶן אֲנוּסַת בְּנוֹ אַמֶענְטְש מֶעג נֶעמֶען פַאר אַווייבּ דיא אִשָׁה וָואס זַיין זוּהְן הָאט איר מְאַנֵס גִיוָועזֶן וּמְפוּתַּת בְּנוֹ אוּנ די אִשָׁה וָואס זַיין זוּהְן הָאט מְפַתֶּה גִיוָועזֶן אוּנ הָאט מיט זייא מְזַנָה גִיוָועזֶן רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר בַּאֲנוּסַת אָבִיו וּמְפוּתַּת אָבִיו רַבִּי יְהוּדָה זָאגְט אַזוּהְן טָאר נִיט נֶעמֶען פַאר אַווייבּ די אִשָׁה וָואס דֶער פָאטֶער הָאט מיט איר מְזַנָה גִיוָועזֶן. סיי דֶער פָאטֶער הָאט איר גֶענֶייט אוּנ סיי דֶער פָאטֶער הָאט איר אִיבֶּערְגֶירֶעט טָאר נִיט דֶער זוּהְן איר נֶעמֶען פַאר אַווייבּ: ב הַגִּיּוֹרֶת שֶׁנִּתְגַּיְּירוּ בָנֶיהָ עִמָּהּ אַאִשָׁה הָאט זיך מְגַיֵיר גִיוָועזֶן אוּנ אִירֶע זִיהְן הָאבִּין זיך אוֹיךְ מְגַיֵיר גִיוָועזֶן, אוּנ אֵיין זוּהְן איז גִישְׁטָארְבִּין לֹא חוֹלְצִין וְלֹא מְיַבְּמִין דַארְף זַיין ווייבּ נִיט נֶעמֶען חֲלִיצָה אוּנ מֶען איז איר נִיט מְיַבֵּם, ווייל בֵּייא יִבּוּם דַארְפִין זַיין בְּרִידֶער פוּן אֵיין פָאטֶער, אוּנ זֵייעֶר פָאטֶער איז אֵיין עכּו"ם הֵייסִין זייא נִיט בְּרִידֶער אֲפִילוּ הוֹרָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא בִּקְדוּשָׁה אֲפִילוּ דִי מוּטֶער איז מְעוּבֶּרֶת גִיוָוארִין מיט דֶעם עֶרְשְׁטִין זוּהְן נִיט מיט קְדוּשָׁה דֶער מַאן איז נָאךְ גִיוָועזֶן אֵיין עכּו"ם וְהַשֵּׁנִי אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זוּהְן הוֹרָתוֹ וְלֵידָתוֹ בִּקְדוּשָׁה זַיין טְרָאגִין ווערִין אוּנ זַיין גִיבָּארִין איז גִיוָועזֶן מיט קְדוּשָׁה, וֶוען זַיין מוּטֶער איז מְעוּבֶּרֶת גִיוָוארִין מיט אִים איז שׁוֹין זַיין פָאטֶער גִיוָועזֶן אַיוּד, פוּן דֶעסְטְוֶועגִין הֵייסִין זייא נִיט בְּרִידֶער צוּ חֲלִיצָה אוּנ יִבּוּם וְכֵן שִׁפְחָה שֶׁנִּשְׁתַּחְרְרוּ בָנֶיהָ עִמָּהּ אוּנ אַזוֹי איז דֶער דִין בֵּייא אַשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית וָואס זיא מיט אִירֶע קִינְדֶער זֶענֶען פְרַייא גִיוָוארִין הֵייסִין דיא קִינְדֶער נִיט קֵיין בְּרִידֶער צוּ חֲלִיצָה אוּנ יִבּוּם: ג חָמֵשׁ נָשִׁים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וַלְדוֹתֵיהֶן פִינְף ווייבֶּער יֶעדֶערֶע הָאט גֶעהַאט אַזוּהְן אוּנ דיא קִינְדֶער זֶענֶען אוֹיס גֶעמִישְׁט גִיוָוארִין די מוּטֶערְס דֶער קֶענֶען נִיט וֶועלְכֶעס איז זֵייעֶר קִינְד, אוּנ עֶס זֶענֶען דָא נָאךְ פִינְף קִינְדֶער יֶעדֶערֶע אִשָׁה הָאט נָאךְ אַקִינְד נִיט אוֹיס גֶעמִישְׁט הִגְדִּילוּ הַתַּעֲרוּבוֹת דיא אוֹיס גֶעמִישְׁטֶע קִינְדֶער זֶענֶען גְרוֹיס גִיוָוארִין וְנָשְׂאוּ נָשִׁים אוּנ הָאבִּין גֶענוּמֶען ווייבֶּער וָמֵתוּ אוּנ אַלֶע פִינְף זֶענֶען גִישְׁטָארְבִּין. איז דֶער דִין אַרְבָּעָה חוֹלְצִין לְאַחַת פִיר בְּרִידֶער גִיבִּין חֲלִיצָה צוּ אֵיינֶע וְאֶחָד אוּנ אֵיין בְּרוּדֶער וְדֶער פִינְפְטֶער] מְיַבֵּם אוֹתָהּ נֶעמְט איר פַאר אַווייבּ, דֶער נָאךְ הוּא עֶר, דֶער וָואס הָאט מְיַבֵּם גִיוָועזֶן וּשְׁלֹשָׁה אוּנ נָאךְ דְרַיי בְּרִידֶער חוֹלְצִין לְאַחֶרֶת גִיבִּין חֲלִיצָה דיא אַנְדֶערֶע יְבָמָה וְאֶחָד מְיַבֵּם אוּנ אֵיין בְּרוּדֶער נֶעמְט איר פַאר אַווייבּ, אוּנ אַזוֹי טוּהְט מֶען צוּ אַלֶע פִינְף ווייבֶּער נִמְצְאוּ וֶוערְט גֶעפוּנֶען אַרְבָּעָה חֲלִיצוֹת פִיר חֲלִיצוֹת וְיִבּוּם אוּנ אֵיין יִבּוּם לְכָל אַחַת וְאַחַת צוּ יֶעדֶער אִשָׁה בַּזוּנְדֶער הָאט יֶעדֶער אִשָׁה גֶענוּמֶען פִיר מָאהְל חֲלִיצָה פוּן פִיר בְּרִידֶער אוּנ אַפִינְפְטֶער בְּרוּדֶער הָאט איר גֶענוּמֶען פַאר

אווייב

הארבעה כי היכי דלא נפגע ביבמה לשוק וה"ה דמצו הארבע' למחלץ לכלהו והא' כונס את כולן אלא דהכי שפיר טפי דילמא לכל חד וחד מתרמי דיליה (ח) ומתקיימ' מצות יבום: ד ומתו הכשרים. הודאין: אחד חולץ. תחלה והדר מיבם אידך ממה נפשך אי האי דחלץ הוא בן הכלה וחלץ לאשת אחיו הא אסתרי ליה בהך חליצה ושפיר נסיב לה אידך שהוא בן הזקנה לאשת בן אחיו מותרת לו ואי האי דחלץ הוא בן הזקנה ואשת בן אחיו חלץ הויא לה כחוללת מן הנכרי וכן הכלה כי מיבם לה שפיר קמיבם: ה' אוכלים בתרומה. דלאחד כהן ולאחד עבד כהן אוכלין בתרומה: וחולקים חלק אחד. מפרש בגמ' דה"ק והולקים חלק כאחד אם באו שניהם על הגורן כאחת נותנים להם אבל זה בלא זה אין חולקים להם (ט) דקסבר האי תנא אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו: בין כשרות בין פסולות. דכל אחד מהן ספק כהן ספק עבד כשרות אסורות לעבד ופסולות אסורות לכהן וספק אסורה לחומרה: אין סופגין את המ'. דכל חד אמר

ד האשה שנתערב ולדה בולד כלתה הגדילה התערובות ונשאו נשים ומתו. בני הכלה חולצין ולא מיבמין שהוא ספק אשת אחיו וספק אשת אחי אביו. ובני הזקנה או חולצין [ג] או מיבמין. שהוא ספק אשת אחיו ואשת בן אחיו. מתו הכשרים. בני התערובות לבני הזקנה חולצין ולא מיבמין שהוא ספק אשת אחיו ואשת אחי אביו. (ס"א לבני) ובני הכלה אחד חולץ ואחד מיבם: ה כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה הרי אלו אוכלין בתרומה וחולקין חלק א' בגורן. ואינן מטמאין למתים. ואין נושאין נשים בין כשרות בין פסולות. הגדילו התערובות [ג] ושחררו זה את זה. נושאין נשים ראויות לכהונה. ואינן מטמאין למתים ואם נטמאו אינן סופגין את המ' ואינן אוכלין בתרומה.

דשרי. תוס': (ח) דאי משום דלא מתרמיא לכל חד שוב' בחודש כדלעיל הא לא הוי אלא עלה טובה וה"ה דטפי נמי: [ג] או מייבמין. פי' אחר שבני הכלה חלצו תחלה. הר"מ: (ט) כלומר ולא קי"ל כוותיה דהאי תנא ר' יהודה הוא ולטעמיה דס"ל מעלין מתרומה ליוחסין ולא קי"ל הכי כמ"ש מ"א פ"ב דכתובות: [ג] ושחררו. בגמ' אימא כופין אותן ומשחררין זא"ז דליכ' שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול:

אנייב: ד האשה שנתערב ולדה בולד כלתה א אשה וואס איז פארמישט געווארין איר קינד מיט איר שנורס קינד אונ דיא שווינגער מיט דיא שנור האבין נאך קינדער ניט פארמישטע הגדילו התערובות אונ די פארמישטע קינדער זענען גרויס געווארין ונשאו נשים אונ זיי האבין גענומען ווייבער ומתו אונ זייא זענען געשטארבין בני הכלה דיא קינדער פון דיא שנור חולצין גיבין חליצה צו ביידע ווייבער [ווייל זייא ווייסין ניט וועלכע איז זייער ברודערס ווייב] ולא מיבמין אונ טארין ניט מיבם זיין ווייל שהוא ספק מען ווייס ניט אשת אחיו צו זיא איז זיין ברודערס ווייב ספק מען ווייס ניט ואשת אחי אביו איז זיא דיא ווייב פון זיין פאטערס ברודער ובני הזקנה אונ דיא קינדער פון דיא אלטע (פון דיא שווינגער) או חולצין או מיבמין וויא זייא ווילען אדער זייא גיבען חליצה אדער זייא זענען מיבם שהוא ספק ווייל מען ווייס ניט אשת אחיו צו זיא איז זיין ברודערס ווייב. מעג ער איר מיבם זיין ואשה בן אחיו טאמער איז זיא דיא ווייב פון זיין ברודערס זוהן. מעג ער איר דאך געמען מתו הכשרים אויב די געוויסע קינדער פון די שווינגער אונ דיא געוויסע קינדער פון די שנור זענען געשטארבין, אונ דיא פארמישטע זענען דא בני התערובות דיא פארמישטע קינדער לבני הזקנה צו דיא ווייבער פון דיא שווינגערס קינדער חולצין די ביידע פארמישטע גיבין חליצה ולא מיבמין אונ טארין ניט מיבם זיין שהוא ספק ווייל מען ווייס ניט אשת אחיו צו זיא איז זיין ברודערס ווייב ואשת אחי אביו טאמער איז זיא זיין פאטערס ברודערס ווייב ולבני הכלה אונ צו דיא ווייבער פון דיא שנורס קינדער אחד חולץ איינער פון דיא פארמישטע גיט חליצה ואחד מיבם אונ דער אנדערער איז מיבם: ה כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה אכהנ'ס ווייב וואס איר קינד איז פארמישט געווארין מיט דעם קינד פון איר שפחה כנענית, מען דער קענט ניט וועלכער איז דער כהן אונ וועלכער איז דער קנעכט הרי אלו אוכלים בתרומה עסין זייא ביידע תרומה, ווארום אקנעכט פון אכהן עסט אויך תרומה וחולקים חלק אחד בגורן אויב זייא קומען ביידע צו זאמען צום שייער גיט מען זייא ביידע אחלק תרומה אבער אז איינער פון זייא קומט אליין גיט מען אים ניט תרומה, טאמער איז ער דער קנעכט, אפילו אקנעכט מעג עסין תרומה, עד מען נאר עסין תרומה וואס אכהן גיט אים. אבער אז אישראל שיידט אפ תרומה מוז ער זיא געבין צום כהן ניט צו אקנעכט ואינן מטמאין למתים אונ ביידע טארין זיך ניט מטמא זיין צו אמת ואין נושאין נשים אונ ביידע טארין ניט נעמען ווייבער בין כשרות ובין פסולות סיי כשרה אונ סיי פסולה, כשרה טארין זייא ניט נעמען טאמער איז ער אקנעכט, פסולה טארין זייא ניט נעמען טאמער איז ער אכהן הגדילו התערובות אז דיא צומישטע קינדער זענען גרויס געווארין ושחררו זה את זה אונ איינער האט דעם אנדערין פרייא געמאכט נושאין נשים ראויות לכהונה מעגין זייא נעמען אזעלכע ווייבער וואס זענען ראוי צו אכהן ואינן מטמאין למתים אונ טארין זיך ניט מטמא זיין צו מתים ואם נטמאו אונ אויב זייא זענען טמא געווארין אינן סופגין את הארבעים שלאגט מען זייא ניט פערציג מלקות, ווארום יעדער קען זאגין איך בין ניט דער כהן ואינן אוכלין בתרומה אונ ביידע טארין ניט עסין תרומה, ווייל

אויף

ואם אכלו [ד] אין משלמין קרן וחומש [ה] ואין חולקין על הגורן. ומוכרין את התרומה והדמים שלהם ואינן חולקים בקדשי המקדש ואין נותנין להם קדשים ואין מוציאין שלהם מידם. ופטורין מן הזרוע ומן הלחיים ומן הקיבה [ו] ובכורן [ז] יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליהם חומרי כהנים וחומרי ישראלים:

ו מי שלא שהתה אחר בעלה ג' חדשים ונשאת וילדה ואין ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון. היו לה בנים מן הראשון ובנים מן השני חולצין ולא מיבמין וכן הוא להם חולץ ולא מיבם. היו לו אחי' מן הראשון ואחים מן השני שלא מאותה האם הוא חולץ ומיבם

אנא לאו כהן אנא: אין משלמין. דכל חד אמר כהן אנא ולא מפקי' ממונא מספיק': ומוכרין התרומה. תרומת תבואתן אין נותנים אותה לכהן כשמפרישין אותה דכל חד אמר אייתי ראיה דלאו כהן אנא ומכל מקום אי אפשר להן לאכלה אלא מוכרין אותה לכהן והדמים שלהם: ואין חולקים בקדשי המקדש. כגון עורות קדשים דלכל חד מינייהו אמרי' אייתי ראיה דכהן את ושקול: ואין נותנים להם קדשים. להקריב (י): ואין מוציאין שלהם. כגון אם נולד להם בכור (יא) אין מוציאין אותו מידן וירעה עד שיסתאב: חומרי ישראל וחומרי כהנים. מפרש בגמרא שמנחתן נקמצת כמנחת ישראל וקרבה בפני עצמו ואין שיריה נאכלין כמנחת ישראל אלא נשרפת (יב) כמנחת כהנים שהיא כליל: ו הן חולצין ולא מיבמין. לאשתו של ספק ואחד מבני הראשון חולץ שמא בן אביהן היה ולא מיבמין שמא בן האחרון הוא והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב ואשתו עליהם בכרת וכן בני האחרון וכן הוא חולץ לנשותיהן ולא מיבם: היו לו אחים מן הראשון ומן האחרון. שלא מאות' האם: הוא או חולץ או מיבם. לאשת בן הראשון אם אחיו הוא הרי טוב ואם לאו נכרית היא, אגלו וכגון שאין שם אח אלא הוא דליכא לספוקי ביבמה לשוק וכן לאשת בן האחרון:

[ד] אינן משלמין כו'. אב: צריכין להפרים משום כפרה תו': [ה] ואינן חולקים כו'. שהמשוחרר ישראל הוא. רש"י ואפי' יבואו שניהם על הגורן ויהיו מתנין אם כהן אני תנו לי בשבילי ואם חבירי כהן תנו לי בשבילו אפ"ה אין חולקין כיון דאין אוכלין דילמא אתי לידי תקלה. תוס': (י) ומלתא דפשיטא היא שאסורה להקריב. אלא נ"ל דה"ק שאין נותנים כו' ושהם יתנו אח"כ לכל כהן שירצו אפי' שאינו במשמר: (יא) כן פירש"י בל' אחר ולאותו פי' מפרש נמי ואין נותנים בבכור אבל לפי' קמא ספי' הר"ב להקריב מפי' ואין מוציאין כו' אם היו חייבי חטאת כו' ואין כופין אותם לתתם לאנשי משמר ולהיות עבודת' ועורם לאנשי משמר דכל חד אמר אנא כהן וכהן יקריב בכל שעה שירצה ואפי' במשמר שאינו שלו אלא או יקריבו להם קרבנותיהן ויחזרו להם הבשר והעור ויתנם לכל מי שירצה או אלו יעשו שליח לכל כהן שירצה להקריב כו' והכי ה"ל להרב לפ' (ועיין בתו') ריפא וסיפא בחדא מחתא: [ו] ובכורן כו'. פשתא אורי לה מאי עביד בבכור שלו. רש"י: [ז] יהא רועה. אפי' בזמן הבית דהא לא מצו למכפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצו למתבי' לכהן ולהחזיר להן הבשר דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים הלכך ירעה כו' ומותר לשוחטו במדינה ויאכלוהו הם. דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה. והכא גזל ליכא דהמע"ה. רש"י: (יב) ואפ"ה צריך קמיצה דמנח' שלא נקמצה פסולה כזבח שלא

אויף יעדערן איז אספק טאטער איז ער ניט דער כהן ואם אכלו אונ אויב זיי האבין גיגעסין תרומה אינן משלמין קרן דארפין זיי ניט בצאהלין ניט דעם קרן אונ ניט אחומש אפינפטיל מער ואינן חולקין על הגורן אונ מען גיט זייא ניט קיין חלק תרומה פון שייער. וויל זיי טארין ניט עסין ומוכרין את התרומה אויב זיי האבין תרומה פון זייער אייגענע תבואה פאר קויפין זייא צו כהנים והדמים שלהם אונ דיא געלט פון דיא תרומה גיהער צו זייא ואינן חולקין בקדשי המקדש אונ זייא געמען ניט קיין חלק אין קדשים פון בית המקדש, אפילו אין דיא פעל פון דיא קדשים אויך ניט ואין נותנין להם קדשים אונ מען גיט זייא ניט קדשים מקריב צו זיין ואין מוציאין שלהם מידם אונ מען נעמט ניט צו זייערע קרבנות פון זייא, אויב בייא זייא איז גיבארין גיווארין אבכור דארפין זייא אים ניט געבין צו אכהן ופטורין מן הזרוע ומן הלחיים ומן הקיבה אונ אז זייא שעכטין אבהמה דארפין זייא ניט געבין דעם כהן ניט דיא פאדערשטע פום אונ ניט די באקען אונ ניט דעם מאגין פון דער בהמה ובכורו אז זייא האבין אבכור יהא רועה עד שיסתאב זאל ער זיך פיטערין ביז ער וועט בקומען אפעלער ונותנין עליו אונ מען גיט אויף אים [אויף יעדען בעזונדער] חומרי כהנים וחומרי ישראל דיא שווערקייט פון דיא כהנים אונ דיא שווערקייט פון דיא ישראלים, אויב זייא זענען מקריב אמנחה דארף מען אראפ נעמען אקומץ אזוי וויא אמנחה פון אישראל אונ מען פאר ברענט דעם קומץ בעזונדער, אונ דיא איבעריגע פאר ברענט מען אויך אזוי ווי אמנחה פון אכהן: ו מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חדשים דיא אשה וואס האט ניט גיווארט נאך דעם מאנם טויט אדער נאך דעם גט דרייא חדשים ונשאת אונ האט גענומען אמאן, אונ צו זיבען חדשים נאך דיא חתונה וילדה האט זיא געהאט אקינד ואין ידוע אונ מען וויים ניט אם בן תשעה אויב ער איז גיבארין גיווארין צו ניין חדשים לראשון אונ ער גיהער צום ערשטין מאן אם בן שבעת אויב ער איז גיבארין גיווארין צו זיבען חדשים לאחרון אונ ער גיהער צום אנדערין מאן היו לה בנים מן הראשון אויב זיא האט זיהן פון ערשטין מאן ובנים מן השני אונ זיהן פון אנדערען מאן, אויב דער ספק איז גישטארבין חולצין דיא ברידער פון ערשטין מאן אונ דיא ברידער פון אנדערין מאן גיבען חליצה זיין ווייב ולא מיבמין אונ מיבם זיין טארין זייא איר ניט וכן אונ אזוי אז זייא זענען גישטארבין הוא להם דער ספק צו זייערע ווייבער חולץ גיט חליצה ולא מיבם אונ טאר ניט מיבם זיין היו לו אחים אז דער ספק האט ברידער מן הראשון פון איר ערשטין מאן ואחים מן השני אונ ברידער פון איר אנדערין מאן שלא מאותה האם ניט פון דער מוטער. אויב איינער פון דיא ברידער זענען גישטארבין הוא ער דער ספק חולץ ומיבם אויב ער

והם אחד חולץ ואחד מיבם: ז היה אחד ישראל ואחד כהן. נושא אשה ראויה לכהן ואינו מטמא למתים. ואם נטמא אינו סופג את הארבעים ואינו אוכל בתרומה. ואם אכל אינו משלם קרן וחומש. ואינו חולק על הגורן. ומוכר התרומה והדמים שלו. ואינו חולק בקדשי המקדש ואין נותנין לו את הקדשים ואין מוציאין את שלו מידו ופטור מן הזרוע והלחיים והקיבה. ובכורו יהא רועה עד שיסתאב ונותנין עליו חומרי כהנים וחומרי ישראלים. היו שניהם כהנים הוא אונן עליהם. והם אוננים עליו. הוא אינו מטמא להם. והם אינם מטמאין לו. הוא אינו יורש אותן אבל הם [ח] יורשין אותו. [ט] ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה. ועולה במשמרו של זה ושל זה.

והם אחד חולץ ואחד מיבם. או בן הראשון או בן האחרון חולץ לה וחבירו מיבם אם יבמתו היא הרי טוב ואם לאו נכרית היא ומשום יבמה לשוק ליכא למיחש שהרי חלץ לה יבמה: ז היה אחד ישראל. אחד מן הבעלים ישראל ואחד כהן: הוא אונן עליהם. שמת זה אביו וביום מיתתו אסור לאכול בקדשים (יג): והם אוננים עליו. וביום מותו אסורים שניהם בקדשים ומשכחת לה דרואה במיתת שניהם וכהן כשר הוא (יד) דהא אינו מיטמא להן כגון שנתקדשה קדושי טעות על תנאי ולא נתקיים דנפקא מיניה בלא גיטא ונשאת תוך שלשה והבאי נוולא משכחת לה דרואה במיתת שניהם וכהן כשר הוא לפיכך אינו מיטמא להן: הוא לא יורש אותן. דיורשים מדחין אותו אלו אצל אלו: והן יורשין אותו. דמי מעכב על ידן וחולקין הממון בין שניהן: ועולה במשמרו. לעבוד ואין בני משמר מעכבין עליו (טו) אבל אינו חולק דל׳:

עששם. רש"י: (יג) וכן אסור בעבודה כדאיתא רפ"ב דזבחים: (יד) דאלו אצל אינו מוזהר על הטומאה ומהוא אונן עליהם לא מלינן למידק דמליט למימר במיתתו דשני ולקום עלמות דקמ' עספ"ח דפסחים ולא תוקים לה שבאו עליה שניהם בזנות דלא נעשה זרעה חלל בכך משום דחכמים גזרו שמשתקין אותו מדין כהונה הואיל ואינו יודע אביו הודאי שנא' והיתה לו ולזרעו אחריו עד שיהיה זרעו מיוחס אחריו. גמ' [ח] יורשים. בשלא הניח זרע. הר"מ: [ט] ופטור כו'. בשהכ' זה בזמן א' וזה בזמן אחר דאיכא ב' התראות וכל אחת ואחת הוא התראת ספק אבל שניהם ביחד או שקלל אותם בדבור אחד חייב. הר"מ: (טו) ותימה למה לא יוכלו לעכב ולדחותו מן העבודה כמו מן החלוק' ובגמ' דייקינן עולה בעל כרחו ולא בעל כרחם דאע"ג

ער וויל נים צו חליצה און אויב ער וויל איז ער מיבם דאס איז נאר אויב ער איז נאר איין ברודער. און אויב דער ספק איז געשטארבן והם זיי. דער ברודער פון ערשטין מאן און דער ברודער פון אנדערין מאן אחד חולץ אייגער גיט חליצה ואחד מיבם און אייגער איז מיבם: ז היה אחד ישראל ואחד כהן איין מאן איז געוועז אישראל און איין מאן איז געוועז אכהן. ווייס מען דאך נים אויף דעם קינד וואס ער איז געבארין געווארין צו זיבען חדשים נאך דיא חתונה. וואס ער איז אישראל אדער אכהן נושא אשה ראויה לכהן זאל ער נעמען אזוי אאשה וואס אכהן מעג זיא נעמען ואינו מטמא למתים און ער טאר זיך נים מטמא זיין צו אמת ואם נטמא און אויב ער איז טמא געווארין אינו סופג את הארבעים דארף מען אים נים שלאגין פערציג מלקות ואינו אוכל בתרומה און ער טאר נים עסין תרומה ואם אכל און אויב ער האט געגעסין תרומה אינו משלם קרן וחומש דארף ער נים בצאהלין דעם קרן און נים אפינפטיל מער ואינו חולק על הגורן און מען גיט אים נים אחלק תרומה אין שייער ומוכר התרומה און אויב ער האט תרומה פון זיין איינענע תבואה פארקויפט ער זיי והדמים שלו און די געלט נעמט ער פאר זיך ואינו חולק בקדשי המקדש און ער נעמט נים קיין חלק אין קדשים פון בית המקדש. אפילו דיא פעל פון דיא קרבנות אויך נים ואין נותנים לו את הקדשים און מען גיט אים נים קרבנות מקריב צו זיין ואין מוציאין את שלו מידו און אויב ער האט איינענע קרבנות והיינו אבכור) דארף ער אים נים אוועק געבין צו איין אנדער כהן ופטור מן הזרוע והלחיים ומן הקיבה אויב ער האט געשאכטין אבהמה דארף ער נים געבין דעם כהן דיא פאדערשטע פום און נים דיא באקין און נים דעם מאגין ובכורו און אויב ער האט אבכור פון אבהמה יהא רועה עד שיסתאב זאל ער זיך פיטערין ביז ער וועט בעקומען אפעלער ונותנים עליו חומרי כהנים וחומרי ישראל אויב ער איז מקריב אמנחה נים מען אויף דער מנחה דיא חומרא פון אישראל. מען זאל אראפ נעמען אקומץ מעהל און פאר ברענגען. און די חומרא פון אכהן מען זאל נים עסין די איבעריגע מעהל נאר מען זאל פאר ברענגען היו שניהם כהנים אויב ביידע מאנען זענען געוועזן כהנים, אז זייא שטארבין הוא אונן עליהם זענען אלע דינים פון אאונן אויף אים און אז ער שטארבט והם אוננים עליו זענען אלע דינים פון אאונן אויף זייא הוא אינו מטמא להם אז זייא שטארבין טאר ער זיך נים מטמא זיין צו זייא והם אינן מטמאים לו און אז ער שטארבט טארין זייא זיך נים מטמא זיין צו אים הוא אינו יורש אותם ער זייא ירשת נים ווארום דיא יורשים פון יעדער מאן קענען זאגין צו אים דו ביזט נים דער קינד פון אונזער פאטער אבל הם יורשין אותו אבער זייא ירשנן אים און צו טיילין זיך מיט זיין ירושה ופטור על מכתו ועל קללתו של זה ושל זה אז ער שלאגט אדער ער פלוכט דעם מאן אדער דעם מאן איז ער פטור. ווייל אויף יעדען זאגט ער דער איז נים זיין פאטער ועולה במשמרו של זה ושל זה און ער גייט טאהן דיא עבודה אין בית המקדש אין וועלכין משמר ער וויל. אין די זאך וואס דער מאן טוהט דיא עבודה און אין די וואך וואס דער אנדערער מאן טוהט די עבודה

ואינו

בני משמר דחו ליה גבי ואינו חולק. אם היו שניהם [י] במשמר אחד גוטלין חלק אחד: הכריה:

דאינו חולק עם כאו"א. כי המשפחות כייפין ליה לעכוד משום פגמם כו': [י] במשמר אחד. וכית אב א' גמ' עמ"ז פ"ב דתענית:

ואינו חולק אונ ער נעמט ניט אחלק אין קדשים ניט אין דעם משמר אונ ניט אין דעם משמר. וארום יעדער משמר קען זאגין ער גיהער ניט צו

זייא אם היו שניהם במשמר אחד אויב ביידע מאנען האבין גיטאהן דיא עבודה אין איין וואך גוטל חלק אחד נעמט ער איין חלק פון קדשים:

תוספות

שאין לך אומנות פחותה כו'. אף על גב דר' אלעזר גופיה קאמר לעיל כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם צריך לומר קרקע לבנות עליו דירה כו וגם לצורך מזונותיו כדאמר רב פפא כסמוך זרע ולא תזכין והכא איירי באדם שעיקר אומנתו בקרקע:

גמרא יבמות דף ס"ג ע"א

הלכה ה' כלה כלי התילון דת"ת דמלכות דכריאה השתפא

ואמר רבי אלעזר עתידין כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע שנאמר וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים על הארץ יעמדו ואמר רבי אלעזר אין לך אומנות פחותה מן הקרקע שנאמר וירדו רבי אלעזר חזיה לההוא ארעא דשדי בה כרבא לפותיא אמר לה אי תשדיית לאורכך הפוכי בעיסקא טב מינך רב על לביני שבילי חזנהו דקא נייפן אמר להו אי נייפת אתנופי הפוכי בעסקא טב מינך אמר רבא מאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא מאה זוזי בארעא מילחא וחפירה ולא עוד אלא מגניא לי' ארעא ומרמי ליה תיגרא

רש"י

שיעמדו על הקרקע. ויניחו אומנותם לעסוק בחרים ובקציר: וירדו וגו' על הארץ יעמדו וירדו לשון ירידת עניות: דשדי בה כרבא. זרע כרוב כ"א כרגא חרישה כמו כרוב ותני כמה למסיק תעלא מבי כרבא: לפותיא. לרוחב הערוגה: אי תשדיית לאורכך. כלומר אפילו תחזיר ותחרישנה לא יועיל כלום לפי עסקא: דהפוכי בעסקא טב. להרויח יותר: דקא נייפן. הרוח מנשבת זו כזו: אתנופי. כמה שתרצו תנופפו אין תועלת בהן לפי פרקמטיא תניפנו ל' הניפו לי במנוף': וחפירה. שחת שסכרה מועט ואכול עשבים וחזית במלח. חפירה ירק מן התבואה עד שלא הביאה שליש: מגניא ליה ארעא. משכב' אותו על הארץ לשמרו כל הלילה: מרמיא ליה תיגרא. בשבילה התקוטט עם בני אדם:

ואמר רבי אלעזר נאך האט רבי אלעזר גיזאגט עתידין כל בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע עס וועט קומען אצייט וואס אלע בעלי מלאכות וועלין אוועק לאזין זייער ארבעט אונ וועלין זיך נעמען צו ארבעטין דיא ערד שנאמר וארום עס שטייט אין פסוק וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט מלחים כל חובלי הים אל הארץ יעמודו זייא וועלין אראפנידערין פון זייערע שיפען די אלע מטראזין וואס האלטין די לאפעטעס צו שטויסין די שיף אונ דיא וואס מישען אין די וואסער צו פירען דיא שיף אונ אלע וואס פארלייגין שטריק אויף דעם ים, וועלין אוועק ווארפין זייער ארבעט אונ וועלין שטיין אויף דיא ערד, זייא וועלין ארבעטין דיא ערד ואמר רבי אלעזר נאך האט רבי אלעזר גיזאגט אין לך אומנות פחותה מן הקרקע עס איז ניטא קיין געמיינערע ארבעט וויא ערד ארבעט שנאמר וירדו ווארום עס שטייט אין פסוק זייא וועלין אראפנידערין פון זייערע שיפען, עס שטייט ניט זייא וועלין ארויס גיין פון דיא שיפען, נאר עס שטייט זייא וועלין אראפנידערין. ווייל דאס איז בייא זייא אראפנידערונג, אוועק צו לאזין די שיפען אונ גיין ארבעטין ערד רבי אלעזר חזיא לההוא ארעא דשדי בה כרבא לפותיא רבי אלעזר האט גיזעהן אפעלד וואס אין איר איז געזייט גיווארין קרויט איבער דיא בריית פון די זאנגעס אמר לה האט רבי אלעזר גיזאגט צו די פעלד אי תשדיית לאורכך אפילו מען וועט אין דיר פארזייען איבער דיא לייגג. וועט אויך ניט העלפין הפוכי בעסקא טב מינך בשעפטיגען זיך מיט אהאנדיל איז בעסער פון דיר וועס איז בעסער צו האנדלען וויא מען זאל ארבעטין דיא ערד] רב על לביני שבילי רב איז אמאהל ארייין געגאנגען אין אפעלד צווישען דיא זאנגען חזנהו דקא נייפן האט ער גיזעהן וויא דיא זאנגען הייבין זיך אין דער הייך אמר להו האט רב גיזאגט צו די זאנגען אי נייפת אתנופי אפילו איר וועט אייך נאך מער אויפהייבין הפוכי בעסקא טב מינך אהאנדיל איז בעסער פון דיר וועס איז בעסער צו האנדלען וויא מען זאל ארבעטין דיא ערד] אמר רבא מאה זוזי בעסקא כל יומא בשרא וחמרא רבא זאגט אז איינער האט הונדערט גילדין אונ האנדילט מיט זייא קען ער עסין אלע טאג פלייש אונ טרינקען וויין מאה זוזי בארעא אז ער האט געקויפט אשטיקול ערד פאר הונדערט גילדין מלחא וחפורה קען ער נאר עסין גראז מיט זאלץ ולא עוד אלא מגניא ליה ארעא נאך מער צרות האט ער פון די פעלד ער מוז שלאפין אין פעלד אויף דיא ערד צו היטען דיא תבואה מען זאל ניט גנבען ומרמי ליה תיגרא

אונ

אמר רב פפא זרע ולא תזבין אף על גב דכי הדדי נינהו הני מברכן. זבין ולא תיזול הני מילי ביסתרקי אבל גלימא לא מיתרמיא ליה טום ולא תשפיץ שפיץ ולא תבני שכל העוסק בבנין מתמסכן קפץ זבין ארעא מתון נסיב איתתא נחות דרגא נסיב איתתא סק דרגא ובחר שושבינא:

רש"י

זרע. תבואה לאכילת ביתך: ולא תזבין. לא תקנה תבואה מן השוק: אע"ג דבי הדדי נינהו. אפילו מטין בזול וקרקעך אינו חשוב ואין לך שכר לפי הטעה: אפי' הכי מתברכין ברכה המצויה בדבר שאין לוקח בדמי' ואין כלה מהר: מברכן. פליסון בלע"ז: זבין ולא תזול. מכור כלי תשמישך והשתמש בדמי' בפרקמטיא קודם שתבא לידי עניות: ביסתרקי. כלי הבית שאפי"ש בלע"ז: אבל גלימא. שהוא להתכבד בלבישתה לא ימכור דילמא כי יהדר בעי לה לא אתרמיא ליה הגונה במותה: טום. תרגום של סתום כמו סתמום פלשתים סמינון פלשתאי. טום ולא תשפיץ אם יש לך חור קטן בכותל רעוע סתום אותו מיד ולא תרחיב בנקב לשפן בו טיט ולבנים הרבה ליפותו: שפיץ. פלסטי"ר בלע"ז ואם בעל נפש אתה להגהות בנינך הרחב הנקב ושפליהו להיות יפה: ולא תבני. לא תפיל את כל הכותל ותבנהו: מתון נסיב אתתא. המתן עד שתבדוק מעשיה שלא תהא רעה וקנטרנית: נחות דרגא נסיב אתתא. לא תקח אשה חשובה ממך שמא לא תתקבל עליה: שושבינא. אוהב טוב בחר לך אדם חשוב להדבק אחריו:

תוספות

זבין ולא תיזול. פירש בקונ' לשון דלות כלומר מכור כלי תשמישך קוד' שתעני וקשה דשפי' שנא דנקט ביסתרקי טפי משאר מילי ונראה לר"ת כקו' ר"ת דתיזול ענין אריגה כמו סתר זוללי בסוק (חולין דף ס) כלומר קנה בגדים ולא תארוג כי יותר תרויח בקנין מבאריגה אבל גלימא טוב לארוג דאימור לא מיתרמי ליה כרצונו:

און ער מוז זיך קריגען מיט מענטשין אָמַר רַב פַּפָּא זֶרַע וְלֹא תִּזְבֵּין רב פפא זאגט זאלסט זייען אין פעלד וויא פיל דו דארפסט צום עסין פאר דיינע שטוב מענטשין אגאנץ יאהר, אונ זאלסט ניט דארפין קויפין עסיגוארג פון גאס אַף עַל גַּב דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ אפילו עס וועט זיין גלייך, ער וועט אראפ נעמען דיא תבואה פון פעלד, וועט אים האבין אזוי פיל געקאסט וויא עס קאסט דיא תבואה אין גאס, פון דעסטוועגין זאל ער בעסער פארזייען, ווארום הַנֵי מְבָרְכָן די תבואה פון פעלד איז גיבענטשט, עס איז מער ברכה אין דיא תבואה פון זיין פעלד, וויא אין דיא תבואה וואס מען קויפט זְבִין וְלֹא תֵּיזוּל זאלסט פארקויפין דיינע כלים פון שטוב אונ זאלסט דיר מאכין אהאנדיל, איידער דו ווערסט ארעם הָנֵי מִילֵי בִּיסְתַּרְקֵי נאר שטוב כלים זאלסטו פארקויפין אֲבָל גְּלִימָא לא מִתְרַמְיָא לֵיהּ אבער אקלייד זאלסטו ניט פארקויפין, טאמער וועט זיך דיר ניט טרעפין אזוי אקלייד אפ צו קויפין טוּם וְלֹא תְּשַׁפִּיץ אויב בייא דיר אין שטוב האט זיך געמאכט אלעכיל אין וואנט.

זאלסטו דיא לעכיל פארשטאפין, אונ זאלסט ניט פארגרעסערין דיא לעכיל אונ אריין זעצין ציגול מיט וואפנע שַׁפִּיץ וְלֹא תִּבְנֵי אונ אויב דו ווילסט ניט פארשטאפין די וואנט ווייל דו ווילסט דיא וואנט זאל זיין שיין, זאלסטו אריין זעצין ציגול אין וואנט, אונ זאלסט ניט צו ווארפין דיא וואנט אונ צוריק אויפבאהען שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בְּבִנְיָן מִתְמַסְכֵּן ווארום דער מענטש וואס בשעפטיגט זיך מיט באהען ווערט ער פאר ארעמט קְפוֹץ זְבִין אַרְעָא אז דיר טרעפט זיך צו קויפין אפעלד זאלסטו דיך איילין צו קויפין מָתוּן נְסִיב אִתְּתָא אז דו דארפסט נעמען אווייב זאלסטו דיך ניט איילין צו נעמען, נאר זאלסט ווארטין ביז דו וועסט גוט נאך פרעגין אויף איר נְחוּת דַּרְגָּא נְסִיב אִתְּתָא נידער אראפ אטרעפ אונ נעם אווייב, אז דו נעמסט אווייב זאלסטו נעמען אזעלכע וואס איז נידעריגער פון דיר אין יחוס סַק דַּרְגָּא וּבְחַר שׁוֹשְׁבִינָא גייא ארויף אטרעפ העכער אונ נעם אחבר, אז דו ווילסט נעמען אחבר זאלסטו נעמען אזעלכין וואס איז מער יחסן פון דיר:

זוהר ויגש דף ר"ח ע"א ת"ת דתלולות יוד הא ואו הא

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגו' רבי חייא פתח ואמר (תהלים קיב) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. תא חזי קב"ה ברא עלמא ואשליט עליה לאדם דיהא מלכא על כלא והאי בר נש מתפרשין מניה בעלמא כמה זיינין מנהון צדיקיא ומנהון רשיעיא מנהון טפשין ומנהון חכימין וכלהו אתקיימו בעלמא עתירין ומסכנין וכלהו בגין למזכי אלין באלין למזכי צדיקיא עם רשיעיא למזכי חכימין עם טפשין למזכי עתירין עם מסכנין דהא בגין כך זכי בר נש לחיי עלמא ואתקשר באילנא דחיי ולא עוד אלא דהא צדקה דאיהו עביד קאים לעלמין דכתיב וצדקתו עומדת לעד. פזר נתן לאביונים רבי אלעזר אמר כד ברא קב"ה עלמא קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמיה והאי צדיק איהו קיומא דעלמא ודא איהו דאשקי וזן לכלא דכתיב (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. ומשם יפרד מהו יפרד אלא ההוא מזונא ומשקיא דההוא נהר נטל בנתא כלא ולבתר אתבדר ההוא משקיא לד' סטרין דעלמא וכמה איטון דמצפאן לאתשקייא ולאתזנא מתמן כד"א (תהלים קמה) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. ובג"כ פזר נתן לאביונים דא צדיק צדקתו עומדת לעד דא כנ"י דבגין כך איהי קיימא ברזא דשלם בקיומא שלים. רשע יראה וכעס דא מלכות עכו"ם. תא חזי מלכות שמים איהי בי מקדשא לקיימא כל מסכני בגו צלא דשרותא דשכינתא וצדיק דא איהו איקרי גבאי צדקה למיתן ולמיזן לכלא דכתיב פזר נתן לאביונים בגין כך גבאי צדקה נטלי אגרי לקביל כלהו דיהבי צדקה. ת"ח ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים אלין איטון כל דקיימא לאתזנא ולאתשקייא מניה. ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו אתו דא כנסת ישראל אחיו אלין שאר רתיכין מיילין דכתיב בהו (תהלים קכב) למען אחי ורעי. ד"א ולא

ולא עמד איש אתו בזמנא דקב"ה אתי לאזדווגא בכנ"י. בהתוודע יוסף אל אחיו בזמנא דקב"ה הוה מתחבר בהו בישראל בגין דאינון נטלי בלחודייהו ולא חבורא דעמין עעכו"ם בהדייהו בגין כך (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא בזמנא דא איהו קב"ה בלחודוי בחבורא חדא עם ישראל דכתיב בהו אחי ורעי כמה דאוקמוה. רבי ייסא פתח קרא בזמנא דקב"ה יוקים לה לכנסת ישראל מעפרא ויבעי לאנקמא נקמתא מעממיא עעכו"ם כדין כתיב (ישעיה סג) ומעמים אין איש אתי וכתיב הכא ולא עמד איש אתו בהתוודע יוסף אל אחיו כד"א (שם) ויתעלם ויכשאם כל ימי עולם:

מוסר

יוסף לחק

מספר חרדים דף ע"א ע"א

אמרו ז"ל בעת התפלה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר והרמז לשכינה שיסיר כל מחשבה רעה או אפי' בלתי רעה מלבבו ולא יכוין אלא לפי' מה שמוציא בשפתיו. ידמה האדם זה העולם לקיץ יפה ואחרי מות לחורף קשה ואם לא יכין בקיץ ימות בחורף והיינו דכתיב לך אל נמלה עצל וגו'. עוד יש לפרש לא יהא דבר חוצץ היינו הגוף אלא כאילו איננו בעולם

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' תשובה פ"א

(א) אע"פ שהתשובה מכפרת על הכל ועצמו של יום הכפורים מכפר יש עבירות שהן מתכפרין בשעתן יש עבירות שאין מתכפרין אלא לאחר זמן. כיצד עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו ובאלו נאמר שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם וגו': (ב) עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין ועשה תשובה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר ובאלו נאמר בי ביום הזה יכפר עליכם עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה תשובה ויום

אמרו זכרונם לברכה בעת התפלה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר די חכמים זכרונם לברכה האבין גיזאגט ווען דער מענטש דאווינט זאל ניט זיין קיין זאך צווישען אים און די וואנט והרמז לשכינה און דאס ווייזט אויף די שכינה, אז צווישען זיין מוח און זיין הארץ און דיא שכינה זאל ניט זיין קיין הפסק, נאר ווען ער דאווינט זאל זיין דער מוח און דאס הארץ און די שכינה איינס שיסיר כל מחשבה רעה או אפילו בלתי רעה מלבבו ער זאל אפ-טאהן פון זיין הארץ אלע שלעכטע מחשבות און אפילו די מחשבות וואס זענען ניט שלעכט זאל ער אויך אפטאהן פון זיין הארץ. ווען ער דאווינט ולא יכוין אלא לפירוש מה שמוציא בשפתיו ער זאל ניט מער אין זינען האבין נאר צו פארשטיין וואס ער רעט מיט זיינע לעפצין ידמה האדם זה העולם לקיץ יפה דער מענטש זאל פארגלייכין דיא וועלט צו אשיינעם זומער ואחרי מות לחורף קשה און דיא צייט וואס וועט זיין נאך זיין טויט זאל ער פארגלייכין צו אשווערין ווינטער ואם לא יכין בקיץ ימות בחורף אויב ער וועט ניט אנגרייטין שפייז פון דעם זומער אויף דעם ווינטער, וועט ער ווינטער שטארבין פאר הונגער והיינו דכתיב לך אל נמלה עצל דאס איז וואס שלמה המלך האט גיזאגט דו פוילער גייא צו דיא מילב, וועסטו זעהן ווי זיא גרייט אן איר עסין פון זומער אויף ווינטער עוד יש לפרש לא יהא דבר חוצץ היינו הגוף נאך אפשט קענען מיר זאגין, וואס דיא חכמים זאגין ווען אמענטש דאווינט זאל קיין זאך ניט זיין צווישען אים און די וואנט, דאס מיינט מען דער גוף זאל ניט זיין צווישען די נשמה און דיא שכינה אלא כאילו איננו בעולם נאר ער זאל זיך פאר-

(א) אף על פי שהתשובה מכפרת על הכל אפילו מיר זאגין אז תשובה איז מכפר אויף אלע עבירות ועצמו של יום הכפורים מכפר און דער טאג יום כפור איז אויך מכפר אלע עבירות, פון דעסטוועגין יש עבירות שהן מתכפרין בשעתן נאך זענען דא עבירות וואס מען איז זייא באלד מכפר ויש עבירות שאין מתכפרין אלא לאחר זמן עס זענען דא עבירות וואס מען איז זייא מכפר אין אצייט שפעטער, ניט באלד כיצד וויא אזוי עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת אויב ער האט ניט מקיים גיוועז אזוי אמצוה וואס גאט האט גיבאטין מען זאל זיא יא טאהן נאר פון דעסטוועגין כרת קומט ניט, אויב מען האט די מצוה ניט מקיים גיוועז ועשה תשובה און ער האט גיטאהן תשובה אינו זז משם עד שמוחלין לו גייט ער ניט אוועק פון דארט, ביז מען איז אים מוחל די עבירה ובאלו נאמר שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם אויף די בעלי תשובות זאגט יעדער פסוק קערט צוריק צו גאט איר ווילדע קינדער איך וועל היילין אייער ווילדקייט: (ב) עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת ולא מיתת בית דין אויב ער האט גיטאהן אזוי אזאך וואס גאט האט גיבאטין מען זאל נישט טאהן. פון דעסטוועגין כרת קומט אים ניט און דאס בית דין דארפין אים ניט הרגנן ועשה תשובה און ער האט גיטאהן תשובה תשובה תולה ויום כפור מכפר דיא תשובה רעטעט אים גאט זאל אים דערוויל ניט שטראפין, און אז עס קומט יום כפור, איז אים גאט מוחל די עבירה ובאלו נאמר און בייא די בעלי תשובות איז גיזאגט גיווארין כי ביום הזה יכפר עליכם אין דעם טאג וועט גאט אייך מוחל זיין אייערע עבירות עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה אויב ער האט גיטאהן אזוי א עבירה וואס אים קומט כרת, אדער דאס בית דין דארפין אים הרגנן, און ער האט גיטאהן תשובה תשובה ויום

הכפורים

הכפורים תלין ויסורין הבאים עליו גומרין לו הכפרה ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבאו עליו יסורין ובאלו נאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם: (ג) בד"א כשלא תילל את השם בשעה שעבד אבל המחלל את השם אע"פ שעשה תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו ובאו עליו יסורין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות אלא תשובה ויום הכפורים ויסורין שלשתן תולין ומיתה מכפרת שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם וגו':

וידבק נפשו בנפשו כאבן שואבת בברזל. הצדיק היושב בארץ ישראל מייחד העוה"ב שנברא ביו"ד והארץ עד לרקיע חמש מאו' שנה שהוא רמז לה"א ראשונה של שם האדם שבארץ עומד על רגליו רמז לוי"ו. הארץ אשר יושב עליה רמז לה"א אחרונה שבשם ובצאתו חו"ל כפריד והאבות לא יצאו אלא על פי הדיבור עוד כיון שגולה האדם מן הארץ גורם גלות לשכינה עמו ואם אדם בצרה בארץ דין לעבד להיות כרבו עמו אנכי בצרה. המובחר שבאדם הוא הלב ר"ל השכל וכן אמרו דעה חסרת מה קנית דעה קנית מה חסרת

הכפורים תולין תשובה און יום כפור האלטין איין ער זאל ניט שטארבין דורך כרת און ניט דורך די פיר ערליי מיתות וואס דאס בית דין הרגנן ויסורים הבאים עליו גומרין לו הכפרה און אויב גאט שיקט אויף אים יסורים, ענדיגט זיך דאס פארגעבונג, איז אים גאט שוין מוחל אין גאנצין די עבירה ולעולם אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שיבואו עליו יסורים און מען איז אים קיין מאהל ניט מוחל די עבירה אמתה פארגעבונג, ביז עס קומט אויף אים יסורים ובאלו נאמר אויף דיא בעלי תשובות איז געזאגט געווארין ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם איך וועל זייא שטראפין מיט ארוט אויף זייע־ע זינד און מיט נגעים (צרעת) וועל איך זייא שטראפין אויף זייערע זינד: (ג) במה דברים אמורים ווען זענען די רייד געזאגט געווארין כשלא חילל את השם בשעה שעבר אז ער האט ניט פארשעמט דעם נאמען פון גאט ווען ער האט געטאהן די עבירה אבל המחלל את השם אבער אז ער האט פארשעמט דעם נאמען פון גאט אף על פי שעשה תשובה אפילו ער האט געטאהן תשובה והגיע יום הכפורים והוא עומד בתשובתו און עס איז שוין געקומען יום כפור און ער האלט נאך זיין תשובה ובאו עליו יסורים און יסורים זענען שוין אויך געקומען אויף אים, פון דעסטוועגין אינו מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות איז מען אים ניט מכפר אמתה פארגעבונג, מען זאל אים דיא עבירה אין גאנצין מוחל זיין, ביז ער שטארבט אלא תשובה ויום הכפורים ויסורין שלשתן תולין נאר תשובה און יום כפור און יסורים אלע דרייא צו זאמען האלטין־אויף ער זאל ניט געשטראפט ווערין מיט כרת אדער ער זאל ניט געהרגת ווערין דורך איינע פון די מיתות וואס דאס בית דין הרגנן ומיתה מכפרת און ווען ער שטארבט איז מען אים שוין מוחל דיא גאנצע עבירה שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון דער נביא ישעיה האט געזאגט גאט האט מיר אנטפלעקט אין מיינע אויערין אז דיא זינד וואס איר האט געטאהן וועט אייך ניט פארגעבין ווערין ביז איר וועט שטארבין:

שטעלין גלייך וויא ער איז גאד ניט דא אויף דער וועלט וידבק נפשו בנפשו גאר זיין נשמה זאל זיך בהעפטין אין דיא שכינה כאבן שואבת בברזל אזוי ווי דער מאגנעט שטיין ציהט צו זיך דיא אייזין הצדיק היושב בארץ ישראל מייחד העולם הבא שנברא ביו"ד דער צדיק וואס וואהנט אין ארץ ישראל בהעפט ער זיין נשמה צו עולם הבא וואס זיא איז בשאפין געווארין מיט דעם אות יוד והארץ עד לרקיע חמש מאות שנה און פון דיא ערד ביז צום הימעל איז פינף הונדערט יאהר שהוא רמז לה"א ראשונה של שם דאס ווייזט אויף דיא ערשטע ה' פון שם הוי"ה האדם שבארץ עומד על רגליו דער מענטש וואס ער שטייט מיט זיינע פים אויף די ערד רמז לוי"ו דאס ווייזט אויף דעם אות ו' פון שם הוי"ה הארץ אשר יושב עליה רמז לה"א אחרונה שבשם די ערד וואס ער זיצט אויף איר דאס ווייזט אויף דעם לעצטין אות ה' פון שם הוי"ה ובצאתו חוץ לארץ און ווען ער גייט ארויס אין חוץ לארץ כפריד שיידט ער אפ דיא אותיות פון שם הוי"ה איינס פון דאס אנדערע והאבות לא יצאו אלא על פי הדיבור און דיא אבות אברהם יצחק יעקב זענען ניט ארוים געגאנגען פון ארץ ישראל אין חוץ לארץ, נאר ווען גאט האט געהייסין עוד כיון שגולה האדם מן הארץ גורם גלות לשכינה עמו נאך אטעם איז וואס דער מענטש דארף ניט ארוים גיין פון ארץ ישראל אין חוץ לארץ, ווארום אז דער מענטש ווערט פארטריבען פון ארץ ישראל אין חוץ לארץ, דורך אים ווערט דיא שכינה אויך פאר־טריבען מיט אים פון ארץ ישראל אין חוץ לארץ ואם אדם בצרה בארץ און אויב דער מענטש איז אין אצרה ווען ער איז אין ארץ ישראל דיו לעבד להיות כרבו איז גענוג פאר דעם קנעכט ער זאל זיין ווי זיין בעל הבית איז עמו אנכי בצרה ווארום גאט זאגט איך בין מיט דעם מענטש אין זיין צרה, זענען דאך ביידע אין איין צרה המובחר שבאדם הוא הלב דאס בעסטע פון דעם מענטש איז דאס הארץ רצוני לומר השכל דאס מיין איך דעם שכל, דאס בעסטע פון דעם מענטש איז דער שכל וכן אמרו דעה חסרת מה קנית און אזוי האבין דיא חכמים געזאגט אויב דיר פעלט שכל, וואס האסטו געקויפט, אלין וואס דו האסט געקויפט איז גאר נישט דעה קנית מה חסרת אויב דו האסט

והמכעים ליולרו במכחר הטובות שהטיבו כמה ענשו :

געקויפט שׂכל, וואס פעלט דיר אז דו האסט שׂכל האסטו שוין אלץ וְהַמַּכְעִיסִים לְיוֹצְרוֹ בְּמִבְחַר הַטּוֹבוֹת שֶׁהֵטִיבוּ בַּמֶּה עָנְשׁוּ אונ דער מענטש וואס דער־ צערוּנט זיין בשעפער מיט דיא בעסטע טובות וואס ער האט אים געטאהן, וויא גרויס איז זיין שטראף ׳

ויגש יום ד תורה

אונקלוס

להמשיך מח"ח רז"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ו׳ דמילוי ו"ו אז שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

לג וְעַתָּה יֵשֶׁב־נָא עַבְדְּךָ תַּחַת
הַנַּעַר עֶבֶד לַאדֹנִי וְהַנַּעַר יַעַל עִם־
אֶחָיו׃ לד כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי
וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתִּי פֶּן אֶרְאֶה בָרָע
אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אָבִי׃ מה א וְלֹא־
יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכֹל הַנִּצָּבִים
עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָי

לג וּכְעַן יְתִיב כְּעַן עַבְדָּךְ
חֲלַף עוּלֵימָא עַבְדָּא
לְרִבּוֹנִי וְעוּלֵימָא יִסַּק
עִם אֲחוֹהִי׃ לד אֲרֵי
אֵיכְדֵין אֶסַּק לְוָת אַבָּא
וְעוּלֵימָא לֵיתוֹהִי עִמִּי
דִּלְמָא אֶחֱזֵי בְּבִישְׁתָּא דִּי
תַשְׁכַּח יָת אַבָּא׃ א וְלָא
יְכִיל יוֹסֵף לְאִתְחַסָּנָא לְכֹל
דְּקָיְמִין עִלּוֹהִי וּקְרָא
אַפִּיקוּ כָּל אֱנָשׁ מֵעִלָּוָי

רשב"ם

(א) ולא יכול יוסף להתאפק. עוד. כי עד עתה היה עושה כל מעשיו על ידי שהיה מתאפק בלבו כמו שכתוב למעלה ויתאפק ויאמר שימו לחם: לכל הנצבים עליו. בפני כל הנצבים עליו ולא יכול עוד להתאפק. ויקרא למשרתיו

שפתי חכמים

צ קשה ממ"כ מהו גבורה אם הוא גבור למלחמה הרי כתב אח"כ למלחמה ואם הוא לשימוש הרי ג"כ כתב לשימוש וי"ל למכתב גבורה וי"ל למלחמה ולשימוש הוא פי׳ של לגבורה כלומר למה אני גבור למלחמה ולשימוש: ק והכי משמע הפסוק ולא יכול יוסף לסבול שיהיו אחיו מתביישין לכל העם הנצבים עליו

רש"י

(לג) ישב נא עבדך וגו׳. (ב"ר) לכל דבר אני מעולה ממנו לגבורה צ ולמלחמה ולשמש: (א) ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים. לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נצבים עליו ושומעין שאחיו ק מתביישין

התגלות יוסף לאחיו

(א) ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגו׳. דהנה כמה פעמים יקרה שיושב אחד בבית רעהו. וקשה הדבר על רעהו. מה שאיש זר יושב בביתו. אבל מה יעשה שאינו רוצה לביישו לומר לו שילך מביתו או שלא יבא לביתו. ובעל כרחו יסבול. אבל אם ההכרח יאלצהו לזה כגון שיש לו לעשות בביתו איזה דבר סתר לבל יודע לשום אדם. ולא יוכל לחכות עד שילך זה מעצמו מביתו. בע"כ מוכרח לומר לו שילא מביתו. ופה אצל יוסף היה כמו כן מתחלת בוא אחיו לביתו היה רצונו וחפצו שלא יהיה איש בביתו בכל ובוחי דברים שיהיה לו עם אחיו. אבל שרי המדינה היו תמיד אצלו ולאמר להם שילאו מביתו אינו מן הנימוס והד"א. ע"כ התאפק ולא אמר להם דבר. אבל כשהגיע העת להתודע לאחיו ולא הי׳ ברצונו שהשרים והעבדים יהיה אז אצלו לשמוע מה ידברו ואיך יתודעו אז ולא יכול יוסף להתאפק עוד מבלי דבר דבר ויקרא הוציאו כל איש מעלי ולכו איש לביתו :

פירוש לתורת אלהים

(לג) וְעַתָּה אונ אצונד בעט איך דיך יֵשֶׁב איך דיין קנעכט וועל דא זיצען פאר אקנעכט צו מיין האר פאר דעם קונד ווארום צו אלע זאכען בין איך נוציגער פון אים וְהַנַּעַר יַעַל עִם אֶחָיו אונ דער יונג לאז אויף גיין מיט זיינע איבריגע ברודער : (לד) כִּי ווארום וויא אזוי קאן איך אויף גיין צו מיין פאטער וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתִּי ווען דער יונג איז ניט דא מיט מיר פֶּן אֶרְאֶה בָרָע טאמער וועל איך זעהן דעם בייז וואס וועט גרייבען מיין פאטער : (א) וְלֹא יָכֹל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק אונ יוסף האט זיך ניט גיקאנט אויף האלטען לְכֹל הַנִּצָּבִים צו דיא אלע וואס זענען גישטאנען פאר אים כלומר ער האט זיך ניט גיקענט אויף האלטען צו ווארטין ביז זייא וועלין אוועק גיין וַיִּקְרָא אונ ער האט

ספר הישר

געקומען נאנט צו כנען האבין זייא אנגעהויבין טראכטין אעצה וויא אזוי זייא זאלין זאגין דיא בשורה צו יעקב, ווי זייא זענען אריין געקומען אין כנען נאנט צו זייער וואהנונג האבין זייא גיטראפין סרח דיא טאכטער פון אשר. אונ זייא

אונקלוס

וְלָא קָם אֱנָשׁ עִמֵּיהּ כַּד אִתְיְדַע יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי׃ ב וִיהַב יָת קָלֵיהּ בִּבְכִיתָא וּשְׁמָעוּ מִצְרָאֵי וְאִשְׁתְּמַע לֶאֱנָשׁ בֵּית פַּרְעֹה׃ ג וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי אֲנָא יוֹסֵף הַעַד כְּעַן אַבָּא קַיָּם וְלָא יְכִילוּ אֲחוֹהִי לַאֲתָבָא יָתֵיהּ פִּתְגָם אֲרֵי אִתְבְּהִילוּ מִן קֳדָמוֹהִי׃ ד וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי קְרִיבוּ כְעַן לְוָתִי וּקְרִיבוּ

הו"א ולא יכלו אחיו לענות. חגיגה ד:

וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו׃ ב וַיִּתֵּן אֶת־קֹלוֹ בִּבְכִי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה׃ ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חָי וְלֹא־יָכְלוּ אֶחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו׃ ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו גְּשׁוּ־נָא

רשב"ם

הוציאו כל הנצבים עלי מן הבית. כך עיקר פשוטו: (ב) וישמעו מצרים. אנשי העיר. ואח"כ וישמע בית פרעה:

רש"י

בהודעו להם: (ב) וישמע בית פרעה. בית של פרעה כלומר עבדיו ובני ביתו. ואין זה לשון בית ממש אלא כמו בית ישראל. בית יהודה מישנ"ה בלע"ז: (ג) נבהלו מפניו. מפני הבושה: (ד) גשו נא אלי. ראה אותם נסוגים לאחור אמר עכשיו אחי נכלמים קרא להם בלשון רכה ותחנונים והראה להם ש שהוא מהול (ב"ר):

שפתי חכמים

ר"ל נגד כל העם לפיכך לוה להוליאם דאל"כ למה הוליאם: ר דאל"כ היה לו לנקוד וישמע בקמץ תחת השי"ן (וגם נלטרך לומר שבית כמו בבית). מהרש"ל: ש וא"ת מנ"ל לרש"י משום דהראה להם המילה היה אומר להם גשו שמא משום שראה אותם נסוגים לאחור היה אומר להם גשו. וי"ל דרש"י דייק מדכתיב גשו ולא כתיב קרבו אלי אלא מדכתיב לשון הגשה משמע הגשה קרובה ולמה היו לריכין ליגש כ"כ קרוב לו אלא שהראה להם המילה. וא"ל מנ"ל שראה אותם נסוגים אחור דילמא מ"ש להם גשו אינו אלא משום שהראה להם שהוא מהול דאם כן לא למ"ל בשלמא אי ראה אותם שנסוגים אחור משום הכי הוצרך לומר מלת נא לדבר עמהם בל' רכה כדי שלא יתביישו אבל אם עמדו על מקומם למה דבר עמהם בל' תחנונים וק"ל:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ג) ולא יכלו אחיו לענות אותו. פי' הרב יוסף קרא מאמינים ואינם מאמינים. מאמינים שהרי הזכיר שמו יוסף ואינם מאמינים לשעבר לעבד נמכר יוסף עכו בבבל רגלו ועכשיו הוא מושל בכל ארץ מצרים:

(ד) גשו נא אלי ויגשו. מדרש לפי שאמר למעלה הוציאו כל איש מעלי והמצרים היו עומדים בחוץ ומטין אזניהם מה הם מדברים ולכך כשאמר אני יוסף אחיכם העוד אבי חי לא חשש אם הם שומעין אבל כשרצה לומר אשר

התגלות יוסף לאחיו

(ג) ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. יוכל היות שהבהלה והחרדה הי' מחמת שלשה דברים שמתו ממש והבינו מזה כי עברתו שמורה בלבו להנקם מהם על אשר עשו לו. א') כשנדייק מה שאמר אח"כ גשו נא אלי ויגשו. כי כפי הנראה שם היו ומה זו הגשה. אבל יראה כי מעיקרא כשאמר יוסף הוליאו כל איש מעלי. מרוב בלבולו שלא יכול להתאפק והולרך למהר להתגלות לא הבחין בדבריו לפרש שיוליאו מעליו המלריים בלבד ושאחיו ישארו. אלא אמר בסתם הוליאו כל איש. שבזה נכללו כלם אחיו וזולתם. וכן הפיד הכתוב ולא עמד איש אתו וגו'. לומר שהוא איש לא עמד אצלו ואפי' אחיו נתרחקו ממנו בכלל המתרחקים. וכאותו המעמד אמר יוסף

פירוש לתורת אלהים

נָערוּפֶען הוֹצִיאוּ צִיט אוּיס אַלֶע מֶענְטְשֶׁן פוּן מִיר, זָאגְט דֶער פָּסוּק וְלֹא עָמַד אִישׁ אִתּוֹ עֶס אִיז נִיט גִישְׁטַאנֶען אַיין מֶענְטְשׁ מִיט אִים בְּהִתְוַדַּע וֶוען יוֹסֵף הָאט זִיךְ דֶער קֶענְט צוּ זַיינֶע בְּרוּדֶער וַוייל עֶר הָאט נִיט גִיוָואלְט דִיא מִצְרַיִם זָאלִין זֶעהֶן וִויא זַיינֶע בְּרוּדֶער וֶועלִין פַארְשֶׁעמְט וֶוערִין פַאר אִים; (ב) וַיִּתֵּן אֶת קוֹלוֹ בִּבְכִי אוּנ יוֹסֵף הָאט גִיגֶעבִּין זַיין קוֹל מִיט גִיוַויין וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם אוּנ דָאס גִיוַויין הָאבִּין גִיהֶערְט דִיא מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה אוּנ דָאס אִיז דֶער הֶערְט גִיוָוארִין אִין דֶעם הוֹיז פוּן פַּרְעֹה; (ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָאט יוֹסֵף גִיזָאגְט צוּ זַיינֶע בְּרוּדֶער אֲנִי יוֹסֵף אִיךְ בִּין יוֹסֵף הַעוֹד אָבִי חָי לֶעבְּט נָאךְ מַיין פָאטֶער וְלֹא אוּנ זַיינֶע בְּרוּדֶער הָאבִּין אִים נִיט גִיקֶענְט עֶנְטְפֶערִין כִּי נִבְהֲלוּ מִפָּנָיו וָוארוּם זַיי זֶענֶען פַאר אִים דֶער שְׁרָאקִין גִיוָוארִין; (ד) וַיֹּאמֶר אוּנ יוֹסֵף הָאט גִיזָאגְט צוּ זַיינֶע בְּרוּדֶער גְּשׁוּ נָא אֵלַי אִיךְ בֶּעט אֵייךְ גִינֶעהֶנְט צוּ מִיר עֶר

לקוטים על התורה

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אֶחָיו גְּשׁוּ נָא אֵלַי וגו'. דֶער סֵפֶר

בינה לעתים

זָאגְט וַוייל יוֹסֵף הָאט פְרִיעֶר גִיזָאגְט הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי. אַלֶע מֶענְטְשֶׁן זָאלִין אַוֶועק גֵייִן פוּן מִיר, זֶענֶען דִיא בְּרִידֶער אוֹיךְ אַרוֹיס גֶעגַאנְגֶען פוּן שְׁטוּב, נָאכְדֶעם הָאט מֶען זֵייא צוּרִיק גֶערוּפִין, אוּנ יוֹסֵף הָאט גִיזָאגְט צוּ דִיא בְּרִידֶער אִיךְ בִּין יוֹסֵף (נִיט צָפְנַת פַּעְנֵחַ), אוּנ וַוייל דִיא בְּרִידֶער זֶענֶען דֶער שְׁרָאקִין גִיוָוארִין, אוּנ הָאבִּין נִיט גֶעגְלוֹיבְּט אַז עֶר אִיז יוֹסֵף, אוּנ עֶר הָאט זֵייא גִיוָואלְט זָאגִין אַסִימָן אַז זֵייא הָאבִּין אִים פַארְקוֹיפְט, הָאט עֶר זֵיי גֶערוּפִין נֶעבִּין זִיךְ, דִי מִצְרַיִם זָאלִין נִיט הֶערִין׃

ספר הישר

זֵייא הָאבִּין אִיר דֶערְצֵיילְט דִי בְּשׂוֹרָה, אוּנ סֶרַח אִיז גִיוֶוען אַגוּטֶע אוּנ אַקְלוּגֶע אוּנ הָאט גִיקֶענְט שְׁפִּילֶען מִיט אַפִּידוּל׳ הָאבִּין זֵיי גִיזָאגְט צוּ אִיר זִיא זָאל אַרַיין גֵייִן צוּ יַעֲקֹב אוּנ זָאל זִיךְ זֶעצִין שְׁפִּילֶען אוּנ זָאל זִינְגֶען אַז יוֹסֵף לֶעבְּט, סֶרַח הָאט אַזוֹי גִיטָאהְן זִיא הָאט זִיךְ גִיזֶעצְט נֶעבִּין יַעֲקֹב אוּנ הָאט גֶעשְׁפִּילְט אוּנ גֶעזוּנְגֶען ׳מַיין פֶעטֶער יוֹסֵף לֶעבְּט אוּנ

עָ׳

אֲלֵי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר־מְכַרְתֶּם אֹתִי מִצְרָיְמָה׃

נַאֲמַר אֲנָא יוֹסֵף אֲחוּכוֹן דִּי זַבֵּינְתּוּן יָתִי לְמִצְרָיִם׃

התגלות יוסף לאחיו

לאחיו כסיותם מרחוק אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה. ומפני זה נבהלו אחיו והשבו שבלבו נשטמה עליהם ובשנאתו דבר להנקם מהם. כי אם היתה כונתו לאהבה. למה לא הוציא את אחיו מכלל אותם שאמר הוציאו כל איש [מה שלפי האמת סבת קצירו באר הכתוב באומרו ולא יכול יוסף להתאפק ויקרא הוציאו כל איש מעלי. כלומר לפי שלא עצר עוד כח להתאפק ונבהל לקרוא. לפיכך לא הבחין בדבריו ואמר בסתם הוציאו כל איש]. והב') מפני שאמר להם אני יוסף ולא אמר מלת אחיכם. מזה באו לחשדו שאיננו שלם בלבו עמהם. כי בעת כזאת שהיה מתגלה להם. ודאי היה מן הראוי שיאמר אני יוסף אחיכם [ולפי האמת גם זה נמשך מהטעם האמור מבלבול המהירות]. והג') כי ראו בהתודע אליהם מיד שאל על אביו העודנו חי. עם שכבר הי' יודע מחייו מכמה פעמים שאמרו לו עתה מעניינו. ואלו עליהם לא שאל כלום. ולא אמר להם שום דבור הנוגע לעצמם. כאשר היה ראוי בפעם הראשונה שהוא מתודע אליהם. שידבר עמהם דברי אהבה ואחוה. ומזה חשבו שבלי ספק לבו כל עמם. ואין דעתו אלא על אביו אשר אהבו. אבל עמהם עדיין הוא בשנאתו. ואולי חשבו ג"כ ששאל על אביו אם עדיין הוא חי. לענין אם יכול להנקם מהם תיכף ומיד או לעכבם ולהמתין עד אחר מיתת הזקן שלא לצערו בחייו ע"ד יקרבו ימי אבל אבי וגו' [מה שאין זה כן אלא המהירות הנזכר גרם כל זה] ועתה ראה כי כאשר מתוך מה שנבהלו אחיו ולא יכלו לענות אותו הבין יוסף שרעדה אחזתם מפחדו. שם על לבו שזה בא להם מהג' סבות האלה. ע"כ רצה יוסף להוציא סיגם זו מלבם ולהודיעם ההפך בהג' דברים אלו. על הראשונה שנתרחקו מעליו ככל שאר האנשים מבלי שום הפרש. אמר גשו נא אלי. עם שעד הנה הייתם רחוק ממני מחמת קצורי בדבורי. אבל עתה אני אומר לכם שתגשו אלי ותהיו קרובים אלי. שאח"כ ביתר האנשים. ועל הב' אמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם. אע"פ שמעיקרא לא הזכרתי מלת אחיכם הנני מודיע לכם כי אחיכם הנאמן אני. ועל הג' שלא הרביתי דברי אהבה וחבה על עיניכם אמר ועתה אל תעצבו וגו'.

דעת זקנים מבעלי התוספות

מכרתם אותי לא רצה שישמעו לפי שהיה בדעתו להושיב אחיו במצרים ואולי היו שומעין שמכרו אחיהם יאמרו אנשים רעים הם מאד שאפי' לאחיהם מכרו כל שכן שיעשו עמנו רעה אם ישבו אתנו ולכך אמר להם גשו נא אלי ואומר לכם בחשאי. ד"א מתחלה אמר להם יוסף אני יוסף אחיכם העוד אבי חי ולא רצה להוכיר מכירתו מפני בנימין אחיו שלא יתביישו ממנו ושלא יגד לאביו והפריגן לצד אחד ואמר להם גשו נא אלי הפרידן מבנימין ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי:

פירוש לתורת אלהים

האט געזעהן זייא קערין זיך אַרינטער ווייל זייא זענען פאר שעמט געווארין דרום האט ער זייא גערופען צו זיך מיט אנייך לשון און מיט גיבעט ויגשו האבין זייא גינעהנט צו אים ויאמר האט ער גיזאגט צו זייא איך בין אייער ברודער יוסף וואס איר האט מיך פאר קויפט צו מצרים׃

ספר הישר

ער איז דער מלך פון מצרים", און האט ווייטער געשפילט און דאס זעלביגע געזונגען, איהרע רייד האבין דערוועקט אין יעקב אגרויסע שמחה, און וואס מער סרח האט געזונגען דיא ווערטער און געשפילט איז אלץ יעקב פרייליכער געווארין און עס איז געקומען אין אים ארוח נבואה און האט געגלויבט אז איהרע רייד זענען אמת, און יעקב האט גיזאגט צו סרח ווייל דו האסט מיך לעבעדיג געמאכט מיט דיינע רייד זאלסטו אייביג לעבין, איך בעט דיר׳

נביאים יחזקאל ל"ח — תרגום

להמשיך מנ"ה דו"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהֹוָה חיה יחידה דנצח יְהֹוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשיה׃

א בֶּן־אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ אֶל־גּוֹג אֶרֶץ הַמָּגוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל וְהִנָּבֵא עָלָיו׃ ב וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ גּוֹג נְשִׂיא רֹאשׁ מֶשֶׁךְ וְתֻבָל׃ ג וְשׁוֹבַבְתִּיךָ וְנָתַתִּי חַחִים בִּלְחָיֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אוֹתְךָ וְאֶת־כָּל־חֵילֶךָ סוּסִים וּפָרָשִׁים לְבֻשֵׁי מִכְלוֹל כֻּלָּם קָהָל רָב צִנָּה וּמָגֵן תֹּפְשֵׂי חֲרָבוֹת כֻּלָּם׃

א בַּר אָדָם קַבֵּיל נְבוּאָה עַל גּוֹג אַרְעָא מָגוֹג רַב רֵישׁ מֶשֶׁךְ וְתוּבַל וְאִתְנַבֵּי עֲלוֹהִי׃ ב וְתֵימַר כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים הָא אֲנָא שָׁלַח רוּגְזִי עֲלָךְ גּוֹג רַב רֵישׁ מֶשֶׁךְ וְתוּבַל׃ ג וַאֲשַׁדְלִינָךְ וְאֶתֵּן שֵׁירִין עַל לִיסָתָךְ וְאַפֵּיק יָתָךְ וְיָת כָּל מַשִּׁרְיָתָךְ סוּסָן וּפָרָשִׁין לְבוּשֵׁי גְמִיר כּוּלְּהוֹן מַשִּׁרְיָן סַגִּיאִין דִּי מְזַיְּנִין בְּעִגִּילִין וּתְרֵיסִין אַחֲדֵי סַיְפִין כּוּלְּהוֹן׃

מצודת דוד

(א) אל גוג ארץ המגוג. מלת אל משמשת בשתים כאלו אמר אל גוג אל ארץ המגוג: נשיא ראש. כפל המלה בשמות נרדפות וכן אדמת עפר (דניאל יב) ועל גוג יאמר שהוא נשיא גם על משך ותובל: (ב) הנני אליך. הנה אני אפנה אליך אתה גוג וכו': (ג) ושובבתיך. אתן בלבבך להיות שובב ומורד. ואתן: חחים בלחייך. למשוך אותך על ידו בדרך שמושכים החיות אל המקום הנרצה ר"ל תעיר לבך אל הדבר והוציא אותך ממקומך עם אנשיך במרכבת סוסים ופרשים וכולם יהיו מלובשים במלבושי פאר ויהיו עם רב בצנה ובמגן וכולם יתפשו

רש"י

(א) גוג. שם המלך: המגוג. שם האומה: (ב) ושובבתיך. אעשה אותך שובב: חחים. טבעות ברזל: לבושי מכלול. מיני תכשיטין:

תרגום

ד פרסאי כושאי ופוטאי עמהון כולהון מזיינין בעגילין וקולסין: ה גומר וכל משריתהא מדינת גרמקיא סיפי ציפונא וית כל משריתהון עממין סגיאין די עמך: ו אזדרז ואתקין לך את וכל משריתך דאתכנישו עלך ותהי להון למטרא:

ד פרס כוש ופוט אתם כלם מגן וכובע: ה גמר וכל־אגפיה בית תוגרמה ירכתי צפון ואת־כל־אגפיו עמים רבים אתך: ו הכן והכן לך אתה וכל־קהלך הנקהלים עליך והיית להם למשמר:

רש"י

(ד) מגן וכובע. של ברזל: (ה) וכל אגפיה. כל סביביה: (ו) הכון והכן. הכן אותך והכן לך חיל אחרים: והיית להם למשמר. דרך המלך לתת לב על חיילותיו לשמרם אויך ילאו ויבאו:

מצודת דוד

(ד) אתם. יהיו אתם יתפשו חרבות כדרך אנשי המלחמה: כולם מגן וכובע. כולם יבואו כמגן וכובע בעזרתם: (ה) ירכתי צפון. העשבים בפאת לפון: עמים רבים אתך. יבואו עמך: (ו) הכון והכן לך. הכון עלמך והכן לך אחרים ה"ם אתה וכל קהלך הנאספים עליך לעזרה: והיית להם למשמר. כי שמירת החיל מן הנזק נוטל על ראש הגלגל:

תרגום — כתובים משלי

להמשיך מיסוד ומלכות ה"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אר אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה:

א סאמא גביא לישניה דצדיקא ולבא דרשיעי מחתא: ב שפותא דצדיקי רעיין סגיאי ושטיי בחסירות רעיינא ימותון: ג ברכתא דאלהא היא מעתרא ולא נוסיף כיבא עמה: ד כד גחיך סכלא עביד עבידתא וחכמתא לגברא דמתבין: ה חריצותא דרשיעא היא אתיא ליה ורינגתא דצדיקיא תתיהב להון: ו היך דיעבר עלעולא היכנא געבר רשיעא וצדיקא שתאסין בעלמא:

א כסף נבחר לשון צדיק לב רשעים כמעט: ב שפתי צדיק ירעו רבים ואוילים בחסר־לב ימותו: ג ברכת יהוה היא תעשיר ולא יסף עצב עמה: ד כשחוק לכסיל עשות זמה וחכמה לאיש תבונה: ה מגורת רשע היא תבואנו ותאות צדיקים יתן: ו כעבור סופה ואין רשע וצדיק יסוד עולם:

רש"י

(א) לשון צדיק. שיודע להוכיח: כמעט. שאינו שומע לתוכחות לדיק: (ב) ירעו רבים וכו'. שרבים אוכלים בזכותו ובתפלתו: (ג) ולא יוסיף עצב עמה. אין לריך להתיגע להעשיר בו: (ד) עשות זמה. חטאים: וחכמה. כשחוק: לאיש תבונה. כלומר קלה בעיניו לעשות: (ה) מגורת רשע וגומר. מה שהוא ירא יבא לו: ותאות צדיקים יתן. מי שבידו ליתן: (ו) כעבור סופה. פתאום יבא עליו רוח סערה ונכרת הרשע ממקומו:

מצודת דוד

(א) לשון צדיק. המוכיח לבני אדם הוא ככסף נבחר אבל לב הרשעים היא קטנה כשיעור הייתר מעט ר"ל אין להם לב לבנין כ"א מעט מזעיר: (ב) ירעו רבים. רבים אוכלים מפרי שפתיו כי יורה להם הדרך אשר ילכו בה לטוב להם: ואוילים. אבל האוילים אשר לא שמעו אליו ימותו בעבור חסרון לבם שלא במעו דבריו: (ג) ברכת ה'. הברכה שנותן ה' היא מעשרת את האדם וגם הברכה ההיא לא יצטרך להוסיף עוד עלבון ויגיעה לברכות הון כי יהיה די לו בהברכה ההיא: (ד) כשחוק. כמו השחוק הוא דבר נקל כן נקל לכסיל לעשות זמה וכ"כ נקל לאיש תבונה לעשות דבר חכמה: (ה) מגורת. המדבר אשר יפחד הרשע היא תבא עליו ודבר הטובה אשר יתאוה לה הלדיק יתן לו מי שבידו ליתן והוא המקום ב"ה: (ו) כעבור סופה. מיד כאשר יעבור הסופה ר"ל כאשר תבוא הפורענות יוכלת הרשע ואין לו אבל הלדיק דומה היא ליסוד העולם שהוא זז ממקומו:

פירוש ע"ט

(א) כסף נבחר לשון צדיק די רייד פון צדיק זענען קלונ אונ ערליך אונ ריין וויא די בעסטע זילבער לב רשעים כמעט נאר דיא הארץ פון דיא רשעים וויל ניט הערין זייערע רייד גלייך וויא דיא הארץ וואלט גיוועזן ווייניג צו פארשטיין זייערע רייד: (ב) שפתי צדיק ירעו רבים די רייד פון צדיק פיטערין פיל מענטשין, זייערע רייד העלפין צו פיל מענטשין ואוילים בחסר לב ימותו אונ די נארען בייא זייא וועט שוין פעלין זייער הארץ ביז זייא וועלין שטארבין: (ג) ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה דער מענטש וואס ווערט רייך פון דיא ברכה פון הקב"ה וניט פון מזל ער וועט זיך ניט מאטערין אויף זיין רייכקייט: (ד) כשחוק לכסיל עשות זמה אזוי וויא דעם רשע איז גרינג וויא אנגעלעכטער צו טאהן אעבירה וחכמה לאיש תבונה אזוי איז גרינג בייא דעם פארשטאנדיגען מענטש צו מאהן אדער צו זאגן אחכמה: (ה) מגורת רשע היא תבואנו דיא זאך וואס דער רשע האט פאר איר מורא דאס וועט אויף אים קומען ותאות צדיקים יתן אונ דיא זאך וואס דער צדיק גלוסט וועט אים הקב"ה געבין: (ו) כעבור סופה ואין רשע וויא געשווינט אשטורעם וויגט גייט דורך, אזוי געשווינט וועט דער רשע ווערין פארלארין וצדיק יסוד עולם אבער דער צדיק איז אויף דער וועלט שטארק וויא אפונדאמענט:

שנים

כלי אמצעי דגלא דמלכות דיליה אל אל

פרק א א שנים אוחזין בטלית. זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה. זה אומר כולה שלי. וזה אומר כולה שלי. זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה. [א] וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה. [ב] ויחלוקו. [ג] זה אומר כולה שלי. וזה אומר חציה שלי. האומר כולה שלי.

פרק א א שנים אוחזין בטלית. בגמרא מוקי למתניתין כגון שאחד מהן תופס בחוטין שבשפת הבגד מצד זה והאחד תופס בחוטין שבשפת הבגד מצד זה אבל אם הם אדוקים בבגד עצמו זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת והשאר חולקים בשוה ובשבועה (א): **זה אומר כולה שלי.** אני קניתיה (ב) ולי מכרה המוכר ולא לך והמוכר מכר לאחד מהם ולקח המעות משניהם (ג) מאחד מדעתו ומאחד בעל כרחו ואינו יודע מהי מדעתו ומהי בעל כרחו דאלו ידע והיה אומר לזה מכרתי היה כאן עד אחד (ד) והיה שכנגדו חייב שבועה דאורייתא (ה) להכחיש העד עכשיו שאינו יודע שניהם נשבעי' שבועה האמור' במתני' ובדין הוא שיהיו חולקים בלא שבועה (ו) אלא שתקנו חכמים שלא יטול שום אחד מהם אלא בשבועה כדי שלא יהא כל אחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי היא (ז) ואיצטריך תנא לאשמועינן בזה אומר אני מצאתיה דהיינו במציאה ובזה אומר כולה שלי דהיינו מקח וממכר דאי תנא מציאה הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי התירא לאחוז בה שלא כדין. דאמר חבראי לאו מידי חסר בה איזיל ואתפיס ואתפליג בהדיה אבל מקח וממכר דאי לא הוה צריך לה לא הוה מהדר אבתריה למזבנה וזה שבא לחלוק עמו וליתן חצי דמיה שלא כדין מחסרו וליכא למימר דמורה התירא (ח) אימא לא רמו רבנן שבועה עליה ואי אשמעי' במקח וממכר הוה אמינא מקח וממכר הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי התירא ואמר חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא השתא דצריכנא לדידי אשקליה אנא וחבראי לטרח וליזיל ולזבין אחריתי אבל מציאה דליכא לנימר הכי (ט) אימא לא צריכא: **ישבע שאין לו בה פחות מחציה.** ואינו נשבע שכולה שלו כדקא טעין מעיקרא דהא לא יהבי ליה כולה (י) ואי משתבע שחציה שלו כדקא יהיב ליה הוה מרע ליה לדבוריה קמא דאמר כולה שלי הלכך ישבע שאין לו בה פחות מחציה דמשמע הכי (יא) כולה שלי כדקא אמינא מעיקרא ולדבריכם שאין אתם מאמינים לי בכולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות

(א) ויש לכל א' לגלגל על חבירו שכל מה שנטל כדין נטל הר"מ. ונ"ל דטעמו שעל מה שבידו ממש לא שייכא תקנה זו דאל"כ בכופר הכל נמי הו"ל לתקן: (ב) בגמרא במקח וממכר. פרש"י דאיכא למימר שניהם קנאוה ולשניהם נתרצ' המוכר אבל זה אומר אני ארגתיה וז"א אני כו' לא יחלקו דודאי חד מנייהו רמאי הוא ותהא מונחת עד שיבא אליהו ודעת התוס' דגם בפה"ג נמי יחלוקו ולא אמרו יהא מונח אלא בשנים שהפקידו כיון שידוע לנפקד שהוא ודאי של אחד מהן: (ג) דאי מחד אינו כהגון ל..ר שמכר לאחד. ויש שיטות רבות בזה: (ד) שאינו נוגע בעדות כלל. דאע"ג דקיבל דמים אינו עומד אלא בגוי שפרע. ואינו דומ' לעד הצריך שבוע' דאינו עד. דהתם רחמנא אמר ע"פ שנים יקום דבר. דמשמע הנאמנים בדבורם בלבד ולא שצריך שבועה להאמין דבריו וגוי שפרע ליכא אלא אנן לייטינן. ועתוי"ט: (ה) וכן פוטר משבוע' לאותו המסייעו. הה"מ: (ו) מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד גמ'. דהיכא דליכא חזק' לשום אחד ותקופים בו יש להחזיק שניהם בשוה: (ז) מסקינן דאף על גב דחשוד אממונא לא חשוד אשבועת'. וה"ט משום דשבועה חמורה שהעולם נזדעזע על לא תשא. תוס': (ח) שאם יודע שחבירו קנאה ליה לא הוי תפים ומדתפיס בה סבור שלו הוא ונתרצ' המוכר דהא נקט ווזי מתרווייהו אימא לא כו' דמשום שבוע' לא יפרוש שהרי סבור הוא לומר אמת קמ"ל דאפ"ה ישבע. תוס': (ט) חבירו ילך וימצא אחרת. רש"י: [א] וזה כו'. אפי' לבן ננס דמ"ה פ"ז דשבועות דאמר כילד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא התם ודאי איכא שבועת שוא (דחד ודאי משתבע לשקרא) הכא איכא למימר דליכא שבועת שוא דתרווייהו בהדי הדדי אגבוה. גמ' (ולענין מקח וממכר נמי שמא לשניהם נתרצה רש"י): (י) לרבנן דבן ננס איצטריך דלא חיישינן לשבועת שוא. תו': (יא) וכלומר דל' השבועה אינה אלא שאין לו בה פחות מחצי' ובלישנא דמתני' ועתוי"ט: [ב] ויחלוקו. היינו לדמי אי הוה פסידא בחלוקת הטלית עצמה גמ': [ג] זה כו'. הא תו למה לי סד"א האי דקאמר חציה שלי להוי כמשיב אביד' וליפטר קמ"ל

פרק א א שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית צְווייא מֶענְטְשִׁין האַלְטִין אַקְלֵייד, דֶער האַלְט דיא פֶּעדִים וָואס אִין בְּרֶעג קְלֵייד. אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער האַלְט אויךְ דיא פֶּעדִים וָואס אִין בְּרֶעג קְלֵייד זֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ דֶער זָאגְט אִיךְ הָאבּ גֶעפוּנֶען דיא קְלֵייד וְזֶה אוֹמֵר אֲנִי מְצָאתִיהָ אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זָאגְט אִיךְ הָאבּ גֶעפוּנֶען דיא קְלֵייד, אָדֶער זֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי דֶער זָאגְט דיא גַאנְצֶע קְלֵייד אִיז מַיינֶע, אִיךְ הָאבּ אִיר גֶעקוֹיפְט וְזֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זָאגְט דיא גַאנְצֶע קְלֵייד אִיז מַיינֶע, אִיךְ הָאבּ אִיר גֶעקוֹיפְט זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ דֶער זָאל שְׁוֶוערִין אִיךְ הָאבּ אִין דיא קְלֵייד נִיט וֶוייניגֶער וִויא הֶעלְפְט וְזֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זָאל אויךְ אַזוי שְׁוֶוערִין אִיךְ הָאבּ אִין דיא קְלֵייד נִיט וֶוייניגֶער וִויא הֶעלְפְט, יֶעדֶער מֵיינְט אַזוי, דיא קְלֵייד אִיז אִין גַאנְצִין מַיינֶע אַזוי וִויא אִיךְ הָאבּ פְרִיעֶר גִיזָאגְט, נָאר וַוייל אִיר ווֶילְט מִיר נִיט גֶעבִּין אִין גַאנְצִין, נָאר הֶעלְפְט, שְׁוֶוער אִיךְ, אַז אִיךְ הָאבּ אִין דיא קְלֵייד. אוּנ וֶוייניגֶער וִויא הֶעלְפְט הָאבּ אִיךְ גֶעוִויס נִיט אִין דִי קְלֵייד, אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער מֵיינְט אויךְ אַזוי וְיַחֲלוֹקוּ אוּנ זֵייא זָאלִין צוּ טֵיילִין דיא קְלֵייד אויף צְווייא גְלַייכֶע הֶעלְפְטִין. דֶער זָאל נֶעמֶען אַהַאלְבֶּע קְלֵייד אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זָאל אויךְ נֶעמֶען אַהַאלְבֶּע קְלֵייד אָדֶער אֵיינֶער גֶעמְט דָאס גַאנְצֶע קְלֵייד אוּנ עֶר בֶּצָאהֶלְט דֶעם אַנְדֶערִין גֶעלְט וִוי פִיל דִי הַאלְבֶּע קְלֵייד אִיז וֶוערְט זֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי רְאוּבֵן זָאגְט דִי גַאנְצֶע קְלֵייד אִיז מַיינֶע, אִיךְ אַלֵיין הָאבּ אִיר גֶעפוּנֶען וְזֶה אוֹמֵר חֶצְיָהּ שֶׁלִּי אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער (שִׁמְעוֹן) זָאגְט אַהַאלְבֶּע קְלֵייד אִיז מַיינֶע, מִיר בֵּיידֶע הָאבִּין דיא קְלֵייד גֶעפוּנֶען, נַאיין הַאלְבֶּע קְלֵייד גִיהֶער דָאךְ גֶעוִויס צוּ רְאוּבֵן, זֵייא קְרִיגֶען נָאר אויף אַהַאלְבֶּע קְלֵייד, דַארְף מֶען דִי הַאלְבֶּע קְלֵייד צוּ טֵיילִין, רְאוּבֵן זָאל נֶעמֶען צוּ זַאמֶען אַהַאלְבֶּע מִיט אַפֶערְטֵיל אוּנ שִׁמְעוֹן זָאל נֶעמֶען נָאר אַפֶערְטֵיל]. אִיז דֶער דִין אַזוי הָאוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי דֶער וָואס זָאגְט דיא גַאנְצֶע קְלֵייד אִיז מַיינֶע

ישבע

ישבע שאין לו בה פחות [ד] משלשה חלקים. והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע. זה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע: ב היו שנים רוכבין על גבי בהמה. או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג. זה אומר כולה שלי. וזה אומר כולה שלי. זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה. וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה. ויחלוקו. בזמן שהן מודים. או שיש להן עדים. חולקים בלא שבועה: ג היה [ה] רוכב על גבי בהמה. וראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי. [ו] נטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה. אם משנתנה לו. אמר אני זכיתי בה [ז] תחלה.

מחציה: ב היו שנים רוכבין על גבי בהמה. הא קמשמע לן דרוכב קני ואף ע"פ שאינו מנהיג שלא זזה הבהמה ממקומה (יג): או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג. בזמן שרוכב מנענע ברגליו כי היכי דתיזיל הבהמה מחמתיה הוא דשוים רוכב ומנהיג ואם לא הוי אלא רוכב בלבד מנהיג קנה רוכב לא קנה (יג): ואם הודו או באו עדים. אפילו לאחר שנפסק הדין עליהם שיחלוקו בשבוע' (יד) חולקים שלא בשבועה: ג אמר לחבירו תנה לי וכו'. אבל אמר זכה לי בה קנה הרוכב ואין המגביה יכול לומר אני זכיתי בה:

דאמי אערומי קא מערים סבר אי אמינא כולה שלי בעינא אשתבועי אימא הכי דהוי כמשיב אבידה ואיפטר גמ': [ד] מג'. זא"ת על החצי שמודה חבירו למה צריך לישבע וי"ל שאלו לא הי' נשבע אלא על הרביעי בלבד שמא הי' מתכוין לאותו חלק שמודה לו חבירו כו'. נ"י: (יג) דלגופיה לא איצטריך אלא לאשמעי' דרוכב קני אפילו בלא מנהיג כו' רש"י: (יג) תימה אמאי כיון שסקינן דריכה לאו דהוי קנין למה יגרע כנגד אחר כיון דקנין הוא קני. ובגמ' לא אמרו כו' אלא לשמואל דס"ל רוכב לחוד' לא קני מוקי לסיפא דקני שניהם כשרוכב ומנהיג ברגליו (ומתני' אשמעי' דשנים רוכבים קנו שניהם ול"א קמא עיקר א"נ רוכב ומנהיג כא' קנו שניהם. הרא"ש) אבל אי הוה סבור דרוכב לחודא לא קני איצטריך לאוקמי מתני' שמנהיג ברגליו נ"כ. תוי"ט: (יד) ותימה דאפילו הכי מאי רבותא היא ובגמ' אי כמו"מ צריך למימר אלא לאו במליאה. פ"מ דהמגבי' מליאה לחבירו

אע"פ שלא פשאו שליח לכך. קני חבירו. דאס"ד לא קני חבירו תיפשט זו כמי שמונחת ע"ג קרקע ולא יקנה לא זה ולא זה. וכל הרוצה יתפס' מידם רש"י: [ה] רוכב. אורחא דמלתא נקט דאי מהלך ורואה ימלנו בפלמו: [ו] נטלה כו'. מסקינן בגמ' דאפי' כי לא בעי למזכי לנפשי' מלי זכי לחברי' כמגו דאי בעי זכי לנפשי' כו'. ואלו מתני' דתנן ואמר אני זכיתי בה זכה משום דאמר ליה תחלה פירש"י הרי אני זכיתי בה דקאמר. תחלה קאמר ליה. מתחלה הגבהתי' לצרכי ולא לצרכך ואשלם המגבי' מניאה לחברו קנה חברו ע"כ. וריהטא דשמעתא' דאי מתחלה היה דעתו לצורך חברו תו לא מלי מיהדר אבל הטור לא ס"ל והסמ"ע הסכים לדבריו ועתוי"ט: [ז] תחלה. משום רישא דמיירי דוקא שאמר תחלה שלכך דייק בסיפא למתני תחלה

יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה חֲלָקִים זָאל עֶר שְׁוֶוערִין
אִיךְ הָאבּ אִין דִיא קְלֵייד נִיט וֶוייניגֶער וִוי דְרַייא
פֶערְטִיל וָואס הֵייסְט, אִיךְ זָאג דִי קְלֵייד אִיז אִין
גַאנְצְין מַיינֶע אַזוֹי וִויא אִיךְ הָאבּ פְרִיעֶר גִיזָאגְט,
נָאר וַוייל אִיר ווִילְט מִיר נִיט גֶעבִּין אִין גַאנְצִין,
שְׁוֶוער אִיךְ, אַז אִיךְ הָאבּ אִין דִיא קְלֵייד, אוּנ
וֶוייניגֶער וִויא דְרַייא פֶערְטִיל הָאבּ אִיךְ גֶעווִיס
נִיט אִין אִיר) וְהָאוֹמֵר חֶצְיָהּ שֶׁלִּי אוּנ דֶער וָואס זָאגְט
אַהאַלְבֶּע קְלֵייד אִיז מַיינֶע יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת
מֵרְבִיעַ זָאל עֶר שְׁוֶוערִין אִיךְ הָאבּ אִין דִיא קְלֵייד
נִיט וֶוייניגֶער וִויא אַפֶערְטִיל וָואס הֵייסְט, אִיךְ
זָאג דִיא קְלֵייד אִיז אַהֶעלְפְט מַיינֶע אַזוֹי וִויא אִיךְ
הָאבּ פְרִיעֶר גִיזָאגְט, נָאר וַוייל אִיר ווִילְט מִיר
נִיט גֶעבִּין אַהֶעלְפְט, שְׁוֶוער אִיךְ, אַז אִיךְ הָאבּ
אִין דִי קְלֵייד. אוּנ וֶוייניגֶער וִויא אַפֶערְטִיל הָאבּ
אִיךְ גֶעווִיס נִיט אִין אִיר) זֶה נוֹטֵל שְׁלֹשָׁה חֲלָקִים רְאוּבֵן
נֶעמְט דְרַייא טֵייל פוּן דִיא קְלֵייד וְזֶה נוֹטֵל רְבִיעַ אוּנ
שִׁמְעוֹן נֶעמְט אַפֶערְטִיל פוּן דִיא קְלֵייד: ב הָיוּ
שְׁנַיִם רוֹכְבִים עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה צְוַויא מֶענְטְשִׁין הָאבִּין
גֶערִיטֶען אוֹיף אַבְּהֵמָה אוֹ שֶׁהָיָה אֶחָד רוֹכֵב וְאֶחָד
מַנְהִיג אָדֶער אֵיינֶער הָאט גֶערִיטֶען אוֹיף דִי בְּהֵמָה
אוּנ הָאט אִיר גִישְׁלָאגִין מִיט דִיא פִיס זִיא זָאל
גֵיין אוּנ אֵיינֶער הָאט גֶעפִירְט דִיא בְּהֵמָה זֶה אוֹמֵר
כּוּלָּהּ שֶׁלִּי דֶער זָאגְט דִיא גַאנְצֶע בְּהֵמָה אִיז מַיינֶע
רְאוּבֵן זָאגְט אִיךְ הָאבּ דִיא בְּהֵמָה גֶעפוּנֶען אוּנ
הָאבּ מִיךְ גִיזֶעצְט רֵייטִין אוֹיף אִיר, נָאכְדֶעם הָאט
מַיין חָבֵר שִׁמְעוֹן זִיךְ אוֹיךְ אַרוֹיף גֶעחַאפְּט רֵייטִין
וְזֶה אוֹמֵר כּוּלָּהּ שֶׁלִּי אוּנ דֶער זָאגְט דִי גַאנְצֶע בְּהֵמָה
אִיז מַיינֶע אוּנ שִׁמְעוֹן זָאגְט פַארְקֶערְט אִיז גִיוֶועןאִיךְ הָאבּ דִיא בְּהֵמָה גֶעפוּנֶען אוּנ הָאבּ מִיךְ
גִיזֶעצְט רֵייטִין אוֹיף אִיר אוּנ רְאוּבֵן הָאט זִיךְ אוֹיךְ
אַרוֹיף גֶעחַאפְּט אוֹיף אִיר רֵייטִין זֶה יִשָּׁבַע שֶׁאֵין לוֹ
בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ דֶער זָאל שְׁוֶוערִין אַז עֶר הָאט אִין
דִיא בְּהֵמָה נִיט וֶוייניגֶער וִויא אַהֶעלְפְט וְזֶה יִשָּׁבַע
שֶׁאֵין לוֹ בָּהּ פָּחוֹת מֵחֶצְיָהּ אוּנ דֶער אַנְדֶערֶער זָאל
שְׁוֶוערִין אַז עֶר הָאט אִין דִי בְּהֵמָה נִיט וֶוייניגֶער
וִויא אַהֶעלְפְט (וִויא אִין מִשְׁנָה א) וְיַחֲלוֹקוּ אוּנ זֵיי
זָאלִין צוּ טֵיילִין דִיא בְּהֵמָה, דֶער זָאל נֶעמֶען
הֶעלְפְט אוּנ דֶער זָאל נֶעמֶען הֶעלְפְט בִּזְמַן שֶׁהֵם
מוֹדִים אַז זֵייא זֶענֶען מוֹדֶה אֵיינֶער צוּם אַנְדֶערִין
אַז דִיא בְּהֵמָה (אָדֶער דִיא קְלֵייד) גִיהֶער צוּ זֵייא
בֵּיידֶע אוֹ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם עֵדִים אָדֶער זֵייא הָאבִּין עֵדוּת אַז
דִיא בְּהֵמָה (אָדֶער דִיא קְלֵייד) גִיהֶער צוּ זֵייא
בֵּיידֶע חוֹלְקִים בְּלֹא שְׁבוּעָה צוּ טֵיילִין זֵייא דִי בְּהֵמָה
(אָדֶער דִיא קְלֵייד) אוֹיף צְוַוייא טֵייל אָן אַשְׁבוּעָה:
ג הָיָה רוֹכֵב עַל גַּבֵּי בְהֵמָה אֵיינֶער הָאט גֶערִיטֶען אוֹיף
אַבְּהֵמָה וְרָאָה אֶת הַמְּצִיאָה אוּנ עֶר הָאט דֶער זֶעהְן
אַמְצִיאָה (עֶר הָאט גִיזֶעהְן עֶס לִיגְט עֶפֶּעס אוֹיף
דִיא עֶרְד) וְאָמַר לַחֲבֵרוֹ תְּנָה לִי הָאט עֶר גִיזָאגְט צוּ
זַיין חָבֵר גִיבּ מִיר דִיא זַאךְ וָואס לִיגְט אוֹיף דִיא
עֶרְד נְטָלָהּ אוּנ זַיין חָבֵר הָאט גֶענוּמֶען דִיא זַאךְ
פוּן דִיא עֶרְד וְאָמַר אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ אוּנ עֶר זָאגְט אִיךְ
הָאבּ זוֹכֶה גִיוֶוען דִיא זַאךְ פַאר מִיר אַלֵיין זָכָה בָהּ
הָאט עֶר זוֹכֶה גִיוֶוען דִי זַאךְ, אוּנ עֶר דַארְף זִיא
נִיט גֶעבִּין צוּ דֶעם וָואס רֵייט אִם מִשֶּׁנְּתָנָהּ לוֹ אָמַר
אֲנִי זָכִיתִי בָּהּ תְּחִלָּה אוֹיבּ דֶער נָאךְ וִויא עֶר הָאט
שׁוֹין דִיא זַאךְ אַוֶועק גִיגֶעבִּין צוּ דֶעם וָואס רֵייט,
זָאגְט עֶר אִיךְ הָאבּ זוֹכֶה גִיוֶוען דִיא מְצִיאָה פַאר

לא אמר כלום: ד ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה. זה שהחזיק בה זכה בה. ראה אותן רצין אחר מציאה [ח] אחר צבי שבור. אחר גוזלות שלא פרחו ואמר זכתה לי [ט] שדי. [י] זכתה לו. היה צבי רץ כדרכו או שהיו [יא] גוזלות מפריחין. ואמר זכתה לי שדי לא אמר כלום: ה מציאת בנו ובתו הקטנים מציאת עבדו ושפחתו הכנענים.

לא אמר כלום. שקנאה זה שמשכה מיד חברו וכ"ז שהיתה ביד המגביה הפקר היתה: ד זה שהחזיק בה זכה בה. ודוקא שהיתה המציאה בר"ה שאין ד' אמות של אדם קונות לו בר"ה (טו) לפיכך המחזיק בה זכה בה אבל בסמטא שהיא שביל יחיד (טז) או בצדי רשות הרבים שאין רבים דוחקים שם ד"א של אדם קונות לו כל מציאה וכל הפקר שסמך לו כד' אמות ואין אחר רשאי לתפסו ותקוני ליה רבנן כי היכי דלא ליתי לאנצויי: אחר צבי שבור. שאינו יכול לרוץ ומשתמר בתוך השדה אם לא יטלוהו אחרים הוי כמציאה: זכתה לו. שדהו והוא שעומד בצד שדהו (יז) וכגון שיוכל לרוץ אחריהם ומגיען קודם שיצאו משדהו (יח): ה הקטנים. כל שסומך על שלחן אביו אפילו הוא גדול קרי ליה קטן ומציאתו לאביו משום איבה (יט) והכא בין קטנה בין נערה מציאתה לאביה דהתורה זכתה כל שבח נעורים לאביה. (כ): עבדו ושפחתו הכנענים. שהרי גופן

כלומר ואם משנתנה לו טען אותה טענה דרישא. אבל משום סיפא לא איצטריך למידק שיטעון תחלה דאפי' אי לא טען תחלה מסתמא תחלה קאמר דמי מצי למימר אני זוכה בה עכשיו והלא אינו בידו רש"י ועתוי"ט: (טו) כאן חזר מפי' הכ' שיתב כמ"ג פ"ד דפאה דטעמא משום דנפל עלי' כו' וטעמא שאין ארבע אמות כו' כ' רש"י שסברי אין לאדם שם ארבע אמות מיוחדות שהרבי' חברים יש לו בתוכה עומדים אצלו: (טז) ר"ל לאפוקי שביל הרבים וכנוגא דרפ"ב דפאה שביל הרבים ושביל היחיד דאלו דיחיד ממש אין סברא שיקנו לו ד' אמות בשדה אחר. וע"ע פ"ק דקדושין מ"ד. ועתוי"ט: [ח] אחר צבי. פירוש' דרישא וז"ל הר"מ מי שראה אחרים רצים אחר המציאה והרי הוא צבי שבור כו': [ט] שדי. ואף ע"ג דכד"א דתקנו רבנן דקונות לו אע"ג דלא אמר כלום משום דאלימ' קנייה דכד' אמות טפי מפני שהוא יכול לנסות עצמו וליטלה. הה"מ. וכב"י כתב דד"א שאני דכיון דמשום דלא אתו לאנצויי תקנו רבנן דליקני לא רצו לחלק בין אמר לגא אמר. דא"כ אבת: אתו לאנצויי והתוס' והרא"ש כ' דה"נ אמר ל"ד ועתוי"ט: [י] זכתה לו. מסקינן בגמ' דחצר משום שליחות הוא והא דכרפ"ח דגיטין פי' הר"ב מונחת בידה. משום קטן וקטנה איצטריך קרא לרבינהו כתורת יד משום דליתנהו בתורת שליחות ומש"ה נמי בעי שתהא עומדת בצדה אפילו בחצר המשתמרת משום דבעי' דומי' דידה: (יז) גמ'. והיינו פירושא דמשתמר בתוך שדהו שכתב דלא נעיין הכא תרתי שיהא משתמר ושיעמוד בתוך שדהו אלא חדא סגי. וה"ט דמצריך נמי שיכול לרוץ אחריהן ולהגיען כו' דאל"ה כי עומד בצד שדהו מאי הוי הא אכתי אינ' משתמרת למציאתו זו. תוי"ט וע"ע: (יח) ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כלבי שהיה רץ כדרכו הר"מ: [יא] גוזלות. ולא תני גוזל (וכן פורחין הול"ל ולא מפריחין) כדקתני צבי. נ"ל משום דדרכו בכך שדרך הגוזלות לפרוח הרבה ביחד. ומדרכן שכל א' רצוני לקדום לחברתה. תוי"ט. סוד ה' ליראיו והכא איתא בילקוט ש"ה בפסוק עיניך יונים מה יונה זו גוררת אחרים עמה אף כנסת ישראל גוררין את הגרים ע"ל: (יט) לפי שדרכו לזונו תמיד אם לא יפרנסו אביו לא יפרנסו אחר אבל אדם אחר מעלמא וסמוך על שולחן חבירו אנס כגון יתום וכיוצא בו אין סברא שתהא מציאתו לחבירו. וכ"ש עבדו ושפחתו העברים שבשכר טרחם הם אוכלים. תו': (כ) רש"י ולפ"ז

זיך, באלד וויא איך האב זיא אויף געהויבין, איידער איך האב זיא דיר גיגעבין, וויל ער דער וואס רייט זאל אים דיא מציאה צוריק געבין] לא אמר כלום האט ער גאר ניט גיזאגט, איז זייגע רייד גאר ניט, דיא מציאה בלייבט ביא דעם וואס רייט: ד ראה את המציאה ער האט גיזעהן אין גאס ליגט אזאך ונפל עליה איז ער ארויף געפאלין אויף די זאך ובא אחר והחזיק בה אונ איין אנדערער איז געקומען אונ האט אן גענומען דיא זאך זה שהחזיק בה דער וואס האט אנגענומען דיא זאך זכה בה דער האט זוכה גיוועזן דיא זאך [דאס איז נאר אז דיא זאך ליגט אין גאס, אבער אז דיא זאך ליגט אין אגעסעלע אדער אויף אזייט פון גאס, אלין וואס עס ליגט אין דעם מענטשינס פיר איילין גיהער דאס צו דעם מענטש, אונ קיינער קען דאס ביא אים ניט צו נעמען] ראה אותן רצין אחר מציאה איינער האט גיזעהן מענטשין לויפין נאך אמציאה, אונ דיא מציאה איז אין זיין פעלד, וואס איז דיא מציאה אחר צבי שבור נאך אהערש וואס האט אצובראכענעם פוס. אונ ער קען ניט לויפין, אז קיינער וועט אים ניט חאפין, וועט ער בלייבין ביא אים אין פעלד אחר גוזלות שלא פרחו אדער זיא זענען גילאפין נאך טאהבין וואס קענען ניט פליהען, אז מען וועט זיא ניט חאפין, וועלין זיא בלייבין ביי אים אין פעלד ואמר זכתה לי שדי אונ ער האט גיזאגט מיין פעלד זאל זוכה זיין פון מייגעטוועגין דעם הערש אונ דיא טאהבין זכתה לו האט דיא פעלד זוכה גיוועזן פון זיינעטוועגין, איז שוין דער הערש אונ דיא טאהבין זייגע, קיינער טאר זיא ניט צו נעמען פון אים דאס איז נאר אז דער בעל הבית איז דא אין פעלד אונ אז ער וועט לויפין נאך זיא וועט ער זיי חאפין איידער זיי וועלין ארויס גיין פון פעלד היה צבי רץ כדרכו אבער אז דער הערש האט ניט אצובראכענעם פוס, אונ ער איז גילאפין וויא זיין שטייגער איז צו לויפין או שהיו גוזלות מפריחין אונ דיא טאהבין האבין גיקענט פליהען, אפילו קיינער וועט זיא ניט חאפין וועלין זיא אויך ניט בלייבין דא אין פעלד אונ אפילו דער בעל הבית וועט לויפין נאך זיי וועט ער זיי אויך ניט קענען חאפין ביי זיך אין פעלד ואמר זכתה לי שדי אונ דער בעל הבית האט גיזאגט מיין פעלד זאל זוכה זיין פון מיינעטוועגין דעם הערש אדער דיא טאהבין לא אמר כלום האט ער גאר ניט גיזאגט, איז זייגע רייד גאר ניט, האט ער ניט זוכה גיוועזן דעם הערש אונ ניט דיא טאהבין, אונ ווער עס חאפט זיא צו דעם גיהערין זייא: ה מציאת בנו ובתו הקטנים וואס אקליינער זוהן אונ אקליינע טאכטער געפונען גיהער צום פאטער [אונ אפילו דער זוהן איז גרויס נאר ער עסט ביא זיין פאטערס טיש, הייסט ער אויך אקליינער, וואס ער געפינט גיהער אויך צום פאטער] מציאת עבדו ושפחתו הכנענים וואס דער קנעכט אונ דיא דינסט דיא

כנענים

מציאת אשתו. הרי אלו שלו. מציאת בנו ובתו הגדולים. מציאת עבדו ושפחתו העברים. מציאת אשתו שגירשה [יב] אף על פי שלא נתן כתובתה הרי אלו שלהן: ו מצא [יג] שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר. שבית דין נפרעין מהן. אין בהן אחריות נכסים יחזיר. שאין ב"ד נפרעין מהם. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא יחזיר. מפני שבית דין נפרעין מהן: ז מצא גיטי נשים. ושחרורי עבדים. דייתיקי

עיקר תוי"ט

אפי' אינה סמוכה על שולחנו וזה סותר למ"ש בספ"ד דכתובות דטעמא משום איבה שלא ימסור אותה למנוול ומוכ' שאין ו'פ"ז בכוגרת דוקא סמוכה על שולחנו ועתוי"ט : [יב] אף ע"פ כו'. תימה מאי אף ע"פ אדרבה כ"ש דמציאת' שלה ובגמר' גרסה פשיט' בכ"ע במגורשת ואינה מגורשת כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לו ספק קרוב לה והשת' אתי שפיר דהכי קאמר אע"פ כו' כלומר דאכתי יש עליו חוב תנאי הכתוב' דהיינו מזונות וה"א דכיון דזכה מציאתה שלו קמ"ל : [יג] שטרי. כל לי שטר בדברי רז"ל הוא כתב שכתוב בו המתחלה שנותן לזולתו עליו והוא לי אם תמים משטרו בארץ : (כא) א"ה כל שטר דאתי לקיין ניתוש להו הכי. כל שטרי לא ריעי הני גוני. פרש"י דהואיל דנפל אתרע די"ל אם היה כשר היה נזהר בו : (כב) היינו שפירש בשטר שאינו רוצה לקבל עליו אחריות דקי"ל אחריות ט"ס היא אף בשטרי מכר : (כג) דלא שדי איניש זוזי בכדי. רש"י וכלומר אע"פ שלא הזכירוהו. מלוה

ברטנורא

קנוי לו כלכתיב והתנחלתם אותם : מציאת אשתו. דרבנן תקנו ליה משום איבה : ו אחריות נכסים. שעבוד קרקעות שיגבה מהם : לא יחזיר. דחיישינן לפרעון ולקנוניא (כא) שמא שטר פרוע הוא ומן הלוה נפל והא דקא מודה לא פרעתי עצה של רמאות הוא ביניהם לטרוף את הלקוחות שלקחו ממנו קרקע שלא באחריות (כב) ויחלקוה ביניהם : בין כך ובין כך לא יחזיר. דשטר שאין בו אחריות ממשעבדי נמי גבי דאחריות טעות סופר הוא (כג) וחיישינן לפרעון ולקנוניא והלכה כחכמים ודוקא בשטר שאין נזכר בו אחריות אמרו חכמים דטעות סופר הוא וגבי ממשעבדי כאלו היה האחריות כתוב בו אבל אם פירש בשטר שאינו רוצה לקבל עליו אחריות מודים חכמים דיחזיר דהשתא ליכא למיחש לקנוניא : ז דייתיקי. צוואת שכיב מרע

בנענים געפונען, געהער צום בעל הבית מציאת אשתו הרי אלו שלו וואס איין ווייב געפונט געהער צום מאן מציאת בנו ובתו הגדולים וואס אגרויסער זוהן אונ אגרויסע טאכטער געפונען, געהער צו זייא מציאת עבדו ושפחתו העברים וואס איודישער קנעכט אונ אידישע דינסט געפונען געהער צו זייא מציאת אשתו שגרשה אף על פי שלא נתן כתובתה אאשה וואס דער מאן האט איר געגט אפילו ער האט איר נאך ניט געגעבן דיא כתובה, וואס זיא געפונט הרי אלו שלהן געהער צו איר (ועתוי"ט): ו מצא שטרי חוב איינער האט געפונען אין גאס אוועקסיל אין וועקסיל שטייט, ראובן איז שולדיג געלט צו שמעון, אפילו ראובן איז מודה אז ער האט נאך ניט בצאהלט דעם וועקסיל אם יש בהן אחריות נכסים אויב אין וועקסיל איז געשריבען אז ראובן וועט ניט בצאהלין דעם חוב. זאל שמעון מעגין צו נעמען פאר דעם חוב דיא פעלדער פון ראובן ווא שמעון וועט זייא געפונען, אונ ראובן האט פאר קויפט זיינע פעלדער צו אנדערע מענטשין לא יחזיר זאל מען דעם וועקסיל ניט געבין צו ראובן אונ ניט צו שמעון, צו ראובן ניט מען ניט דעם וועקסיל, ער איז דאך מודה אז דער וועקסיל איז נאך ניט בצאהלט, אונ צו שמעון ניט מען ניט דעם וועקסיל טאמער אין אמת האט ראובן בצאהלט דעם וועקסיל אדער ער האט קיין געלט גיבארגט אויף דעם וועקסיל, אונ ראובן האט אנגירעט צו שמעון ער זאל מאנען מיט דעם וועקסיל שבית דין נפרעים מהן וועט דאך בית דין צו נעמען די פארקויפטע פעלדער וואס ראובן האט פאר-קויפט אונ מען וועט זייא געבין צו שמעון וועלין זייא ביידע צו טיילין דיא פעלדער צווישען זיך אין בהם אחריות נכסים אבער אז אין וועקסיל שטייט ניט אז שמעון מעג צו נעמען דיא פעלדער פון ראובן פאר זיין חוב, אונ ראובן איז מודה אז ער האט נאך ניט בצאהלט דעם חוב. יחזיר זאל מען געבין דעם וועקסיל צו שמעון שאין בית דין נפרעין מהן בית דין וועט דאך ניט צו נעמען דיא פארקויפטע פעלדער דברי רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר וחכמים אומרים אונ דיא חכמים זאגין בין כך ובין כך סיי אזוי אונ סיי אזוי, סיי עס שטייט געשריבען אין וועקסיל אז דיא פעלדער פון ראובן געהערין צו שמעון פאר זיין חוב, אונ סיי עס שטייט ניט געשריבען אז דיא פעלדער פון ראובן געהערין צו שמעון פאר זיין חוב. פון דעסטוועגין לא יחזיר זאל מען ניט אוועק געבין דעם וועקסיל צו שמעון מפני שבית דין נפרעין מהן ווייל בית דין וועלין צו נעמען דיא פארקויפטע פעלדער וואס ראובן האט פארקויפט אונ וועלין געבין צו שמעון. אפילו מען האט ניט געשריבען אז דיא פעלדער פון ראובן געהערין צו שמעון, ווארום דיא חכמים האלטין שמעון האט געוויס אנדערש ניט גיבארגט דאס געלט צו ראובן סיידין ראובן האט אים צו גיזאגט ער זאל קענען נעמען דעם חוב פון זיינע פעלדער, נאר דער שרייבער וואס האט געשריבין דעם וועקסיל האט פארגעסין איין צו שרייבין אין וועקסיל אונ וויל ראובן ווייס שמעון וועט צו נעמען די פארקויפטע פעלדער זאגט ער דער חוב איז נאך ניט בצאהלט, ער זאל זיך צו טיילין מיט שמעון די פעלדער: ז מצא גיטי נשים איינער האט געפונען אגט פון אאשה אין דעם גט שטייט ראובן האט געגט זיין ווייב שרה ושחרורי עבדים אדער ער האט געפונען אפאפיר וואס אויף אים איז געשריבען אז ראובן מאכט פריי זיין קנעכט דייתיקי אדער ער האט געפונען אצוואה פון אקראנקין אז ער שיינקט

דא תהא למיקס ולהיות: ושוברים. שעושה מלוה ללוה שנפרע ממנו שטר חובו: ח אגרות שום. שםמו ב"ד נכסי לוה למלוה בחובו (כד): ואגרות מזון. שקבל עליו לזון את בת אשתו פירוש אחר שימכרו מקרקע הבעל למזון האשה והבנות (כה): ומיאונין. שכותבים בשטר בפנינו מיאנה פלונית בפלוני בעלה וקטנה שהשיאוה אמה

מתנה ושוברים ה"ז לא יחזיר שאני אומר כתובי' היו. [יד] ונמלך עליהם שלא ליתנם: ח מצא [טו] אגרות שום. ואגרות מזון. שטרי חליצה ומיאונין ושטרי בירורין [טז] וכל מעשה ב"ד.

ולוה כלל. יש להם לעדים לכתבו בשטר ולפיכך אם לא כתבוהו אין לתלות הדבר אלא בטעותו של סופר. נ"י: [יד] ונמלך כו'. הא אמר תני נותנים אבל בגטי נשים צריך שיהיה על דרך שנתבאר במ"ג פ"ג דגטין ולהא לא חיישינן שמא כתב בניסן ולא יהיב עד תשרי. ואתי' למטרף פירי דזבין בעל בין ניסן לתשרי. דכי אתיא למטרף א"נ אייתי ראיה אימת מטא גיטא לידך כיון דעתה סבא לגרס' רואין שהזמן מוקדם ויש קול שלא נמסר ביום שנכתב ויזכרו לקוחות וכן בשחרורי עבדים ודייתיקי דיכול לחזור בו ומתני' מיירי שכתוב בס

מהיום אם לא אחזור בי כל ימי חייו דהשת' מלי למהדר ביה. ושובר קיי"ל המוכר שט"ת כו' ומחלו מחול וכי אמר תנו אין לך מחילה גדולה מזו. גמ': (כד) דליכא למיחש לשמא נמלך דהא ב"ד לא כותבין אלא בדבר מקוים. ולפרעון לא שייך כהו. רכ"י. ועתוי"ט: [טו] אגרות כו'. מדלא קאמר שטרי כו' נ"ל דקרי ליה אגרות מה שב"ד שבנוקים זה שולחין אגרותיו לב"ד אחר לשום למזון פלוני. תוס'. ועתוי"ט: (כה) וז"ל הר"מ שכתבו להם הדיינים הורדה בקרקע שימכרו אות' למזונות: [טז] וכל כו'. מפרש בגמ' כגון שטרי טלטלא' שמחליטין נכסי לוה למלוה כשאין הלוה כפנינו דאי הוה כפנינו היינו אגרות שום

זיין פאַרמעגין צו שמעון מַתָּנָה אָדער ער האָט געפונען אַפּאַפּיר וואָס אויף אים איז געשריבען ראובן שיינקט צו יהודה אַפעלד ואָדער איין אַנדער זאַך] וְשׁוֹבְרִים אָדער ער געפינט אַפּאַפּיר וואָס אויף אים איז געשריבען אַז ראובן האָט אָפּ גענומען זיין חוב פון לוי ודער פּאַפּיר הייסט „שובר" ער צו בּרעכט דעם וועקסיל וואָס ראובן האָט אויף לוין. און דיא אשה וויל דעם גט זיא זאָגט דער מאַן האָט איר שוין געגעבּין דעם גט און זיא האָט אים פאַרלאָרין, דער קנעכט וויל זיין פּאַפּיר אַז ער איז פריא ער זאָגט דער בּעל הבּית האָט אים שוין פריא געמאַכט און האָט אים געגעבּין דעם פּאַפּיר און ער האָט אים פאַרלאָרין. שמעון וויל דיא צוואָה, יהודה וויל דעם שטר מַתָּנָה, לוי וויל דעם שובר הֲרֵי זֶה לא יַחֲזִיר זאָל מען קיינעם ניט געבּין שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כְּתוּבִים הָיוּ וואָרום איך זאָג דיא זאַכין האָט מען געשריבּען, מען האָט געוואָלט געבּין וְנִמְלַךְ עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא לִיתְּנָן דער נאָך האָט ער חרטה געהאַט און וויל ניט געבּין, דער מאַן איז געוועזן אין כּעס אויף זיין ווייבּ, האָט ער געשריבּען אַגט, און ער האָט איר דעם גט נאָך ניט געגעבּין און ער האָט דעם גט פאַרלאָרין און איצט וויל ער איר ניט געבּין, דער בּעל הבּית האָט געוואָלט פריא מאַכין זיין קנעכט, האָט ער געשריבּען דעם פּאַפּיר, און ער האָט אים דעם פּאַפּיר נאָך ניט געגעבּין און ער האָט דעם פּאַפּיר פאַרלאָרין און איצט האָט ער חרטה און וויל אים ניט פריא מאַכין, דער קראַנקער האָט געוואָלט שיינקען זיין פאַרמעגין צו שמעון, האָט ער געשריבּען דעם פּאַפּיר, און ער האָט דעם פּאַפּיר פאַרלאָרין און איצט האָט ער חרטה, ראובן האָט געוואָלט שיינקען צו יהודה אַפעלד, האָט ער געשריבּען דעם פּאַפּיר, און ער האָט דעם פּאַפּיר פאַר־לאָרין און איצט האָט ער חרטה, לוי האָט גיזאָגט צו ראובן ער וועט אים בּריינגען געלט אויף דעם חוב, האָט דערווייל ראובן געשריבּען דעם פּאַפּיר אַז לוי האָט בּצאָהלט זיין חוב, ווען לוי וועט בּריינגען דאָס געלט זאָל ער אים בּאַלד געבּין דעם פּאַפּיר, לוי האָט אָבּער דאָס געלט נאָך ניט גיבּראַכט, דערווייל האָט ראובן דאָס פּאַפּיר פאַרלאָרין, און דער גט איז נאָך קיין מאָהל ניט גיוועזן בּייא דיא אשה אין האַנט, דער שְׁחָרוּר איז נאָך קיין מאָהל ניט גיוועזן בּייא דעם קנעכט אין האַנט, דיא צוואָה איז נאָך קיין מאָהל ניט גיוועזן בּייא שמעון אין האַנט, דער שטר מַתָּנָה איז נאָך קיין מאָהל ניט גיוועזן בּיי יהודה אין האַנט, דער שובר איז נאָך קיין מאָהל ניט גיוועזן בּייא לוי אין האַנט, דריבּער זאָל מען זייא ניט אַוועק געבּין:

ח מָצָא אִגְּרוֹת שׁוּם איינער האָט געפונען אַפּאַפּיר וואָס אויף אים איז געשריבּען, אַז בּית דין האָט אָפּגישאַצט דאָס פאַרמעגין פון לוה מען זאָל דאָס געבּין צום מַלְוֶה פאַר זיין חוב וְאִגְּרוֹת מָזוֹן ער האָט געפונען אַפּאַפּיר וואָס אויף אים איז געשריבּען אַז ראובן מוז געבּין עסין זיין ווייבּס טאָכטער וואָס זיא האָט פון איין אַנדער מאַן, און בּית דין איז אונטער געשריבּען אויף דעם פּאַפּיר אַז פאַר זייא איז דאָס גימאַכט גיוואָרין שְׁטָרֵי חֲלִיצָה ער האָט געפונען אַפּאַפּיר וואָס בּית דין האָט געשריבּען אַז פאַר זיי האָט דיא אשה גענומען חֲלִיצָה וּמִיאוּנִין ער האָט געפונען אַפּאַפּיר וואָס בּית דין האָט געשריבּען אַז פאַר זיי האָט די אשה ווען זיא איז גיוועזן קליין [און אַיְתוֹמָה וואָס די מוטער אָדער אירע בּרידער האָבּין איר חתונה גימאַכט] האָט זיא גיזאָגט זיא וויל ניט דעם מאַן, און זיא דאַרף ניט קיין גט וּשְׁטָרֵי בֵּירוּרִין איינער האָט געפונען אַפּאַפּיר וואָס אויף אים איז געשריבּען ראובן האָט אויס געקליבּען דעם מענטש, און שמעון האָט אויס געקליבּען דעם מענטש, און דיא בּיידע מענטשין זאָלין אויס־גלייכין די קריג וואָס צווישען ראובן און שמעון וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין און אַלע זאַכין וואָס איז גיטאָהן גיוואָרין בּייא בּית דין און דאָס איז געשריבּען

גיוואָרין

הרי זה יחזיר. מצא בחפיסה או בדלוסקמא. תכריך של שטרות. או אגודה של שטרות הרי זה יחזיר. [יז] וכמה היא אגודה של שטרות שלשה קשורין זה בזה. רבן שמעון בן גמליאל אומר אחד הלוה משלשה יחזיר ללוה. שלשה הלווין מאחד יחזיר [יח] למלוה. מצא שטר בין שטרותיו. ואינו יודע מה טיבו. יהא מונח עד שיבא אליהו

ואחיה שאינה נריכה גט: שטרי ברורין. זה בורר לו א' וזה בורר לו א' שידונו להם: מצא. שטרות: בחפיסה. חמת של עור קטנה: ודלוסקמא. כלי עור שהזקנים מצניעים בה כלי תשמישם שלא יצטרכו לחפש אחריהם: ותכריך של שטרות. שלשה שטרות או יותר כרוכין זב"ז (כו) ואגוד' מושכבים זה על זה ארכו של זה (כז) על ארכו של זה: הרי זה יחזיר. דדבר שיש בו סימן הוא שהכלי סי' כשיאמרו הבעלים בכלי פלוני מצאת אותם (כח) וכן תכריך ואגודה (כט) סימן הוא: אחד הלוה מג'. אם ג' שטרות של לוה אחד הן שלוה מג' בני אדם: יחזירם. המציאה ללוה. דודאי מידו נפלו שאם מידם נפלו מי קבצם למקום חד ודוקא שהשטרות מקויימים בב"ד אבל אם אינם מקויימי' חיישינן דלמא לקיימינהו הוליכום שלשה המלווים אצל סופר הדיינים ונפלו מיד הסופר (ל) ואין לחוש שמא לאחר שקיימו אותם נפלו מיד הסופר דלא משהי אינש קיומיה בידא דספרא. ואם ג' לוים הם שלוו מאדם א': יחזיר. המוצא: למלוה. שהדבר ידוע שממנו נפלו. ואם היו שלשתן כתיבת סופר א' חיישינן שמא מיד הסופר נפלו ולא לוה מעולם ולפיכך לא יחזיר (לא): מצא שטר בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו. אצלו אם הלוה הפקידו אצלו או המלוה או שמא מקצתו פרוע ומסרוהו לו להיות שליש ביניהן: יהא מונח. בידו

דריפא סמ"ע: (כו) כלומר שכורך שטר וקופלו בעצמו. ואח"כ כורכו בתוך שטר אחר וכך השני' כשלישי: (כז) כלו' שהשכיב ג' שטרות זה על זה וכרכן ביחד ולפיכך כשכרכן באופן זה אי אפשר שישמט א' מחבירו לכך קורא אותם אגודה ועתוי"ט: (כח) רש"י ולדבריהם אין דרך להניח שטרות בתפיסה וכו'. ולפיכך הוי כלי סי' וה"ד למ"ד פ"ב דכ' יש בו סי'. אבל לדברי התוס' דדרך להניח שטרות בתפיס' מיירי הכא שנותן בכלי סי'. ונ"י כתב אבל בספ' דגופן דשטרות לא מהדרינן לחד מנייהו שב"א מכן בקי כהם: (כט) נ"ע דא"ה ג' למ"ל והג"י כ' סימן שבכרך עם סי' המנין כו' וכ"פ הר"ב בעצמו פ"ב מ"ב כו'. ובלבור פירות (שם) כ' מנין הוי סי' וא"כ כריכ' למ"ל והרא"ש כ' דהיינו כדי שיוכל ליתן סי' במנין ולא מתיאם לומר שמא לא נפיל אהדדי. ועתוי"ט: [יז] וכמה היא אגודה. מפ' למאי דמסיים ביה וה"ה לתכריך וכמ"ש הרב: (ל) ויתן למי שנותן בהם סי' הר"מ: [יח] למלוה. דלוה לא מקיים שטריה הלכך ליכא למיחש דלמא לקיימניהו אזיל גמ': (לא) כלומר אלא למי שנותן בהם סי':

גיוואַרין אויף אַפּאַפּיר, אַז מען געפינט דעם פּאַפּיר הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר זאל מען געבין דעם פּאַפּיר צו וועמען ער געהער, אונ איך האב ניט מורא מאמער האט מען נעשריבען אונ חרטה געהאט, ווארום ביא בּיה דין איז ניט דא קיין חרטה מָצָא בַּחֲפִיסָה אַז ער האט געפונען אַוועקסיל ליגט אין אַקליינעם טייסטער אוֹ בִּדְלוּסְקְמָא אָדער דער וועקסיל ליגט אין אַגרויסן טייסטער, אדער ער האט געפונען תַּכְרִיךְ שֶׁל שְׁטָרוֹת דרייא וועקסלין אדער מער, פארוויקולט יעדער בעזונדער, אונ אלע צו זאמען זענען איין געוויקולט אין איין וועקסיל אוֹ אֲגוּדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת אָדער ער האט געפונען דריי וועקסלין אדער מער ליגען גלייך איינער אויף דעם אנדערין, אונ אלע גלייך צו זאמען פארוויקולט הֲרֵי זֶה יַחֲזִיר זאל ער געבין די וועקסלין צו דעם וואס וועט זאגין אסימן אויף דעם טייסטער אדער ער וועט זאגין ווי זיי זענען גיוועז פארוויקולט וְכַמָּה אֲגוּדָה שֶׁל שְׁטָרוֹת וויא פיל וועקסלין זאלין ליגען פארוויקולט איינער אין אנדערין וואס דאס זאל הייסין אֲגוּדָה שְׁלֹשָׁה קְשׁוּרִין זֶה בָּזֶה דרייא וועקסלין וואס ליגען איינער אין אנדערין פארוויקולט דאס הייסט אֲגוּדָה (אבּינטולו), אונ מער ווי דריי הייסט אויך אֲגוּדָה, נאר ניט ווייניגער רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר רבי שמעון בן גמליאל זאגט אֶחָד הַלֹּוֶה מִשְּׁלֹשָׁה אויב די דריי וועקסלין וואס דער מענטש האט געפונען זענען פון איין לוה וואס ער האט גיבארגט פון דרייא מענטשין, אונ דיא וועקסלין זענען שוין אונטער געשריבען פון בית דין אונ זייא זענען פארוויקולט איינער אין אנדערין יַחֲזִיר לַלֹּוֶה זאל

מען דיא וועקסלין אוועק געבין צום לוה, געוויס זענען זיי פון אים פארלארין גיווארין, ער האט בצאהלט אלע דריי וועקסלין אונ האט זייא אפ גענומען פון דיא מלוים אונ האט זיי פארוויקולט אלע דריי בעזאמען, ווארום אז זיי וואלטין ארויס געפאלין פון דיא מלוים, וויא אזוי זענען פאר-וויקולט אלע דריי צו זאמען יעדער מלוה האלט דאך זיין וועקסיל ביי זיך שְׁלֹשָׁה הַלֹּוִין מֵאֶחָד אויב די דריי וועקסלין וואס דער מענטש האט געפונען זענען פון דריי מענטשין וואס האבין גיבארגט געלט פון איין מלוה, אונ זייא זענען פארוויקולט איינער אין אנדערין אונ ניט איין שרייבער האט זייא געשריבען נאר דריי שרייבערס יַחֲזִיר לַמַּלְוֶה זאל מען זיי געבין צום מלוה נעווויס זענען זייא פון אים ארויס געפאלין, אונ די וועקסלין זענען נאך ניט בצאהלט, ווארום אז דיא לוים וואלטין בצאהלט דיא וועקסלין, וואלט דאך יעדער לוה גענומען זיין וועקסיל צו זיך. ווי אזוי זענען דיא דריי וועקסלין פארוויקולט איינער אין אנדערין מָצָא שְׁטָר בֵּין שְׁטָרוֹתָיו ראובן האט געפונען צווישען זיינע וועקסלין איין וועקסיל וואס עס שמעון שטיים אין אים שמעון איז שולדיג געלט צו לוי וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה טִּיבוֹ אונ ראובן ווייס ניט וואס מיט דעם וועקסיל איז. ווער אים האט געגעבין דעם וועקסיל, דער לוה אדער דער מלוה, אדער עס קען זיין דער לוה האט אביסול איין גיצאהלט אויף דעם חוב. האט ער ניט געוואלט געטראהען דעם מלוה דעם וועקסיל, האט מען דעם וועקסיל איין גילייגט ביא ראובן יְהֵא מוּנָח עַד שֶׁיָּבֹא אֵלִיָּהוּ זאל דער וועקסיל ליגען ביא ראובן ביז אליהו

הנביא

ולא יחזיר לא לזה ולא לזה: אם יש עמהן סמפונות יעשה מה שבסמפונות: ואם יש עמהן סמפונות. המוצא בין שטרותיו שובר (לב) שכתב על א' משטרותיו: יעשה מה שבסמפון. והשטר בחזקת פרוע ואע"פ שהיה ראוי לשובר הזה להיות מונח ביד הלוה ולא ביד המלוה אמרינן האמינו הלוה למלוה ואמר למחר תנהו לי ושכח והוא שמצא המלוה השטר הזה שכתב עליו השובר בין השטרות קרועים אע"פ שלא נקרע:

(לב) כל דבר המבטל דבר קרוי סמפון שלו. כדאמר בכתובות דנ"ו גבי קדושי אשה שהמום קרוי סמפון מפני שמבטל המקח רש"י וכ' התוספות דביד המלוה קרוי סמפון וביד הלוה שובר:

הנביא וועט קומען, וועט ער זאגין וואס מיט דעם וועקסיל איז אם יש עמהן סמפונות אויב ראובן געפינט צווישען זיינע וועקסלין אפאפיר וואס אויף אים איז געשריבען אז דער וועקסיל וואס אין אים שטייט אז שמעון איז אים שולדיג געלט איז ער בצאהלט יעשה מה שבסמפונות זאל ראובן טאהן וואס אין דעם פאפיר שטייט. אז דער וועקסיל איז בצאהלט, דאס איז נאר אז דער וועקסיל ליגט צווישען דיא צעריסענע וועקסלין אפילו דער וועקסיל איז ניט צעריסען:

גמרא ב"מ דף כט ע"ב

הלכה ה' כלה כלי החילון דנצח דמלכות דכריאה בם

תנו רבנן השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו. ובן המפקיד ספר תורה אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור. סומכוס אומר בחדש שלשים יום בישן י"ב חדש. ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש. אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר מאי אריא ספר תורה אפילו כל מילי נמי דאמר רבי שמעון בן לקיש באן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השובר רשאי להשכיר. ספר תורה איצטריכא ליה מהו דתימא ניחא ליה

רש"י

גוללו. בכל שנים עשר חדש פעם אחת: אם בשבילו פתחו. כולם מפרש לקמיה: מאי אריא ספר. שהוא נוח להתקלקל בטשטוש וקריע': באן שנה רבי. במס' גיטין תנן השולח גט בארץ ישראל הרי זה שלחו ביד אחר ואם אמר לו טול חפץ פלוני הימנה לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר ואמר ר"ל עלה כאן שנה רבי במשנה זו למדנו רבי שסתם המשניות אין השואל רשאי וכו'

תנו רבנן דיא רבנן האבין געלערנט השואל ספר תורה מחבירו אז איינער האט גיבארגט אספר תורה פון זיין חבר הרי זה לא ישאילנו לאחר טאר ער ניט פארבארגין דיא ספר תורה צו איין אנדערין פותחו וקורא בו ער עפינט דיא ספר תורה אונ לייענט אין איר ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה נאר ער זאל ניט לערנען אין דיא ספר תורה אזוי אזאך וואס ער לערנט דאס ערשטע מאהל, ווייל ער לערנט דיא זאך דאס ערשטע מאהל מוז ער פיל קלערין אונ טראכטין האלט ער לאנג אפין אויף איין ארט, ווערט דער ארט בעשמוצט אונ צוריסען ולא יקרא אחר עמו אונ עס זאל ניט לייענען נאך איינער מיט אים צו זאמען, ווייל דער ציהט צו זיך אונ דער ציהט צו זיך, קען צוריסען ווערין ובן המפקיד ספר תורה אצל חברו אונ אזוי איז דער דין אויב איינער האט גיגעבין צו בעהאלטין אספר תורה ביי זיין חבר גוללו כל שנים עשר חדש איין מאהל אין צוועלף חדשים זאל ער דורך וויקלען די ספר תורה פון אנהייב ביז צום סוף פותחו וקורא בו ער עפינט דיא ספר תורה אונ לייענט אין איר אם בשבילו פותחו אסור אויב ער וויל עפענען דיא ספר תורה פון זיינעטוועגין, ער זאל אין איר לייענען, טאר ער ניט. סומכוס זאגט בחדש שלשים יום אנייע ספר תורה זאל ער דורך וויקלען איין מאהל אין דרייסיג טעג בישן שנים עשר חדש אאלטע ספר תורה זאל ער דורך וויקלען איין מאהל אין צוועלף חדשים. רבי אלעזר בן יעקב זאגט אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש אנייע ספר תורה אונ אאלטע ספר תורה זענען ביידע גלייך, ער דארף זייא נאר דורך וויקלען איין מאהל אין צוועלף חדשים אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר דער תנא האט גיזאגט אז איינער בארגט אספר תורה פון זיין חבר, טאר ער זיא ניט פארבארגין צו איין אנדערין, איז דאך אקשיא מאי איריא ספר תורה אפילו כל מילי נמי פאר וואס נאר אגעבארגטע ספר תורה טאר ער ניט פארבארגין צו איין אנדערין, אפילו אנדערע געבארגטע זאכין טאר מען דאך אויך ניט פאר־בארגין צו איין אנדערין דאמר רבי שמעון בן לקיש ווארום רבי שמעון בן לקיש האט גיזאגט כאן שנה רבי דא האט רבי געלערנט אין השואל רשאי להשאיל אז איינער בארגט אזאך טאר ער זיא ניט פארבארגין צו איין אנדערין ואין השוכר רשאי להשכיר אז איינער דינגט אזאך טאר ער זיא ניט פארדינגען צו איין אנדערין, ענטפערט די גמרא ספר תורה איצטריכא ליה מען דארף לערנען דעם דין ביא ספר תורה בזונדער מהו דתימא ניחא ליה

לאיניש

לאיניש דתעביד מצוה בממוניה קא משמע לן. פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שיילִיה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ספר תורה אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גבה ותו אם בשבילו פותחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו. הכי קאמר אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר ואם בשבילו פותחו אסור סומכוס אומר בחדש שלשים יום בישן י"ב חדש. ראב"י אומר אחד זה ואחד זה י"ב חדש ראב"י היינו ת"ק אלא אימא ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה ל' יום אבל לא ילמד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו ורמינהו: לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא בו פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין

רש"י דבכלהו שייך למימר אין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר: **מאי עבידתיה גבה**. קס"ד לצורכו קאמר ולא לצורך ספר תורה דהא לצורך ס"ת תנא ליה גוללו כל שנים עשר חדש להכי פרכינן מאי עבידתי' דהאי גבי ספר תורה לקרות בו לצורך עצמו: **אם כשהוא גוללו**. להנאת ספר תורה פתחו וקרא בו מותר: **בחדש שלשים יום**. החדש ממהר להתעפש מן הישן: **אימא אחד זה ואחד זה שלשים יום**. מתניתין נמי דקתני קורא

לאיניש דְהַעֲבִיד מִצְוָה בְּמָמוֹנֵיה וואָרום איך וואָלט מײנען אז אַגעבּאָרגטע סֵפֶר תּוֹרָה מעג מען פאַרבּאָרגין וואָרום דער בַּעַל הַבַּיִת פון די סֵפֶר תּוֹרָה וויל מען זאָל זיא פאַרבּאָרגין צו וועלכין מענטש עס וועט קומען זיא באָרגין, ווייל אַמענטש וויל אז מיט זיין געלט זאָל גיטאָהן ווערין אַמִצְוָה קָא מַשְׁמַע לָן לאָזט אונז דער תַּנָּא הערין אֲפִילוּ אַסֵפֶר תּוֹרָה אַנגעבּאָרגטע טאָר מען אויך ניט פאַרבּאָרגין צו אַיין אַנדערין פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ ער עפינט די סֵפֶר תּוֹרָה אונ לייענט אין איר, פרעגט דיא גְמָרָא פְּשִׁיטָא געוויס אז ער מעג לייענען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה וְאֶלָּא לְמַאי שַׁיְילֵיהּ מִנֵּיהּ צו וואָס דען האָט ער געבּאָרגט דיא סֵפֶר תּוֹרָה פון אים. געוויס צום לייענען אין איר. ענטפערט דיא גְמָרָא סֵיפָא אִצְטְרִיכָא לֵיהּ דעם סוף פון דיא רייד דאַרף אונז דיא גְמָרָא לערנען וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִלְמוֹד בּוֹ בַּתְּחִלָּה נאָר ער זאָל ניט לערנען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה אַזוי אַזאַך וואָס ער לערנט דאָס ערשטע מאָהל וְכֵן הַמַּפְקִיד סֵפֶר תּוֹרָה אֵצֶל חֲבֵרוֹ אונ אַזוי איז דער דין אויב איינער האָט גיגעבּין בעהאַלטין אַסֵפֶר תּוֹרָה בּייא זיין חָבֵר גּוֹלְלוֹ כָּל שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ איין מאָהל אין צוועלף חֳדָשִׁים זאָל ער דורך וויקלען דיא סֵפֶר תּוֹרָה פון אָנהייב ביז צום סוף פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ ער עפינט די סֵפֶר תּוֹרָה אונ לייענט אין איר. פרעגט דיא גְמָרָא מַאי עֲבִידְתֵּיהּ גַּבָּהּ וואָס טוהט ער בּייא דיא סֵפֶר תּוֹרָה וויא אַזוי מעג ער לייענען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה וְתוּ נאָך אַקַשְׁיָא איז דיא גְמָרָא זאָגט אִם בִּשְׁבִילוֹ פּוֹתְחוֹ אָסוּר אויב ער וויל עפענען דיא סֵפֶר תּוֹרָה פון זיינעטוועגין, ער זאָל אין איר לייענען, טאָר ער ניט הָא אָמַרְתְּ פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ דו זאָגסט דאָך ער עפינט דיא סֵפֶר תּוֹרָה אונ לייענט אין איר, ענטפערט דיא גְמָרָא הָכִי קָאָמַר אַזוי זאָגט דער תַּנָּא אִם כְּשֶׁהוּא גּוֹלְלוֹ פּוֹתְחוֹ וְקוֹרֵא בּוֹ מוּתָּר אויב ווען ער וויקעלט דיא סֵפֶר תּוֹרָה זיא זאָל ניט קאַליע ווערין עפינט ער זיא אונ לייענט אין איר, מעג מען וְאִם בִּשְׁבִילוֹ פּוֹתְחוֹ אָסוּר אונ אויב ער עפינט די סֵפֶר תּוֹרָה פון זיינעטוועגין. טאָר מען נִיט סוֹמְכוֹס אוֹמֵר בְּחָדָשׁ שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּיָשָׁן שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ סוּמְכוּס זאָגט אַנייע סֵפֶר תּוֹרָה זאָל מען דורך וויקלען איין מאָהל אין דרייסיג טעג. אונ אַאַלטע סֵפֶר תּוֹרָה זאָל מען דורך וויקלען איין מאָהל אין צוועלף חֳדָשִׁים, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב זאָגט אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ סיי אַנייע סֵפֶר תּוֹרָה אונ סיי אַאַלטע סֵפֶר תּוֹרָה זאָל מען נאָר דורך וויקלען איין מאָהל אין צוועלף חֳדָשִׁים. פרעגט דיא גְמָרָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הַיְינוּ תַּנָּא קַמָּא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב זאָגט דאָך דאָס זעלבּיגע וויא דער ערשטער תַּנָּא זאָגט. דאַרף דאָך רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב ניט זאָגין אַבּעזונדער דין, ער דאַרף נאָר זאָגין דער דין איז וויא דער ערשטער תַּנָּא, ענטפערט דיא גְמָרָא אֶלָּא אֵימָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה שְׁלֹשִׁים יוֹם נאָר זאָג אַזוי זאָגט רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סיי אַנייע סֵפֶר תּוֹרָה אונ סיי אַאַלטע סֵפֶר תּוֹרָה דאַרף מען זיא דורך וויקלען איין מאָהל אין דרייסיג טעג אֲבָל לֹא יִלְמוֹד בּוֹ בַּתְּחִלָּה וְלֹא יִקְרָא אַחֵר עִמּוֹ נאָר ער זאָל ניט לערנען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה אַזוי אַזאַך וואָס ער לערנט דאָס ערשטע מאָהל, אונ עס זאָל ניט לייענען נאָך איינער מיט אים צו זאַמען וּרְמִינְהִי איך וועל דיר פרעגין אַקַשְׁיָא, מיר האָבּין געלערנט לֹא יִקְרָא פָּרָשָׁה וְיִשְׁנֶה ער זאָל ניט לייענען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה אַפָּרָשָׁה אונ זאָל זיא נאָך אַמאָהל איבּער לייענען וְלֹא יִקְרָא בּוֹ פָּרָשָׁה וִיתַרְגֵּם אונ ער זאָל ניט לייענען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה אַפָּרָשָׁה אונ זאָגין אויף יעדער פָּסוּק דעם תַּרְגּוּם וְלֹא יִפְתַּח בּוֹ יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה דַּפִּין אונ ער זאָל ניט עפענען דיא סֵפֶר תּוֹרָה מער וויא דרייא דַפִּין וְלֹא יִקְרְאוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם בִּכְרָךְ אֶחָד אונ דרייא מענטשין מיט איין מאָהל זאָלין ניט לייענען אין די סֵפֶר תּוֹרָה הָא שְׁנַיִם קוֹרִין אָבּער צוויי מענטשין מיט איין מאָהל מעגין יא לייענען אין דיא סֵפֶר תּוֹרָה, איז דאָך אַקַשְׁיָא פאַר וואָס האָבּין דיא רַבָּנָן געלערנט אז צווייא מענטשין מיט איין

מאהל

אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים:

כהן אחת לשלשים יום ולא מפליג בין ישן לחדש רבי אליעזר בן יעקב היא: בענין אחד. בפרשה אחת אין קורין: בשני ענינים. זה בדף זה וזה בדף זה קורין דלא אתי לשמועי מהדדי:

מאהל טארין אויך ניט לייענען אין די ספר תורה אמר אביי לא קשיא האט אביי גיזאגט עס איז קיין קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים צווייא מענטשין זאלין לייענען אין איין פרשה ביידע צו זאמען, טאר מען ניט, ווייל דער ציהט צו זיך, אונ דער ציהט צו זיך, קען דיא ספר תורה צוריסען ווערין, אבער צווייא מענטשין מעגין לייענען אין איין ספר תורה יעדער אבעזונדער פרשה, דער וויקולט אויף וואו ער האלט, דער אנדערער וויקולט אויף וואו ער האלט, ציהט ניט איינער פון אנדערין, נאר דרייא מענטשין צו זאמען אין איין ספר תורה טארין ניט לייענען (דאס שמועסט מען אז איינער בארגט אספר תורה פון זיין חבר צו לייענען אין איר):

זוהר ויגש דף ר"ח ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

תא חזי אליהו אמר (מלכים א יז) הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה בגין דקב"ה אמר ליה לאליהו הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך וכל מאן דזן ומפרנס למאן דאצטריך ליה וכ"ש ביומא דכפנא הא אתאחיד באילנא דחיי וגרים ליה חיים ולבנוי והא אוקימנא. והשתא אליהו אמר כל מאן דקיים נפשא בעלמא זכי ליה חיים וזכי לאתאחדא באילנא דחיי והשתא שלטא אילנא דמותא בסטרא דרע על האלמנה דאנא פקדת למיזן לי בגין כך הרעות (ס"א למה הרעות) ואי תימא דרע לא אתעביד לבר גש מעם קב"ה. ת"ח בזמנא דבר גש אזיל לימינא נטירו דקב"ה תדיר לגביה ולא יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה והאי רע אתכפיא קמיה ולא יכיל לשלטאה וכיון דנטירא דקב"ה אתעברא מניה בגין דאיהו אתדבק ברע כדין ההוא רע. כיון דחמי דלאו עמיה נטירו כדין שליט עליה ואתי לשיצאה ליה וכדין אתיהיב ליה רשו ונטיל נשמתיה. משה אמר (שמות ה) למה הרעות דאתיהיב ליה רשו לסטרא דרע למשלט עלייהו דישראל למהוי בשעבודא דיליה. ד"א למה הרעות דחמא כמה מנהון דהוו מתין ואתמסרו בסטרא דרע. ת"ח בשעתא דטוב אתער דאיהו ימינא כל חידו וכל טיבו וכל ברכאן משתכחן וכלא נחשאי איהו כמה דאוקמוה דאמרי בשכמל"ו בחשאי ורזא דא בגין (ס"א דהאי איהו יחודא) דאיהו כדין יחודא כדקא חזי:

יוסף לחק

מוסר

מספר חרדים דף ע"א ע"א

בגאוה כתיב תועבות ה' כל גבה לב ואמרו רז"ל במסכת מאן דאית ביה גסות הרוח הרי הוא מגודע מן השמים ומפי האמוראים. בכעס כתיב אלהי מסכה לא תעשה לך דהכועס כאילו עובד גלולים וכל מיני גיהנם שולטים בו

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב

(א) איזו היא תשובה גמורה זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה לא מיראה ולא מכשלון כח כיצד הרי שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכח גופה ובמדינה שעבר בה ופירש ולא עבר זה בעל תשובה גמורה הוא ששלמה אמר

בגאוה כתיב תועבת ה' כל גבה לב ביי דעם מענטש וואס איז גרוים ביי זיך שטייט אין פסוק עס איז פארמיאוסת ביי גאט דער מענטש וואס איז אין הארצין גרוים ביי זיך ואמרו רבותינו זכרונם לברכה אונ די רבנן האבין גיזאגט בשמתא מאן דאית ביה גסות הרוח דער מענטש וואס האט אין זיך גרויסקייט זאל ער זיין אין חרם הרי הוא מגודה מן השמים ומפי האמוראים דער מענטש וואס האט אין זיך גרויסקייט איז ער אין חרם פון גאט אונ פון די אמוראים ופון די רבנן) בכעס כתיב אלהי מסכה לא תעשה לך ביי דעם מענטש וואס איז אין כעס זאגט די תורה זאלסט דיר ניט מאכין אגאט פון אמאטריאל דהכועס כאילו עובד גלולים ווארום דער מענטש וואס איז אין כעס איז גלייך ווי ער וואלט געדינט געצין בילדער וכל מיני גיהנם שולטים בו אונ

(א) איזו היא תשובה גמורה וועלכעס הייסט דאס אריכטיגע תשובה זה שבא לידו דבר שעבר בו דער בעל תשובה וואס עס איז צו איהם צוריק געקומען די זעלבינע עבירה וואס ער האט זיא שוין אמאהל גיטאהן ואפשר בידו לעשותו אונ ער קען זיא איצט אויך טאהן ופירש ולא עשה מפני התשובה אונ ער האט זיך אפגעשיידט פון דיא עבירה אונ האט זיא ניט גיטאהן ווייל ער טוהט תשובה לא מיראה ניט ווייל ער האט פאר עפעס מורא ולא מכשלון כח אונ ניט ווייל ער איז שוואך אין כח כיצד וויא אזוי הרי שבא על אשה בעבירה ער האט אמאהל מזנה גיוועזן מיט אאשה ולאחר זמן נתייחד עמה אונ אין אצייט שפעטער איז ער גיוועזן מיט די אשה אליין אין אשטוב והוא עומד באהבתו בה אונ ער האט זיא איצט אזוי ליב ווי פריער ובכח גופו אונ ער איז נאך איצט אזוי שטארק אונ געזונד ווי פריער ובמדינה שעבר בה אונ ער איז אין דעם זעלבינגען לאנד וואס ער איז גיוועזן פריער ווען ער האט מיט איר מזנה גיוועזן ופירש ולא עבר אונ ער האט זיך אפגעשיידט פון איר אונ האט די עבירה ניט גיטאהן זה בעל תשובה גמורה הוא דער איז אאמת'ר בעל תשובה ששלמה אמר דאס

אין

וזכור את בוראך בימי בחורותיך: (ב) ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עוש' אע"פ שאינה תשובה מעולה מועלת היא לו ובעל תשובה הוא אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלים שנא' עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם שהוא יום המיתה מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו: (ג) ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד שנא' יעזוב רשע דרכו וגו' וכן יתנחם על שעבר

ולאסור להתחבר עם הכעסן ונטמאו כל רמ"ח איבריו ופרחה נפשו ונכנסה טומאה במקומה כדאיתא בזוהר ר"פ פ' תצוה לא תשנא את אחיך בלבבך והוא שורש כל הרעות. ראה מה נגרמה שנאת יוסף לאחיו ועל שנאת חנם אנו בגלות הארוך הזה מכל הגליות שהיו בסיבת ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים בבית ראשון וכשם שאהבת לרעך כמוך כולל קיום כל התורה, כך השנאה להפוך לעבור על כל התורה. לב חורש מחשבות און שנאוי מה' כדכתיב שש הנה שנא ה' וגו' ואחז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה

איז וואס דער מלך שלמה האט גיזאגט וזכור את בוראך בימי בחורותיך געדיינק דיין בשעפער אין די טעג פון דיין יוגענד: (ב) ואם שב בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה אונ אויב ער האט ניט טאהן תשובה ווען ער איז שוין אלט גיווארין אונ ווען ער קען שוין ניט טאהן די עבירות וואס ער פלעגט טאהן אף על פי שאינה תשובה מעולה אפילו דאס איז ניט אגוטע תשובה, פון דעסטוועגין מועלת היא לו העלפט אים דיא תשובה ובעל תשובה הוא אונ ער איז א בעל תשובה אפילו עבר כל ימיו אפילו ער האט געזינדיגט אלע יאהרין זיינע וואס ער האט געלעבט ועשה תשובה ביום מיתתו אונ ער האט גיטאהן תשובה אין דעם טאג וואס ער איז גישטארבין ומת בתשובתו אונ ער איז גישטארבין מיט תשובה כל עונותיו נמחלים האט אים גאט מוחל גיוועזן אלע עבירות שנאמר וואררום עס שטייט אין פסוק עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים זאלסט תשובה טאהן איידער די זוהן וועט פינסטער ווערין אונ איידער דיא ליכטיגקייט אונ דיא לבנה אונ דיא שטערין וועלין פינסטער ווערין ושבו העבים אחר הגשם אונ די וואלקינס וועלין צוריק קערין נאך דעם רעגין זדיא אויגין וועלין פארמאכט ווערין נאך דיא טרערין) שהוא יום המיתה דאס איז דער טאג פון שטארבין מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו פון דאנען ווייסין מיר אויב ער האט גידיינקט זיין בשעפער אונ האט גיטאהן תשובה איידער ער איז גישטארבין האט מען אים מוחל גיוועזן זיינע עבירות: (ג) ומה היא התשובה אונ וואס איז דיא תשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו דער זינדיגער זאל פארלאזין זיינע זינד ויסירו ממחשבתו אונ ער זאל אפטאהן דיא זינד פון זיין טראכטונג, ער זאל גאר ניט טראכטין פון עבירות ויגמור בלבו שלא יעשהו עוד אונ ביא אים אין הארצין זאל בלייבין ער זאל דיא זינד ניט מער טאהן שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו' דער רשע אז ער וועט טאהן תשובה זאל ער פארלאזין זיינע שלעכטע דרכים וויין שלעכט פירונג) ער זאל שוין מיין ניט גיין אין דיא דרכים וכן יתנחם על שעבר אונ דערסט-

אלע מיני גיהנם גיוועלטיגען אויף אים ווער איז דאמאלס אנגעבריים צו טאהן אלע ערליא עבירות) ואסור להתחבר עם הכעסן אונ מען טאר זיך ניט בהעפטין מיט א כעסן ונטמאו כל רמ"ח אבריו אונ זיינע אלע צוויי הונדערט אכט אונ פערציג גלידער ווערין טמא ופרחה נפשו ונכנסה טומאה במקומה אונ די נשמה פליהט ארויס פון אים אונ די טומאה קומט אויף איר ארט כדאיתא בזוהר ריש פרשה תצוה וויא עס שטייט אין זוהר אין אנהייב סדרה תצוה לא תשנא את אחיך בלבבך זאלסט ניט פיינט האבין דיין ברודער אין דיין הארצין והיא שורש כל הרעות אונ דאס איז דער ווארציל פון אלע שלעכטקייט ראה מה גרמה שנאת יוסף לאחיו זעה וואס דיא פיינדשאפט פון יוסף מיט זיינע ברידער היזט געבריינגט אויף די ברידער. דורך דיא פיינדשאפט זענען געהרגעט גיווארין צעהן גרויסע תנאים ועל שנאת חנם אנו בגלות הארוך הזה מכל הגליות שהיו בסבת עכו"ם גלוי עריות ושפיכות דמים בבית ראשון אונ ווענין די אומזיסטע פיינדשאפט וואס איינער האט געהאט צום אנדערין זענען מיר אין דעם גלות וואס ער איז לייגנער פון אלע גלות'ין וואס זענען גיוועזן ווייגין די דריי עבירות עכו"ם דינען אונ מזנה זיין אונ מענטשין הרגנן וואס די עבירות זענען גיוועזן ביי דעם ערשטין בית המקדש וכשם שואהבת לרעך כמוך כולל קיום כל התורה אזוי ווי די מצוה דו זאלסט ליב האבין דיין פריינד אזוי וויא דיך אליין ברייגט דאס דעם מענטש ער זאל מקיים זיין אלע מצות פון דיא תורה כך השנאה להפוך לעבור על כל התורה אזוי דאס פיינדשאפט וואס איינער האט פיינט דעם אנדערין, ברייגט דאס דעם מענטש ער זאל עובר זיין אויף אלע מצות פון די תורה לב חורש מחשבות און שנאוי מה' דיא הארץ וואס טראכט שלעכטע טראכטונג איז ער געפיינט פון גאט, האט אים גאט פיינט כדכתיב ווי עס שטייט אין פסוק שש הנה שנא ה' די זעקס זאכין האט גאט פיינט, איינע פון די זעקס זאכין איז אז א מענטש טראכט שלעכטע טראכטונג ואמרו רבותינו זכרונם לברכה דיא רבנן האבין גיזאגט הרהורי עבירה קשים מעבירה די טראכטונג פון א עבירה איז ערגער ווי די עבירה אליין ופון דעם טראכטין ווערט טמא דיא נשמה, אונ פון טאהן די עבירה ווערט טמא

דער

וכתב ראב"ע דמטמא הנשמה הטהורה והיא הכנה אל העבירה כחרישה אל הזריעה ואע"פ שלא יחשוב לעשות המחשב' וההרהור שבלבו של ציור והרהור ומליאות עבירה פוגם ומרחיק האדם מבוראו ועל זה הזהיר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם והרי המהרהר דומה למי שנכנס במקום מטונף ומטנף כל בגדיו שלא יבוש ליכנס לפני המלך ועל זה נאמר רחצו הזכו ה' יטהרנו ויזכנו לעשות רצונו :

שנאמר כי אחרי שובי נחמתי ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם שנאמר ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו וגו' וצריך להתודות בשפתיו ולומר עניינים אלו שגמר בלבו :

דער גוף) וְכָתַב רַבִּי אַבְרָהָם בֶּן עֶזְרָא דִמְטַמֵּא הַנְשָׁמָה הַטְּהוֹרָה דער אבן עזרא זאגט דיא שלעכטע טראכטונג װענען מטמא די נשמה װאס זיא איז אראפ געקומען ריין וְהִיא הַכָּנָה אֶל עֲבֵירָה כַּחֲרִישָׁה אֶל הַזְרִיעָה דיא שלעכטע מחשבה איז א אנבריטונג צו א עבירה, אזוי וויא דאס אקערין איז א אנ־בריטונג צום פארזייען וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יַחְשׁוֹב לַעֲשׂוֹת הַמַּחֲשָׁבָה אפילו ער װעט ניט טראכטין צו טאהן װאס ער טראכט וְהַהִרְהוּר שֶׁבְּלִבּוֹ שֶׁל צִיּוּר וְהִרְהוּר וּמְלִיאוּת עֲבֵירָה פּוֹגֵם וּמַרְחִיק הָאָדָם מִבּוֹרְאוֹ דאס טראכטונג װאס ער טראכט אין זיין הארץ אונ װאס ער שטעלט זיך פאר אין זיין שכל אונ אין זיין הארץ דיא עבירה, דאס מאכט אים קאליע אונ עס דערװייטערט דעם מענטש פון זיין בשעפער וְעַל זֶה הִזְהִיר אויף דעם האט דיא תורה גיבאטין וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם איר זאלט ניט אויסזעהן נאך אייער הארץ אונ נאך אייערע אויגין, איר זאלט ניט טאהן װאס אייער הארץ טראכט אונ װאס אייערע אויגין זעהן וְהֲרֵי הַמְהַרְהֵר דּוֹמֶה לְמִי שֶׁנִּכְנַס בְּמָקוֹם מְטוּנָף וּמְטַנֵּף כָּל בְּגָדָיו אונ דער װאס טראכט שלעכטע טראכטונגען איז ער גלייך צו א מענטש װאס ער גייט אריין אין א ארט פון צואה אונ פארמיאוסט זיינע אלע קליידער הֲלֹא יֵבוֹשׁ לִיכָּנֵס לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ער װעט זיך דאך שעמען אריין צו גיין פאר א מלך וְעַל זֶה נֶאֱמַר אויף דעם זאגט דער פסוק רַחֲצוּ הִזַּכּוּ װאשט אייך אונ מאכט אייך קלאהר ה' יְטַהֲרֵנוּ וִיזַכֵּנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ גאט זאל אונז ריינינגען אונ זאל אונז מזכה זיין מיר זאלין טאהן זיין װילען :

גלייכין זאל ער חרטה האבין אויף די עבירות װאס ער האט זייא שוין גיטאהן שֶׁנֶּאֱמַר כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי נִחַמְתִּי וויא עס שטייט אין פסוק נאך מיין צוריק קערין האב איך חרטה וְיָעִיד עָלָיו יוֹדֵעַ תַּעֲלוּמוֹת שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְזֶה הַחֵטְא לְעוֹלָם אונ גאט װאס ער װייס אלע בעהאלטענע זאכין זאל עדות זאגין אויף דעם מענטש אז ער װעט זיך קיין מאהל צוריק קערין צו דיא עבירה שֶׁנֶּאֱמַר וויא עס שטייט אין פסוק וְלֹא נֹאמַר עוֹד אֱלֹהֵינוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ מיר װעלין שוין ניט מער זאגין אויף די זאכין װאס אונזערע הענט האבין געמאכט דאס איז אונזער גאט וְצָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת בִּשְׂפָתָיו וְלוֹמַר עִנְיָנִים אֵלּוּ שֶׁגָּמַר בְּלִבּוֹ ער דארף ארויס ריידין מיט זיינע ליפצין אונ זאגין מיט זיין מויל דיא אלע זאכין װאס עס איז געבליבען ביא אים אין הארצין וויא אזוי ער טוהט תשובה אונ וויא אזוי ער זאל װייטער דינען גאט :

ויגש יום ה תורה

אונקלוס

לְהַמְשִׁיךְ מתי"ת דו"א יהוה נפש י יה יהו יהוה. רוח יוד הא ואו הא. נשמה יהוה חיה יחידה ה' דמילוי ה"ה אל שם ב"ן שבעשיה בניקוד חולם :

ה וְעַתָּה ׀ אַל־תֵּעָצְבוּ וְאַל־יִחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי־מְכַרְתֶּם אֹתִי הֵנָּה כִּי

ה וּכְעַן לָא תִתְנַסְסוּן וְלָא יִתְקוֹף בְּעֵינֵיכוֹן אֲרֵי זַבֵּינְתּוּן יָתִי

לקוטים על התורה

(ה) וְעַתָּה אַל תֵּעָצְבוּ וגו'. יוסף האט גיזאגט צו דיא ברידער איצט זאלט איר ניט טרויערין, אויף דיא װעלט אזוי לאנג וויא איר װעט לעבין װעט איר ניט איר זאלט ניט ברוגז זיין איינס אויף עם אנדערי

פירוש לתורת אלהים

(ה) וְעַתָּה אונ אצונד אַל זאלט איר ניט טרויעריג זיין וְאַל אונ עס זאל ניט פאר דראסען אין אייערע אויגען כִּי װאס איר האט מיך אהער פאר קויפט כִּי ווארום גאט האט מיך גישיקט אהער איך זאל

ספר הישר

דיך שפיל נאך אביסול אונ זינג נאך אמאהל די װעלביגע װערטער ווארום זייא מאכין מיך פריילִיך. אין מיטען דיא דייד װענען אריין געקומען די קינדער קעניגליך געקליידעט מיט פערד אונ רייטװעגין אונ קנעכט אונ האבין גיזאגט צו יַעֲקֹב דיין זוהן יוסף לעבט אונ ער איז דער מלך פון מִצְרַיִם, אונ ער האט ניט געגלויבט ביז ער האט גיזעהן אלץ

משלי חכמים

(ה) וְעַתָּה אַל תֵּעָצְבוּ וגו'. װאס יוסף האט גיזאגט צו דיא ברידער װעלין מיר װיסען מיט א משל א סוחר איז אמאהל אריין געפארין אין א קרעטשמע ביא נאכט מיט א פער

לְמִחְיָה שְׁלָחַנִי אֱלֹהִים לִפְנֵיכֶם׃
ו כִּי־זֶה שְׁנָתַיִם הָרָעָב בְּקֶרֶב
הָאָרֶץ וְעוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין
חָרִישׁ וְקָצִיר׃ ז וַיִּשְׁלָחֵנִי אֱלֹהִים
לִפְנֵיכֶם לָשׂוּם לָכֶם שְׁאֵרִית בָּאָרֶץ
וּלְהַחֲיוֹת לָכֶם לִפְלֵיטָה גְּדֹלָה׃ שלישי
ח וְעַתָּה לֹא־אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֹתִי
הֵנָּה כִּי הָאֱלֹהִים וַיְשִׂימֵנִי לְאָב
לְפַרְעֹה וּלְאָדוֹן לְכָל־בֵּיתוֹ וּמֹשֵׁל
בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ ט מַהֲרוּ וַעֲלוּ
אֶל־אָבִי וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר

אונקלוס

הָלְכָא אֲרֵי לְקַיָּמָא
שַׁלְחַנִי יי לִקְדָמֵיכוֹן :
ו אֲרֵי דְּנַן תַּרְתֵּין שְׁנִין
כַּפְנָא בְּגוֹ אַרְעָא וְעוֹד
חֲמֵשׁ שְׁנִין דִּי לֵית זְרוֹעָא
וַחֲצָדָא : ז וְשַׁלְחַנִי
יי קֳדָמֵיכוֹן לְשַׁוָּאָה
לְכוֹן שְׁאָרָא בְּאַרְעָא
וּלְקַיָּמָא לְכוֹן לְשֵׁיזָבָא
רַבְּתָא : ח וּכְעַן לָא אַתּוּן
שְׁלַחְתּוּן יָתִי הָלְכָא אֱלָהֵין
מִן קֳדָם יי וְשַׁוְּיַנִי
לְאַבָּא לְפַרְעֹה וּלְרַבָּן
לְכָל אֱנַשׁ בֵּיתֵיהּ וְשַׁלִּיט
בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם :
ט אוֹחוּ וְסַקוּ לְוָת אַבָּא
וְתֵימְרוּן לֵיהּ כִּדְנַן אֲמַר

תו"א כי זה שנתים .. ס"א ט׳

בעל הטורים

(ו) וקציר . ב׳ במס׳ הכא ואידך עוד כל ימי הארץ זרע וקציר ודאי לא בא יוסף לבטל גזירת המקום זרע וקציר לא ישבותו ע"כ אמר אשר אין חריש וקציר כי ודאי לא ישבותו זרע וקציר וכשיזרעו יקצרו ובאן לא רצו לזרוע אמרו מוטב שנאכל מה שבידנו ממה שנזרע אותו ואולי לא נחיה עד שנקצור ע"כ אמר חריש וקציר ולא אמר

רשב"ם

(ה) כי למחיה שלחני . הקב"ה עשה כל זאת לטובתכם : (ח) כי האלהים . אלא האלהים :

רש"י

(ה) למחיה . להיות לכם למחיה : (ו) כי זה שנתים הרעב . עברו משני הרעב : (ח) לאב . לחבר ולפטרון (נוס בעשיטצער . פאטראן) : (ט) ועלו אל אבי . ארץ ישראל גבוה מכל הארצות :

פירוש להורת אלהים

פאר אייך זיין אשפייזער : (ו) כי וואָרום עס איז ערשט אוועק גיגאַנגען צוויי יאָהר פון די יאָהרן פון הונגער ועוד אונ עס וועט נאָך זיין פינף יאָהר אשר וואס עס וועט ניט זיין קיין אַקיר אונ שניט : (ז) וַיִּשְׁלָחֵנִי האָט מיך גאָט אהער גישיקט פאר אייך לשום צו טוהען אייך איין איבער בלייבונג אין לאַנד ולהחיות אונ איך זאָל אייך דער נערען צו אַגרויסען אַנטרינונג כלומר דורך מיר זאָלט איר האָבען צו עסין אונ זאָלט אַנטרינען ווערין פון דעם הונגער : (ח) ועתה אונ אצונד זאָלט איר וויסען לא ניט איר האָט מיך אהער גישיקט כי נאָר גאָט וַיְשִׂימֵנִי אונ ער האָט מיך גימאַכט צו אַפאָטער בייא פרעה ולאדון אונ צו אַהאַר איבער זיין הויז געזינד ומושל אונ צו אַגוועלטיגער איבער דעם גאַנצען לאַנד מצרים : (ט) מַהֲרוּ אײַלט אונ גייט צו מיין פאָטער וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו אונ איר זאָלט צו אים זאָגין כה אזוי האָט גיזאָגט

לקוטים על התורה

טרויערין , עס וועט אָבער קומען אַצייט ווען אייערע נשמות וועלין שוין זיין אין הימעל דאמאָלס וועט איר טרויערין , אויף דיא צעהן תנאים וואס וועלין דורך אייך געהרגעט ווערין מיט גרויסע יסורים , אונ דער צדיק האָט מען ווערט דורך אים גישטראָפט ברייננט מען אים ניט אריין אין דעם אָרט וואו דיא שכינה איז , אונ איר זאָלט ניט זאָגין איר דאַרפט נעמען שכר פאר דיא טובה וואס איר האָט מיר גיטאָהן , ווייל דורך אייך בין איך גיוואָרין אמלך , ניין , ניט איר האָט מיך געשיקט צו דיא מלוכה , איר האָט מיך געשיקט איך זאָל דא בלייבין אַאייביגער קנעכט , גאָט האָט מיך אהער געשיקט איך זאָל ווערין אמלך [שב"ר] :

משלי חכמים

סחורה , דער סוחר איז אריין געגאַנגען אין שטוב אונ האָט גיגעסין נאָך דעם עסין איז ער אנשלאָפין גיוואָרין ביז טאָג , אין דער פריה איז דער סוחר אַרויס געגאַנגען צו דיא פור , ער זעהט די פור איז נישא , דיא פור מיט דיא סחורה מיט דיא פערד זענען געגנבעט גיוואָרין , דער סוחר האָט שטאַרק געוויינט אונ איז אוועק געגאַנגען פון דיא קרעטשמע מיט דיא פיס , וויא ער איז שוין

ספר הישר

אַלץ וואס יוסף האָט געשיקט אונ זייא האָבין גיגעבין צו זייערע ווייבער אונ קינדער דיא מתנות וואס יוסף האָט געשיקט , דאמאָלס האָט יעקב געוואוסט אז זייערע בייד

בְּנְךָ יוֹסֵף שָׂמַנִי אֱלֹהִים לְאָדוֹן לְכָל־מִצְרָיִם רְדָה אֵלַי אַל־תַּעֲמֹד׃

בְּרָךְ יוֹסֵף שַׁוְיַנִי יְיָ לְרִבּוֹן לְכָל מִצְרָאֵי חוּת לְוָתִי לָא תִתְעַכַּב׃

בעל הטורים

זרע וקציר : (ט) רדה . ב׳ במס׳ הכא ואידך רדה והשכבה את ערלים גבי נ״נ כשירד לגיהנם לומר לך ששקול הגלות כנגד גיהנם׃

פירוש להורת אלהים

דיין זוהן יוסף שָׂמַנִי גאט האט מיך גימאכט פאר אהאר איבער דעם גאנצען לאנד מִצְרַיִם רְדָה אֵלַי נידער צו מיר אין מִצְרַיִם אַל תַּעֲמֹד אונ דיא זאלסט דיך ניט זאמען דארטען׃

ספר הישר

איז אֱמֶת, אונ יַעֲקֹב האט אנגיהויבין זיך פארברייטונג צו מאכין צו פארין אין מִצְרַיִם, די שִׂמְחָה וואס עס איז גיוועזן בייא יַעֲקֹב אין שטוב פון יוסף׳ס לעבונג אונ זיין מְלוּכָה איז גיוועזן זייער גרויס, דיא זאך איז גיהערט גיווארין אין גאנצין לאנד כְּנַעַן, מְלָכִים אונ שָׂרִים זענען געקומען צו יַעֲקֹב צו דיא שִׂמְחָה אונ יַעֲקֹב האט געמאכט פאר זייא

אנרויסע

משלי חכמים

שוין גיוועזן ווייט פון דיא קרעטשמע אפאר מייל האט ער גיזעהן וויא זיין פור מיט סְחוֹרָה גייט אין וועג אונ איינער זיצט אויף דיא פור אונ טרייבט דיא פערד, ער איז געשווינט צו גילאפין צו דיא פור אונ דער גנב האט דערקענט דעם סוחר אז דיא פור איז זיינע, איז ער באלד אראפ גענאנגען פון די פור אונ האט אוועק גיגעבין דיא פור מיט דיא סְחוֹרָה צום סוחר, דער סוחר האט געשוויגען אונ האט צום גנב גאר ניט גירעדט. וויא דער גנב האט גיזעהן אז דער סוחר רעדט גיט צו איהם איין שלעכט ווארט, האט דער גנב גיזאגט צום סוחר ער זאל איהם בצאהלין וואס ער האט געפירט דיא פור סְחוֹרָה ביז אהער, ווייל די וועג איז גיוועזן שלעכט האט ער שווער געארבעט ביי די פור סְחוֹרָה האט דער סוחר גיגעבין דעם גנב צוויי פעטש אונ האט גיזאגט צו איהם, פון פייגעטווועגין האסטו געפירט דיא פור סְחוֹרָה, די האסט דאך געפירט דיא סְחוֹרָה פון דייגעטווועגין צום גנבנן זיא וואס ווילסטו איך זאל דיר בצאהלין, צו וואס האסטו גענומען דיא

נביאים יחזקאל ל״ח תרגום

להמשיך סג״ה דו״א צבאות גפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יְהֹוָה חיה יחידה דנצח יְהֹוָה חיה יחידה דהוד אל שם ב״ן שבעשיה׃

א מִיָּמִים רַבִּים תִּפָּקֵד בְּאַחֲרִית הַשָּׁנִים תָּבוֹא ׀ אֶל־אֶרֶץ ׀ מְשׁוֹבֶבֶת מֵחֶרֶב מְקֻבֶּצֶת מֵעַמִּים רַבִּים עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הָיוּ לְחָרְבָּה תָּמִיד וְהִיא מֵעַמִּים הוּצָאָה וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח כֻּלָּם׃ ב וְעָלִיתָ כַּשֹּׁאָה תָבוֹא כֶּעָנָן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ תִּהְיֶה אַתָּה וְכָל־אֲגַפֶּיךָ וְעַמִּים רַבִּים אוֹתָךְ׃ ג כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה וְהָיָה ׀ בַּיּוֹם הַהוּא יַעֲלוּ דְבָרִים עַל־לְבָבֶךָ וְחָשַׁבְתָּ מַחֲשֶׁבֶת רָעָה׃ ד וְאָמַרְתָּ אֶעֱלֶה עַל־אֶרֶץ פְּרָזוֹת אָבוֹא הַשֹּׁקְטִים יֹשְׁבֵי לָבֶטַח כֻּלָּם יֹשְׁבִים

א מִיוֹמִין סַגִיאִין תִּמְנֵי מַשִׁירְיָתָךְ בְּסוֹף שְׁנַיָּא תֵּיהַךְ עַל אַרְעָא דְתָבוּ עֲלָהּ מִקַּטְלֵי חַרְבָּא דְאִתְכַּנְשׁוּ מֵעַמְמַיָּא סַגִיאִין עַל טוּרֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל דַהֲווֹ לְחוּרְבָּא תְּדִירָא וְאִינוּן מִבֵּינֵי עַמְמַיָּא אִתְגְּלִיאוּ וְתִיבוּ לְרוּחְצָן כּוּלְּהוֹן׃ ב וְתִיסַק בְּאִיתְרְגוּשְׁתָּא תֵּיתֵי כַּעֲנָנָא דִסְלֵיק וְחָפֵי יָת אַרְעָא תְּהֵי אַתְּ וְכָל מַשִׁירְיָתָךְ וְעַמְמִין סַגִיאִין דִי עִמָּךְ׃ ג כִּדְנַן אֲמַר יְיָ אֱלֹהִים וִיהֵי בְּעִדָּנָא הַהִיא יִסְקוּן הִרְהוּרִין עַל לִבָּךְ וְתַחְשִׁיב מַחְשְׁבָן בִּישָׁן׃ ד וְתֵימַר אֶסַּק עַל אַרְעָא דְיָתְבִין שְׁלֵיוָא בְּקִירְוֵי פַּצְחַיָּא אֵיהַךְ עַל עַמָּא דְשָׁקְטִין וְשָׁרָן לְרוּחְצָן כּוּלְּהוֹן יָתְבִין בְּלָא

מצודת דוד

(א) מימים רבים תפקד. תהיה נזכר להפרע ממך על מה שעשית מימים רבים והוא כי המה עזרו אל האויב הבא על ישראל: באחרית השנים. בסוף השנים תבוא אל ארץ אשר שבו יושביה להתיישב בה ממקום שגלו ע״י חרב האויב: מקובצ׳ מעמים רבים. המה נקבצו בה מן העמים הרבים שהיו פזורים שמה בגולה: על הרי ישראל. עתה יפרש מה הוא הארץ ואמר על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד ר״ל זה זמן רב: והיא. הערד היושבת עתה בה הוצאה מן העמים ממקום גלותה ועתה המה כולם יושבים לבטח: (ב) ועלית. אתה תעלה עליהם למלחמה ותבא פתאום כחשך הבא פתאום ולפי מרבית העם תהי׳ כענן המכסה את הארץ וחוזר ומפרש מי הם יהיו כענן ואמר אתה וכל אנשי חילך ועמים רבים אשר עמך ומוסב למעלה שאמר מימים רבים תפקד כי באחרית השנים תבוא וכו׳ ושם תקבל גמולך משלם: (ג) ביום ההוא. בעת שישובו ישראל אל אדמתם: יעלו דברים וגו׳. ר״ל תהרהר הרהורים: (ד) על ארץ פרזות. על היושבים בערי הפרזי: אבוא השוקטים. אבוא אל השוקטים כמנוחה ויושבים לבטח ר״ל אינם נשמרים מן האויבים להתאסף בערי המבצר כי לבם בטוח מן האויב ולכן יושבים

רש״י

(א) מימים רבים. שחטאת לי: תפקד. עתה: משובבת מחרב. אל ארץ ישראל ששבו יושביה מן הגולה: (ג) מחשבת רעה. להלחם כנגדי: (ד) ארץ פרזות. מאין חומה: אבוא אל השוקטים

שורא ועברין ודשין ליה להון: ה למיבז ביזא ולמעדי עדאה לכנשא משריתך על חרבתא דאתיתבא ועל עמא דאתכנשון מביני עממיא דאצלחו בנכסין וקנינין יתבין על תוקפא דארעא:

באין חומה ובריח ודלתים אין להם: ה לשלל שלל ולבז בז להשיב ידך על־חרבות נושבות ואל־עם מאסף מגוים עשה מקנה וקנין ישבי על־טבור הארץ:

רש"י

ותראה מה הוא מבטחם: (ה) מאוסף מגוים. ועושים עתה מקנה וקנין: על טבור הארץ. על גובה וחוזק הארץ:

מצודת דוד

יושבים מבלי חומה סביב ואין להם בריח ודלתים וכאומר והואיל וכן תכבוש אותם בקלות רב: (ה) לשלול שלל. תחשוב לשלול שלל להשיב ידך לבוא שנית למלחמה על החרבות שנתיישבו מקרוב ולפי שכבר בא פעם בעזרת האויב כמ"ש למעלה לכן אמר להשיב ידך: מאוסף מגוים. המאוספים מבין האומות ממקום גלותם: עושה מקנה וקנין. מאספים מקנה בקר וצאן ושאר דברים הנקנים: על טבור הארץ. על מלוא הארץ וגובהה ולפי שהטבור הוא אמצע הגוף קורא למקום האמצע בל' טבור:

כתובים משלי

תרגום

להמשיך מיסוד ומלכות דז"א שין נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהדונהי נשמה דיסוד א אדר
אדנ ארני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו הו וו הו חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה
דמלכות אל שם ב"ן שבעשיה

א היך חומצא לשיני וכתננא לעייני היכנא שליחא עטלא למשלחוי: ב דחלתיה דאלהא תוסיף יומתא ושני דרשיעי נזערין: ג כבריהון דצדיקי חדוותא וסבריא דרשיעי נאבד: ד מעשנא לתמימי אורחיה דאלהא ושציא נהוי לאלין דעבדין עותא: ה צדיק לעלם לא נזוע ורשיעיא לא יתעדון בארעא:

א כחמץ ׀ לשנים וכעשן לעינים כן העצל לשלחיו: ב יראת
יהוה תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה: ג תוחלת
צדיקים שמחה ותקות רשעים תאבד: ד מעז לתם דרך
יהוה ומחתה לפעלי און: ה צדיק לעולם בל־ימוט ורשעים
לא ישכנו־ארץ:

רש"י

(ג) תוחלת צדיקים שמחה. סופה מתקיימת ושמחים: (ד) ומחתה היא לפועלי און. שאין הולכין בה ונפרעת בהם: (ה) לעולם בל ימוט. כשהוא מט אינו מט לעולם:

מצודת דוד

(א) בחומץ. כמו שחומץ מזיק הוא. לשנים וכו'. כן מזיק העצל למשלחו כי סומך עליו והוא מתעצל בדבר: (ב) תוסיף ימים. למי שאוחז בה: ושנות. אף השנים הקצובים לו תקצרנה כי פוחתין לו מהן: תוחלת. תקות לצדיקים היא לבסוף לשמחה כי באה ושמחים המה על אשר היו מקווים לה אבל תקות רשעים תהי' אבודה ולא תבא ומילר על התוחלת: (ד) מעוז. דרך ה' הוא לחוזק לאיש תם בעבור כי הלך בו והוא למחתה ושבר לפועלי האון על אשר לא הלכו בו ורז"ל מלמדת זכות על התם וחובה על הרשעים: (ה) לעולם. אף אם הוא מוט לא לעולם ימוט כי יחזור ויקום: לא ישכנו. לזמן מרובה אף אם שכנו מללאת היא לפי שעה:

פירוש ע"ט

(א) כחומץ לשנים וכעשן לעינים כן העצל לשולחיו אזוי ווייא איינער טרינקט עסיג, ער זאל האבין אפעטיט צום עסין, דער עסיג מאכט אים אבער קאליע דיא ציין ער זאל ניט קענען עסין מיט זייא, האט ער זיך נאך ערגער געמאכט ער וויל עסין אונ קען ניט. אדער איינער האט געמאכט אפייער עס זאל זיין ליכטיג, אונ עס איז גיווארין ארויך אונ עס מאכט אים קאליע דיא אויגין ער זאל ניט קענען זעהן, אין שטוב איז ליכטיג אונ ער קען ניט זעהן, אזוי אז מען שיקט אשליח אונ דער שליח איז פויל צו גיין, מען קען ניט שיקען איין אנדער שליח, ווארום מען האט שוין אשליח געשיקט. אונ דער שליח קומט ניט מיט אנטווארט צו דער צייט: (ב) יראת ה' תוסיף ימים אלע מורא'ס וואס אמענטש האט קירצין אפ דיא יאהרין אבער דיא מורא וואס אמענטש האט פאר הקב"ה דאס וועט אים דערלייגנערין זיינע יאהרין ושנות רשעים תקצורנה אבער די יאהרין פון די רשעים (וואס זייא לעבין שטענדיג מיט מורא) וועט קורץ ווערין: (ג) תוחלת צדיקים שמחה דיא האפענונג וואס דיא צדיקים ווארטין, וועט צו זייא קומען, אונ וועלין זיך פרייען ותקות רשעים תאבד אונ דיא האפענונג וואס דיא רשעים ווארטין וועט זיין פארלארין, זייער האפענונג וועט ניט קומען: (ד) מעוז לתום דרך ה' דער מענטש וואס גייט זיין וועג מיט גאנצקייט וועט הקב"ה זיין דאס שטארקייט זיינע, הקב"ה וועט אים העלפין ומחתה לפועלי און אונ אברעך וועט זיין צו די מענטשין וואס טוהען אומרעכט: (ה) צדיק לעולם בל ימוט דער צדיק וועט קיין מאהל ניט איינגעבויגין ווערין ורשעים לא ישכנו ארץ אבער דיא רשעים וועלין ניט רוהען אויף דער ערד, זייא וועלין קיין מאהל ניט רוהיג אויף דער וועלט:

כלי חמדי להוד דמלכות דילירה א אל אלה אלהי אלהים

פרק יא א דם חטאת שניתז על הבגד הרי זה טעון [א] כבוס אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות שנאמר במקום קדוש תאכל. אחד הנאכלות ואחד הפנמיות טעונות כבוס שנאמר זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות: **ב** חטאת פסולה אין דמה טעון כבוס בין שהיה לה שעת הכושר. בין [ב] שלא היה לה שעת הכושר. איזו היא שהיה לה שעת הכושר. שלנה. שנטמאה ושיצאה. ואיזו היא שלא היה לה שעת הכושר. שנשחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה: **ג** ניתז מן הצואר על הבגד אינו טעון כבוס. מן הקרן ומן היסוד

פרק יא א דם חטאת. טעון כבוס. כדכתיב ואשר יזה מדמה וגו' תכבס במקום קדוש: שנאמר במקום קדוש תאכל. בההוא ענינא כתיב: וא' הפנימיות. שדמן טעון הזיה בפני' שאינן נאכלות שנאמר תורת החטאת. ברישא דההוא ענינא כתיב: תורה אחת לכל החטאו'. ודוקא חטאת בהמה אבל דם חטאת עוף אינו טעון כבוס. דבההוא ענינא תשחט החטאת כתיב. פרט לחטאת העוף שאינה נשחטת (א): ב אין דמה טעון כבוס. דכתיב אשר יזה מדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה: שעת הבושר. לזריקה: שלנה. שלן דמה: ושקבלו פסולים. גרסינן. ול"ג ושזרקו. דהא אפי' חטאת כשרה שניתז מדמה על גבי הבגד לאחר זריקת הדם אינו טעון כבוס כדאמרינן אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה (ב): ג ניתז מן הצואר. של בהמה על הבגד: אינו טעון כבוס. דכתיב אשר יזה לא אמרתי אלא בראוי להזאה: מן הקרן. של מזבח: ומן היסוד. מן השירים הראוים ליספך על היסוד ואע"פ שלא נשפכו עדיין דמאחר שניתן מתן דמה. אין שירים טעונים

[א] כבוס. הוא כו' סוממנים שמעבירין על הכתם כמ"ש הר"מ ת"ת: (א) ואע"ג דגרפים נמי אמעוט מתאכל ורכתה תורה הא איכא מיעוט' זאת ומרבה אני הגרפים דדמיא לנאכלת שכן היא בהמה שחוטה כמות' ובלפון וכלי וקרן ואלבע ותודה ואישים כמותה ומוליא אני עוף דלא דמיא אלא בחוץ ובאכילה גמרא: [ב] שלא כו'. דתרי מעוטי כתיבי. כתיב מדמה. וכתיב אותה כתרא דקרא דכבוס ומריקה ושטיפה כתיב בקרא כל זכר בכהנים יאכל אותה. גמרא: (ב) אבל התוס' כ' פ"ה או זרקו אע"ג דאפי' כשרה אם ניתז דמה

פרק יא **א** דם חַטָּאת שֶׁנִּתַּז עַל הַבֶּגֶד אויב דיא בְּלוּט פון אַחַטָאת האָט ארויף גֶעשְׁפְּרִיצְט אויף אַקְלֵייד הֲרֵי זֶה טָעוּן כִּבּוּס דארף מֶען אוים וואַשִׁין די בְּלוּט פון די קְלֵייד אַף עַל פִּי שֶׁאֵין הַכָּתוּב מְדַבֵּר אֶלָּא בַּנֶּאֱכָלוֹת אֲפִילוּ דער פָּסוּק שְׁמוּעֶסְט נָאר פון דיא בְּלוּט וואס איז פון אַחַטָאת וואס עֶר ווערט גִיגֶעסִין שֶׁנֶּאֱמַר אזוי וויא עס שְׁטֵייט אין פָּסוּק בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ תֵּאָכֵל דער חַטָאת זָאל גיגֶעסִין ווערין אויף אַהֵייליג אָרְט. פון דֶעסְטְוֶועגִין איז דער דין אֶחָד הַנֶּאֱכָלוֹת וְאֶחָד הַפְּנִימִיּוֹת טְעוּנוֹת כִּבּוּס סיי די בְּלוּט (וואס איז אַרויף גֶעשְׁפְּרִיצְט גִיוָוארִין אויף דיא קְלֵיידו) איז פון אַזוי אַחַטָאת וואס עֶר ווערט גִיגֶעסִין, אונ סיי די בְּלוּט (וואס איז אַרויף גֶעשְׁפְּרִיצְט גִיוָוארִין אויף דיא קְלֵייד) איז פון אַחַטָאת וואס דיא בְּלוּט ווערט גֶעשְׁפְּרִיצְט אינְוֶוייניג אין הֵיכָל, אונ דעם חַטָאת דארף-מען פַארְבְּרֶענֶען, דארף מען אַלְץ דיא בְּלוּט אויס וואשִׁין פון דיא קְלֵייד שֶׁנֶּאֱמַר ווארום עס שְׁטֵייט אין פָּסוּק זֹאת תּוֹרַת הַחַטָּאת די לֶערְנוּנְג פון אַחַטָאת תּוֹרָה אַחַת לְכָל הַחַטָּאוֹת איין לֶערְנוּנְג, איין דין צו אַלֶע חַטָאות, אַלֶע חַטָאות אינְוֶוייניגְסְטֶע אונ אויסְוֶוייניגְסְטֶע זֶענֶען גְלַייך. נָאר דיא בְּלוּט פון אַטָאהֶב וואס איז אַחַטָאת איז ארויף גֶעשְׁפְּרִיצְט גִיוָוארִין אויף אַקְלֵייד דארף מען נִיט אוים וואשִׁין די בְּלוּט: **ב** חַטָּאת פְּסוּלָה אֵין דָּמָהּ טָעוּן כִּבּוּס אויב עס איז אַרויף גֶעשְׁפְּרִיצְט גִיוָוארִין אויף אַקְלֵייד בְּלוּט פון אַחַטָאת וואס עֶר איז פָּסוּל, דארף מען נִיט אוים וואשִׁין דיא בְּלוּט בֵּין שֶׁהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר סַיי דיא בְּלוּט איז אַמָאהְל כָּשֵׁר גִיוֶוען צו שְׁפְּרִיצֶען אויף דעם מִזְבֵּחַ, אונ סַיי זיא איז קֵיין מָאהְל נִיט כָּשֵׁר גִיוֶוען צו שְׁפְּרִיצֶען אויף דעם מִזְבֵּחַ דארף מען אַלְץ דיא בְּלוּט נִיט אוים וואשִׁין פון דעם קְלֵייד אֵיזוֹ הִיא שֶׁהָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר וואס מֵיינְט מען די בְּלוּט איז כָּשֵׁר גִיוֶוען שֶׁלָּנָה שֶׁנִּטְמְאָה וְשֶׁיָּצְאָה אויב דער קָרְבָּן איז גִישָׁאכְטִין גִיוָוארִין כָּשֵׁר, נָאר דיא בְּלוּט האָט גִינֶעכְטִיגְט, אָדער טָמֵא גִיוָוארִין, דער אַרויס גִיגַאנְגֶען פון דיא עֲזָרָה פאר דעם שְׁפְּרִיצֶען אויף דעם מִזְבֵּחַ, איז דיא בְּלוּט גִיוֶוען כָּשֵׁר אונ איז פָּסוּל גִיוָוארִין וְאֵיזוֹ הִיא שֶׁלֹּא הָיְתָה לָהּ שְׁעַת הַכּוֹשֶׁר אונ וואס מֵיינְט מען דיא בְּלוּט איז קֵיין מָאהְל נִיט כָּשֵׁר גִיוֶוען שֶׁנִּשְׁחֲטָה חוּץ לִזְמַנָּהּ וְחוּץ לִמְקוֹמָהּ דער חַטָאת איז גִישָׁאכְטִין גִיוָוארִין מען זָאל אים עֶסִין שְׁפֶּעטֶער וויא דיא צייט איז צום עֶסִין. אָדער מען זָאל אים עֶסִין נִיט אויף דעם אָרְט וואס מען דארף אים עֶסִין וְשֶׁקִּבְּלוּ פְּסוּלִין אֶת דָּמָהּ אָדער כֹּהֲנִים וואס זֶענֶען פָּסוּל האָבִּין צו גִינוּמֶען דיא בְּלוּט פון הַאלְדְז פון דעם חַטָאת אין אַכֵּלִי, איז דָאךְ די בְּלוּט קֵיין מָאהְל נִיט כָּשֵׁר גִיוֶוען צו שְׁפְּרִיצֶען אויף דעם מִזְבֵּחַ, אויב דיא בְּלוּט איז אַרויף גֶעשְׁפְּרִיצְט גִיוָוארִין אויף אַקְלֵייד, דארף מען נִיט אוים וואשִׁין דיא בְּלוּט (ועיין בהרע"ב): **ג** נִתַּז מִן הַצַּוָּאר עַל הַבֶּגֶד אויב פון הַאלְדְז פון דעם חַטָאת האָט אַשְׁפְּרִיץ גִיטָאהְן בְּלוּט אויף אַקְלֵייד אֵינוֹ טָעוּן כִּבּוּס דארף מען נִיט אויסְוואַשִׁין די בְּלוּט מִן הַקֶּרֶן אויב פון ווינְקֶל פון מִזְבֵּחַ האָט אַשְׁפְּרִיץ גִיטָאהְן בְּלוּט אויף אַקְלֵייד וּמִן הַיְסוֹד אָדער מען האָט שוין פון דעם בְּלוּט גֶעשְׁפְּרִיצְט אויף דעם מִזְבֵּחַ אונ מען האָט שוין גֶעדַארְפְט די אִיבֶּערִיגֶע בְּלוּט אויס גִיסֶען אויף דעם פוּדאמֶענְט פון מִזְבֵּחַ האָט פון די בְּלוּט אַרויף גֶעשְׁפְּרִיצְט אויף

אקלייד

כי אצטריך לאשמעינן בפסולין למימר דדם דחוי הוא. ואין הנותר במזרק כשר לזריק'. ול"ת יחזור הכשר ויזרוק דפסול עושה שירי' ע"כ וברפ"ק דמעילה פי' הר"ב דאין עושה שירי' אלא השמא וגם הר"ב גורס וזרקו: [ג] הדם. יליף לה בגמרא אשר יזה לא אמרתי לך אלא מקום דם בלבד: [ד] ומריקה כו'. דבתר כלי חרס כתיב ואם בכלי נחושת בושלה. ומורק ושוטף במים ברי' ופי' הכ"מ דכיון דכתיב ויו בתר במקום קדוש דכתיב כרים'. בתריה גרירי: (ג) רש"י וכ"כ בפי' החומש איסכר דכתיבו בחטאת. וה"ה לכל הקדשים ע"כ ותמהני דא"כ כי תנן לקמן מ"ז אחד קק"ד ואחד ק"ק טעונים מריק' ושטיפ'. והאמאי לא תנן נמי שבירה והר"מ פי' זה חומר דקאי אכבוס ואשבירת כ"ח: [ה] מקדשי

אינו טעון כבוס. נשפך על הרצפה ואספו. אין טעון כבוס. (אין טעון כבוס) אלא [ג] הדם שנתקבל בכלי וראוי להזיה. ניתז על העור. עד שלא הופשט אינו טעון כבוס. משהופשט טעון כבוס. דברי רבי יהודה רבי אליעזר אומר אף משהופשט אינו טעון כבוס אלא מקום הדם ודבר שהוא ראוי לקבל טומאה וראוי לכבוס: ד א' הבגד וא' השק וא' העור. טעונין כבוס במקום קדוש. ושבירת כלי חרס במקום קדוש. [ד] ומריקה ושטיפה בכלי נחושת במקום קדוש זה חומר בחטאת [ה] מקדשי קדשים:

כבוס. דכתיב אשר יזה פרט לזו שכבר הוזה מדמה: אלא הדם שנתקבל בכלי. קאמר מה טעם נשפך על הרצפה ואספו אין טעון כבוס לפי שאין טעון כבוס אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי להזאה למעוטי קבל פחות מכדי הזאה בכלי זה. ופחות מכדי הזאה בכלי זה, ואח"כ עורבן דלא קדשי ואין טעונין כבום: עד שלא הופשט אין טעון כבוס. דכתיב על הבגד מה בגד הראוי לקבל טומאה דאין לך בגד קטן שאמו בגד שאינו ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו לכלי כמות שהיא. אף כל הראוי לקבל טומאה ועד שלא הופשט אינו ראוי לקבל טומאה אבל משהופשט הוי ראוי לקבל טומאה אם חשב עליו לעשות אותו מכסה למרכבה או לכסות בו את המטה וא"ל קנוע: אף משהופשט. כ"ז שלא נתקן להיות כלי: אין טעון כבוס. דבעינן דבר המקבל טומאה שאין מחוסר אפילו מחשבה: אלא מקום הדם. ולא כל הבגד: וראוי לקבל טומאה. ואע"פ שמחוסר מחשבה. ובלבד שלא יהא מחוסר מלאכה ופתמא כרבי יהודה וכן הלכה: וראוי לכבוס. למעוטי כלי עץ. דאף על גב דמקבל טומאה הוא אינו ראוי לכבוס. דבר גרידא הוא ולא בר כבוס: ד במקום קדוש. בעזרה: ושבירת כלי חרס במקום קדוש. דבתר דכתיב תכובס במקום קדוש כתוב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר אתקש כלי חרס לכבוס מה כבוס במקום קדוש אף שבירת כלי חרס במקום קדוש: זה חומר. אכבוס קאי (ג):

אקלייד אינו טעון כבוס דארף מען ניט אויסוואשין דיא בלוט נשפך על הרצפה ואספו אויב דיא בלוט איז אויס גיגאסין גיווארין אויף דיא שטיינערנע פאדלאגע, אונ מען האט אריין גינומען דיא בלוט אין אכלי, אונ דיא בלוט האט אשפריץ גיטאהן אויף אקלייד אינו טעון כבוס דארף מען ניט אויסוואשין דיא בלוט אלא הדם שנתקבל בכלי וראוי להזיה ווארום נאר דיא בלוט וואס מען האט אריין גענומען פון האלדז אין אכלי באלד וויא מען האט דיא בהמה גישאכטין, אונ מען מעג שפריצען דיא בלוט אויף דעם מזבח ווייל דיא בלוט איז ניט פסול גיווארין, אויב פון די בלוט איז ארויף געשפריצט גיווארין אויף אקלייד, דארף מען אויסוואשין דיא בלוט. אבער אז דיא בלוט איז אויסגיגאסין גיווארין אויף דיא ערד, וואס מען טאר שוין ניט שפריצען פון זייא אויף דעם מזבח, אויב די בלוט איז ארויף געשפריצט גיווארין אויף אקלייד דארף מען ניט אויסוואשין די בלוט (ועיין בהרע"ב) ניתז על העור עד שלא הופשט אויב די כשרה בלוט האט אשפריץ גיטאהן אויף אפעל פון אבהמה אײדער מען האט איר אראפ געצויגין פון דיא בהמה אינו טעון כבוס דארף מען ניט אויסוואשין דיא בלוט משהופשט טעון כבוס אבער אז דיא בלוט האט אשפריץ גיטאהן אויף אפעל וואס איז שוין אראפ געצויגין גיווארין פון דיא בהמה, דארף מען אויסוואשין דיא בלוט דברי רבי יהודה אזוי זאגט רבי יהודה רבי אליעזר אומר אף משהופשט אינו טעון כבוס רבי אליעזר זאגט אפילו דיא בלוט האט ארויף געשפריצט אויף אאפ-געצויגענע פעל, דארף מען אויך ניט אויס-וואשין דיא בלוט סיידין דיא פעל איז שוין אויס-געארבעט גיווארין אינו טעון כבוס מען דארף ניט וואשין דיא גאנצע קלייד אלא מקום הדם נאר דעם ארט ווא דיא בלוט איז ארויף געשפריצט ודבר שהוא ראוי לקבל טומאה אונ אויב דאס איז אזוי אקלייד וואס קען טמא ווערין וראוי לכבוס אונ אויב דאס איז אזוי אזאך וואס מען וואשט דאס. דא זאגין מיר אז מען דארף אויסוואשין די בלוט פון דער זאך אבער אז דיא בלוט איז ארויף געשפריצט גיווארין אויף אזאך וואס ווערט ניט טמא, אדער אויף אזאך וואס מען וואשט דאס ניט, דארף מען ניט אויסוואשין דיא בלוט:

ד אחד הבגד ואחד השק ואחד העור טעונין כבוס במקום קדוש סאיי די בלוט איז ארויף געשפריצט גיווארין אויף אקלייד אונ סאיי זיא איז ארויף געשפריצט גיווארין אויף אזאק אונ סאיי זיא איז ארויף געשפריצט גיווארין אויף אפעל. דארף מען אויסוואשין דיא בלוט אויף אהייליגען ארט, אין די עזרה ושבירת כלי חרס במקום קדוש אונ די ערדענע כלים וואס מען האט גיקאכט אין זייא קרבנות דארף מען זייא אויך צו ברעכין אויף אהייליגען ארט, אין די עזרה ומריקה ושטיפה בכלי נחושת במקום קדוש אונ דיא קופערנע כלים וואס מען האט גיקאכט אין זייא קרבנות, דארף מען זייא אויס רייבין מיט ווארעמע וואסער אונ אויס שווענקען מיט קאלטע וואסער אויף אהייליגען ארט, אין דיא עזרה זה חומר בחטאת מקדשי קדשים מיט דער זאך איז דיא הייליגקייט פון אחטאת גרעסער

ויא

ה בגד שיצא חוץ לקלעים נכנס ומכבסו במקום קדוש נטמא חוץ לקלעים קורעו ונכנס ומכבסו במקום קדוש. כלי חרס שיצא חוץ לקלעים נכנס ושוברו במקום קדוש. נטמא חוץ לקלעים. נוקבו ונכנס ושוברו במקום קדוש: ו כלי [ו] נחושת שיצא חוץ לקלעים נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש. נטמא חוץ לקלעים. פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש: ז א' שבישל בו. וא' שעירה לתוכה רותח אחד קדשי קדשים. ואחד קדשים קלים טעונין [ז] מריקה ושטיפה.

ה בגד. שניתז עליו דם חטאת ויצא חוץ לקלעים: נטמא חוץ לקלעים. לאחר שיצא וא"א להכניס טומאה לעזרה: קורעו. ברובו וטהור מטומאה: ונכנס ומכבסו במקום קדוש. ואף ע"ג דבגד שנטמא וקרעו ברובו עדיין הוא בטומאתו מדרבנן. עד שלא ישאר בחבורו כדי רוחב סודר הכא שרי (ד) להכניסו לעזר'. כדי לקיים בו מצות כבוס. כיון דמדאורייתא כשנקרע רובו טהור: נוקבו. לטהרו מטומאתו ודוקא נקב קטן כשעור שורש קטן (ה) דבזה טהור מטומאתו ועדיין כלי הוא ומקיים בו מצות שבירה במקדש אבל אם ניקב נקב גדול דילא מתורת כלי. שוב אינו נכנס ושוברו דרחמנא אמר וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר בשעת שבירה יהיה כלי והאי בשעת שבירה לא הוי כלי: ו פוחתו. דכלי מתכות אינו טהור מטומאתו בנקב/כל שהוא אלא בנקב גדול. ומיהו אחר שפחתו. מקיש עליו בקורנס ומחברו כדי שיחזור שם כלי עליו דבשעת מריקה צריך שיהיה כלי (ו): ז ואחד שעירה לתוכו רותח. מדכתיב וכלי חרס

קדשים. איכא טפי קרן ואצבע כו' אלא חד מתרי תלת הומר נקט גמ': (ד) תימה. מ"ש דלענין טומאה לא מיקרי בגדי מן התורה אע"ג דשייר בה כדי מעופרת ולגבי חטאת מיקרי בגד. וכמו כן קשה בסמוך גבי כ"ח. ונראה לפרש כיון שמועיל לו יחוד לאותו בגד ששייר בו כדי מעופרת ולאותו כלי שניקב כשורש קטן שאם היה מיחדו לזיתים אז לרמון הי' מקבל טומאה מכאן ולהבא. חשוב הוא כלי ובגד לענין דם חטאת וכיון דאין מחוסר מעשה אלא יחוד בעלמא. תוס': (ה) וצ"ל דהא דתנן האלפס והקדירה שיעורן בזיתים היינו מדרבנן אבל מדאורייי' סגי בשרש קטן. תוס': [ו] נחושת. אין הפרש בין כלי נחושת לשאר כלי מתכות הר"מ: (ו) והקשו התוס' דא"כ בגד נמי יקרעהו ויטהרנו לגמרי ויחזור ויתפרו כו' אע"כ הי' חשוב בגד חדש כאלו אינו ראשון הכי נמי בכלי כו'. אלא הכי פירושא דפותחו שהופך לד פנים לצד חוץ ולד חוץ לצד פנים ונעשה תוכו גבו וגבו תוכו. ומיטהר בכך מטומאתו: [ז] מריקה כו'. ואין הפרש בזה בין כ"ח לזולתם ואין כ"ח טעוני' שבירה אלא בחטאת בלבד הר"מ.

וויא דיא הייליגקייט פון אלע אנדערע גאנץ הייליגע קרבנות, דיא בלוט פון אחטאת אז עס שפריצט ארויף אויף אקלייד, דארף מען אויס-וואשין דיא בלוט, אונ דיא בלוט פון אלע אנדערע קרבנות אז עס שפריצט ארויף אויף אקלייד דארף מען ניט אויסוואשין דיא בלוט: ה בגד שיצא חוץ לקלעים אקלייד וואס אויף איר האט ארויף געשפריצט דיא בלוט פון אחטאת, אונ מען האט ארוים גיטראגין די קלייד אויסער די עזרה נכנס ומכבסו במקום קדוש זאל מען די קלייד אריין ברייגגען צוריק אין דיא עזרה, אונ דארט אויף דעם הייליגען ארט זאל מען איר אויסוואשין נטמא חוץ לקלעים אויב די קלייד איז טמא גיווארין אויסער דיא עזרה קען מען דאך ניט אריין ברייגגען דיא טמא קלייד אין די עזרה קורעו זאל מען די קלייד צו רייסין אויסער די עזרה דיא טומאה זאל אוועק גיין פון די קלייד ונכנס ומכבסו במקום קדוש אונ מען זאל דיא צו ריסענע קלייד אריין ברייגגען אין די עזרה, אונ דארט אויף דעם הייליגען ארט זאל מען איר אויסוואשין כלי חרס שיצא חוץ לקלעים אערדענע כלי וואס מען האט אין איר גיקאכט קרבנות, אונ מען האט איר ארוים גיטראגין אויסער דיא עזרה נכנס ושוברו במקום קדוש זאל מען די כלי אריין ברייגגען צוריק אין דיא עזרה, אונ דארט אויף דעם הייליגען ארט זאל מען איר צו ברעכין נטמא חוץ לקלעים אויב דיא כלי איז טמא גיווארין אויסער דיא עזרה קען מען דאך ניט אריין ברייגגען דיא טמא כלי אין דיא עזרה נוקבו זאל מען מאכין אלאך אין דיא כלי דיא טומאה זאל אוועק גיין פון דיא כלי ונכנס ושוברו במקום קדוש אונ מען זאל דיא גילעכערטע כלי אריין ברייגגען אין דיא עזרה, אונ דארט אויף דעם הייליגען ארט זאל מען זיא צו ברעכין: ו כלי נחושת שיצא חוץ לקלעים אקופערנע כלי וואס מען האט אין איר גיקאכט קרבנות, אונ מען האט איר ארוים גיטראגין אויסער דיא עזרה נכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש זאל מען דיא כלי אריין ברייגגען צוריק אין דיא עזרה, אונ דארט אויף דעם הייליגען ארט זאל מען איר אויס-רייבין אונ אויסשווייגקען נטמא חוץ לקלעים אויב די כלי איז טמא גיווארין אויסער די עזרה קען מען דאך ניט אריין ברייגגען דיא טמא כלי אין דיא עזרה פוחתו ונכנס ומורקו ושוטפו במקום קדוש זאל מען דיא כלי צו ברעכין דיא טומאה זאל אוועק גיין פון דיא כלי, דער נאך זאל מען איר אביסול צוריק גאנץ מאכין אונ מען זאל אריין ברייגגען די כלי צוריק אין דיא עזרה, אונ אויף דעם הייליגען ארט זאל מען איר אויסרייבין אונ אויסשווייגקען [ועתוי"ט]: ז אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכו רותח סאיי מען האט גיקאכט אין דעם טאפ אונ סאיי מען האט אריין גיגאסין הייסע קדשים אין דעם טאפ, איז אלץ דער דין אערדענע כלי זאל מען צו ברעכין אונ אקופערנע כלי זאל מען אויסרייבין מיט ווארעמע וואסער אונ אויסשווייגקען מיט קאלטע וואסער אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה סאיי מען האט גיקאכט אין דעם קופערנעם טאפ גאנץ הייליגע קרבנות וחטאות אשמות], אונ סאיי מען האט גיקאכט אין דעם

ר"ש אומר קדשים קלים אינן טעונין מריקה ושטיפה. ר"ט אומר אם בשל בו מתחלת הרגל יבשל בו את כל הרגל. וחכ"א עד זמן אכילה. מריקה ושטיפה. מריקה כמריקת [ח] הכוס. ושטיפ' כשטיפת הכוס מריקה (בחמין) ושטיפה בצונן והשפוד והאסכלא [ט] מגעילן (בחמין):

אשר תבושל בו ישבר דסמוך ישבר אבל בו. ולא כתיב ואם בכלי חרס תבושל ישבר. למדרש אם נבלע בו מ"מ ישבר: קדשים קלים אינן טעונים מריקה ושטיפה. ומודה ר"ש דבעי הגעלה ברותחין שהרי הטעם הבלוע נעשה נותר ופולטו לאחר זמן בהיתר אם לא ינעילט ומתורת מריקה ושטיפה הוא דממעט ר"ש לקדשים קלים דמריקה ושטיפה לקדשי קדשים צריך שתהיה במים ולא ביין ולא במזוג (ז). ואם בשל במקצת כלי. טעון מריקה ושטיפה כל הכלי (ח) וצריכה מריקה בחמין ושטיפה בצונן. ואלו קדשים קלים לר' שמעון מגעילן אפי' ביין ואפילו במזוג רותחים. דלא קפדינא אלא להגעיל איסור הנבלע וא"צ להגעיל אלא מקום הבשול בלבד (ט) ואחר ההגעלה א"צ שטיפה בצונן. דכל הנך גזירת הכתוב נינהו בחטאת ובקדשי קדשים ולא בקדשים קלים ואין הלכה כר"ש דדוקא תרומה ממעטינן מכל הני דאמרן דכתיב יאכל אותה ותניא אותה פרט לתרימה (י) שאין לה תורת מריקה ושטיפה כקדשים. אבל קדשים קלים שוין הן לקדשי קדשים לכל תורת מריקה ושטיפה. ובפי' מריקה ושטיפה נחלקו תנאים בברייתא יש מי שאומר מריקה הגעלה בחמין שטיפה בצונן. ויש מי שאומר מריקה ושטיפה שתיהן בצונן לבתר הגעלה. כדתנן לקמן בסמוך אלא שמריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס. שזה מבחוץ וזה מבפנים כלומר שטיפה מבחוץ ומריקה מבפנים והלכה כדברי האומר מריקה בחמין ושטיפה בצונן: יבשל בו את כל הרגל. בלא מריקה ושטיפה. ולבסוף ימרוק וישטוף לפי שכל יום נעשה גיעול לחבירו דמתוך שלמים מרובים ברגל אין בליעה שלהן נעשה נותר שהרי זמן שלמים לשני ימים (יא) וכי מבשל ביה שלמים האידנא והדר מבשל ביה שלמי' למחר משלמים שנשחטו ביום המחרת פולט מה שבלע אתמול ובולע מן האחרונות נמצא שאינו בא לידי נותר: וחכ"א עד זמן אכילה. שלא יהא בין סוף הבישול לתחלת מריקה ושטיפה אלא זמן אכילה בלבד ולא יותר מזה (יב) דכתיב ומורק ושוטף וכתיב כל זכר בכהנים יאכל אותה ולמה סמכן הכתוב לומר לך שממתין זמן אכילה בלבד והדר עביד ליה מריקה ושטיפה בו ביום מיד והלכה כחכמים: האסכלא. גרא"דיל"א בלע"ז והיא עשויה כמין שבכה וצולין עליו צלי: מגעילן. בחמין:

ומהש"ל אות ג' לדעת רש"י והר"ב ואפשר ליישב לדבריהם דמדסיים במתני' דלעיל במריקה ושטיפ' נקט נמי בה. אבל ה"ה לשביר': (ז) מים ויין שני חלקי מים ואחד יין. רש"י: (ח) דאמר קרא ואם בכלי נחושת בושלה. ואפי' במקצת כלי. גמרא: (ט) גמרא וצ"ל דכמריקה ושטיפה גזירת הכתוב הוא ולא משום דמפעפע בכולו דא"כ לר"ש היה צריך בהגעלה נמי להגעיל כולו ואפשר נמי לומר דהכא כשמקצת הכלי על האש שמבשל בו חם ושאר הכלי צונן אבל כשכל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכולו וצריך הגעלה לכולו: (י) דאי למעוטי קדשים קלים מקדשי קדשים דכתיב בהדיא אמעוטי אותה למ"ל. אלא על כרחך דלא תמעוט אלא תרומה בלבד דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות תו'. ור"ש אותה פרט לפסולה שאין דמה טעון כבוס וכמש"ל מ"ב. גמ'. וא"כ מתניתין ב' כר"ש. ועתוי"ט: (יא) ואם בא לבשל חטאת זהיר לבשל אחריו שלמים בו ביום דפולטת את החטאת ובולע את השלמים רש"י. ועתוי"ט: (יב) לפ"ז לא גרסינן תיבת עד וכן רש"י השמיט תיבת עד. וכתבו התו' דהכי שפיר טפי דלא לגרוס עד דלא חייב הכתוב אלא עד אחר שנעשה נותר. דאל"כ אלא אף קודש לכן א"כ לר"ט מאי מהני ניעול לחבירו כיון שכבר הוזקק למריקה ושטיפה ולפ"ז שסיים הר"ב ועביד ליה כו' בו ביום מיד שלא בדקדוק הוא והו"ל כמ"ש התוספות והאי זמן אכילה היא האכילה הקבועה בתורה. ועתוי"ט: [ח] הכוס. מבפנים כבוס של ברכה כדאמרינן בברכות דנ"א שטעון הדחה בפנים ושטיפה בחוץ. רש"י. ולפ"ז גרסי' מריקה ושטיפה בצונן ודשני קרא כו' משום דחד בפנים וחד בחוץ. וג"א דגרס מריקה בחמין ושטיפה בצונן הוא גיר' הר"מ ומפרש כו' וז"ל הכבוס המופלג עד שמסיר מה שנדבק בכלי יקרא מריקה ותו' הנקיו' יקרא שטיפה והוא שיתן מים לתוך הכלי ואינו ממרק בידו הכלי אלא משפשף. ואמרו מריקה בחמין ושטיפה בצונן ומה שאמרו כמריקת הכוס כו' ר"ל שאינו חייב להפליג עד שיסיר כל הרושם. ועתוי"ט: [ט] מגעילן: שיסיר

טאפ אזעלכע קרבנות וואס זייער הייליגקייט איז גרינגער, דהיינו (שלמים תודה), דארף מען אלץ דעם טאפ אויסרייבן מיט ווארעמע וואסער און אויסשווינקען מיט קאלטע וואסער רבי שמעון אומר רבי שמעון זאגט קדשים קלים אינן טעונין מריקה ושטיפה אויב מען האט געקאכט אין דעם טאפ אזעלכע קרבנות וואס זייער הייליגקייט איז גרינגער, דהיינו שלמים אדער תודה דארף מען נישט דעם טאפ אויסרייבן און נישט אויסשווענקען, נאר מען זאל אים בשרן אין הייסע וואסער ועיין בהרע"ב) רבי טרפון אומר רבי טרפון זאגט אם בישל בו מתחלת הרגל יבשל בו כל הרגל אויב ער האט געקאכט אין א טאפ שלמים דעם ערשטן טאג יום טוב, מעג ער קאכן אין דעם טאפ אן אויסרייבן און אן אויסשווענקען גאנץ יום טוב, ווייל מען קאכט יום טוב אלע טאג פרישע שלמים וואס מען האט דעם זעלבינגען טאג געשאכטן. איז צו יעדער מאהל קאכן נישט ארויס דער טאפ די נעכטיגע שלמים וואס אין אים איז איין געזאפט. און דער טאפ זאפט איין די פרישע שלמים וואס איז היינט געשאכטן געווארן איז גאנץ יום טוב דער טאפ כשר וחכמים אומרים און די חכמים זאגן עד זמן אכילה דער טאפ וואס מען קאכט אין אים קרבנות דארף מען אים באלד אויסרייבן און אויסשווענקען, פון נאך דעם קאכן זאל מען נאר ווארטן ביז דער צייט וואס מען קען האבן אפ געגעסן, און דער נאך זאל מען דעם טאפ באלד אויסרייבן מיט ווארעמע וואסער און אויסשווענקען מיט קאלטע וואסער מריקה ושטיפה וואס מיינט מען מריקה און שטיפה מריקה כמריקת הכוס מריקה מיינט מען, מען זאל אויסרייבן דעם טאפ אינעווייניג עס זאל נישט זיין אן געקלעבט פון דעם עסן. אזוי וויא מען מאכט ריין א כוס צום טרינקען ושטיפה כשטיפת הכוס און שטיפה מיינט מען, מען זאל אויסשווענקען דעם טאפ אזוי וויא מען שווענקט אים אפ צום טרינקען מריקה בחמין אויסרייבן זאל מען מיט ווארעמע וואסער ושטיפה בצונן און אויסשווענקען זאל מען מיט קאלטע וואסער ועיין בהרע"ב ותוי"ט) והשפוד והאסכלא מגעילן בחמין א שפיז און א אייזערנע ברעט וואס איז מיט לעכלאך וואס מען בראט אויף זיי פלייש,

זאל

ח כשל כו קדשים וחולין. או קדשי קדשים וקדשים קלים. אם יש כהן כנותן טעם הרי הקלים נאכלים כחמורים. ואינן טעונין מריקה ושטיפה. [י] ואינן פוסלין במגע. רקיק שנגע ברקיק. וחתיכה בחתיכה. לא כל הרקיקין ולא כל החתיכות אסורין אינו אסור אלא מקום שבלע:

ברטנורא

ח הרי הקלים נאכלים כחמורים ואינן טעונין מריקה. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני אם יש כהן בנותן טעם הרי קלים נאכלים כחמורים לפנים מן הקלעים ליום ולילה וטעונים מריקה ושטיפה ופוסלין במגע. אין כהן בנו"ט אין הקלים נאכלים כחמורים ואין בהם מריקה ושטיפה ואין פוסלין במגע ומתניתין רבי שמעון היא דאמר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה הלכך כשלא נתנו טעם קדשי קדשים בקדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה: רקיק. פסול: שנגע ברקיק. כשר. ובלע הבשר מן הפסול:

עיקר תוי"ט

השמנונית שנבלעה בשפוד שהנפש מואסת אותה מגולת געלה נפשי מענין הזה נשתמשו בכל דבריהם גיעול. גיעולי עכו"ם ומגעילן וזולתו. ר"ל להסיר ההגעלה. הר"מ: [י] ואינן כו'. ענין פוסלים במגע שיהיו כמו קדשי קדשים שכל הנוגע כהן מן המאכלים יפסול אם יהיו אותן הקדשים פסולים או יהיה כמותן ויאכל בקדושה אם היתה כשרה לפי שנאמר בחטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש ואמרו יקדש להיות כמוה כילד אם פסול' תפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה וע"מ שתהי' שם בליעה כו' תלמוד לומר בבשרה עד שיבלע שאר קדשים מנין תלמוד לומר זאת התורה לעולה כו' הר"מ:

זאל מען זייא כשרין אין ווארעמע וואסער:

ח בישל בו קדשים וחולין אויב ער האט גיקאכט אין אטאפ צוויא ערליי פלייש, הייליגע אונ ניט הייליגע או קדשי קדשים וקדשים קלים אדער אחטאת וואס איז גאנץ הייליג אונ אבכור וואס זיין הייליגקייט איז גרינגער אם יש בהן בנותן טעם אויב דיא הייליגע פלייש גיט אריין אטעם אין די ניט הייליגע, אדער דער חטאת גיט אריין אטעם אין דעם בכור הרי הקלים נאכלים כחמורים ווערט די ניט הייליגע פלייש גיגעסין אזוי ווי די הייליגע, אונ דער בכור ווערט גיגעסין אזוי ווי אחטאת, זיי מוזין גיגעסין ווערין אין די עזרה, אונ נאר איין טאג מיט די נאכט נאך דעם טאג, אונ דער טאפ דארף האבין מריקה אונ שטיפה [אויסרייבין אונ אויסשווייגקען], אונ אויב דיא קדשים זענען פסול ווערין די חולין אונ דער בכור אויך פסול אונ זייא מאכין פסול אלע עסינווארג וואס זייא רירען אן [ועתוי"ט], אבער אז די הייליגע פלייש גיט ניט צריין אטעם אין די ניט הייליגע, אדער דער חטאת גיט ניט אריין אטעם אין דעם בכור, דארף מען ניט עסין די פלייש פון חולין אונ דיא פלייש פון בכור אין דיא עזרה, אונ מען מעג עסין די ניט הייליגע פלייש ווען מען וויל, אונ דעם בכור מעג מען עסין צוויי טעג מיט אנאכט ואינן טעונין מריקה ושטיפה אונ דיא כלים דארפין ניט קיין מריקה אונ שטיפה ואינם פוסלין במגע אונ אויב דיא קדשים זענען פסול מאכין זייא ניט פסול די עסינווארג פון חולין אונ ניט דעם בכור וואס זייא רירען אן רקיק שנגע ברקיק אוי־אקיכול וואס איז הייליג אונ פסול האט אן גערירט אקיכול וואס איז כשר וחתיכה בחתיכה אונ אשטיק פלייש וואס איז הייליג אונ פסול האט אן גערירט אשטיק פלייש וואס איז כשר לא כל הרקיקין ולא כל החתיכות אסורין ניט דער גאנצער קיכול ווערט אסור אונ ניט דיא גאנצע שטיק פלייש ווערט אסור אינו אסור אלא מקום שבלע עס איז ניט מער אסור נאר דיא שטיקול קיכול אונ דיא שטיקול פלייש דיא כשרה, וויא וויט זייא האבין איין גיזאפט אין זיך פון דיא פסולה:

גמרא זבחים דף קט"ו ע"ב

הלכה ה' כלה כלי החילון דהוד דמלכות דכריאה במוכן

תניא וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו רבי יהושע בן קרחה אומר זו פרישות בכורות רבי אומר זו פרישות נדב ואביהוא בשלמא למ"ד זו פרישות נדב ואביהוא היינו דכ' הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי

רש"י

זו פרישות בכורות. הזהיר את הבכורות להפריש מן ההר: זו פרישות נדב ואביהוא. כלומר לא נקראו בכורות כהנים אלא מי הן הכהנים הנגשים שהוזהרו כאן לפרוש מן ההר זה נדב ואביהוא שנעשו בסיני כהנים והן הכהנים הנגשים אל ה' להקריב קרבנות: היינו דכתיב. כשמתו נדב ואביהוא הוא אשר דבר וגו' כדקאמר בסיני פן יפרוץ בהם ה' וכיון שלא

תניא וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו מיר האבין געלערנט עס שטייט אין פסוק אונ דיא כהנים וואס גענענען צו גאט זאלין ווערין געהייליגט רבי יהושע בן קרחה אומר זו פרישות בכורות רבי יהושע בן קרחה זאגט די כהנים מיינט מען דיא בכורים, ווארום דאמאלס זענען די בכורים גיוען כהנים צו מקריב זיין קרבנות, האט גאט געהייסין דיא בכורים זאלין זיך אפשיידין פון בארג רבי אומר זו פרישות נדב ואביהוא רבי זאגט דאס מיינט מען נדב אונ אביהוא וואס זייא זענען גיווארין כהנים, זאלין זייא זיין אפגעשיידט פון בארג בשלומא למאן דאמר זו פרישות נדב ואביהוא פרעגט דיא גמרא נאך רבי וואס ער זאגט אז דיא כהנים מיינט מען נדב אונ אביהוא, אונ גאט האט געהייסין נדב אונ אביהוא זאלין זיך אפשיידין פון בארג היינו דכתיב הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי

אקדש אלא למ"ד זו פרישו' בכורו' היכא רמיזא דכתיב ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי אל תקרי בכבודי אלא במכובדי דבר זה רמז הקב"ה למשה ולא ידע עד שמתו בני אהרן כיון שמתו בני אהרן אמר לו אהרן אחי לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקב"ה כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן שתק וקיבל שכר שנאמר וידום אהרן וכן בדוד הוא אומר דום לה' והתחולל לו אע"פ שמפיל לך חללים חללים אתה דום וכן בשלמה הוא אומר עת לחשות ועת לדבר פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה ופעמים שמדבר ומקבל שכר על הדיבור והיינו דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן מאי דכתיב נורא אלהים ממקדשיך אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך בשעה שעושה הקב"ה דין בקדושיו מתיירא ומתעלה ומתהלל:

רש"י הוזהרו לפרוש מן ההיכל בהקמת המשכן פרק בהם: **אלא למאן דאמר זו פרישות בכורות.** היכא רמיזא. הכי גרסינן ולא גרסינן פרישת נדב ואביהוא: **היכא רמיזא.** מיתת נדב ואביהוא היכא רמוזה למשה קודם לכן דקאמר הוא אשר דבר: **ונקדש בכבודי.** נאמרה לו למשה ביום שנצטווה על מלאכת המשכן ורמז לו שביום שישרה שכינתו על הבית יתקדש בכבודו ולא נרמז להבין מה הוא עד שמתו. אלא להתקדש כביר של מקום עליהם להודיע שנורא על יראיו ומיודעיו וזהו אשר דבר אלי ביום שנצטויתי על המשכן ונקדש בכבודי באותם הנכבדים וקרובים לי אקדש: **שנאמר וידום אהרן.** הרי ששתק וקבל השכר מפ' כב"ר שמתוך כך זכה ונתייחד אליו הדיבור שנאמר אחרי אותו ענין פ' שתויי יין ולא הוזכר באותו דיבור משה אלא אהרן: **נורא אלהים ממקדשיך.** אלהים זו מדת הדין אימתי הוא נורא על ידי שהוא עושה דין במקודשיו:

תוספות וקיבל שכר על שתיקתו. ותניא בתורת כהנים שבשכר זה נתייחד אליו הדיבור דכתיב בפרשת יין ושכר אל תשת ודבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה ותימ' דבספרי דריש בפרשת קרח דכתיב וידבר אל אהרן שומע אני שהדיבור אל אהרן ת"ל כאשר דבר ה' ביד משה לו בפרשת מחתות השרופים בא ללמדנו שהדיבור למשה שיאמר לאהרן ושמא זה קורא נתייחד הא דכתיב אל אהרן לא שיאמר לבני ישראל:

אקדש איז רעכט וואס משה האט גיזאגט ווען נדב און אביהוא זענען גישטארבין) דאס איז וואס גאט האט גירעט צו זאגין דורך מיינע נאנטע וועל איך געהייליגט ווערין, ווא האט דאס גאט גיזאגט, בייא דעם בארג סיני, וואס גאט האט גיזאגט צו נדב און אביהוא זיי זאלין ניט גענענען צום בארג, טאמער וועט גאט זיי הרגנן, דריבער איצט אז זייא האבין גענענט צו גאט מיט די קטורת, האבין זיי געווים געבארפט געהרגת ווערין אלא למאן דאמר זו פרישות בכורות אבער נאך רבי יהושע בן קרחה וואס ער זאגט אז דיא כהנים מיינט מען בכורים, און דיא בכורים האט גאט געהייסין זייא זאלין זיך אפשיידין פון בארג היכא רמיזא ווא האט גאט גיזאגט בקרובי אקדש. ענטפערט די גמרא דכתיב ווארום עס שטייט אין פסוק ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבודי איך וועל אנגעבריט ווערין דארט צו דיא יודין און משכן) און ער וועט געהייליגט ווערין בכבודי אל תקרי בכבודי זאלסט ניט לייענען בכבודי אלא במכובדי נאר דיא זאלסט לייענען במכובדי, דער משכן וועט געהייליגט ווערין דורך מיינע בעסטע מענטשין וואס מען דארף זיי געבין כבוד דבר זה רמז הקדוש ברוך הוא למשה די זאך האט גאט גיזאגט צו משה אויפין וואנק ולא ידע און משה האט ניט געוואוסט וואס גאט מיינט מיט דיא ווערטער עד שמתו בני אהרן ביז דיא קינדער פון אהרן זענען גישטארבין כיון שמתו בני אהרן ווי דיא קינדער פון אהרן זענען גישטארבין אמר ליה האט משה גיזאגט צו אהרן אהרן אחי אהרן מיין ברודער לא מתו בניך אלא להקדיש שמו של הקדוש ברוך הוא דיינע קינדער זענען גישטארבין נאר ווענין דעם דער נאמען פון גאט זאל געהייליגט ווערין כיון שידע אהרן שבניו ידועי מקום הן אז אהרן האט געוואסט אז זיינע קינדער זענען געליבט בייא גאט שתק האט ער געשוויגען וקיבל שכר און ער האט גענומען שכר פאר זיין שווייגין שנאמר וידום אהרן ווארום עס שטייט אין פסוק אהרן האט געשוויגען וכן בדוד הוא אומר און אזוי זאגט דער פסוק בייא דוד דום לה' והתחולל לו שוויג צו גאט והתחולל לו. וואס מיינט מען והתחולל לו אף על פי שמפיל לך חללים חללים אתה דום אפילו גאט וועט מאכין פאלין ביי דיר פיל געהרגתה מענטשין, פון דעסטוועגין זאלסטו שווייגין וכן בשלמה הוא אומר בייא שלמה זאגט דער פסוק עת לחשות ועת לדבר אצייט צו שווייגין און אצייט צו ריידין פעמים ששותק ומקבל שכר על השתיקה אמאהל שווייגט מען און מען נעמט שכר אויף דעם שווייגין ופעמים שמדבר ומקבל שכר על הדבור און אמאהל רעט מען און מען נעמט שכר אויף דעם ריידין והיינו דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן און דאס איז וואס רבי חייא בר אבא האט גיזאגט פון רבי יוחנן'ס וועגין מאי דכתיב וואס מיינט דער פסוק נורא אלהים ממקדשיך גאט דו ביזט פורכטבאר פון דיין הייליגקייט אל תקרי ממקדשיך זאלסט ניט לייענען ממקדשיך אלא ממקודשיך נאר זאלסט לייענען ממקודשיך. פון דיינע הייליגע בשעה שעושה הקדוש ברוך הוא דין בקדושיו ווען גאט טוהט אמשפט אין זיינע הייליגע מתיירא ומתעלה ומתהלל ווערט גאט פורכטבאר, מען הייבט אן מורא האבין פאר גאט, און גאט ווערט דערהויבין, און ווערט געלויבט:

זוהר ויגש דף רי"א ע"ב ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

תא חזי מה כתיב ויברך יעקב את פרעה אמר רבי יוסי פרעה אע"ג דאוקמוה ברזא אוהרא סמך דקא סמכינן בעלמא אבל תא חזי (שיר השירים א) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. תא חזי אית רתיכין לשמאלא ברזא דסטרא אחרא ואית רתיכין לימינא ברזא דלעילא דקדושה ואלין אלין לקבל אלין דרחמי ואלין דדינא. וכד קב"ה עבד דינא במצראי כל דינא דעביד כההוא גוונא דאינון רתיכין ממש וכגוונא דיליה דההוא סטרא ממש מה ההוא סטרא (ממש) קטיל ואפיק נשמתין אוף קב"ה עביד כההוא גוונא ממש דכתיב ויהרוג ה' כל בכור וכן כלם במצרים כההוא גוונא ממש ובגין כך דמיתיך רעיתי כגוונא דיליה ממש לקטלא דכתיב כי אני ה' אני הוא ולא אחר ולזמנא דאתי מה כתיב מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'. תא חזי מה כתיב וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ויאחזו בה אחסנת עלמין ויאחזו בה דהא להין אתחזי כמה דאוקמוה (ד"א ל"ג א"ר יוסי) ויפרו וירבו מאד ודאי דהא לעילא לא שראת בהו וקיימי בתפנוקי עלמא ובגין כך ויפרו וירבו מאד כיל"ו:

יוסף לחק

מספר חרדים דף ע"א ע"א

לב חושב בעניני גופו בעת תפלה או חזרת הש"ץ גדול עונו מנשוא ועליו נאמר ובוזי יקלו כדאי' בזוהר שאין לך בזה שמו גדול מזה שהרי לפני המלך ואפי' לפני אחד משריו ברעש ורעד אדם עומד וירא פן ילכד בדבריו כי תחת מלך מלאכי מות וכ"ש תחת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שאפילו משה רע"ה היה ירא שנאמר כי יגרתי מפני האף והחימה ועוד עונו גדול שהרי העיד עדות שקר בעצמו שאמר בקריאת שמע ולעבדו בכל לבבכם שהיא העבודה שבלב זו התפלה הרי לבבו פונה מעם ה' לתעתועי מחשבות יאמר ה' עליו אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים וגו'

הלכה פסוקה — הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב

(א) כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב הרי הוא דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטביל' מועלת לו עד שישליך השרץ מידו וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם

לב חושב בעניני גופו בעת תפלה או חזרת הש"ץ גדול עונו מנשוא אויב דאס הארץ טראכט פון דיא זאכין וואס גיהער צום גוף ווען ער דאווינט אדער ווען דער חזן זאגט דיא הויכע שמונה עשרה, איז זיין זינד גרויס פון צו מוחל זיין אים ועליו נאמר ובוזי יקלו אויף אים האט גאט געזאגט דיא וואס פאר־שעמען מיך וועלין אליין פארשעמט ווערין כדאיתא בזוהר שאין לך בזוה שמו גדול כזה וויא עס שטייט אין זוהר עס איז ניטא אנגרעסערע פארשעמונג דעם (גרויסין) נאמען פון גאט וויא דאס איז ואז דיא מויל רעט דיא ווערטער פון דאווענען. און דאס הארץ טראכט נאר וואס אנדערש פון אזעלכע זאכין וואס גיהערין צום גוף) שהרי לפני המלך ואפילו לפני אחד משריו ברעש ורעד אדם עומד ווארום ווען דער מענטש שטייט פאר א מלך און אפילו ער שטייט פאר איינעם פון זיינע שרים, שטייט ער מיט שרעק און מיט ציטערניש ויירא פן ילכד בדבריו און ער האט מורא טאמער וועט ער בעצווינגען ווערין דורך זיינע רייד (טאמער וועט ער ניט ריידין ווי מען דארף) כי תחת מלך מלאכי מות ווארום דער כעס פון מלך זענען דיא שלוחים פון טויט וכל שכן חמת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא און פאר דעם כעס פון גאט וואס ער איז דער מלך איבער אלע מלכים דארף מען דאך געוויס מורא האבין שאפילו משה רבינו עליו השלום היה ירא ווארום אפילו משה רבינו האט מורא געהאט פאר דעם כעס פון גאט שנאמר ווארום עס שטייט אין פסוק משה רבינו האט גיזאגט כי יגורתי מפני האף והחמת ווארום איך האב מורא געהאט פאר דעם כעס פון גאט ועוד עונו גדול וועגין נאך א זאך איז זיין זינד גרויס שהרי העיד עדות שקר בעצמו ווייל ער האט אויף זיך אליין געזאגט פאלשע עדות שאמר בקריאת שמע ולעבדו בכל לבבכם ווארום ער האט געזאגט אין קריאת שמע מען זאל דינען גאט מיט אייער גאנצע הארץ שהיא העבודה שבלב זו התפלה דאס מיינט מען דאס דאווענען וואס מען דאווינט מיט דאס טראכטונג פון הארץ הרי לבבו פונה מעם ה' לתעתועי מחשבות און אז ער דאווינט נאר מיט די מויל און דיא הארץ קערט אוועק פון צו טראכטין אין גאט נאר צו טראכטין אין מענטשליכע זאכין יאמר ה' עליו וועט גאט זאגין אויף אים אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברים מיך האבין זייא פארלאזין וואס איך בין דער קוואל פון דיא לעבעדיגע און פרישע וואסער און זייא גייען אויס גראבין גריבער, און צו בראכענע גריבער וואס זיי קענען ניט האלטין אין זיך דאס וואסער וואס מען גיסט אריין אין זייא (דאס איז א משל. גאט איז דאך דער קוואל ודיא קוועלע

(א) כל המתודה בדברים ולא גמר בלבו לעזוב דער מענטש וואס איז מתודה מיט רייד ווער זאגט נאר די ודוי אשמנו און ביי אים אין הארצין איז נאך נאר ניט געבליבען ער זאל זיך אפשיידין פון דיא עבירות ער זאל זיי ניט מעהר טאהן הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו איז ער גלייך ווי איינער איז זיך טובל אין מקוה און ער האלט א טויטין שרץ אין האנט שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ מידו קען אים ניט העלפין דיא טבילה ביז ער וועט אוועק ווארפין דעם שרץ פון זיין האנט (ווי אזוי קען אים העלפין דיא ודוי אז ער טראכט נאך ווייטער צו זינדיגען) וכן הוא אומר ומודה ועוזב ירוחם און אזוי זאגט דער פסוק דער וואס איז מודה אז

פון

וצריך לפרוש את החטא שנאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב: (ב) מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני ה' בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואינו אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח: (ג) ושבח גדול לשב שיתודה ברבים ויודיע פשעיו להם ומגלה עברות שבינו לבין חבירו לאחרים ואומר להם אמנם חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך והריני היום שב ומתנחם וכל המתגאה ואינו מודיע אלא מכסה פשעיו אין תשובתו גמורה שנא' מכסה פשעיו לא יצליח:

וכתיב קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם וכתיב כי בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני וכתיב ואם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי שקראנו לו בתפלה אב הרחמן שמע קולנו בראש התפלה אדני שפתי תפתח לעובדו ברחימו כאב ובדחילו כאדון:

ער האט געזינדיגט. און ער פארלאזט די זינד, ער וועט שוין ניט מער זינדיגען, וועט גאט אויף אים רחמנות האבין וצריך לפרוש את החטא און ער דארף ארויס ריידין דיא זינד וואס ער האט געזינדיגט שנאמר ווי עס שטייט אין פסוק משה רבינו האט גיזאגט פאר גאט אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב איך בעט דיך דאס פאלק האט געזינדיגט אגרויסע זינד זיי האבין געמאכט אגאלדענעם גאט: (ב) מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני ה' בבכי ובתחנונים דער פירונג פון אבעל תשובה איז ער זאל שטענדיג שרייען פאר גאט מיט געוויין און גיבעט מען זאל אים מוחל זיין זיינע זינד ועושה צדקה כפי כחו און ער זאל געבין צדקה נאך זיין כח ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו און ער זאל זיך פיל דער-ווייטערין פון דיא זאך וואס ער האט געזינדיגט ומשנה שמו און ער זאל ענדערין זיין נאמען כלומר אני אחר ואינו אותו האיש שעשה אותן המעשים ער זאל קענען זאגין איך בין איין אנדערער און בין נישט דער זעלביגער מענטש וואס האב גיטאהן דיא שלעכטע מעשים (דיא עבירות) ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה און ער ענדערט זיינע אלע מעשים צו גוטען און צום גלייכין וועג וגולה ממקומו און ער ווערט פארטריבען פון זיין ארט שגלות מכפרת עון ווארום גלות איז מכפר דיא זינד מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח ווייל דער גלות ברענגט דעם מענטש ער זאל ווערין אונ-טערטעניג און זאל ווערין נידעריג ביי זיך: (ג) ושבח גדול לשב שיתודה ברבים ויודיע פשעיו להם עס איז אגרויסע מעלה פאר דעם מענטש וואס טוהט תשובה ער זאל זיך מתודה זיין פאר פיל מענטשין און ער זאל זייא מאכין וויסען זיינע זינד ומגלה עבירות שבינו לבין חברו לאחרים און ער זאל דערציילין דיא עבירות וואס צווישען אים און זיין חבר צו פרעמדע מענטשין ואומר להם און ער זאגט צו זייא אמנם חטאתי לפלוני ועשיתי לו כך וכך אמת איך האב געזינדיגט צו יענעם מענטש און אזוי און אזוי האב איך אים גיטאהן והריני היום שב ומתנחם און איך האב היינט חרטה און טוה תשובה וכל המתגאה ואינו מודיע און דער מענטש וואס איז גרויס ביי זיך און ער מאכט ניט וויסען זיינע זינד אלא מכסה פשעיו נאר ער בדעקט זיינע זינד וער זאגט ניט פאר קיינעם) אין תשובתו גמורה איז זיין תשובה ניט אמת שנאמר מכסה פשעיו לא יצליח ווי עס שטייט אין פסוק דער וואס בדעקט זיינע זינד וועט ניט בעגליקען:

פון אלע ברכות וואס אמענטש דארף, דארף דאך דער מענטש נאר בעטין ביי גאט. און ניט צו פארלאזין זיך אויף אהאנדיל אדער אויף ארבעט. ווארום אז גאט וועט ניט וועלין וועט אים קיין שום זאך ניט העלפין) וכתיב און נאך שטייט אין פסוק קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם דער נביא האט גיזאגט צו גאט דו ביזט נאנט אין זייערע מיילער (מיט זייערע מיילער ריידין זייא צו דיר) דו ביזט אבער ווייט פון זייערע נירען (אין זייער טראכטונג ביזטו נישט דא) וכתיב און נאך שטייט אין פסוק גאט האט גיזאגט צום נביא ישעיה כי בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני נאר מיט זיין מויל און מיט זיינע לעפצין גיט ער מיר כבוד אבער זיין הארץ איז דערווייטערט פון מיר וכתיב און נאך שטייט אין פסוק גאט זאגט צו די יודין ואם אב אני איה כבודי אויב איך בין אייער פאטער וואו איז מיין כבוד וואס איר דארפט מיר געבין ואם אדונים אני איה מוראי און אויב איך בין אייער הערר וואו איז מיין מורא וואס איר דארפט פאר מיר מורא האבין שקראנו לו בתפלה אב הרחמן שמע קולנו און מיר האבין גערופין צו גאט אין דאוונען „פאטער פון רחמנות הער אונזער שטימע" האבין מיר גערופען צו גאט „פאטער", דארפין מיר אים געבין כבוד בראש התפלה אין אנהייב שמונה עשרה האבין מיר געזאגט אדני שפתי תפתח מיין הערר עפין מיינע לעפצין, האבין מיר גערופין צו גאט אדני „מיין הערר" דארפין מיר דאך פאר אים מורא האבין לעובדו ברחימו כאב ובדחילו כאדון דארפין מיר אים דינען מיט ליבשאפט אזוי וויא צו אפאטער, און מיט מורא אזוי וויא צו אהערר ואונ אז מען דאווינט נאר מיט דעם מויל, און ניט מיט דעם הארצין ווא איז דער כבוד און דיא ליבשאפט צו גאט:

כ״ו פסוקי שטו״ת נגד מילוי ב״ן זר׳ ה׳ ו׳ ה׳ ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

י וְיָשַׁבְתָּ בְאֶרֶץ־גֹּשֶׁן וְהָיִיתָ קָרוֹב
אֵלַי אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבְנֵי בָנֶיךָ וְצֹאנְךָ
וּבְקָרְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ׃ יא וְכִלְכַּלְתִּי
אֹתְךָ שָׁם כִּי־עוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים רָעָב
פֶּן־תִּוָּרֵשׁ אַתָּה וּבֵיתְךָ וְכָל־אֲשֶׁר־
לָךְ׃ יב וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רֹאוֹת וְעֵינֵי
אָחִי בִנְיָמִין כִּי־פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם׃
יג וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אֶת־כָּל־כְּבוֹדִי

י וְתִתֵּיב בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן
וּתְהֵי קָרִיב לִי אַתְּ וּבְנָךְ
וּבְנֵי בְנָךְ וְעָנָךְ וְתוֹרָךְ
וְכָל דִּי לָךְ׃ יא וַאֲזוּן יָתָךְ
תַּמָּן אֲרֵי עוֹד חָמֵשׁ שְׁנִין
כַּפְנָא דִּלְמָא תִתְמַסְכַּן
אַתְּ וֶאֱנָשׁ בֵּיתָךְ וְכָל דִּי
לָךְ׃ יב וְהָא עֵינֵיכוֹן חָזְיָן
וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִין אֲרֵי
בְּלִישָׁנְכוֹן אֲנָא מְמַלֵּיל
עִמְּכוֹן׃ יג וּתְחַוּוֹן לְאַבָּא
יָת כָּל יְקָרִי בְּמִצְרַיִם וְיָת

תולדות אהרן

והנה עיניכם מגילה טז:

רשב״ם

(יא) פן תורש. תתגרש מן הארץ ע״י רעבון. כמו והורשתם והאברתם מהר. מגזרת ירש יאמר תוריש. מן יקש יאמר תוקש בו: (יב) כי פי המדבר אליכם. ועד עתה על ידי מליץ. לפי עיקר פשוטו. בשורה שתאמרו לאבי לא מפי שמועה ששמעתם מאחרים שהרי אתם בעיניכם רואים ומכירים כי אני יוסף מדבר אליכם ולפיכך והגדתם את כל כבודי במצרים ואת כל אשר ראיתם: (יג) את כל כבודי. לא יראג לבא כי

בעל הטורים

(יא) פן תורש. ב׳ במס׳ הכא ואידך אל תאהב שנה פן תורש וש״ס וקרעים תלביש נומה ללמדך כל הישן בבית המדרש תורתו נעשית קרעים קרעים וזהו אל תאהב שנה בבית המדרש פן תורש מלמודך וכן אמר יוסף ליעקב מוטב שתבא לכאן אף ללכת חוצה לארץ פן תורש מתורה כי לא תוכל ללמוד שם מפני הרעב: (יב) עיניכם רואות. בגימ׳ והראיתי לכם המילה: כי פי המדבר

שפתי חכמים

ת ולא מלשון הכרת ושלות כמו אכנו בדבר ואורישנו כי לא יתכן זה שהרי היה ליוסף להאכיל לכל העם בשבע שני הרעב:

רש״י

(יא) פן תורש. דלמא תתמסכן לשון מוריש ת ומעשיר: (יב) והנה עיניכם ראות. בכבודי ושאני אחיכם שאני מהול ככם. ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש (בב״ר): ועיני אחי בנימין. (מגילה יז)

התגלות יוסף לאחיו

(יב) והנה עיניכם רואות וגו׳ כי פי המדבר אליכם וגו׳ והגדתם וגו׳ ומהרתם וגו׳. עיין רש״י ז״ל ונוכל עוד לומר כי בלי ספק אין זה ממה שיאות לאנשי מדות נעלות לתבוע כפה ולבקש מאחרים שישבחום ויפארום וירבו בקלוסם. וזהו שאמר יוסף לאחיו ידעתי באמת כי יקשה מאד לאביכו הזקן לצאת מהארץ לבוא למצרים אם לא שיאלצהו החשק לראות הפלגת גדולתי ועולם כבודי כי רב הוא כשתספרוהו לו. והיה צריך לזה שאודיע לכם בפרטות כל שבחי מעלותי אמנם לא אעשה כזאת אלא די מה שעיניכם רואות ועיני אחי בנימין רואות כל מה שיש לי מהגדולה והכבוד וכאשר תראו כן תספרו. אבל לא יאות לי לשבח את עצמי כי פי הוא המדבר אליכם [כבודי אין זה מהנימוס] שהרי כתיב יהללך זר ולא פיך:

פירוש לתורת אלהים

(י) וְיָשַׁבְתָּ אונ דו וועסט דיך בזעצין אין דעם לאנד גושן וְהָיִיתָ אונ דו וועסט זיין נאהנט צו מיר אַתָּה דו מיט דיינע איינעקליך וְצֹאנְךָ אונ מיט דיינע שאף אונ דיינע רינדער אונ מיט אלץ וואס דו האסט: (יא) וְכִלְכַּלְתִּי אונ איך וועל דיך דארט שפייזין כִּי עוֹד ווארום עס וועט נאך זיין פינף יאהר הונגער פֶּן טאמער וועסטו פאר ארימט ווערין דו מיט דיין הויז געזינד אונ מיט אלץ וואס דו האסט: (יב) וְהִנֵּה אונ אייערע אויגין זעהן דאך מיין כבוד וְעֵינֵי אונ דיא אויגין פון מיין ברודער בנימין זעהן אויך מיין כבוד, ורש״י שרייבט ער האט דרום געמאכט גלייך ווייא צו זיין ברודער בנימין ווארום ער האט אזוי גיזאגט וויא איך בין ניט בייז אויף מיין ברודער בנימין ווארום ער איז דאך ניט גיוועזן בייא מיין פאר קויפין אזוי בין איך אויך אייך אויך ניט בייז כִּי פִי נאך זעהט איר איך רייד מיט אייך לשון הקודש אונ איך בין געמלת בין איך דאך געווים אייער ברודער: (יג) וְהִגַּדְתֶּם לְאָבִי אונ איר זאלט זאגין צו מיין פאטער מיין כבוד וואס איך האב אין מצרים וְאֵת

ספר הישר

אגרויסע סעודה, דרייא טעג האבין זיך געפרייט די מלכים אונ שרים פון כנען מיט יעקב, אונ יעקב האט גיזאגט ער וועט פארין אין מצרים זעהן זיין זוהן יוסף אונ וועט צוריק קומען אין כנען, ווייל ער האט ניט גיוואלט פארלאזין די לאנד פון זיין געבורט, נאר הקב״ה האט גיזאגט צו יעקב ער זאל גיין אין מצרים אונ זאל דארט בלייבין וואהנען זיין

משלי חכמים

דיא פור סחורה פון דיא קרעטשמע, עס איז מיין גליק גיוועזן וואס דיא פור איז שווער געפארין האב איך גיקענט דער יאגין דיא פור, ווען דיא פור וואלט גיפארין געשווינד, וואלסטו שוין

בְּמִצְרַיִם וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר רְאִיתֶם
וּמִהַרְתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הֵנָּה׃
יד וַיִּפֹּל עַל־צַוְּארֵי בִנְיָמִן־אָחִיו וַיֵּבְךְּ
וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל־צַוָּארָיו׃ טו וַיְנַשֵּׁק
לְכָל־אֶחָיו וַיֵּבְךְּ עֲלֵהֶם וְאַחֲרֵי כֵן
דִּבְּרוּ אֶחָיו אִתּוֹ׃ טז וְהַקֹּל נִשְׁמַע
בֵּית פַּרְעֹה לֵאמֹר בָּאוּ אֲחֵי יוֹסֵף
וַיִּיטַב בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי עֲבָדָיו׃
יז וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף אֱמֹר אֶל־
אַחֶיךָ זֹאת עֲשׂוּ טַעֲנוּ אֶת־בְּעִירְכֶם

כָּל דִּי חֲזֵיתוּן וְתוֹחוּן
וְתַחֲתוּן יָת אַבָּא הָלְכָא:
יד וּנְפַל עַל צַוְּארֵיהּ
דְּבִנְיָמִין אֲחוּהִי וּבְכָא
וּבִנְיָמִין בְּכָא עַל צַוְּארֵיהּ:
טו וְנַשֵּׁיק לְכָל אֲחוֹהִי
וּבְכָא עֲלֵיהוֹן וּבָתַר כֵּן
מַלִּילוּ אֲחוֹהִי עִמֵּיהּ:
טז וְקָלָא אִשְׁתְּמַע בֵּית
פַּרְעֹה לְמֵימַר אֲתוֹ אֲחֵי
יוֹסֵף וּשְׁפַר בְּעֵינֵי פַרְעֹה
וּבְעֵינֵי עַבְדּוֹהִי: יז וַאֲמַר
פַּרְעֹה לְיוֹסֵף אֵמַר לַאֲחָךְ
דָּא עֲבִידוּ טְעַנוּ יָת

תולדות אהרן

ויפול על צוארי בנימן. מגילה טז:

בעל הטורים

אליכם. בג' בעגלה ערופה שסימן זה מסר להם אביו שפירש ממנו בעגלה ערופה:

רש"י

השוה את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שנאה על בנימין א אחי שהרי לא היה במכירתי כך אין בלבי שנאה עליכם: (יד) ויפל על צוארי בנימין אחיו ויבך. על שני מקדשות ב שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב: ובנימין בכה על צואריו. על משכן שילה ג שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב: (ולע"ד דיוקו של רש"י דביוסף כתיב ויפול ויבך תרתי משמע אשני מקדשות ולכך עשה ב פעולות ע"ז הרמז. משא"כ בנימין דלא כתיב רק ובנימין בכה פעולה אחת שלא רמז רק על חורבן אחד. ועיין בביאור ת"י שגם הוא בדרך דרש: וינשק. הוסיף בנשיקה מנשק והולך דיבייס"ר בלעז לערקיסען): (טו) ואחרי כן. מאחר שראוהו בוכה ולבו שלם עמהם: דברו אחיו אתו. שמתחלה היו בושים ממנו: (טז) והקול נשמע בית פרעה. כמו בבית פרעה וזהו לשון בית ד ממש: (יז) טענו את בעירכם. ה תבואה:

שפתי חכמים

א (נת"י) ותימה לי מאי קישור יהיה לזה עם כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש: ב מדכתיב כאן צוארי ולא כתיב צואריו ונאמר בשיר השירים צוארך כמגדל השן מה להלן מקדש אף כאן מקדש: ג וא"ת דלמא כפשוטו בשלמא מה שפי' לעיל גבי יוסף משום דכתיב צוארי דהוא ל' רבים ולא כתיב צואריו אבל כאן כתיב צואריו דלמא כפשוטו. (נח"י) הרא"ם האריך בזה. גם במתנות כהונה כתב צואריו ל' יחיד ולא ראו הגמ' בפ"ק דמגילה ואיתא נמי התם כמה צוארים הוו ליה לבנימין ופירש"י דל"ג ליה שכן דרך הכתוב לקרות צואר ל' רבים וכו' וכל מה שטרח הרא"ם הוא לריק ול"נ דשנוי ל' קא דריש מדכתיב גבי אחיו ויבך עליהם ואלו גבי יוסף ובנימין הזכיר ל' צואר ש"מ לדרשה קאתי לרמז על ב"ה שנקרא צוארך כנ"ל ומה שדרשו גבי בנימין שני מקדשות וגבי יוסף אחד לפי שהאמת היה כך ולא מלשון רבים ויחיד דרשו כן: ד עיין לעיל פסוק ב' מש"ש: ה והוא פועל

פירוש לתורת אלהים

אונ אלץ וואס איר האט גיזעהן וּמִהַרְתֶּם אונ איר זאלט איילען צו ברענגען אֶת אָבִי מיין פאטער אהער: (יד) וַיִּפּוֹל אונ ער איז גיפאלין אויף דעם האלז פון זיין ברודער בנימין אונ האט געוויינט ווייל ער האט גיזעהן ברוח הקודש אז דיא צוויי מקדשות וואס וועלין גיבאהעט ווערין אין דעם חלק פון בנימין וועלין חרוב ווערין וּבִנְיָמִין אונ בנימין האט געוויינט אויף דעם האלדז פון יוסף אויף דעם משכן שילה וואס וועט זיין אין דעם חלק פון יוסף אונ וועט חרוב ווערין: (טו) וַיְנַשֵּׁק אונ ער האט געקושט אלע זיינע ברודער וַיֵּבְךְּ אונ ער האט געוויינט אויף זיא וְאַחֲרֵי כֵן אונ נאכדעם אז די ברידער האבין גיזעהן זיין הארץ איז גאנץ מיט זייא דִּבְּרוּ האבין דיא ברידער מיט אים ערשט גירעט ווארום פריער האבין זייא זיך גישעמט פאר אים: (טז) וְהַקּוֹל נִשְׁמַע אונ דאס קול איז גיהערט גיווארין אין דעם הויז פון פרעה לֵאמֹר אזוי צו זאגין באו די ברידער פון יוסף זענען געקומען וַיִּיטַב אונ עס איז וואהל גיפעלין אין די אויגין פון פרעה אונ אין דיא אויגין פון דיינע קנעכט: (יז) וַיֹּאמֶר אונ פרעה האט גיזאגט צו יוסף אֱמוֹר זאג צו דיינע ברודער דאס זאלט

משלי חכמים

פעהאט אנטלאפין גיווארין מיט דיא פור אונ מיט דיא סחורה,

ספר הישר

זיין גאנצין לעבין, ווי יעקב איז געקומען נאנט צו מצרים האט ער געשיקט יהודה'ן צו יוסף אנזאגין זייער קומען אין מצרים, האט יוסף באלד געשפאנט זיין רייטוואגין אונ האט גענומען זיינע אלע קנעכט אונ דיא גבורים אונ דיא

שרים

וּלְכוּ־בֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן׃ יח וּקְחוּ
אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בָּתֵּיכֶם וּבֹאוּ
אֵלָי וְאֶתְּנָה לָכֶם אֶת־טוּב אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְאִכְלוּ אֶת־חֵלֶב הָאָרֶץ׃
רביעי יט וְאַתָּה צֻוֵּיתָה זֹאת עֲשׂוּ
קְחוּ־לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹת
לְטַפְּכֶם וְלִנְשֵׁיכֶם וּנְשָׂאתֶם אֶת־
אֲבִיכֶם וּבָאתֶם׃ כ וְעֵינְכֶם אַל־תָּחֹס
עַל־כְּלֵיכֶם כִּי־טוּב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
לָכֶם הוּא׃ כא וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל־פִּי פַרְעֹה

בְּעִירְכוֹן וְאִזִילוּ אוֹבִילוּ
לְאַרְעָא דִכְנָעַן׃ יח וּדְבָרוּ
יָת אֲבוּכוֹן וְיָת אֱנָשׁ
בָּתֵּיכוֹן וְאֵתוֹ לְוָתִי וְאֶתֵּן
לְכוֹן יָת טוּב אַרְעָא
דְמִצְרַיִם וְתֵיכְלוּן יָת
טוּבָא דְאַרְעָא׃ יט וְאַתְּ
מְפַקַּד דָּא עֲבִידוּ סַבוּ
לְכוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם
עֲגָלָן לְטַפְלֵיכוֹן וְלִנְשֵׁיכוֹן
וְתִטְּלוּן יָת אֲבוּכוֹן
וְתֵיתוּן׃ כ וְעֵינְכוֹן לָא
תָחוּס עַל מָנֵיכוֹן אֲרֵי טוּב
כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם
דִּילְכוֹן הוּא׃ כא וַעֲבַדוּ
כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהַב לְהוֹן
יוֹסֵף עֲגָלָן עַל מֵימְרָא
דפרעה

רשב"ם

יש כח ויכולת בידי להטיב לו: (יט) ואתה צויתה. עתה אני מצוה אותך לקחת עגלות ובהמות למשוך. כי לא היה אדם יכול להוציא מן המלכות עגלה כי אם על פי פרעה. ודוגמא זו בתלמוד. אין פרה

שפתי חכמים

יוצא לשליטי כלומר שיטענו הבהמות כתבואה לאפוקי שלא תפרש טענו את בעירכם כלומר שיאכילו את בהמתם דא"כ מאי נפקא ליה מיניה (רא"ם): ו פי' דכמים עמוקים אין דגים בעומקה אלא למעלה הולכים: ז דק"ל למה לא כתיב מי צוה לו כן וע"ק למה כתיב אחריו זאת עשו כלי רכיפ הל"ל זאת עשה שהרי גם

רש"י

(יח) את טוב ארץ מצרים. ארץ גושן. ניבא ולא יודע מה ניבא סופה לעשותה כמצולה שאין ו בה דגים: חלב הארץ. כל חלב ל' מיטב הוא: (יט) ואתה צויתה. מפי ז לומר להם: זאת עשו. כך אמר להם שברשותי היא:

שיבת האחים לכנען

(כא) ויעשו כן בני ישראל ויתן להם יוסף עגלות ע"פ פרעה וגו'. יש להבין מה עשו בני ישראל. שהכתיב הכתוב ויעשו. ונוכל לומר שבשני דברים אמר פרעה אל יוסף. בתחלה אמר לו אמור אל אחיך זאת עשו טענו את בעירכם וגו' וקחו את אביכם ואת בתיכם ובואו אלי. משמע מדבריו שיבואו למצרים על

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יט) קחו לכם מארץ מצרים עגלות. פי' קחו לכם עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את אביכם על כתפותיכם ובאתם. וכן מוכיח הפסוק שלפניו וישאו בני ישראל את יעקב אביהם ואת טפם ואת נשיהם בעגלות:
(כ) ועינכם אל תחוס על כליכם. לפי שהיה יורע באביו שהיה קפדן על כליו וחס עליהם כמו שאמרו חז"ל ויותר יעקב לבדו שחזר על פכים קטנים לכך הזהירם על כך. כך מפרש הרב יעקב ז"ל:

פירוש להורת אלהים

איר טאהן טְעֲנוּ לאדענט אן אייערע אייזלען מיט תבואה וּלְכוּ אונ גייט אונ פירט עס נאך לאנד כנען: (יח) וּקְחוּ אונ נעמט אייער פאטער אונ אייער הויז געזינד וּבֹאוּ אֵלָי אונ קומט צו מיר וְאֶתְּנָה אונ איך וועל אייך געבען דאס בעסטע פון מצרים וְאִכְלוּ אונ איר וועט עסין דאס בעסטע פון דעם לאנד: (יט) וְאַתָּה אונ דו ווערסט גיבאטין דו זאלסט זייא זאגין פון מיינעטוועגין קְחוּ איר זאלט אייך נעמען פון דעם לאנד מצרים וועגין פאר אייערע קליינע קינדער וְלִנְשֵׁיכֶם אונ צו אייערע ווייבער וּנְשָׂאתֶם אונ איר זאלט טראגין אייער פאטער אונ זאלט אהער קומען: (כ) וְעֵינְכֶם אונ אייערע אויגין זאלין זיך ניט דער בארעמען אויף אייערע כלים וואס איר וועט ניט קענען פורען אהער אין גאנצין כִּי טוּב ווארום דאס בעסטע פון דעם לאנד מצרים איז אייערם: (כא) וַיַּעֲשׂוּ האבין דיא קינדער פון יעקב אזוי גיטאהן וַיִּתֵּן לָהֶם אונ יוסף האט זייא גיגעבין

ספר הישר

שרים פון מצרים, אונ מען האט אויסגערופין אין מצרים ווער עס וועט ניט ארויס גיין מארגין געגין יעקב וועט בעשטראפט ווערין מיט לייב־שטראף, אויף מארגין איז ארויסגעגאנגען יוסף אונ גאנץ מצרים געקליידעט מיט טייערע

משלי חכמים

וויא אזוי האסט אהעזה צו מאנען ביי מיר איך זאל דיר בצאהלין

וַיִּתֵּן לָהֶם צֵדָה לַדָּרֶךְ׃ כב לְכֻלָּם נָתַן לָאִישׁ חֲלִפוֹת שְׂמָלֹת וּלְבִנְיָמִן נָתַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְחָמֵשׁ חֲלִפֹת שְׂמָלֹת׃ כג וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרָיִם וְעֶשֶׂר אֲתֹנֹת נֹשְׂאֹת בָּר וָלֶחֶם וּמָזוֹן לְאָבִיו לַדָּרֶךְ׃ כד וַיְשַׁלַּח

אונקלוס

דְפַרְעֹה וִיהַב לְהוֹן זְוָדִין לְאָרְחָא׃ כב לְכֻלְּהוֹן יְהַב לִגְבַר אִצְטְלָן דִלְבוּשִׁין וּלְבִנְיָמִין יְהַב תְּלָת מְאָה סִלְעִין דִּכְסַף וְחַמְשָׁא אִצְטְלָון דִלְבוּשִׁין׃ כג וְלַאֲבוּהִי שְׁלַח כְּדֵין עַשְׂרָא חֲמָרִין טְעִינִין מִטּוּב מִצְרַיִם וַעֲשַׂר אֲתָנָן טְעִינַן עֲבוּר וּלְחֵם וּזְוָדִין לַאֲבוּהִי לְאָרְחָא׃ כד וְשַׁלַּח יָת אֲחוּהִי וַאֲזַלוּ

תו"א ולבנימין נתן שלש מאות. מגילה יו: ולאביו שלח. שם:

בעל הטורים

(כג) ומזון. ב' במסורה הכא ואידך ומזון לכלא בי' חף על פי שאמר ומזון לאביו ומזון לכלא בי' שהלא מזון לפרנס כולם: ואע"פ שבנימין חזר עמהם לא רצה להשריחו. אמרינן בתלמוד קללת חכם אפילו על תנאי והשלים התנאי היא באה מנלן מיהודה שאע"פ שהחזיר את בנימין לאביו היו עצמותיו מגולגלין בארון וכו': (כד) וישלח

רשב"ם

והזירה יוצאת ממצרים אלא אם כן נטלה האם שלה: (כג) בזאת. כמו כן: עשרה חמורים לעשרה אחיו.

רש"י

(כג) שלח בזאת. כחשבון הזה והוי החשבון עשרה חמורים וגו'. (רלוני במלת כזאת המיותרת וככ"ף הדמיון מורה על כי משלם לא שלח לו י' חמורים וי' אתונות רק הכי קאמר קרא ולאביו שלח בעגלות כזאת וגו' כלומר כחשבון הזה שהוא משא י' חמורים וי' אתונות והשתא אתי שפיר דלא מציט נכתב אלא וירא את העגלות ולא שום חמורים ואתונות וק"ל. בשם הגאון מהרש"ל): מטוב מצרים. מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומ"א גריסין של פול: בר ולחם (ומזון). כתרגומו: ומזון. ליפתן (כך גירסת רא"ם):

שפתי חכמים

לעיל אמר בל' יחיד ואתה צויתה ל"פ מפי וכו': ח כתב מהרש"ל מדלא כתיב בקרא מהו הטוב ששלח לו ש"מ שהוא דבר שאינו חשוב ולמה שלח לו לפי שליעקב היה טוב ל"פ שהוא יין ישן שזה אינו דבר חשוב כל כך וליעקב היה דבר חשוב מפני שדעת

שיבת האחים לכנען

בזאתותיהם. שיקנו או שיסכרו עגלות בארץ כנען ויבואו למצרים. ואח"כ אמר ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות. ופי' רש"י ז"ל כך אמור להם שברשותי ר"ל שפרעה צוה ליוסף שיאמר לאחיו בלשון זה "פרעה צוה אלי שאומר לכם שתקחו עגלות ממצרים עבור אביכם וטפכם ונשיכם, ומספר הפסוק ויעשו כן בני ישראל. שטענו את בעירם בבר ולחם ומזון ולדה לדרך. וכאשר גמרו את מעשיהם ויתן להם יוסף עגלות רקים כאשר צוה פרעה שיהיו רק לסבול בהעגלות את אביהם ובני ביתם:

פירוש לתורת אלהים

וועגין על פי דורך דעם גיבאט פון פרעה ויתן ער האט זיי גיגעבין שפייז אויף דעם וועג: (כב) לכולם צו אלע האט ער גיגעבין לאיש צו איטליכען מענטש צו איטליכען ברודער אפאר קליידער ולבנימין און צו בנימין האט ער גיגעבין דרייא הונדערט שטיק זילבער וחמש און פינף פאר קליידער: (כג) ולאביו און צו זיין פאטער האט ער געשיקט עשרה צעהן אייזלען וואס האבין גיטראגין פון דאס בעסטע פון מצרים ועשר אתונות און צעהן אייזלען וואס האבין געטראגין תבואה ולחם און ברויט און אנדערע שפייז לאביו צום פאטער אויף דעם וועג: (כד) וישלח און ער האט בגלייט

משלי חכמים

פאר דעם וועג, דאס זעלבינע איז גיוועזן ביי דיא ברידער מיט יוסף, זייא האבין גיוואלט נעבען יוסף און ער זאל פארקויפט ווערין פאר אקנעכט אויף אייביג, נאר גאט האט נים צו גילאזט, און האט איהם גליקליך געמאכט ער זאל ווערין אמלך, דער נאך יוסף צו דיא ברידער, איר זאלט נים ברויגעריג זיין און נים בייז זיין פאר וואס איך בצאהל אייך נים פאר דיא טובה וואס איר האט מיך געמאכט פאר אמלך, ווארום נים איר האט מיך אהער געשיקט נאר גאט האט מיך אהער געשיקט און גאט האט מיך געמאכט פאר אמלך, ווען נים גאט, וואלט איך דאך מיך אין גאנצן פאר יאגט פון דער וועלט:

ספר הישר

טייערע קליידער און דיא מיליטער מיט זייערע גיווער מיט מוזיק און קען האט פארשפרייט אויף דעם וועג טייערע בלומען, און די ווייבער פון מצרים זענען גישטאנען אויף דיא דעכער מיט מוזיקאלישע אינסטרומענטן, און פרעה האט געשיקט צו יוסף זיין קרוין ער זאל זיא אנטאהן ווען ער וועט גיין געגין זיין פאטער, ווייא יוסף איז געקומען פונקטיג איילין ווייט פון פאטער איז ער אראפגענאנגען פון זיין רייט וואגין און אלע שרים זענען אראפגענאנגען פון זייערע רייטוועגין און זענען געגאנגען צו פוס מיט יוסף געגין זיין פאטער, ווייא יעקב האט גיזעהן דיא מחנה וואס קומען קעגין אים האט ער זיך געוואונדערט, דער ווייל האט יעקב גיזעהן איינער גיים געגין אים ווייא אקיסר געקליידט מיט אקרוין אויף זיין קאפ, האט ער גיפרעגט בייא יהודה

את־אחיו וילכו ויאמר אלהם אל־
תרגזו בדרך: כה ויעלו ממצרים
ויבאו ארץ כנען אל־יעקב אביהם:
כו ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי וכי־
הוא משל בכל־ארץ מצרים ויפג

אונקלוס

ואמר להון לא תתנצון
באורחא: כה וסליקו
ממצרים ואתו לארעא
דכנען לות יעקב אבוהון:
כו וחויאו ליה למימר עד
כען יוסף קיים וארי הוא
שליט בכל ארעא
דמצרים והוו מליא פינן

ת"א אל תרגזו. תענית י:

רשבם

את אחיו. כל לשון לויה משקל דגש. לשון שליחות החוזר משקל דפי: אל תרגזו. אל תיראו כלום בדרך מפני ליסטים כי שלום מכל צד. וכן רגזו ואל תחטאו. היו יראים מן הקב"ה ולא תחטאו. וכן ונתן ה' לך לב רגז. דחיל בתרגום. וכן ירגזון ירידעות. לשון בענוע כאדם המתיירא. וכן רגזה בוטחות. המרגיז ארץ ממקומה. אבל רגזה (רגיזה) של תרגום של דניאל ושל עזרא לשון כעס. טרנבל לע"ז של רוגז של כ"ד ספרים: (כו) וכי הוא מושל. ואל תירא מלבוא אליו: ויפג לבו. החליף לבו לומר אין זה אמת כי

בעל הטורים

(כד) אל תרגזו. אל תסמכו עלי לומר אחינו גדול הארץ לעשות עול לשום אדם אלא אל תרגזו לשום אדם לילך בדרך על שדה זרועה ד"א אמר להם אל תתעסקו בדבר הלכה: אלהם אל תרגזו. בגי' זהו אל תדברו בהלכה: אלהם אל תרגזו בדרך. בגי' זהו אל תפסעו פסיעה גסה: (כו) ויגדו לו. חסר יו"ד שלא הגידו לו על שהתירו החרם שהחרימו בעשרה: ד"פ כתיב עגלות בפ' וד"פ

שפתי חכמים

זקנים נוחה הימנו וכו' עכ"ל: ט פי' אם אתם עוסקים בדבר הלכה צריכים אתם לעיין בו יותר ואין דעתיכם על הדרך ומתוך כך טועה אתכם הדרך כלומר תתעו. רש"י פ"ק דתענית. ודוקא שלא לעיין ולעסוק בזה להם אבל שלא למגרס לא בזה להם דהא אמרו רז"ל שנים שהיו מהלכים בדרך ואין ביניהם ד"ת וכו': י כתב מהרש"ל הפי' הראשון הוא אליבא דחד מ"ד בגמ' ושוב פירש"י ד"א אליבא דבריייתא ופי' גם כן שתכנסו בחמה לעיר ושני הפי' פירשה הברייתא לפי שהברייתא ס"ל שפי' אל תרגזו הוא ל' התגברות הליכה ולא ידעה הברייתא אם הוא הליכה שאדם פוסע פסיעה גסה או כשאדם מהלך זמן ארוך כלומר עד הלילה ל"פ אלו שני הפירושים א' של פסיעה וא' של תכנסו בחמה לעיר ר"ל כשאדם רוגז פוסע פסיעות גסות ואמר נמי פסיעה גסה נוטלת א' מת"ק ממאור עיניו של אדם: כ לפי שפי' של כי הוא אם ואם הוא אשר. מהרש"ל: ל (נח"י) דק"ל למה לא האמין שהוא חי והלא הוא עצמו היה חושדן שמא מכרוהו ועו"פ מכיון שאמרו שהוא מושל וזה אין הדעת סובלת להאמין שאיש נכרי ימשול וכ"ש במצרים שאין עבד מולך מדהא ליתא הא נמי ליתא לכן אמר לא היה לבו פונה אל הדברים.

רש"י

(כד) אל תרגזו בדרך. אל תתעסקו בדבר הלכה ט שלא תרגז עליכם הדרך. ד"א אל תפסיעו פסיעה גסה י ותכנסו בחמה לעיר. ולפי פשוטו של מקרא יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא יריבו בדרך על דבר מכירתו להתוכח זה עם זה ולומר על ידך נמכר אתה ספרת לה"ר עליו וגרמת לנו לשנאתו: (כו) וכי הוא מושל. ואשר הוא כ מושל: ויפג לבו. נחלף לבו והלך מלהאמין לא היה לבו פונה אל הדברים ל לשון מפיגין טעמן בלשון משנה. וכמו (איכה ג) מאין הפוגות. (ירמיה

בשורת יוסף חי

(כו) עוד יוסף חי וגו' ויפג לבו כי לא האמין להם. נראה לפרש ע"פ המפרשים שכתבו כי האמונה על דרכים שתים. האחת שמאמין בסברת נפשו. שאותו הדבר מאויר בן כנפשו ויאמינהו. והשניה אם הדבר הפוך מסברת נפשו אלא שמגיד לו מפי איש אמונים שיודע בו שאינו מכזב. ומאמין בו מצד המגיד. וע"פ שני דרכים אלו ראוי להאמין. אבל אם הדבר סותר לסברתו ולשכלו וגם לא קבלו מאיש אמונים ואף על פי כן יאמינהו הוא פתי וסכל. עליו אמר שלמה פתי יאמין לכל דבר. וכתבתי הקדם הבדילו בין אמונה מסכרת השכל ובין אמונה הנשענת על דברת המדבר כי אותן האמונות שהן מסכרת השכל אחריהן אות למ"ד כמו (בראשית מה) כי לא האמין להם. (שמות ד') והן לא יאמינו לי וכיוצא. והאמונות שהן מאמונת המגיד אחריהן אות בי"ת. ע"כ כששמע יעקב הבשורה מפי בניו כי עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים. כתיב ויפג לבו. לפי שהיה הדבר זר לשכלו לקבלו ולציירו. שאחר כ"ב שנה שנחשב מת עודנו חי ומושל בארץ הקרובה לארץ כנען. אבל להפך מצד המגידים הי' ראוי שיאמינם. כי הם אנשי אמת ולא יכזבו באביהם ולכן ויפג לבו. מתחלף לבו. פעם מאמין ופעם

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כד) אל תרגזו בדרך. אל תפחדו מסכנת הדרך כי אני מושל בכל הארץ והוא כמו רגזו ואל תחטאו וכמו לב רגז דמתרגמינן דחיל:

פירוש לתורת אלהים

זיינע ברודער וילכו אונ זיי זענען אוועק געגאנגען ויאמר אונ ער האט געזאגט צו זייא אל תרגזו איר זאלט ניט צערנען אויף דעם וועג איינער אויף דעם אנדערין דער וועט זאגין איבער דיר איז ער פארקויפט געווארין אונ דער אנדערער וועט זאגין איבער דיר זאלט איר דאס ניט טאהן: (כה) ויעלו אונ זייא זענען אויף געגאנגען פון מצרים ויבאו אונ זענען געקומען צום לאנד כנען אל צו זייער פאטער יעקב: (כו) ויגידו לו אונ זיי האבין געזאגט צו אים לאמר אזוי צו זאגין עוד יוסף חי יוסף לעבט נאך וכי אונ ער איז איין געוועלטיגער איבער דעם גאנצין לאנד מצרים ויפג זיין הארץ איז שיעור אויסגעגאנגען פאר פרייד ער איז שיעור געשטארבין פון דיא שמחה זיין גליק איז געוועזען

ספר הישר

יהודה וועր דער מענטש איז, האט יהודה געזאגט צו יעקב דאס איז דיין זוהן יוסף, וויא יוסף איז געקומען נאנט צו

משלי חכמים

(כו) ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וגו'. דיא ברידער פון יוסף זענען געקומען פון מצרים אונ האבין געזאגט צו זייער פאטער אז יוסף לעבט אונ ער געוועלטיגט אויף דעם גאנצין לאנד מצרים, דער פאטער האט זייא ניט געגלויבט ביז ער האט געזעהן דיא פורען וואס יוסף האט געשיקט מען זאל אין זייא

לבו כי לא־האמין להם׃ כז וידברו אליו את כל־דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא את־העגלות אשר־שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם׃ חמישי כח ויאמר ישראל רב עוד־יוסף בני חי אלכה ואראנו

אונקלוס

על לביה ארי לא הימין להון׃ כז ומלילו עמיה ית כל פתגמי יוסף די מליל עמהון וחזא ית עגלתא די שלח יוסף למיטל יתיה ושרת רוח קודשא על יעקב אבוהון׃ כח ואמר ישראל סגי לי חדוא עד כען יוסף ברי קים איזיל

בעל הטורים

כתיב עגלה ערופה כפ׳ סופטים שפירש ממנו כפ׳ עגלה ערופה : (כז) וירא את העגלות. בגי׳ ראה בהלכות עגלה ערופה :

רשב״ם

לא האמין להם. כמו אל תתני פוגת לך. וריחו לא נמר מתורגם וריחו לא פג : (כז) את כל דברי יוסף. שאר דברים שדיבר אליהם הכתובים למעלה שבכה על צואריהם והכירו בודאי שהוא אחיהם. וגם ראה את העגלות אשר שלח יוסף על פי פרעה. ותחי רוח יעקב. כי שמר את הדבר שסוף יוסף להיות מושל כי אינן יוצאות ממצרים כי אם על פי מושל כמו שפירשתי למעלה : (כח) רב. די בפוגת לבי שלא האמנתי אלא ודאי עוד יוסף בני חי. פשטות אחרים של ערמומיות אומרים והנם הבל. ואני הצעיר שמעתי

רש״י

מח) וריחו לא נמר מתרגמינן וריחיה לא פג : (כז) את כל דברי יוסף. סימן מסר להם במה היה עוסק מ כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה זהו שנא׳ וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה : ותחי רוח יעקב. שרתה עליו שכינה נ שפירשה ממנו : (כח) רב עוד. רב לי

שפתי חכמים

ודו״ק : מ דק״ל דכתיב וידברו אליו וגו׳ דברי יוסף אחר כי לא האמין להם דמשמע שבאו לדבר אליו ולהוכיח לו שיאמנו דבריהם ומה היא ההוכחה שהוכיחו אלא סימן מסר להם כו׳ בפרשת עגלה ערופה ור״ל העגלות דכתיב בקרא קרינן עגלות בסגו״ל תחת העי״ן ושו״א תחת הג׳. וי״ל כשיוסף פי׳ מיעקב היה יעקב מלוה אותו עד עמק חברון כדפירש״י לעיל בפסוק וישלחהו מעמק חברון ויוסף א״ל חזור בך א״ל יעקב איני רשאי לחזור שחייב אדם ללוות חבירו כדכתיב בפרשת עגלה ערופה בפסוק וידינו לא שפכה לא פטרנוהו בלא לויה כדפירש״י שם ומתוך כך למדו פרשת עגלה ערופה ויהיה פי׳ וירא את העגלות ל׳ הבנה שהגידו לו פ׳ עגלה ערופה או התבונן שאמת הוא : נ ר״ל דזות אינו נכונה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כז) וידברו אליו את כל דברי יוסף. פירש״י סימן מסר להם כשפירש ממנו היה עוסק בפרשת עגלה ערופה. וצריך פי׳ לפי׳ והכי רוצה לומר כי כשפירש מאביו היה מלוה אותו כדכתיב וישלחהו שהוא לשון לויה כמו וישלחו דכתיב גבי אברהם דמתרגמינן ואלוויאו. ואמר לו יוסף חזור בך ואמר לו יעקב בני גדולה לויה שעליה נתוספה פרשה אחת בתורה דכתיב ידינו לא שפכה. וכי תעלה על דעתך שב״ד שופכי דמים אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא לויה הא אם ראוהו ולא לווהו מעלה עליהם כאלו שפכו דמים והיינו פרשת עגלה ערופה שהיה עסוק בה. ויש אומרים שהיה עוסק בעגלה שמושכת בקרן וקשה לשני הפירושים לפרש עגלות לשון עגלה לכן נראה לפ׳ בפרשת עגלות המשכן דכתיב שש עגלות צב : וירא את העגלות ותחי רוח יעקב אביהם. פי׳ כשראה העגלות חיתה רוחו והאמין כי קודם לכן צוה יוסף לבל יוציאו עגלות מארץ מצרים ועכשיו אמר פרעה ואתה צויתה זאת עשו קחו עגלות סה שאין אחרים רשאין להוציא ולכך כשראה העגלות האמין אמר בודאי מפי מלך הוא זה :

(כח) רב עוד יוסף בני חי. פי׳ יעקב קרא רב למביא העגלות כמו רב החובל ושאל לו עוד יוסף בני חי כי אותך אני מאמין יותר מהם. ד״א בניו היו מאריכין בדברים ומספרים

בשורת יוסף חי

אינו מאמין. ולכל נחשוב שבניו המגידים היו חשודים בעיניו. ואילו הוגד לו מפי איש אחר הנאמן הי׳ מאמין. אמר עוד כי לא האמין להם. להורות שהזרות הי׳ מצד הדבר עצמו לא מצד המגידים. ואילו היה שומע ככה מפי אחר ודאי שלא היה מאמין כלל. ובני יעקב נשמרו מאד שלא לבשר לאביהם הזקן הבשורה בפעם אחת. כי בשורת שמחה גדולה כזו סכנה היא מאד ובפרט לאיש זקן כיעקב ע״כ ויגידו לו דברים אחרים מענין לענין שיוכלו לאמר לו עוד. יוסף חי [והגניזה מפרדת תיבת עוד מיוסף חי] ואח״ז אמרו לו וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים. ויפג לבו. ומחמת כי נתחלף לבו בכל פעם מאמין ואינו מאמין. ויותר הי׳ אצלו שאין הדבר כן כי לא האמין להם ע״כ נשאר בחיים. וכראשונה לא אמרו לו דברי יוסף. רק שהוא מושל במצרים. ואח״כ וידברו אליו כל דברי יוסף מן פסוק ח׳ וגו׳ : (כז) וירא את העגלות אשר שלח יוסף וגו׳. וע״כ ותחי רוח יעקב אביהם. הנה לא נודע מה ראה יעקב בעגלות אשר ע״י חיה רוחו בקרבו. וע״ד הפשוט נראה כשרוצה אדם לנסוע לחברו לא שייך לומר שחברו ישלח לו עגלה מיוחדת שתסע לשם ריקן ושוב יסע בה. והלא יכול לשכור לו שם עגלה. אבל אם שולחין אחר

פירוש להורת אלהים

וואס ער האט זיא ניט געגליבט איז דיא פריד גיט גיוועזן אין גאנצין : (כז) וידברו האבין זיא צו

לקוטים על התורה

(כח) ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי וגו׳. דער ספר מגלה עמוקות זאגט בייא משה רבינו

אים גירעט אלע רייד וואס יוסף האט צו זיא גירעט וירא אונ ער האט גיזעהן דיא וועגין וואס יוסף האט געשיקט צו ברענגען אים מיט זיא ותחי דיא נבואה האט לעבעדיג געמאכט זייער פאטער יעקב כלומר דיא שכינה האט אויף אים גערוהעט : (כח) ויאמר האט יעקב גיזאגט איך האב פיל שמחה אונ אויך גדולה דער לעבט נאך אלכה איך וועל גיין אונ וועל

משלי חכמים

דיא אים ברייננען פון כנען אין מצרים, אונ זייא האבין אים גיזאגט אז דיא פורען האט פרעה גיגעבין צו יוסף ער זאל זייא

ספר הישר

זיין פאטער האט ער זיך געבייגט [געבוקט] פאר אים אונ

שיקן פין זיינעטוועגין, דאמאלס האט הירשט יעקב געגליבט אז אלץ איז אמת, פאר וואס האט יעקב נעגלויבט פון די פורען,

למשל

בטרם אמות: מו א ויסע ישראל
וכל־אשר־לו ויבא בארה שבע
ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק:
ב ויאמר אלהים | לישראל במראת
הלילה ויאמר יעקב | יעקב ויאמר
הנני: ג ויאמר אנכי האל אלהי
אביך אל־תירא מרדה מצרימה

אונקלוס

ואחזיניה עד לא אימות:
א ונטל ישראל וכל די
ליה ואתא לבאר שבע
ודבח דבחין לאלהא
דאבוהי יצחק: ב ואמר יי
לישראל בחזוא דליליא
ואמר יעקב יעקב ואמר
הא אנא: ג ואמר אנא אל
אלהא דאבוך לא תדחל
מלמיחת למצרים ארי

תולדות אהרן

ויאמר אלהים ברכות י"ז:

רשב"ם

רב עוד יוסף בני חי אתם אומרים עוד יוסף חי וכי הוא מושל רב לי במה שהוא עדיין חי אפילו אינו מושל. אלכה ואראנו בטרם אמות וגו':

בעל הטורים

(ב) לישראל במראות הלילה. ז' תגין בשי"ן ע"ש כי שבע יפול צדיק וקם שבאו עליו ז' צרות וניצל מהם עשו לבן מלאך דינה (א) לאלהי אביו יצחק. שעשה שם יצחק מזבח בבאר שבע כשנגלה לו הקב"ה כמה שנאמר בפרשת אלה תולדות יצחק ועשה גם הוא שם זבחים כמו שעשה אביו:

שפתי חכמים

כדכתיב ורוח לבשה את עמשי: ם דק"ל דה"ל לאלהי אבותיו או עוד שמח' וחדו' הואיל ועוד יוסף בני חי: ם זקנו לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם:

רש"י

(א) בארה שבע. כמו לבאר שבע ה"א בסוף תיבה במקום למ"ד בתחלתה: לאלהי אביו יצחק. חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם: (ב) יעקב יעקב. לשון חיבה: (ג) אל תירא מרדה מצרימה.

בשורת יוסף חי

אדם נכבד. כמו אחר רב וגאון או שולחין אחריו עגלה מיוחדת לסורות כי נכבד הוא בעיניהם מאד ואף למענו שולח העגלה. וגם כאן כשראה יעקב ששלח יוסף אחריו עגלות ולא שלוהו לשכור לו עגלות בארץ כנען מזה ידע כי הוא מכובד מאד יסי' אצל פרעה וגם יוסף מכובד מאד אצל פרעה ששלח עגלות מיוחדות להביא את אביו מצרימה. ועבור זה ותחי רוח יעקב:

נסיעת יעקב למצרים

(א) ויסע ישראל וכל אשר לו וגו'. הנה כאשר בא יעקב אל באר שבע נזכר מה שקרה לו בפעם הראשון בצאתו מבאר שבע כשברח מעשו והי' צריך לצאת מא"י לחו"ל ובחלום הלילה הבטיחו הקב"ה שישמרהו וישיבהו לא"י וע"כ קוה יעקב בעת שיגלה לו הקב"ה במראות הלילה ויבטיחהו על זה שישיבהו לא"י. ע"כ הקריב קרבנות לאלהי אביו יצחק. שבזכות אבותיו ישיבהו ה' חזרה לא"י. וביחוד אביו יצחק שהקב"ה אמר לו שלא ירד מצרימה אולי ימנעהו ה' ללכת למצרים כמו שמנע את אביו יצחק לרדת מצרימה. והשיבו הקב"ה בחלום הלילה אנכי אלהי אביך. שצויתי לו אל תרד מצרימה. אבל אליך אני אומר שתרד מצרימה. והנה שני צווים הסותרים הם מאתי. ולפי שיעקב הי'

דעת זקנים מבעלי התוספות

לו גדולתו של יוסף לכך אמר להם רב לבם לספר בגדולתו אך אמרו אם בני חי באות ואם אמות אלכה ואראנו וגו':

לקוטים על התורה

שטייט רב לך. אונ ביא יוסף שטייט רב עוד. צו זאגין אונז אז יוסף איז געוועזן גרעסער פון משה רבינו, דאס האט יעקב געזאגט אויף יוסף רב עוד. יוסף איז נאך גרעסער וויא משה וואס ביי אים שטייט אויך דער ווארט רב. דער מדרש זאגט ווען יוסף איז אוועק פון יעקב, האט יעקב געוואוסט אז יוסף לעבט, ער האט נאר מורא געהאט ער זאל ניט מטמא זיין דעם ברית קודש מיט זנות, אויף דעם האט יעקב געטרויערט, אז דיא ברידער האבין געזאגט צו יעקב אז יוסף איז בהעפט צו גאט אונ ער איז אצדיק אונ ער האט ניט מטמא געוועזן דעם ברית

פירוש לתורת אלהים

אים זעהן איידער איך וועל שטארבין: (א) ויסע אונ יעקב האט געצויגין מיט אלץ וואס ער האט געהאט ויבא אונ איז געקומען אין באר שבע ויזבח אונ האט געשאכטין קרבנות לאלהי צו דעם גאט פון זיין פאטער יצחק: (ב) ויאמר אונ גאט האט געזאגט צו יעקב בנבואה ביא דער נאכט ויאמר יעקב יעקב אונ האט אים גערופין יעקב יעקב דאס איז אלשון ליבשאפט ויאמר הנני האט יעקב געזאגט דא בין איך: (ג) ויאמר האט גאט געזאגט צו אים איך בין דער גאט פון דיין פאטער אל תירא דו זאלסט דיך ניט פארכטין צו נידערין אין

ספר הישר

אלע שרים האבין זיך געבייגט פאר יעקב אונ יעקב מיט יוסף האבין זיך געקושט אונ געוויינט פון גרויס שמחה,

משלי חכמים

למשל אדארף מענטש האט אמאהל געמאכט אברית אונ ער איז געוועזן גאנץ רייך, אונ ער האט געוואלט פארבעטין צו זיך געסט פון שטאט, אויב ער איז נים קארג שיקט ער אריין אין שטאט עטליכע פורען גרויסע, ווער עס וויל זאל קומען צו פארין צו דעם ברית, אונ אויב ער איז קארג שיקט ער אריין איין פור אגרויסע וויא פיל מענטשין עס קענען אריין אין דיא פור אזוי פיל זאלין קומען צום ברית, אונ אויב ער איז שטארק קארג שיקט ער אקליינע פור עס זאל נאר קענען אינווייניג זיצען אפאר מענטשין, דער מוהל דער סאנדיק, אזוי איז געוועזן ביים

כִּי־לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימְךָ שָׁם: ד אָנֹכִי
אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ
גַם־עָלֹה וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ:
ה וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיִּשְׂאוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם
וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשֵׁיהֶם בָּעֲגָלוֹת
אֲשֶׁר־שָׁלַח פַּרְעֹה לָשֵׂאת אֹתוֹ:
ו וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם
אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ

אונקלוס

לְעַם סַגִּי אֲשַׁוִּינָךְ תַּמָּן:
ד אֲנָא אֵיחוֹת עִמָּךְ
לְמִצְרַיִם וַאֲנָא אַסֵּיקִינָךְ
אַף אַסָּקָא וְיוֹסֵף יְשַׁוֵּי
יְדוֹהִי עַל עֵינָךְ: ה וְקָם
יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וּנְטַלוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָת יַעֲקֹב
אֲבוּהוֹן וְיָת טַפְלְהוֹן
וְיָת נְשֵׁיהוֹן בַּעֲגָלָתָא
דִּי שְׁלַח פַּרְעֹה לְמִטַּל
יָתֵיהּ: ו וּדְבָרוּ יָת גֵּיתֵיהוֹן
וְיָת קִנְיָנֵיהוֹן דִּי קְנוֹ
בְּאַרְעָא דִכְנַעַן וַאֲתוֹ
למצרים

תרא אנכי ארד. ברכות נו שבת פט: ישית ידו על. ס' הזוהר פ' שלח לך:

בעל הטורים

יוסף שמעון בנימין: (ד) גם עלה. כתיב בה"א רמז לאחר ה' דורות יעקב לוי קהת עמרם משה: ויוסף ישית ידו על עיניך. במערת המכפלה; ישית ידו על עיניך. על עניניך וצרכך ישתדל לעשותם כדכתיב ישית ידו על שניהם:

רשב"ם

(ד) אעלך גם עלה. כלומר ארד עמך וגם עלה אעלך. כמו וברכתם גם אותי. גם עלה שנקבר עם אבותיו

רש"י

לפי שהיה מיצר על שנזקק לצאת לחוצה לארץ: (ד) ואנכי אעלך. הבטיחו להיות נקבר בארץ: (ו) אשר רכשו בארץ כנען. אבל מה שרכש בפדן ארם הכל נתן לעשו בשביל חלקו במערת המכפלה אמר נכסי חוצה לארץ אינן כדאי לי וזהו אשר כריתי לי העמיד לו צבורין של זהב וכסף כמין כרי ואמר לו טול את אלו:

שפתי חכמים

לאלקי אברהם דהא הוא היה העיקר לפרסום אלהות ולא כן יצחק שקבל מאברהם: ע דייק מדכתיב אעלך משמע לא"י שהוא גבוה

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ד) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. ירדו למצרים נמנה הקדוש ברוך הוא עמהם בעצמו ובכבודו שהרי בפרטן לא תמצא רק ס"ט וכתיב בשבעים נפש וגו' הרי שנמנה הקדוש ברוך הוא עמהם והיו שבעים וגם בעלותם עלו ששים רבוא חסר אחד ונמנה הקב"ה עמהם ועלה והי' שלמים. ד"א ואנכי אעלך גם עלה. לא תעלה על דעתך שתהיה שם ירוד כי אם גדול ומעולה תהיה שם:

נסיעת יעקב למצרים

ירא מחמת ארבעה דברים. א) שמא המצריים ימיתו מבני ומבני בניו וימעיטום. ב) היה ירא מחמת שמצרים מלאה גלולים לא תדבק שמה השגחת ה' ונבואתו לאשר היתה נדבק עמו בארץ כנען. ג) היה ירא אולי ימות במצרים ויקבר שם ולא במערת

פירוש לתורת אלהים

מִצְרַיִם כִּי לְגוֹי גָּדוֹל וָוארוּם אִיךְ וֶועל דִּיךְ דָּארְט מַאכִין צוּ אַגְרוֹיס פָאלְק: (ד) אָנֹכִי אִיךְ וֶועל נִידֶערִין מִיט דִּיר אִין מִצְרַיִם כְּלוֹמַר מַיין שְׁכִינָה וֶועט זִיךְ פוּן דִּיר נִיט אָפּ טָאהְן וְאָנֹכִי אִיךְ וֶועל דִּיךְ אוֹיף בְּרֶענְגֶען פוּן לַאנְד מִצְרַיִם, וְרַשִׁ"י שְׁרַייבְּט עֶר הָאט אִים צוּ גֶעזָאגְט אַז עֶר וֶועט בַּאגְרָאבִין וֶוערִין אִין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל] וְיוֹסֵף אוּנ יוֹסֵף וֶועט אוֹיף דִּיר אַכְטוּנג גֶעבִּין: (ה) וַיָּקָם אוּנ יַעֲקֹב אִיז אוֹיף גִישְׁטַאנֶען פוּן בְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׂאוּ אוּנ דִּיא קִינְדֶער פוּן יַעֲקֹב הָאבִּין גִיטְרָאגִין זַייעֶר פָאטֶער וְאֶת טַפָּם אוּנ זַייעֶר קְלֵיינֶע קִינְדֶער אוּנ זַייעֶרֶע ווַייבֶּער בָּעֲגָלוֹת מִיט דִּיא וֶועגִין וָואס פַּרְעֹה הָאט גֶעשִׁיקְט לָשֵׂאת אוֹתוֹ צוּ טְרָאגִין אִים אִין מִצְרַיִם: (ו) וַיִּקְחוּ אוּנ זֵייא הָאבִּין גֶענוּמֶען זַייעֶרֶע פִיה אוּנ זַייעֶר גוּטְס אֲשֶׁר וָואס זֵייא הָאבִּין אַיין גִיזַאמִילְט אִין לַאנְד כְּנַעַן

לקוטים על התורה

קוֹדֶשׁ, הָאט יַעֲקֹב גִיזָאגְט אִיךְ וֶועל גֵיין אִים זֶעהְן, וָוארוּם יַעֲקֹב הָאט דֶערְקֶענְט אוֹיף דֶעם פָּנִים אוֹיבּ עֶר הָאט מִזְנָה גִיוֶועזְן אָדֶער נֵיין, וְוִויא יַעֲקֹב הָאט גִיזֶעהְן דֶעם פָּנִים פוּן יוֹסֵף אַז עֶר הָאט נִיט מִזְנָה גִיוֶועזְן אִיז עֶר פְרֵיילִיךְ גִיוָוארִין, אוּנ הָאט גִיזָאגְט אִיצְט ווֵייס אִיךְ אַז אִיךְ וֶועל הָאבִּין פִיל גוּטְס אוֹיף דִּיא וֶועלְט אוּנ אוֹיף עוֹלָם הַבָּא:

פרקי דרבי אליעזר

[ד] אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וגו', וֶוען מֶען הָאט גִיזָאגְט צוּ יַעֲקֹב אַז יוֹסֵף לֶעבְּט אוּנ עֶר הָאט גִיזֶעהְן דִּיא פוּרֶען וָואס פַּרְעֹה אוּנ יוֹסֵף הָאבִּין גֶעשִׁיקְט צוּ אִים עֶר זָאל קוּמֶען אִין מִצְרַיִם, הָאט יַעֲקֹב גֶעטְרַאכְט אִין הַארְצִין וְוִיא אַזוֹי קֶען אִיךְ פַארְלָאזִין דִּי לַאנְד וָואס מַיינֶע אֶלְטֶערִין הָאבִּין אִין אִיר גִיוואוֹינְט,

ספר הישר

נָאכְדֶעם זֶענֶען אַלֶע גֶעקוּמֶען אִין מִצְרַיִם [וְוִויא עֶס שְׁטֵייט אִין דִּיא סְדָרָה בִּיז צוּם סוֹף סְדָרָה]:

משלי חכמים

יַעֲקֹב עֶר הָאט גִיוָואלְט ווִיסֶען אוֹיבּ פַּרְעֹה הָאט פַאקְי גֶעמֵיינְט אִין אֱמֶת יַעֲקֹב זָאל צוּ אִים קוּמֶען, אָבֶּער עֶר הָאט נָאר גִישְׁאהְן יעם

מִצְרָיְמָה יַעֲקֹב וְכָל־זַרְעוֹ אִתּוֹ׃
ז בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אִתּוֹ בְּנֹתָיו וּבְנוֹת
בָּנָיו וְכָל־זַרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרָיְמָה׃

לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל בְּנוֹהִי עִמֵּיהּ׃ ז בְּנוֹהִי וּבְנֵי בְנוֹהִי עִמֵּיהּ בְּנָתֵיהּ וּבְנַת בְּנוֹהִי וְכָל זַרְעֵיהּ אַיְתִי עִמֵּיהּ לְמִצְרָיִם׃

יום ו כדי להשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום הצגנו תשלום כל הסדרה ותרגום והפטרה׃

ס ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים
מִצְרַיְמָה יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר יַעֲקֹב
רְאוּבֵן׃ ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ וּפַלּוּא
וְחֶצְרֹן וְכַרְמִי׃ י וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל

ח וְאִלֵּין שְׁמָהַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָאלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב וּבְנוֹהִי בּוּכְרָא דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן׃ ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ וּפַלּוּא וְחֶצְרוֹן וְכַרְמִי׃ י וּבְנֵי

רשב"ם

(ח) יעקב ובניו. יעקב מחשבון שבעים נפש כמוכיח

בעל הטורים

יעלים עיניך בשתמות הכטיחו שלא מות נחיו׃

שפתי חכמים

מכל האֲרצות וק"ל: פ ול"ת וסרי גם כתיב בנותיו ל' רבים והרי לא הי"ל רק דינה ואין לומר כרבי יהודה דאמר אחיות תאומות נולדו עם כל שבט ונשאום דהא לפני ירידתן מתו כדפירש"י בסמוך וגם א"ל כרבי נחמיה שאמר כנעניות היו ומהו בנותיו כלותיו שאין אדם נמנע מלקרות לחתנו בנו ולכלתו בתו (הוכא כרש"י פרשת וישב ע"פ ויקומו כל בניו כו') דהא יולאי יריכו קחשיב כאן. (נת"י) ול"נ ליישב שדרך הכתוב כשמדבר ביחוסי הרבים אמר ביחיד ל' רבים כמו ובני דן חושים ובני פלוא אליאב וא"כ אע"ג דבנותיו קאי אדינה לחוד אפ"ה היכא דאיכא לרבויי מרבינן ולא סמכינן אשינויא דחיקא ולכן פי' סרח ויוכבד וכ"מ בכ"ב דף קמ"ג. ואין להקשות איפכא בפסוק ויקומו לנחמו מנ"ל לר"י לומר תאומות ולר"נ כלותיו דלמא דינה לבדה היתה כמו

רש"י

(ז) ובנות בניו. סרח בת אשר ויוכבד פ בת לוי׃
(ח) הבאים מצריכה. על שם השעה קורא להם

נסיעת יעקב למצרים

שמכפלה כאבותיו. ד) היה ירא שמא ימות יוסף בחייו ויסבע ברעות נפשו ותהפך ליגון שמחתו. לכן הולרך הקב"ה להבטיחו על ארבעה דברים אלו. כנגד הפחד הא' אמר לו אל תירא מרדה מלרימה. לא די שלא ימעיטוך שמה. אבל כי לגוי גדול אשימך שם [וכזה גלה לו שלא ישובו מיד אחרי ראותו את יוסף כמו שחשב אבל שם יתעכבו עד שיפרו וירבו מאד. והקב"ה לא גוס אותו בפירוש שירד למלרים. רק הבטיחו שלא יירא ברדתו שמה]. וכנגד היראה הב' אמר לו הקב"ה אנכי ארד עמך מלרימה. ר"ל שלא אפריד דבקותי והשגחתי ממך [ולא אמר אנכי

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ז) בנותיו ובנות בניו. פירש"י בנות בניו זו שרח בת אשר ויוכבד בת לוי. וקשיא דבניו ניחא אלא בנותיו מאן נינהו שהדי לא נכנסו מבנותיו למצרים כי אם דינה שהתאומו׳ מתו. ושמא י"ל דכלותיו קרי בנותיו. אך קשיא לי מאי דכתיב כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש דהתם ליכא למימר כלותיו שהדי לא נמנו כדכתיב מלבד נשי בני יעקב ושמא ר"ל דינה ובת לוי ובנות בנים הכי הם כבנות כך נ"ל וכן משמע למבין מתוך פירש"י:

אורידך מלרימה כמ"ש ואנכי אעלך גם עלה. לפי שהירידה היא מיעקב שבתר כה לא מהאל ית' אבל אמר שירד שם עמו כי תרד ותשפל השגחתו בהיותו במלרים. וכאלו אמר אנכי שאמרתי לאביך אל תרד מלרימה אבל עמך אנכי ארד שמה]. וכנגד היראה הג' מענין קבורתו אמר ואנכי אעלך גם עלה שיעלה אותו משם להיותו נקבר במקום אבותיו המקודשים. וכנגד היראה הד' מחיי יוסף אמר ויוסף ישית ידו על עיניך. כלומר הוא יסתום עיניך בעת מיתתך. כהפך מה שאמרת כי ארד אל בני אבל שאולה. כי לא יהיה כן. והלשון ארד עמך. יוכל היות. כי ידוע שהכרת אלהותו ית' בעולם הוא רק ממעשיו. כשעם בני ישראל הם בכבוד והצלחה והקב"ה עושה נסים ונפלאות עבורם נתגדל ונתקדש שמו בעולם. וכשעם בני ישראל ירודים ושפלים. גם כבודו ית' לא ניכר בעולם. כמאמר הכתוב למה יאמרו בגוים איה אלהיהם. ועוד פסוקים רבים ע"ז. ע"כ אמר הקב"ה ליעקב אנכי ארד עמך מלרימה כשאתה תרד למלרים ותהיה שם בירידה ושפלות. גם אנכי ארד. כביכול גם אנכי אהיה בירידה. גם כבודי ירד. כמאמר פרעה מי ה'

פירוש לתורת אלהים

(רש"י שרייבט אָבער דאס גוטס וואס ער האט איין גיזאמילט אין פַּדַן אֲרָם בּיי לָבָן האט ער גיגעבין צו עֵשָׂו פאר זיין חֵלֶק וואס ער האט דארט גֶעהאט אין דער מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה) וַיָּבֹאוּ אונ זיי זענען גֶעקוּמֶען אין מִצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל זַרְעוֹ יַעֲקֹב אונ גאר זיינע קינדער מיט אים: (ז) בָּנָיו זיינע זוהן אונ דיא זוהן פון זיינע זוהן בְּנוֹתָיו זיינע טעכטער אונ דיא טעכטער פון זיינע זוהן הֵבִיא האט ער גיבראכט מיט זיך אין מִצְרַיִם׃ (ח) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת אונ דאס זענען די נעמען פון דיא קינדער יִשְׂרָאֵל וואס זענען גֶעקוּמֶען אין מִצְרַיִם יַעֲקֹב מיט זיינע זוהן בְּכוֹר יַעֲקֹב דער בְּכוֹר פון יַעֲקֹב איז רְאוּבֵן; (ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן אונ דיא קינדער פון רְאוּבֵן זענען חֲנוֹךְ וגו׳; (י) וּבְנֵי שִׁמְעוֹן אונ דיא

פרקי דרבי אליעזר

וויא אַזוֹי קֶען איך פארלאזין דיא לַאנד וואס דיא שְׁכִינָה פון הקב"ה איז אין איר אונ איך זאל גֵיין אין אַזוֹי אַטְמֵא לאַנד, צו דיא קינדער פון חָם, אין אַזוֹי אַלאנד וואס מען האט קיין מוֹרא

משלי חכמים

דעם ווילען פון יוֹסֵף, אַז ער האט גיזעהן דיא פוּרֶען זענען אַזוֹי פיל אַז עס קאן פארנעמען אַלֶע זִיבֶּעצִיג מענטשין זיינע מיט איין מאהל, האט יַעֲקֹב גֶעגלויבט אַז פַּרְעֹה מיינט מיט דעם גאנצין הארץ אַז יַעֲקֹב מיט אַלֶע קינדער זאלין צו אים קוּמֶען, האט יַעֲקֹב גיזאגט איך וועל גֵיין אין מִצְרַיִם ועהן מיין טייערין זוהן יוֹסֵף׃

וְיָמִין וְאֹהַד וְיָכִין וְצֹחַר וְשָׁאוּל בֶּן־
הַכְּנַעֲנִית: יא וּבְנֵי לֵוִי גֵּרְשׁוֹן קְהָת
וּמְרָרִי: יב וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשֵׁלָה
וָפֶרֶץ וָזָרַח וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן וַיִּהְיוּ בְנֵי־פֶרֶץ חֶצְרֹן וְחָמוּל:
יג וּבְנֵי יִשָּׂשכָר תּוֹלָע וּפֻוָּה וְיוֹב
וְשִׁמְרֹן: יד וּבְנֵי זְבֻלוּן סֶרֶד וְאֵלוֹן
וְיַחְלְאֵל: טו אֵלֶּה ׀ בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר
יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפַדַּן אֲרָם וְאֵת דִּינָה
בִתּוֹ כָּל־נֶפֶשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים
וְשָׁלֹשׁ: טז וּבְנֵי גָד צִפְיוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי
וְאֶצְבֹּן עֵרִי וַאֲרוֹדִי וְאַרְאֵלִי: יז וּבְנֵי
אָשֵׁר יִמְנָה וְיִשְׁוָה וְיִשְׁוִי וּבְרִיעָה
וְשֶׂרַח אֲחֹתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר

שמעון ימואל וימין ואהד
ויכין וצחר ושאול בר
כנעניתא: יא ובני לוי
גרשון קהת ומררי: יב ובני
יהודה ער ואונן ושלה
ופרץ וזרח ומית ער ואונן
בארעא דכנען והוו בני
פרץ חצרון וחמול:
יג ובני יששכר תולע ופוה
ויוב ושמרון: יד ובני
זבולון סרד ואילון
ויחלאל: טו אלין בני לאה
דילידת ליעקב בפדן
ארם וית דינה ברתיה כל
נפש בנוהי ובנתיה תלתין
ותלת: טז ובני גד צפיון
וחגי שוני ואצבון ערי
וארודי ואראלי: יז ובני
אשר ימנה וישוה וישוי
ובריעה ושרח אחתהון
ובני בריעה חבר

תולדות אהרן

הו"א וימת ער ואונן. סוטה יג: ואת דינה בתו. בתרא קנג מה לא:

רשב"ם

לפנינו לפי הפשט: (טו) כל נפש בניו ובנותיו. של יעקב ולאה הכל ל"ג עם יעקב. ורבותינו פירשו זו יוכבד שנולדה בין החומות:

רש"י

צ הכתוב באים. ואין לתמוה על אשר לא כתב אשר באו: (י) בן הכנענית. בן דינה שנבעלה ק לכנעני. כשהרגו את שכם לא היתה דינה רוצה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה (ב"ר): (טו) אלה בני לאה ואת דינה בתו. הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה ביעקב ללמדך אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה: שלשים ושלש. ובפרטן אי אתה מוצא אלא ל"ב אלא זו יוכבד שנולדה בין החומות בכניסתן לעיר שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים

שפתי חכמים

הכא דס"ה דכתיב וכל בנותיו א"נ ס"ה דאיכא יתושי דרבים כנ"ל: צ דק"ל הא משה רבינו כתב לנו את התורה ובימיו כבר באו וא"כ הל"ל באו ועז"פ ע"ש וכו': ק דק"ל דהל"ל בכולן בני כנעניות למ"ד דכנעניות היו ולמה כתיב גבי שאול הכנענית יותר מבכולן. ולמ"ד שעם כל אחד נולדה תאומה עמו ואותן אחיות היו נושאין א"כ לא הל"ל כנענית כלל ומתרץ בן דינה וכו'

נסיעת יעקב למצרים

אשר אשמע בקולו. לא ידעתי את ה'. ואנכי אעלך גם עלה. אבל כשיצא הפעת שאנכי אעלך ממצרים גם עלה. גם אנכי אעלה על כל יושבי תבל כי כלם יכירו וידעו שמי בעולם כי אין אלוה מבלעדי. ויוסף ישית ידו על עיניך. כי אהבת וחבת יוסף

פירוש לתורת אלהים

קינדער פון שמעון זענען ימואל וגו': (יא) ובני לוי גרשון אונ דיא קינדער פון לוי זענען גרשון וגו': (טו) אלה בני לאה דאס זענען דיא זוהן פון לאה וואס זיא האט געבארין צו יעקב אין פדן ארם ואת דינה אונ זיין טאכטער דינה כל נפש אלע מענטשין פון זיינע זוהן אונ זיינע טעכטער וואס לאה האט איהם געבארין זענען געוועזן שלשים ושלש דרייא אונ דרייסיג: (טז) ובני גד

פרקי דרבי אליעזר

פאר נאט, האט הקב"ה געזאגט צו יעקב דו זאלסט נית מורא האבין צו גיין אין מצרים איך וועל גיין מיט דיר אין מצרים אונ איך וועל דיך צוריק ברענגען פון מצרים, וויא יעקב האט געהערט דיא רייד פון הקב"ה האט ער גענומען זיינע ווייבער אונ זיינע

ומלכיאל: יח אלה בני זלפה אשר נתן לבן ללאה בתו ותלד את אלה ליעקב שש עשרה נפש: יט בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימן: כ ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן און את מנשה ואת אפרים: כא ובני בנימן בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד: כב אלה בני רחל אשר ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר: כג ובני דן חשים: כד ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: כה אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שבעה: כו כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי

אונקלוס

ומלכיאל: יח אלין בני זלפה די יהב לבן ללאה ברתיה וילידת ית אלין ליעקב שיתא עשר נפשן: יט בני רחל אתת יעקב יוסף ובנימין: כ ואתילידו ליוסף בארעא דמצרים דילידת ליה אסנת בת פוטיפרע רבא דאון ית מנשה וית אפרים: כא ובני בנימין בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מופים וחופים וארד: כב אלין בני רחל די אתילידו ליעקב כל נפשתא ארבעת עשר: כג ובני דן חושים: כד ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: כה אלין בני בלהה די יהב לבן לרחל ברתיה וילדת ית אלין ליעקב כל נפשתא שבעה: כו כל נפשתא דעלא ליעקב למצרים נפקי

תולדות אהרן

ובני בנימין בלע ובכר. סוטה ט:

רשב"ם

(כו) יוצאי ירכו. הבאים מצרימה כל נפש ששים ושש. כי יעקב שהוא מחשבון של שלשים ושלש של לאה אינן בכלל יוצאי ירכו כי יוצאי ירכו לא היו כי אם ששים ותשע וכן אמר משה בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה שיעקב ובניו היו שבעים:

בעל הטורים

(כא) וראש. ב' במס' הכא ואידך זכר עניי ומרודי לענה וראש. כדאי' במדרש שקרא בנימין לכל בניו ע"ש הצרות שאירעו ליוסף וזהו וראש ע"ש זכור עניי ומרודי לענה וראש: (כג) חושים. ב' במס' חתרי ליתי' ובני דן חושים ואנחנו נחלץ חושים דאמרי' בפ' מי שמת שהיו בני דן כחשים של קנה פי' מלמטה הוא אחד ולמעלה הוא מתפצל לכמה קנים שמכן אחד שהי"ל ילאו רבים וכן נמי נחלץ חושים שדרך הנלחמים להדבק אלו עם אלו שלא יפרידו אותם האויבים:

רש"י

ואין הורתה במצרים: (יט) בני רחל אשת יעקב. ובכולן לא נאמר בהן אשת אלא שהיתה עיקרו של בית: (כו) כל הנפש הבאה ליעקב. שיצאו מארץ כנען לבוא למצרים ואין הבאה זו לשון עבר אלא לשון הווה כמו (אסתר ב) בערב היא באה וכמו והנה רחל בתו באה עם הצאן לפיכך טעמו למטה באל"ף לפי שכשיצאו לבא

נסיעת יעקב למצרים

יהי' כסות עיניך שלא תביט עוד וזלך אל ארץ אחרת היא ארץ כנען, ורק בחברת יוסף תדבק להיות תמיד אתו עמו:

פירוש לתורת אלהים

אונ דיא קינדער פון גד זענען צפיון וגו': (כו) כל הנפש אלע מענטשין וואס זענען געקומען מיט יעקב אין מצרים יוצאי ירכו דיא וואס זענען פון אים געבארין זיינע קינדער אונ קינדס קינדער

פרקי דרבי אליעזר

זיינע זוהן אונ זיינע טעכטער, דאס מיינט מען דיא ווייבער פון זיינע זוהן, דיזו ווייבער פון דיא זוהן זענען געוועזן זייערע שוועסטערין דיא טעכטער פון יעקב, אביין געגאנגען אין מצרים זענען זעקס אונ זעכציג מענטשין, יוסף מיט זיינע צוויא זיהן,

אין

נפקי ירכיה בר מנשי בני
יעקב כל נפשתא שתין
ושית: כו ובני יוסף די
אתילידו ליה במצרים
נפשתא תרתין כל
נפשתא לבית יעקב
דעלא למצרים שבעין:
כח וית יהודה שלח
קדמוהי לות יוסף לפנאה
קדמוהי לגשן ואתו
לארעא דגשן: כט וטקים
יוסף רתיכוהי וסליק
לקדמות ישראל אבוהי
לגשן ואתחזי ליה ונפל על
צואריה

ירכו מלבד נשי בני־יעקב כל־נפש
ששים ושש: כז ובני יוסף אשר־ילד
לו במצרים נפש שנים כל־הנפש
לבית־יעקב הבאה מצרימה
שבעים: ס ששי כח ואת־יהודה שלח
לפניו אל־יוסף להורת לפניו גשנה
ויבאו ארצה גשן: כט ויאסר יוסף
מרכבתו ויעל לקראת־ישראל
אביו גשנה וירא אליו ויפל על־

רש"י

מארץ כנען לא היו אלא ששים ושש. והשני כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים נפש הוא לשון עבר לפיכך טעמו למעלה בבי"ת לפי שכבר באו שם היו שבעים שמצאו שם יוסף ושני בניו ונתוספה להם יוכבד בין החומות. (ועיין בביאור לת"י ומשם תמצא לרוות צמאונך ברש"י). ולדברי האומר תאומות נולדו עם השבטים צריכים אנו לומר שמתו ר לפני ירידתן למצרים שהרי לא נמנו כאן (מצאתי בויקרא רבה עשו שש נפשות ש היו לו והכתוב קורא אותן נפשות ביתו לשון רבים לפי שהיו עובדין לאלהות הרבה. יעקב שבעים היו לו והכתוב קורא אותן נפש לפי שהיו עובדים לאל אחד): (כח) להורת לפניו. כתרגומו לפנות לו מקום ולהורות היאך יתיישב בה: לפניו. קודם שיגיע לשם. ומ"א להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד ת שמשם תצא הוראה: (כט) ויאסר יוסף מרכבתו. הוא עצמו אסר את הסוסים למרכבה א להזדרז לכבוד אביו: וירא אליו.

שפתי חכמים

ושפחה מתורן לתרווייהו: ד (מהרש"ל) דאל"כ נמה נא חשב אותן בחשבון שאר בניו ולכך אמר שמתו ואלו נשים נכריות הם דליכא בכלל יוצאי ירך יעקב והכתוב מפרש בעצמו הטעם: ש דכתיב בפרשת וישלח ויקח עשו וגו' ואת כל נפשות ביתו. וי"ל דקשות יש ברש"י דהא נפשות עשו לא היו אלא חמשה והמדרש מביא ששה וצ"ע: ת ר"ל מדכתיב להורת חסר וי"ו שניה יש בו אותיות תורה: א דאל"כ וירכב במרכבתו מבע"ל:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(כו) הבאה מצרימה שבעים. פי' עם יעקב וראש הענין מוכיח כך דכתיב אלה שמות וכו'. להודיע שיעקב מן המנין עם בניו ונכלל עם בני לאה שאין בפרטן אלא ל"ב והכתוב מונה אותן ל"ג עם יעקב לפי שהוא מן המנין הראשון ומשנו החל למנות מנין השבטים והכי פשטיה דקרא כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה אם תרצה לידע מנינם מנה עם יעקב ותמצאם שבעים ולפי מה שפירשתי למעלה אין צריך לומר שיהא יעקב מן המנין כי הקב"ה נמנה עמהם ומשלים המנין:

(כט) ויעל לקראת ישראל. פי' עליה היתה לו על שהלך לקראת אביו לכבדו. ד"א לכך נאמר ויעל לפי שארץ גשן גבוה מארץ מצרים לפי שהיא עומדת בגבול ארץ ישראל שנאמר גשן וחולון וגילה. ולפי שהלך יהודה בשביל אביו אצל יוסף להורות לפניו גשנה זכה ונפלה בחלקו וגשן נתן פרעה לשרה אמנו ולכך בחרו בה ישראל ונפלה בחלקם ולא ערערו בה מצריים:

פירוש לתורת אלהים

מלבד חוץ דיא ווייבער פון די קינדער פון יעקב
כל נפש אלע מענטשן זענען געוועזן ששים ושש
זעקס אונ זעכציג: (כז) ובני יוסף אונ דיא קינדער
פון יוסף וואס זענען צו אים געבארין געווארין
אין מצרים איז געוועזן נפש שנים צוויי מענטשן
כל הנפש אלע מענטשן פון דעם הויז פון יעקב
הבאה מצרימה וואס זענען געקומען אין מצרים
איז געוועזן שבעים זיבעציג: (כח) ואת יהודה אונ
יהודה האט יעקב געשיקט פאר זיך להורת ער
זאל אים ווייזן ווי ער זאל זיך בזעצין אין גשן,
(דער מדרש שרייבט ער האט אים געשיקט ער
זאל אים דארט מאכין א בית המדרש וויא יעקב
זאל לערנען) ויבאו אונ דער נאך זענען זייא אלע
געקומען אין דעם לאנד גשן: (כט) ויאסור אונ
יוסף האט אליין איין געשפאנט די פערד אין
זיין רייטוואגען פון זיין פאטערס כבוד וועגין
ויעל אונ איז אויף גיגאנגען קעגין זיין פאטער
ישראל אין גשן וירא אליו אונ יוסף האט זיך בוויזען

פרקי דרבי אליעזר

אין שלין זיין אונ זעכציג, עס שטייט דאך אין פסוק זיבעציג זענען אריין געקומען אין מצרים, נאר הקב"ה האט זיך מיט גערעכנט מיט זייא, וויא הקב"ה האט געזאגט איך וועל זיין מיט אייך, אונ ווען דיא יודין זענען ארויס געגאנגען פון מצרים שפיים

צַוָּארָיו וַיֵּבְךְּ עַל־צַוָּארָיו עוֹד׃
ל וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף אָמוּתָה
הַפָּעַם אַחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת־פָּנֶיךָ כִּי
עוֹדְךָ חָי׃ לא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו
וְאֶל־בֵּית אָבִיו אֶעֱלֶה וְאַגִּידָה
לְפַרְעֹה וְאֹמְרָה אֵלָיו אַחַי וּבֵית־אָבִי

צַוְּארֵיהּ וּבְכָא עַל צַוְּארֵיהּ
עוֹד׃ ל וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל
לְיוֹסֵף אִילוּ אֲנָא מָאֵית
זִמְנָא הָדָא מְנַחֵם אֲנָא
בָּתַר דַּחֲזֵיתִינוּן לְאַפָּךְ
אֲרֵי עַד כְּעַן קַיָּם אַתְּ׃
לא וַאֲמַר יוֹסֵף לַאֲחוֹהִי
וּלְבֵית אֲבוּהִי אֶסַּק וְאֶחֱוֵי
לְפַרְעֹה וְאֵימַר לֵיהּ אַחַי

רשב"ם

(כט) עוד. הרבה. כדכתיב כי לא על איש ישים עוד:

רש"י

יוסף נראה ב אל אביו: ויבך על צואריו עוד. לשון הרבות בכיה וכן (איוב לד) כי לא על איש ישים עוד לשון רבוי הוא אינו שם עליו עילות נוספות על חטאיו ג. אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא ד את שמע: (ל) אמותה הפעם. פשוטו כתרגומו ה ומדרשו סבור הייתי למות שתי מיתות בעוה"ז ולעוה"ב שנסתלקה ממני שכינה והייתי אומר שיתבעני הקב"ה מיתתך עכשיו שעודך חי לא אמות אלא פעם אחת: (לא) ואמרה אליו אחי וגו'. ועוד אומר לו ו והאנשים

שפתי חכמים

ב (מהרש"ל) דאין שייך לומר שיעקב נראה ליוסף שהרי יעקב לא הלך להראות לו אלא לראותו הלך ועוד שהלך למצרים לגור שם אבל יוסף הלך לקראתו להראות לו לאביו: ג רש"י מפרש הפסוק שהביא כי לא על איש ישים עוד דפסוק זה קאי כשהקב"ה נפרע מן הרשעים אינו נפרע מהם יותר מחה שחטאו דהיינו אינו שם עליו וכו': ד מקשים העולם דלמא היה עומד ומתפלל. וצ"ל דהא אמרו רז"ל אסור לעבור לפני המתפלל כדי שלא יבטל כוונתו וכ"ש יוסף איך נפל על צוארו שמא יבטל כוונת יעקב וכו' אבל ק"ש עיקר הכוונה הוא בפסוק ראשון דהוא עיקר קבלת עול מלכות שמים והוא נפל עליו לאחר שקרא פסוק ראשון. וא"ת יוסף למה לא קרא ג"כ את שמע. וי"ל דיוסף היה עוסק במצות כבוד אביו ועוסק במצוה פטור מן המצוה. ועי"ל דיוסף היה פוטר עצמו בפסוק ראשון מפני שהיה טרוד כדאמרינן שמע ישראל וגו' זו היא ק"ש של רבי יהודה הנשיא מפני שהיה טרוד בגירסא עם התלמידים: ה כלומר לא שביקש למות מאחר שזכה לראות פניו כפי המובן ממנו דאדרבה מאחר שזכה לראות פניו ראוי להתפלל שיחיה כדי לשמוח עם בנו כימי שניו: ו ודעתו של רש"י שלא תאמר הואיל וכתיב והאנשים רועי צאן וגו' שדבר באנפי נפשיה הוא ולאחיו אמר כן והאנשים וגו' ר"ל אנשים אחרים אבל לא לפרעה לכך פירש ועוד אומר לו דבר זה והאנשים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(לא) אעלה ואגידה לפרעה. וכי ארץ מצרים עומדת בהר שאמר אעלה אלא עד עכשיו כשהיה מדבר עם אביו ירד מן המרכבה לכבודו ועכשיו אמר אעלה על המרכבה שלי ואלך ואגידה לפרעה:

התגלות יוסף לאביו

(כט) ויבך על צואריו עוד. רש"י ז"ל פי' אבל יעקב לא בכה כי קרא קריאת שמע. רבים תמהים על מאמר זה מדוע בחר יעקב לקרות שמע בעת ביאת יוסף אליו. ואם הי' עת קריאת שמע ליעקב. הלא הי' או עת קריאת שמע ליוסף ג"כ. ועוד אם קרא יעקב קריאת שמע הלא היה ליוסף להמתין מעט. עד אחר ק"ש. ואז יפול על צואר אביו. ומדוע לא נשק יעקב ליוסף אחר ק"ש. אבל ידוע מאמר התנא באבות על כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת. וקשה ע"ז אם הוא חי על כרחו ואינו רוצה בחיים מדוע הוא מת בעל כרחו. הלא ברצונו הוא מת כי טוב מותו מחייו..

לקוטים על התורה

(ל) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אָמוּתָה הַפָּעַם וגו'. אַזוֹי לַאנְג וויא יַעֲקֹב הָאט נִיט גִיזֶעהֶן יוֹסֵף, הָאט עֶר מוֹרָא גֶעהַאט פַאר דֶעם שְׁטַארְבֶּין, ווארוּם עֶר הָאט גֶעטְרַאכְט אַזוֹי יוֹסֵף אִיז טַאקִי גֶעהַרְגֶת גִיוָוארִין, בִּין אִיךְ שׁוּלְדִיג אִין זַיין טוֹיט, ווייל אִיךְ הָאבּ גֶעווָואסְט אַז דִיא בְּרִידֶער הָאבֶּין אִים פַיינְט אוּנ אִיךְ הָאבּ אִים גֶעשִׁיקְט צוּ

פירוש לתורת אלהים

צוּ זַיין פָאטֶער יַעֲקֹב וַיִּפֹּל אוּנ יוֹסֵף אִיז גִיפַאלִין אוֹיף זַיין הַאלְדְז וַיֵּבְךְּ אוּנ עֶר הָאט פִיל גִיוֵויינְט. [רש"י שְׁרַייבְּט פַאר וָואס אִיז יַעֲקֹב נִיט גִיפַאלִין אוֹיף דֶעם הַאלְדְז פוּן יוֹסֵף אוּנ הָאט אִים נִיט גֶעקִישְׁט נָאר עֶר הָאט גִיזָאגְט קְרִיאַת שְׁמַע הָאט עֶר נִיט גִיוָואלְט מַפְסִיק זַיין]: (ל) וַיֹּאמֶר אוּנ יַעֲקֹב הָאט גִיזָאגְט צוּ יוֹסֵף אָמוּתָה ווען אִיךְ זָאל שׁוֹין אַצוּנְד שְׁטַארְבִּין וָואלְט אִיךְ מִיךְ שׁוֹין גִיטְרֵייסְט אַחֲרֵי רְאוֹתִי ווייל אִיךְ הָאבּ שׁוֹין גִיזֶעהֶן דַיין פָּנִים אַז דוּ לֶעבְּסְט נָאךְ. [רש"י שְׁרַייבְּט אַזוֹי הָאט יַעֲקֹב גִיזָאגְט אִיךְ הָאבּ גֶעמֵיינְט אִיךְ ווֶעל שְׁטַארְבִּין צְווֵיי מִיתוֹת פוּן עוֹלָם הַזֶּה אוּנ פוּן עוֹלָם הַבָּא מַחֲמַת דִיא שְׁכִינָה הָאט זִיךְ פוּן מִיר אָפּ גִיטְאהֶן הָאבּ אִיךְ גִימֵיינְט גָאט ווֶעט מָאנֶען דַיין מִיתָה פוּן מִיר ווייל אִיךְ הָאבּ דִיךְ גֶעשִׁיקְט צוּ דַיינֶע בְּרִידֶער, אָבֶּער אַצוּנְד אַז דוּ לֶעבְּסְט ווֶעל אִיךְ שׁוֹין מֶער נִיט שְׁטַארְבִּין נָאר אֵיין מָאהל בְּלוֹמֶר נָאר פוּן דֶער ווֶעלְט]: (לא) וַיֹּאמֶר אוּנ יוֹסֵף הָאט גִיזָאגְט צוּ זַיין פָאטֶערְס הויז גֶעזִינְד אֶעֱלֶה אִיךְ ווֶעל אוֹיף גֵיין צוּ פַּרְעֹה וְאוֹמְרָה אוּנ אִיךְ ווֶעל זָאגִין צוּ אִים אַחַי מַיינֶע בְּרִידֶער אוּנ מַיין פָאטֶערְס הויז גֶעזִינְד

פרקי דרבי אליעזר

שְׁטֵייט אִין פָּסוּק זַייא זֶענֶען גִיוֶועזֶן זֶעקְס מָאהל הוּנְדֶערְט טוֹיזֶענְד גְרוֹיסֶע מַאנְסְלַייט, אֵיינֶער הָאט אָבֶּער גִיפֶעלְט, הָאט אוֹיךְ הקב"ה זִיךְ מִיט גֶערֶעכְנְט מִיט זַייא, וויא הקב"ה הָאט גִיזָאגְט אִיךְ ווֶעל דִיךְ אוֹיפְבְּרֵיינְגֶען פוּן מִצְרַיִם, רַבִּי יִשְׁמָעֵאל זָאגְט

אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ־כְּנַעַן בָּאוּ אֵלָי: לב וְהָאֲנָשִׁים רֹעֵי צֹאן כִּי־אַנְשֵׁי מִקְנֶה הָיוּ וְצֹאנָם וּבְקָרָם וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: לג וְהָיָה כִּי־יִקְרָא לָכֶם פַּרְעֹה וְאָמַר מַה־מַּעֲשֵׂיכֶם: לד וַאֲמַרְתֶּם אַנְשֵׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד־עַתָּה גַּם־אֲנַחְנוּ גַּם־אֲבֹתֵינוּ בַּעֲבוּר תֵּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן כִּי־תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל־רֹעֵה צֹאן:

וּבֵית אַבָּא דִּי בְּאַרְעָא דִכְנַעַן אֲתוֹ לְוָתִי: לב וְגֻבְרַיָּא רָעֵי עָנָא אֲרֵי גֻּבְרֵי מָרֵי גֵיתֵי הֲווֹ וְעָנְהוֹן וְתוֹרֵיהוֹן וְכָל דִּי לְהוֹן אַיְתִיאוּ: לג וִיהֵי אֲרֵי יִקְרֵי לְכוֹן פַּרְעֹה וְיֵימַר מָה עוֹבָדֵיכוֹן: לד וְתֵימְרוּן גֻּבְרֵי מָרֵי גֵיתֵי הֲווֹ עַבְדָּךְ מִזְּעֵירָנָא וְעַד כְּעַן אַף אֲנַחְנָא אַף אֲבָהָתָנָא בְּדִיל דְּתֵיתְבוּן בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן אֲרֵי מְרַחֲקִין מִצְרָאֵי כָּל רָעֵי

תולדות אהרן

ואמרתם אנשי . פ' הזוהר פ' פנחס :

רשב"ם

(לב) והאנשים רועי צאן . כל זה אמר יוסף לפרעה : (לד) כי תועבת מצרים. נבזים היו בעיניהם כל רועי הצאן כי מאוסה צאן בעיניהם בין לאכילה בין לזבח כדכתיב הן נזבח את תועבת מצרים וגו' :

רש"י

רועי צאן וגו': (לד) בעבור תשבו בארץ גשן. והיא צריכה לכם שהיא ארץ מרעה וכשתאמרו לו שאין אתם בקיאין במלאכה אחרת ירחיקכם מעליו ויושיבכם שם: כי תועבת מצרים וגו'. לפי שהם להם ז אלהות:

שפתי חכמים

וגו' ודייק מכפל ל' ואגידה ואומרה : ז לפי שהם יודעים שהרועים רועי הצאן יודעין שוייתן לפי שהם תמיד אצלן הלכך יודעין שאין בהם מנהג הלכך שונאים כל רועי צאן. א"כ ל' תועבה שנקרא הוא ל' עבודת אלילים כלומר שהמצרים נוהגים כבוד גדול ברועי צאן והם נחשבים בעיניהם כעבודת אלילים

דעת זקנים מבעלי התוספות

(לד) כי תועבת מצרים וכו'. מאוסים היו רועי צאן בעיניהם כי הצאן היה דבר מאוס לאכילה כמו שמאוסין העזים לאכילה בהרבה מקומות. וכן לא יוכלון לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים מאוסין היו אנשי עבר הנהר בעיניהם ולכן קשה להם לאכול עמהם וכן הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ניבח בפניהם מה שהוא מאוס להם ולא יסקלונו יהרגונו לא נאמר אלא יסקלונו. ד"א

התגלות יוסף לאביו

והנראה כי כל כחות הטבע קודם העדרם מתגברים ביותר מכפי שהיו עד כה. וכן בהגיע תור האדם להפרד הנפש מהגוף אז תתגבר אצל האדם אהבת החיים. וכן מצינו בכמה אנשים אף שחיו חיי צער ויסורים עד שחייהם לא הי' חביב עליהם כלל מ"מ קודם מותו מתגבר עליו אהבת החיים אף אל חייו הקודמים אף שחייו הי' חיי צער. וזהו מאמר התנא בעל כרחך אתה חי ר"ל אם כי כ"פ יתכן החיות של האדם כע"כ שבנפשו יביא לחמו ויחיה חייו בצער ובחיים כאלה שהם בע"כ. בכל זה בעת המיתה טוב מתרצה אף בחיים כאלה ובע"כ כרחו הוא מת. כי אינו רוצה למות. ומכ"ש כשאדם חי חיי תענוג בודאי בעל כרחו הוא מת.

פירוש לתורת אלהים

וואס זענען געוועזען אין לאנד כנען באו אלי זענען געקומען צו מיר : (לב) והאנשים און די מענטשין זענען פאסטיכער פון שאף כי אנשי ווארום זייא פלעגין האנדלען מיט שאף דריבער ווייסין זייא ווי אזוי מען פאשיט זייא וצאנם און זייערע שאף און זייערע רינדער און גאר זייער פארמעגין האבין זיי גיבראכט : (לג) והיה און עס וועט זיין כי יקרא אז פרעה וועט אייך רופין און וועט אייך פרעגין וואס אייער ווערק איז : (לד) ואמרתם זאלט איר זאגין דיינע קנעכט בשעפטיגען זיך מיט פיה פון אונזער יוגענט ביז אצונד גם אנחנו אויך מיר און אונזערע עלטערין און פאר וואס הייס איך אייך אזוי זאגין בעבור פון וועגין איר זאלט בלייבין אין לאנד גשן, ווארום דורך דעם וואס איר וועט אים זאגין איר ווייסט קיין אנדער זאך וועט ער אייך פון זיך דערווייטערין און איר דארפט דאך דאס לאנד ווייל דארטין איז פארהאנדין פאשע פאר אייערע פיה כי תועבת מצרים ווארום דאס איז אומווערדיג ביי דיא מצרים דיא וואס פאשען שאף ווייל זיי דינען צו די שאף :

לקוטים על התורה

זייא, וועל איך אויף דעם געווים געשטראפט ווערין. און אויב ער לעבט טאטער האט ער געזינדיגט, האב איך אים געברייגגט צו די זינד, וועל איך אויך געשטראפט ווערין, אבער איצט אז יעקב האט געזעהן יוסף לעבט און ער איז אצדיק, האט יעקב געזאגט איצט מעג איך שוין שטארבין, איך וועל שוין נים געשטראפט ווערין :

פרקי דרבי אליעזר

צעהן מאהל האבין דיא ברידער געזאגט צו יוסף דיין קנעכט אונזער פאטער, און יוסף האט געהערט און האט געשוויגען, איז גלייך וויא ער וואלט מודה געווען צו זייערע רייד אז זיין פאטער איז זיין קנעכט, דריבער האט איהם הקב"ה געשטראפט

און

מז א ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר
אבי ואחי וצאנם ובקרם וכל־אשר
להם באו מארץ כנען והנם בארץ
גשן: ב ומקצה אחיו לקח חמשה
אנשים ויצגם לפני פרעה: ג ויאמר
פרעה אל־אחיו מה־מעשיכם
ויאמרו אל־פרעה רעה צאן עבדיך
גם־אנחנו גם־אבותינו: ד ויאמרו
אל־פרעה לגור בארץ באנו כי־אין
מרעה לצאן אשר לעבדיך כי־כבד

אונקלוס

ענא: א ואתא יוסף וחוי
לפרעה ואמר אבא ואחי
ועניהון ותוריהון וכל די
להון אתו מארעא דכנען
והא אינון בארעא דגשן:
ב ומקצת אחוהי דבר
חמשא גוברין ואקימינון
קדם פרעה: ג ואמר
פרעה לאחוהי מה
עובדיכון ואמרו לפרעה
רעי ענא עבדך אף
אנחנא אף אבהתנא:
ד ואמרו לפרעה
לאתותבא בארעא
אתינא ארי לית רעיא
לענא די לעבדך ארי

תו"א ומקצה אחיו. בבא קמא נב:

רשב"ם

(ד) לגור בארץ. ולא מתוך חוסר ממון אלא בשביל

בעל הטורים

(ב) ומקצה אחיו לקח בגימ' זה החלשים:

שפתי חכמים

עלמה מ"ס יושיב אותם במיטב הארץ: ח כל אותן מ' שנה

רש"י

(ב) ומקצה אחיו. מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראים גבורים שאם יראה אותם גבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו. ואלה הם ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין. אותם שלא כפל משה שמותם כשברכם. אבל שמות הגבורים כפל. וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה. ולגד אמר ברוך מרחיב גד. ולנפתלי אמר נפתלי. ולדן אמר דן. וכן לזבולן וכן לאשר. זהו לשון ב"ר שהיא אגדת א"י אבל בגמ' בבלית שלנו (ב"ק נב) מצינו שאותם שכפל משה שמותם הם החלשים ואותן הביא לפני פרעה ויהודה שהוכפל שמו לא הוכפל משום חלשות אלא טעם יש בדבר ח לדאיתא בב"ק. ובברייתא דספרי שנינו כוואת הברכה

התגלות יוסף לאביו

ושנה התורה אמרה ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך. ופירשו חז"ל אפילו הוא נוטל את נפשך. שכל איש ישראל מחויב למסור נפשו וחייו עבור אהבת ה'. ואף שאהבת החיים הוא אף אלא זה שחי חיי צער ויסורים. מכל מקום נקל לאיש כזה ליתן חייו עבור אהבת ה'. מהאיש אשר חייו חיי תענוג. בבית ועליות מרווחים עם כלי בית וכסף וזהב וכל אשר שאלו עיניו יש לו. לאיש אשר אלה לו קשה יותר פרידת החיים. ועכ"ז לותה עליו התורה ואהבת את ה' אלהיך בכל נפשך ואפי' הוא נוטל את נפשך. וידוע כי כל שני יעקב אשר חי היו חיי צער ויסורים.

דעת זקנים מבעלי התוספות

שמעתי כי תועבת מצרים כל רועה הן עצמו מן הצאן ואוכל אותם כי היא ע"ז שלהם ידועה מלשון הרעה אותי דמתרגמינן דזן יתי:

(ב) ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים. פרש"י מן הפחותים שבהם. וכן ה' אנשים בגימטריא חלשי"ם שבח"ן חס"ד אח"ד:

פירוש לתורת אלהים

(א) ויבא יוסף אונ יוסף איז געקומען צו פרעה ויאמר אונ האט געזאגט מיין פאטער אונ מיינע ברידער זייערע שאף אונ אויך זייערע רינדער אונ מיט אלץ וואס זיי האבין באו מארץ כנען זענען זיי געקומען פון דעם לאנד כנען והנם בארץ גשן אונ זיי זענען אין דעם לאנד גשן: (ב) ומקצה אחיו אונ איין טייל פון זיינע ברידער האט ער גענומען פינף מענטשין, ורש"י שרייבט ער האט גענומען פון דיא וואס זיי ווערין ניט גיזעהן גבורים כדי ער זאל זייא ניט מאכין פאר העררין איבער זיין מלחמה אונ דיא פינף האט ער גענומען ויצגם לפני פרעה אונ ער האט זיי גישטעלט פאר פרעה: (ג) ויאמר פרעה אונ פרעה האט גיזאגט צו דיא ברידער פון יוסף מה מעשיכם וואס איז אייער ווערק ויאמרו אל פרעה האבין זיי גיזאגט צו פרעה רועה צאן עבדיך דיינע קנעכט זענען פאסטיכער פון שאף גם אנחנו אויך מיר אונ אונזערע עלטערין: (ד) ויאמרו אונ זייא האבין גיזאגט צו פרעה מיר זענען געקומען וואהנען אין דעם לאנד מצרים כי אין מרעה ווארום עס איז ניט דא קיין פאשע פאר

פרקי דרבי אליעזר

אונ ער האט גילעבט צעהן יאהר ווייניגער ווי ער האט גענדארפט לעבין, ווייל יוסף האט גיהערט אז זיין פאטער קומט שוין צום גרענעץ פון מצרים האט ער גענומען זיינע אלע מענטשין מיט זיך אונ איז ארויסגעגאנגען געגין זיין פאטער, איז דאך אקשיא אלע

תַּקִּיף כַּפְנָא בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וּכְעַן יָתְבוּן כְּעַן עַבְדָּךְ בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן׃ ה וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיוֹסֵף לְמֵימַר אֲבוּךְ וְאַחָךְ אֲתוֹ לְוָתָךְ׃ ו אַרְעָא דְמִצְרַיִם קֳדָמָךְ הִיא בִּדְשַׁפִּיר בְּאַרְעָא אוֹתֵיב יָת אֲבוּךְ וְיָת אַחָךְ יָתְבוּן בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְאִם יְדַעְתְּ וְאִית בְּהוֹן גּוּבְרִין דְּחֵילָא וּתְמַנֵּינוּן רַבָּנֵי גֵיתָא עַל דִּי לִי׃ ז וְאַיְתִי יוֹסֵף יָת יַעֲקֹב אֲבוּהִי וַאֲקֵימִינֵּיהּ קֳדָם פַּרְעֹה וּבָרִיךְ יַעֲקֹב

הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ־נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן׃ ה וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאַחֶיךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ׃ ו אֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמֵיטַב הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אַחֶיךָ יֵשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וְאִם־יָדַעְתָּ וְיֶשׁ־בָּם אַנְשֵׁי־חַיִל וְשַׂמְתָּם שָׂרֵי מִקְנֶה עַל־אֲשֶׁר־לִי׃ ז וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי פַרְעֹה וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה׃

בעל הטורים

(ו) במיטב הארץ. בגי' גושן: ושמתם. ב' במסורה הכא ואידך ושמתם בארון מלמד שהיו ממונים ושרים על ראשי החיילים והיו שמם כתובים ומונחים בארגז המלך וזה הוא ושמתם בארון: (ז) ויעמדהו. ב' במסורה הכא ואידך ויעמדהו לפני אלעזר הכהן לפי שיעקב היה זקן והיו צריכין לסומכו כדי שיוכל לעמוד וגם יהושע היה מתבייש שנעשה מנהיג לפני משה והיה ירא ממשה שמא יענישהו והיו צריכין לסומכו ולכן מסרים שלא היתה עמידתן שלימה:

רשבם

פרעה לצאננו כל זה אמרו שלא יאמר פרעה ליקח משל יוסף באו: (ו) אנשי חיל. ראוים לגבורה ולשררה כמו אשת חיל את. ואני הצעיר מצאתי תרגום שרי מקנה רבני חולא כפי' רבינו:

רש"י

כמו כנעני שלנו: (ו) אנשי חיל. בקיאין באומנותן ט לרעות צאן: על אשר לי. על צאן י שלי: (ז) ויברך יעקב. היא שאילת שלום כדרך כל הנראים

שפתי חכמים

שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון וכו' והביאו רש"י בזאת הברכה: ט ר"ל אין חיל זה ל' חסידות או לשון ממון: י מדכתיב רועה צאן עבדיך וכיון שלא אמרו לפרעה אלא שהם רועי צאן ודאי מקנה דכתיב בקרא ג"כ קאי על צאן:

התגלות יוסף לאביו

וכמש"ל על פסוק ואל שדי יתן לכם רחמים. מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די. ע"כ כל משך חייו של יעקב כשקרא ק"ש בכל נפשך. ליתן חייו בעד אהבת ה'. לא הי' כ"כ חידוש בזה כי חייו לא היו כ"כ יקרים ואהובים אצלו. אבל בעת שבא אצלו יוסף ולא הי' לו עוד שום צער. וביחוד באותה ראיה ראשונה שראה את יוסף. שאז היו חייו לו אהוב מאד מאד לראות את בנו אהובו אשר לא ראה אותו כ"ב שנה ובתיאש ממנו מה עשה אז יעקב קרא ק"ש ואמר באהבה רבה ועצומה ואהבת את ה' אלקיך בכל נפשך. שאפילו ברגע זו יהיה איזה סבה למסור נפשו עבור ה' היה עוזב אהבת יוסף ונתן את חייו עבור אהבת ה'. וכל זה עשה להראות ליוסף ולכל בניו איך יהיה אהבת ה' תקועה בלבם שאפילו כל אהבת עולם [עוה"ז] כלא נחשב נגד אהבת האדם להקב"ה. לכן בעת שנפל יוסף על צוארו. קרא ק"ש. וא"ש הכתוב ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם. לו יהא לי בעת איזה סבה למות עבור אהבת ה' אחרי ראותי את פניך כי עודך חי. ושמחתי ותענוגי בעת עד להפליא. עכ"ז אהבת ה'

פירוש לתורת אלהים

בְּהֵמוֹת אִין כְּנַעַן וְעַתָּה אוּנ אַצוּנְד בֶּעטִין מִיר דִיךְ יֵשְׁבוּ לָאזִין דֵיינֶע קְנֶעכְט זִיצְן אִין לַאנְד גֹשֶׁן׃ (ה) וַיֹּאמֶר אוּנ פַּרְעֹה הָאט גִיזָאגְט צוּ יוֹסֵף אָבִיךָ וְאַחֶיךָ דֵיין פָאטֶער אוּנ דֵיינֶע בְּרִידֶער זֶענֶען גֶעקוּמֶען צוּ דִיר׃ (ו) אֶרֶץ דָאס לַאנְד מִצְרַיִם אִיז דָאךְ פַאר דִיר בְּמֵיטַב הָאָרֶץ אִין דֶעם בֶּעסְטִין פוּן לַאנְד הוֹשֵׁב בַּזֶעץ דֵיין פָאטֶער אוּנ דֵיינֶע בְּרִידֶער בְּאֶרֶץ גֹשֶׁן אִין דֶעם לַאנְד גֹשֶׁן וַוייל גֹשֶׁן אִיז דָאס בֶּעסְטֶע לַאנְד וְאִם יָדַעְתָּ אוּנ אוֹיבּ דוּ וַוייסְט עֶס אִיז דָא צְווִישֶׁען דֵיינֶע בְּרִידֶער הֶעלְדִין פוּן שָׁאף פָאשֶׁען וְשַׂמְתָּם זָאלְסְטוּ זֵיי מַאכִין הֶערְרִין אִיבֶּער מַיינֶע שָׁאף כְּלוֹמַר וִויא מֶען זָאל מַיינֶע שָׁאף פָאשֶׁען׃ (ז) וַיָּבֵא אוּנ יוֹסֵף הָאט גִיבְּרַאכְט זַיין פָאטֶער יַעֲקֹב אוּנ הָאט אִים גִישְׁטֶעלְט פַאר

פרקי דרבי אליעזר

אַלֶע מֶענְטְשִׁין זַייעֶן אַרוֹיס גֶעגִין אַמָלֵךְ, אָבֶּער נִיט אַמָלֵךְ זָאל אַרוֹיס גֵיין גֶעגִין אַנְטְקֶעגִין מֶענְטְשׁ, פַאר וָואס אִיז יוֹסֵף אַמָלֵךְ אַרוֹיסגֶעגַאנְגֶען גֶעגִין זַיין פָאטֶער, נָאר פוּן דַאנֶען לֶערְנֶען מִיר אַז יֶעדֶער קִינְד דַארְף גֶעבִּין כָּבוֹד צוּ זַיין פָאטֶער וִויא צוּ אַמָלֵךְ, רַבִּי פִּנְחָס זָאגְט דֶער רוּחַ הַקוֹדֶשׁ אִיז גִיוֶועזִין אוֹיף יוֹסֵף פוּן זַיין יוּגֶענְד בִּיז עֶר אִיז גִישְׁטָארְבִּין אוּנ דֶער רוּחַ הַקוֹדֶשׁ הָאט אִים גֶעפִירְט אִין אַלֶע חָכְמוֹת וִויא אַשְׁטֵיינְגְ וָואס פִירְט זַיינֶע שָׁעפְסִין, אוּנ פוּן דֶעסְטְווֶעגִין דָאס וַוייבּ פוּן פוֹטִיפַר הָאט אִים

געקענט

ח וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יַעֲקֹב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ׃ ט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־פַּרְעֹה יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה מְעַט וְרָעִים הָיוּ יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלֹא הִשִּׂיגוּ אֶת־יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבֹתַי בִּימֵי מְגוּרֵיהֶם׃ י וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת־פַּרְעֹה

יַת פַּרְעֹה׃ ח וַאֲמַר פַּרְעֹה לְיַעֲקֹב כַּמָּה יוֹמֵי שְׁנֵי חַיָּךְ׃ ט וַאֲמַר יַעֲקֹב לְפַרְעֹה יוֹמֵי שְׁנֵי תּוֹתָבוּתִי מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין זְעִירִין וּבִישִׁין הֲווֹ יוֹמֵי שְׁנֵי חַיַּי וְלָא אַדְבִּיקוּ יַת יוֹמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אֲבָהָתַי בְּיוֹמֵי תּוֹתָבוּתְהוֹן׃ י וּבָרֵיךְ יַעֲקֹב יַת פַּרְעֹה

תו"א ויאמר פרעה אל יעקב. מגילה יז: ויאמר יעקב אל פרעה. שם:

רשב"ם

(ט) מעט ורעים. לפי שנראה יעקב בעיניו זקן יותר מראי ששאל לו כמה ימי שני חייך השיב לו יעקב

שפתי חכמים

ב זה הוא ממדרש תנחומא והוא כמו ד"א שייברך הוא ברכה ממש כמו שמסיק בסוף דלפי' ראשון לאו ברכה ממש הוא אלא כדפי' כל הנפטרים נוטלים רשות ומ"ה פריך ומה ברכה ברכו א"נ הכל פי' אחד הוא דברכה ממש הוא דדרך כל הנפטרים מלפני השרים מברכין אותן ר"ל ברכה ממש וע"ז קאי ומה ברכה

רש"י

לפני המלכים לפרקים שלודי"ר בלעז (גריסען): (ט) שני מגורי. ימי גרותי כל ימי הייתי גר בארץ ולא השיגו בטובה: (י) ויברך יעקב. כדרך כל הנפטרים מלפני שרים מברכים אותם ונוטלים רשות ומה ברכה ברכו שיעלה ב נילוס לרגליו לפי שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה

התגלות יוסף לאביו

במסירת נפש גדולה היא אלא מאהבתי אליך. ותשקה נפש יעקב שיזדמן לו כעת איום־מסיבת נפש להוציא מחשבתו מכח אל הפועל ממש כמו שהסכער רבי עקיבא על ענין כזה:

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ח) כמה ימי שני חייך. פשוט לפי שראהו זקן מאד ושערות ראשו וזקנו לבנות מרוב הזקנה שאל כן והוא ענהו ימי מגורי שלשים ומאת שנה מעט ורעים כלומר מעשים הם שגותי אלא מתוך רעות שהיה לי קפצה עלי זקנה. מדרש

בשעה שאמר יעקב מעט ורעים היו אמר לו הקב"ה אני מלטתיך מעשו ומלבן והחזרתי לך דינה גם יוסף ואתה מתרעם על חייך שהם מעט ורעים חייך שמנין התיבות שיש מן ויאמר עד בימי מגורי כך יחסרו משנותיך שלא תהיה כחיי יצחק אביך והם ל"ג תיבות ובמנין זה נחסרו מחייו שהרי יצחק חי ק"פ שנה ויעקב לא חי אלא קמ"ז:

התאוננות יעקב על חיי הבלו

(ט) ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי וגו'. ר"ל שהשנות חיים משמע שנים של טובה והצלחה. א"ל ששני מגוריו שגר כגר בארץ היו שלשים ומאת שנה. אבל השנים שהיה בשלוה היו מועטים וגם היו רעים. שלא היה לו הצלחה גמורה אף בהם. ולא השיגו לשנים של הצלחה שהיה לאבותיו בימי מגוריהם בהבל.

והגאון מלבי"ם ז"ל בספרו ארצות השלום פי' כי שנות חיים לא ילדקו רק על השנים שעוכד בהם ה' שהם חיי האדם. לא על השנים שחי חיי הסרגש לבד שהוא חיי הבהמה. שנים אלו לא נקראו שנות חיים כי בם חי חלק הבהמי שלו. אבל האדם שהוא חלק השכלי והנפשי שלו היה כמת. ונוכל לקרוא בשם שני

לקוטים על התורה

(ט) יְמֵי שְׁנֵי מְגוּרַי שְׁלֹשִׁים וּמְאַת שָׁנָה וגו'. דער רמב"ן זאגט ווען יעקב איז געקומען אין מִצְרַיִם האט אויפגיהערט דער הונגער, האט פרעה זיך געפרייט ווייל ער האט געוואוסט געוויס וועט אזוי זיין דיא גאנצע צייט וואס יעקב וועט זיין אין מִצְרַיִם, אָבער וויא יעקב איז געקומען צו פרעה, אונ פרעה האט גיזעהן אז יעקב זעהט אויס אזוי אלט אונ שוואך, איז פרעה דערשראקין גיווארין אונ ער האט געטראכט וויא לאנג וועט דען יעקב לעבין, באלד וועט ער שטארבין וועט צוריק ווערין דער הונגער, דריבער האט פרעה גיפרעגט בייא יעקב ווי אלט ער איז, האט יעקב גיזאגט איך בין נאך ניט אלט אזוי וויא מיינע אלטערין זענען אלט גיוועזן ווען זייא זענען גישטארבין, מיין זיידע אברהם איז אלט גיוועזן הונדערט מיט פינף אונ

פירוש לתורת אלהים

פרעה וַיְבָרֶךְ האט יעקב גיבענשט צו פרעה ער האט אים גענריסט: (ח) וַיֹּאמֶר האט פרעה גיזאגט צו יעקב כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֶּיךָ וויא פיל יאהר ביזטו אלט: (ט) וַיֹּאמֶר האט יעקב גיזאגט צו פרעה יְמֵי דיא יאהרין פון מיין וואהנונג זענען אויף דער וועלט שְׁלֹשִׁים הונדערט אונ דרייסיג יאהר מְעַט ווייניג וְרָעִים אונ שלעכט הָיוּ יְמֵי זענען גיוועזן מיינע יאהרין וואס איך האב ביז אהער גילעבט וְלֹא הִשִּׂיגוּ אונ זייא האבין ניט גינרייכט אֶת יְמֵי די גוטע יאהרין פון מיינע עלטערין בִּימֵי אין די טעג מְגוּרֵיהֶם פון זייער וואהנונג כלומר מיינע

עלטערין האבין געהאט בעסערע יאהרין וויא איך: (י) וַיְבָרֶךְ אונ יעקב האט גיבענטשט צו פרעה

פרקי דרבי אליעזר

געקענט אראפ קריגן פון זיין גאנצע חָכְמָה, נאר ווייל ער האט דערזעהן דעם פָּנִים פון זיין פאטער האט ער זיך אפגעצויגין צוריק אונ האט איינגעהאלטין דעם יֵצֶר הָרָע אָבער פאר דער מַחְשָׁבָה אליין איז ער גישטראפט גיווארין אונ עס איז פון אים מעהר ניט ארויס געקומען נאר צוויא שְׁבָטִים מְנַשֶּׁה אונ אֶפְרַיִם, ווארום עס האט בעדארפט פון אים ארויס קומען צוועלף שְׁבָטִים, דרייא מענטשין האבין איינגעהאלטין זייער יֵצֶר הָרָע, יוסף אונ בועז אונ פַּלְטִי בֶּן לַיִשׁ:

ויצא

וַיֵּצֵא מִלִּפְנֵי פַרְעֹה׃ שביעי יא וַיּוֹשֵׁב
יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם
אֲחֻזָּה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמֵיטַב הָאָרֶץ
בְּאֶרֶץ רַעְמְסֵס כַּאֲשֶׁר צִוָּה פַרְעֹה׃
יב וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו
וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף׃
יג וְלֶחֶם אֵין בְּכָל־הָאָרֶץ כִּי־כָבֵד
הָרָעָב מְאֹד וַתֵּלַהּ אֶרֶץ מִצְרַיִם
וְאֶרֶץ כְּנַעַן מִפְּנֵי הָרָעָב׃ יד וַיְלַקֵּט

ונפק מן קדם פרעה:
יא ואותיב יוסף ית אבוהי
וית אחוהי ויהב להון
אחסנא בארעא דמצרים
בדשפיר בארעא בארע
רעמסס כמא די פקיד
פרעה: יב וזן יוסף ית
אבוהי וית אחוהי וית כל
בית אבוהי לחמא לפום
טפלא: יג ולחמא לית
בכל ארעא ארי תקיף
כפנא לחדא ואשתלהי
עמא דארעא דמצרים
ועמא דארעא דכנען מן
קדם כפנא: יד ולקט

ת"א ויכלכל יוסף. נזיר ג:

רשב"ם

מעט הם אבל רעים הם ולכך אני נראה בעיניך זקן יותר מדאי: (יג) ותלה. כמו ותכה מכעס עיני. הה"י עיקר לפיכך מפיק ה"א וכן נגה אור: ארץ מצרים וארץ כנען. אבל הרחוקות יותר מארץ כנען לא היו באים לארץ מצרים כי רחוקות יותר מדאי או שמא לא היה שם רעב גדול כל כך:

רש"י

את הארץ (תנחומא): (יא) רעמסס. מארץ גושן היא: (יב) לפי הטף. לפי הצריך ל לכל בני ביתם: (יג) ולחם אין בכל הארץ. חוזר לענין הראשון ם לתחלת שני הרעב: ותלה. כמו ותלאה לשון עייפות

שפתי חכמים

בדכו: ל כלומר דרך הטף הוא לפרר הלחם שלא לצורך ואמר שאף לפי צורך הטף שדרכן לפרר שהוא יותר מכדי צרכן כלכל אותן כ"ש שכלכל לפי הצורך לבני ביתם: מ דהיינו שנה ראשונה דהא משבא יעקב למצרים כלה הרעב כדפירש"י בסמוך וע"כ דחוזר אתחילת שני הרעב שהיה קודם שבא יעקב למצרים:

התאוננות יעקב על חיי הבלו

מגורי. שהם גר בתבל הזה. לא בשם שנות חיים. והאשר פרעה לפי שכנתו קרא כל השנים שהולך האדם על האדמה בשם שנות חיים. א"ל יעקב שלא דייק בדבריו. שאם תשאלני על ימי שני מגורי אוכל להשיב לך שהיו שלשים ומאת שנה. אבל אם תשאלני על שני חיי. דע כי מעט ורעים היו ימי שני חיי. ר"ל השנים שהייתי חי חיים הנפשיים שהם חיי האדם ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם שהם הרבו יותר הימים שעבדו בהם את ה' וקנו השלמות הנפשי:

פירוש לתורת אלהים

ויצא אונ איז ארויס געגאנגען פון פאר פרעה, (רש"י שרייבט דאס מיינט מען ער האט ביי אים רשות גענומען ער זאל אוועק גיין אזוי ווי דער שטייגער איז אז מען גייט אוועק פון מלכים בענטשט מען זיי אונ מען נעמט ביי זיי רשות אונ דיא ברכה האט ער אים געבענטשט דער נילוס זאל אים אקעגין גיין, וואורום אין מצרים גייט ניט רעגין נאר דער נילוס טרענקט אן דיא פעלדער אונ פון דער צייט וואס יעקב האט אים געבענטשט פלעגט פרעה גיין צום נילוס איז דער נילוס אים אקעגין געקומען אונ פלעגט אן טרינקען די פעלדער) : (יא) ויושב אונ יוסף האט בזעצט זיין פאטער אונ זיינע ברידער ויתן להם אחוזה אונ האט זייא געגעבין איין ארב אין דעם לאנד מצרים במיטב הארץ אין דעם בעסטין פון דעם לאנד מצרים דאס איז בארץ רעמסס אין דעם לאנד רעמסס. (רש"י שרייבט רעמסס איז געוועזן אין דעם לאנד גשן) : (יב) ויכלכל אונ יוסף האט געשפייזט זיין פאטער אונ זיינע ברידער ואת אונ גאר זיין פאטערס הויז געזינד האט ער געגעבין לחם לפי הטף שפייז ווי פיל מען האט בעדארפט צום גאנצין הויז געזינד אונ צו די קליינע קינדער: (יג) זאגט דער פסוק ולחם אין בכל הארץ אונ אין דעם גאנצין לאנד איז קיין ברויט געוועזן כי כבד וואורום דער הונגער איז זייער שווער געוועזן ותלה דיא מענטשין וואס זענען געוועזן אין לאנד מצרים אונ אין לאנד כנען זענען מיד געווארין מפני הרעב פון וועגין דעם הונגער : (יד) וילקט אונ יוסף האט

לקוטים על התורה

זיבעציג יאהר, מיין פאטער איז אלט געוועזן הונדערט מיט אכציג יאהר, אונ איך בין איצט אלט הונדערט מיט דרייסיג יאהר, קען זיין איך זאל נאך לעבין סופציג יאהר, נאר וואס איך בין אזוי שטארק אלט דאס איז ווייל איך האב געהאט פיל צרות (אונ עס איז טאקי אזוי געוועזן ווען יעקב איז געשטארבין איז צוריק געווארין דער הונגער אין מצרים, ווייא עס שטייט אין דיא תוספת' פון דיא מסכת סוטה) :

אן

יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בְאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּבְאֶרֶץ כְּנַעַן בַּשֶּׁבֶר אֲשֶׁר־
הֵם שֹׁבְרִים וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף
בֵּיתָה פַרְעֹה׃ טו וַיִּתֹּם הַכֶּסֶף מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם וּמֵאֶרֶץ כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ כָל־
מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר הָבָה־לָּנוּ
לֶחֶם וְלָמָּה נָמוּת נֶגְדֶּךָ כִּי אָפֵס
כָּסֶף׃ טז וַיֹּאמֶר יוֹסֵף הָבוּ מִקְנֵיכֶם
וְאֶתְּנָה לָכֶם בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אָפֵס
כָּסֶף׃ יז וַיָּבִיאוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־
יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בַּסּוּסִים
וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר
וּבַחֲמֹרִים וַיְנַהֲלֵם בַּלֶּחֶם בְּכָל־
מִקְנֵהֶם בַּשָּׁנָה הַהִוא׃ יח וַתִּתֹּם

יוֹסֵף יָת כָּל כַּסְפָּא
דְּאִשְׁתְּכַח בְּאַרְעָא
דְמִצְרַיִם וּבְאַרְעָא דִכְנַעַן
בְּעִבוּרָא דִּי אִינוּן זָבְנִין
וְאַיְתִי יוֹסֵף יָת כַּסְפָּא
לְבֵית פַּרְעֹה׃ טו וּשְׁלִים
כַּסְפָּא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם
וּמֵאַרְעָא דִכְנַעַן וַאֲתוֹ כָל
מִצְרָאֵי לְוָת יוֹסֵף לְמֵימַר
הַב לָנָא לַחְמָא וּלְמָא
נְמוּת לָקֳבְלָךְ אֲרֵי שְׁלִים
כַּסְפָּא׃ טז וַאֲמַר יוֹסֵף
הָבוּ גֵיתֵיכוֹן וְאֶתֵּן לְכוֹן
בְּגֵיתֵיכוֹן אִם שְׁלִים
כַּסְפָּא׃ יז וְאַיְתִיאוּ יָת
גֵּיתֵיהוֹן לְוָת יוֹסֵף וִיהַב
לְהוֹן יוֹסֵף לַחְמָא
בְּסוּסָוָתָא וּבְגֵיתֵי עָנָא
וּבְגֵיתֵי תוֹרֵי וּבַחֲמָרֵי
וְזָנִינוּן בְּלַחְמָא בְּכָל
גֵּיתֵיהוֹן בְּשַׁתָּא הַהִיא׃
יח וּשְׁלִימַת שַׁתָּא הַהִיא

תולדות אהרן

וילקט יוסף. פסחים קיט:

בעל הטורים

(יד) ביתה פרעה. ב' במסורה הכא ואידך ערוב כבד ביתה פרעה. בשביל שלא זכר הטובות שעשה לו יוסף והביא כל הכסף לביתו ע"ן בא הערוב תחלה ביתה זרעה. ד"א לומר כמו שמכניסין הכסף חדר בחדר כך בא הערוב בחדר פרעה שהיה לפנים חדר בחדר. ביתה תרגום מלגו:

שפתי חכמים

ג שסה"א הוא תמורת האל"ף כי אותיות אהו"י מתחלפים: ם ר"ל שלא תאמר דשבר הוא ל' מכירה דאי לשון מכירה הוא הי"ל לכתוב בשבר אשר הוא שובר ואז היה קאי על יוסף שמכר

רש"י

כתרגומו ודומה לו (משלי כו) כמתלהלה ג הירה זקים: (יד) בשבר אשר הם שוברים. נותנין לו ם את הכסף: (טו) אפס. כתרגומו שלים:
(יז) וינהלם. כמו וינהגם ודומה לו (ישעיה מא) אין מנהל לה (תהלים כג) על מי מנוחות ינהלני:

פירוש לתורת אלהים

אָן גֶעקְלִיבֶּען נָאר דָאס גֶעלְט הַנִּמְצָא וָואס אִיז גֶעפוּנֶען גִיוָוארִין אִין דֶעם לַאנְד מִצְרַיִם אוּנ אִין דֶעם לַאנְד כְּנַעַן בַּשֶּׁבֶר פַאר דֶער תְּבוּאָה וָואס זַיי הָאבִּין בַּ"יא אִים גִיקוֹיפְט וַיָּבֵא אוּנ יוֹסֵף הָאט גִיבְּרַאכְט דָאס גֶעלְט אִין דֶעם הוֹיז פוּן פַּרְעֹה: (טו) וַיִּתֹּם הָאט זִיךְ אוֹיס גִילָאזְט דָאס גֶעלְט פוּן דֶעם לַאנְד מִצְרַיִם אוּנ פוּן דֶעם לַאנְד כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ וֶוענֶען גֶעקוּמֶען אַלֶע מִצְרַיִם צוּ יוֹסֵף אוּנ הָאבִּין צוּ אִים גִיזָאגְט הָבָה גִיבּ אוּנְז בְּרוֹיט וְלָמָּה נָמוּת נֶגְדֶּךָ וָוארוּם זָאלִין מִיר שְׁטַארְבִּין קֶעגִין דִיר כִּי אָפֵס כָּסֶף וָוארוּם עֶס הָאט זִיךְ שׁוֹין אוֹיס גִילָאזְט דָאס גֶעלְט בַּיי אוּנְז: (טז) וַיֹּאמֶר הָאט יוֹסֵף גִיזָאגְט צוּ דִי מִצְרַיִם גִיט אַייעֶרֶע פִיה וְאֶתְּנָה וֶועל אִיךְ אַייךְ גֶעבִּין שְׁפַּייז פַאר אַייעֶרֶע פִיה אִם אָפֵס כֶּסֶף אוֹיבּ עֶס הָאט זִיךְ אוֹיס גִילָאזְט דָאס גֶעלְט בַּייא אַייךְ: (יז) וַיָּבִיאוּ הָאבִּין זַיי גִיבְּרַאכְט זַייעֶרֶע פִיה צוּ יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם אוּנ יוֹסֵף הָאט זַייא גִיגֶעבִּין בְּרוֹיט בַּסּוּסִים פַאר דִי פֶערְד וּבְמִקְנֵה הַצֹּאן אוּנ פַאר דִי פִיה פוּן שָׁאף וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר אוּנ פַאר דִי פִיה פוּן רִינְדֶער וּבַחֲמוֹרִים אוּנ פַאר דִי אֵייזְלֶען וַיְנַהֲלֵם אוּנ עֶר הָאט זַיי גֶעפִירְט בַּלֶּחֶם מִיט בְּרוֹיט כְּלוֹמַר עֶר הָאט זַייא גִיגֶעבִּין בְּרוֹיט בְּכָל מִקְנֵיהֶם פַאר אַלֶע זַייעֶרֶע שָׁאף בַּשָּׁנָה הַהִוא אִין דֶעם יָאהְר: (יח) וַתִּתֹּם הַשָּׁנָה הַהִוא אוּנ עֶס הָאט זִיךְ אוֹיס גִילָאזְט

דאס

ואתו לותיה בשתא תנייתא ואמרו ליה לא נכסי מן רבוני אלהין שלים כספא וגיתי בעירא לות רבוני לא אשתאר קדם רבוני אלהין גויתנא וארענא: יט למא נמות לעינך אף אנחנא אף ארענא קני יתנא וית ארענא בלחמא ונהי אנחנא וארענא עבדין לפרעה והב בר זרע וניחי ולא נמות וארעא לא תבור: כ וקנא יוסף ית כל ארעא דמצרים לפרעה ארי זבינו מצראי

גבר

השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גויתנו ואדמתנו: יט למה נמות לעיניך גם אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: כ ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו

רש"י

(יח) בשנה השנית. שנית לשני הרעב: כי אם תם הכסף וגו'. כי אשר תם הכסף והמקנה ע ובא הכל אל יד אדוני: בלתי אם גויתנו. כמו אם לא פ גויתנו. (ה"ג רא"ם וכן בדפוס ישן ועיין בנ"א מיושב גירסא שניה): (יט) ותן זרע. לזרוע האדמה צ ואע"פ שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר מכיון שבא יעקב למצרים באה ברכה לרגליו והתחילו לזרוע וכלה הרעב ק וכן שנינו בתוספתא דסוטה: לא תשם. לא תהא שממה. לא תבור לשון

שפתי חכמים

להם אבל עכשיו דכתיב בשבר אשר הם שוברים קאי על פעם שקונים בתבואה מיוסף: ע הוסיף מלת אשר במקום אם מפני שמלת אם מורה על התנאי ואין ענין תנאי שעל כאן והוסיף מלות ובא הכל מפני שנראה מפשוטו שתם הכסף מיוסף לכן הוסיף מלות ובא הכל ליד אדוני כלומר כי כל הכסף שהיה לנו לא הוצאנו אותו לשום דבר כי הכל בא ליד אדונינו: פ דבלתי זה א"א לפרשו לשון אלא וגם לשון לא שהרי לא נתקשר עמו מלת אם ל"פ דלעולם לשון לא הוא ומקרא מסורס הוא אם לא גויתנו וזהו שנקט רש"י אם לא גויתנו היינו בלתי ופירושו אלא גויתנו: צ דאל"כ ותן לחם או בר מבע"ל: ק וא"ת א"כ יאמרו שיוסף בדאי הוא שהרי הוא פתר ז' שנים יהיה רעב. וי"ל דלא כלה הרעב רק במצרים אבל לא בשאר ארצות וכראותם שכילום

ההנהגות יוסף עם המצרים בשנות הרעב

(יח) ויבואו אליו בשנה השנית וגו'. כל הפסוקים עד פסוק כ"ו כלם כפולים ובאריכות. והעיקר בזה הלא יוסף אמר לאחיו ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר. ומאין באו המצרים לומר ליוסף ותן זרע ויוסף אמר להם הא לכם זרע. ודרשת רז"ל ידוע. אבל ע"פ פשט הכתובים כתב הא"י הלא ידוע כי רעב מצרים הי' למעלה מן הטבע. כבריאה חדשה מאת ה'. כמו שאמר הכתוב ותחילנה שבע שני הרעב לבוא ואיתא במדרש נכנס חולניות. [ותחילנה לשון חולין] שאפי' פת שעל השלחן נרקב. מיד כשכלו שנות השובע. וסבת הדבר. כי היה מרצון ה' ית' להכין ולקבץ כל הרכוש וללקוט את כל הכסף לשים אותו תחת יד פרעה עבור לקיים מאמרו ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וע"כ הכביד הקב"ה וחזק הרעב למעלה מן הטבע להרקיב כל

פירוש לתורת אלהים

דאס יאהר ויבאו אליו בשנה השנית אונ זייא זענען געקומען צו אים אין אנדערין יאהר פון הונגער ויאמרו לו אונ האבין גיזאגט צו אים לא נכחד מאדוני מיר וועלין ניט פארסיידין פון אונזער האר צו בעטין ער זאל אונז געבין ברויט כי אם תם וואָרום דאס געלט אונ די פיה פון די בהמות האבין זיך דאך ביי אונז שוין אויס גילאזט אונ עס איז אלץ געקומען אל אדוני צו אונזער האר לא נשאר עס איז ניט געבליבען פאר אונזער האר אזוי אזאך מיר זאלין עס דיר געבין בלתי נאר אונזער לייבער אונ אונזער ערד: (יט) למה נמות לעיניך אונ וואָרום זאלין מיר שטארבין פאר דיינע אויגין גם אנחנו מיר גם אדמתנו אונזער ערד, כלומר מיר וועלין שטארבין פאר הונגער אונ אונזער ערד וועט אויך וויסט ווערין קנה קויף אונז אונ אונזער ערד בלחם פאר ברויט כלומר גיב אונז ברויט דער פאר ונהיה וועלין מיר זיין קנעכט צו פרעה אונ אונזער ערד וועט אויך קערין צו פרעה ותן זרע אונ גיב אונז זאמין צו זייען אונזערע פעלדער ונחיה וועלין מיר זיך דער פון קענען דער נערין ולא נמות אונ מיר וועלין ניט שטארבין והאדמה לא תשם אונ די ערד וועט אויך ניט פארוויסט זיין: (כ) ויקן אונ יוסף האט געקויפט גאר דיא ערד פון מצרים, די ערד פון מצרים אונ די פעלדער

זאלין

מִצְרַיִם אִישׁ שָׂדֵהוּ כִּי־חָזַק עֲלֵהֶם הָרָעָב וַתְּהִי הָאָרֶץ לְפַרְעֹה׃
כא וְאֶת־הָעָם הֶעֱבִיר אֹתוֹ לֶעָרִים מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קָצֵהוּ׃
כב רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים לֹא קָנָה כִּי חֹק לַכֹּהֲנִים מֵאֵת פַּרְעֹה וְאָכְלוּ אֶת־חֻקָּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פַּרְעֹה עַל־כֵּן לֹא מָכְרוּ אֶת־אַדְמָתָם׃
כג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הֵן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם

אונקלוס

גְבַר חַקְלֵיהּ אֲרֵי תְקֵיף עֲלֵיהוֹן כַּפְנָא וַהֲוַת אַרְעָא לְפַרְעֹה׃ כא וְיָת עַמָּא אַעֲבַר יָתֵיהּ מִקְּרֵי לִקְרֵי מִסּוֹף תְּחוּם מִצְרַיִם וְעַד סוֹפֵיהּ׃ כב לְחוֹד אַרְעָא דְכוּמְרַיָּא לָא קְנָא אֲרֵי חוּלָקָא לְכוּמְרַיָּא מִן קֳדָם פַּרְעֹה וְאָכְלִין יָת חוּלָקְהוֹן דִּי יְהַב לְהוֹן פַּרְעֹה עַל כֵּן לָא זַבִּינוּ יָת אַרְעֲהוֹן׃ כג וַאֲמַר יוֹסֵף לְעַמָּא הָא קְנֵיתִי יָתְכוֹן יוֹמָא דֵין וְיָת אַרְעֲכוֹן

תו"א ואת העם. חולין ס: ואכלו את ביצה טז:

רשב"ם

(כא) העביר אותו לערים. כמו שעשה סנחריב כדכתיב אל ארץ כארצכם כדי שלא יטענו בה חזקת איש איש באו זו לאחר מכירה:

שפתי חכמים

שולה לקראתו ידעו שע"י ברכתו של יעקב הוא: ר פי' ולא תחת ממשלתו שגם קודם זה כן היה: ש שלא תאמר פרעה הסמוך לו כי הקונה והמעביר והנותן זרע הכל יוסף היה: ת פי' שלא תאמר דוקא מקצה זה היה מחליף לקצה האחר אבל באמצע המדינה לא היה מחליף לכך אמר כל הערים וכו': א (נח"י) דכ"מ שנאמר כהן סתם ולא פי' לאיזה דבר הוא כהן מסתמא הוא כהן לאלהות וכ"ש כשפירש כהן להשם או כהן לעכו"ם אבל

רש"י

שדה כור שאינו חרוש: (כ) ותהי הארץ לפרעה. קנויה ר לו: (כא) ואת העם העביר. יוסף מעיר לעיר ש לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ והושיב של עיר זו בחברתה. ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שבחו של יוסף שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים (חולין ס): מקצה גבול מצרים וגו'. כן עשה לכל הערים אשר במלכות מצרים ת מקצה גבולה ועד קצה גבולה: (כב) הכהנים. הכומרים כל לשון כהן משרת לאלהות הוא א חוץ מאותן שהם לשון גדולה כמו כהן מדין כהן און: חוק לכהנים.

התנהגות יוסף עם המצרים בשנות הרעב

התבואות שגנזו ואצרו עובדי האדמה וזולתם. בלתי האוצרות אשר תחת יד יוסף שאצרם ע"פ פקודת פרעה. מלבד שלא שלט בהם הרקבון. אבל עוד שרתה בהם ברכה כדאיתא במדרש הדא אמר שהברכות נתונות באוצרות. וכל זאת הי' למען יבואו כלם לשבור אל יוסף בעד הכסף אשר הם שוברים. ומעתה הגם כי היה רבה רעת הרעב בארץ לכל האדם ובבהמה והחיה. אולם אל פרעה וביתו הי' ענינו לטובה גדולה. כי לקט כל הכסף וגנז במה אוצרות. ואם הדבר כן לא יקשה מה שאמר יוסף כי עוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר. כי על פרעה לא היה גזרה זו. אבל היה מרצונו ית' לברך עוד אסמיו. למען רבות כספו וזהבו לאסוף ולכנוס לטוב לפני האלהים לקיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. וכמו שכל מה שגנזו ואצרו המצרים וזולתם נרקב ונשחת ובאוצרות פרעה לא שלט הרקבון. אבל עוד נתברכו. כן מה שזרעו המצרים לא צמח מאומה בי אררם ה'. אבל אדמת פרעה היתה נזרעת ומצמחת כי ברכת ה' אתו. וזהו שאמרו המצרים אל יוסף למה נמות נגדך. קנה אותנו ואת אדמתנו וכזאת ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה. ואחר שנהיה שייכים לפרעה ושמו יקרא עלינו ועל אדמתנו נחיה זרע. וזהו מדייק ואמר ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה וגו' ותהי הארץ לפרעה. וע"כ טרם נתן להם יוסף זרע הארץ אמר להם. הן קניתי אתכם וגו' כאלו הכינס הטובה הנפלאה שעשה עמהם במה שקנה אותם לפרעה להקרא על שמו. וזהו הן

פירוש לתורת אלהים

זאלין גיהערין לְפַרְעֹה צו פַּרְעֹה: (כא) וְאֶת הָעָם הֶעֱבִיר אותו לֶעָרִים אונ דאס פאלק מִצְרַיִם האט ער געמאכט איבער פירען אין אנדערע שטעט מִקְצֵה פון איין עק מִצְרַיִם ביז דעם אנדערין, ער האט בזעצט דיא מענטשין פון איין שטאט אין דער אנדערער פון אזכרון וועגין אז זייא האבין שוין קיין חלק אין לאנד מִצְרַיִם. (רש"י שרייבט דרום האט ער אזוי גיטאהן מען זאל ניט אויף וואַרפין זיינע ברידער איר זענט פאר טריבענע פון זייער לאנד דרום האט ער אלע מִצְרַיִם געפירט פון איין שטאט אין דער אנדערע זענען זיי אויך פאר טריבענע): (כב) רַק אַדְמַת הַכֹּהֲנִים נאר דיא ערד פון דיא גלחים לֹא קָנָה האט ער ניט געקויפט כִּי ווארום די גלחים האבין געהאט אפ גיזעצט פון פַּרְעֹה וויא פיל ברויט מען בדארף זייא געבין איטליכען טאג וְאָכְלוּ אֶת חוּקָם האבין זייא גיגעסין דאס ברויט וואס פַּרְעֹה האט זייא גיגעבין עַל כֵּן דרום האבין זיי ניט בדארפט פאר־קויפין זייערע פעלדער: (כג) וַיֹּאמֶר אונ יוסף האט גיזאגט צום פאלק הֵן פאר וואר קָנִיתִי איך האב

אייך

וְאֶת־אַדְמַתְכֶם לְפַרְעֹה הֵא־לָכֶם
זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת־הָאֲדָמָה: כד וְהָיָה
בַּתְּבוּאֹת וּנְתַתֶּם חֲמִישִׁית לְפַרְעֹה
וְאַרְבַּע הַיָּדֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע
הַשָּׂדֶה וּלְאָכְלְכֶם וְלַאֲשֶׁר בְּבָתֵּיכֶם
וְלֶאֱכֹל לְטַפְּכֶם: מפטיר כה וַיֹּאמְרוּ
הֶחֱיִתָנוּ נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנִי וְהָיִינוּ
עֲבָדִים לְפַרְעֹה: כו וַיָּשֶׂם אֹתָהּ יוֹסֵף
לְחֹק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה עַל־אַדְמַת

אונקלוס

לְפַרְעֹה הָא לְכוֹן בַּר זְרַע
וְתִזְרְעוּן יַת אַרְעָא:
כד וִיהֵי בְּאַעוֹלֵי עֲלַלְתָּא
וְתִתְּנוּן חַד מִן חַמְשָׁא
לְפַרְעֹה וְאַרְבַּע חוּלָקִין
יְהוֹן לְכוֹן לְבַר זְרַע חַקְלָא
וּלְמֵיכַלְכוֹן וְלֶאֱנָשׁ בָּתֵּיכוֹן
וּלְמֵיכַל לְטַפְלְכוֹן:
כה וַאֲמָרוּ קַיֵּמְתָּנָא נִשְׁכַּח
רַחֲמִין בְּעֵינֵי רִבּוֹנִי וּנְהֵי
עַבְדִין לְפַרְעֹה: כו וְשַׁוִּי
יָתַהּ יוֹסֵף לִגְזֵירָא עַד
יוֹמָא הָדֵין עַל אַרְעָא
דמצרים

בעל הטורים

(כג) הא. ג' במס' הא לכם זרע על שם ונתתם חמישית לפרעה ואידך ביחזקאל הא דרכך בראש נתתי ע"ש ואל תחמול על זקן ובחור ובתולה וטף ונשים הרי חמשה ואידך בדניאל הא כדי פרזלא דקקא כספא חספא ונחשא הרי חמשה דברים:

רש"י

הא. כמו הנה כמו (יחזקאל טז) וגם אני הא דרכך בראש נתתי: (כד) לזרע השדה. שבכל ב שנה: ולאשר בבתיכם. ולאכול העבדים והשפחות ג אשר בבתיכם: טפכם. בנים קטנים: (כה) נמצא חן. לעשות לנו זאת ד כמו שאמרת: והיינו עבדים לפרעה. להעלות לו המס הק כך וכך לחם ליום:

שפתי חכמים

כהן מדין כהן און שמוכיר שם המדינה או שם העיר שם שר ונשיא שלהם הוא ולכך ת"א בכאן כומריא ואלו כהן און וכהן מדין תרגם רבא דאון רבא דמדין: ב לא בשנה ראשונה לבדה. הקשה הרא"ם למה לא פי' זה לעיל גבי והיה בתבואות שבכל שנה שאז היה שב לכל הכתובים שאחריו. (נת"י) י"ל דכאן מוכח שפיר דקאי אכל השנים דעל שנה זו כבר אמר הא לכם זרע וכו' וא"כ לזרע השדה ל"ל אלא ע"כ דלא עשה חוק זה לשנה ראשונה בלבד ובשאר השנים לא יצטרכו ליתן החומש דא"כ מה איכפת לי' אם יזרעו או לא אע"כ שהחוק היה לכל שנה וא"כ הוצרך להזהיר שיזרעו כדי שלא יגרע החומש: ג משום דכתיב אח"כ בהדיא לטפכם דהיינו בנים קטנים: ד לא שהוא התחלת ענין שהיו מבקשים למצוא חן מעתה כי אין לו טעם במקום הזה

התנהגות יוסף עם המצרים בשנות הרעב

קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה וגו'. וזהו שאמר יוסף והי' בתבואות ונתתם וגו'. כי אם היה אומר להם ע"ד סתם. הא לכם זרע וזרעתם את האדמה ונתתם חמישית לפרעה. היו מחלקים אדמתם לחמשה חלקים ויכררו לפרעה חומש חלקו בחלקת השדה. ויזרעו עבורו את הנברר אליו וארבע ידותיה יזרעו לעצמם. ואז לא היה להם כל מאומה. אחרי שיהיה נברר בחלקי השדה אותו לפרעה ואותו למצרים. ולא היה נצמח רק חלק זה שנברר לפרעה. ואשר היו זורעים על שמם לא יעלה בה כל עשב. ע"כ בליכות יעץ להם יוסף ואמר להם וזרעתם את האדמה כלה על שם פרעה. רק והיה בתבואות. כשתקצרו התבואות מן השדה ונתתם חמישית לפרעה:

פירוש לתורת אלהים

(כג) איך היינט געקויפט פאר קנעכט צו פרעה וְאֶת אונז אייער ערד האב איך געקויפט צו פרעה הֵא גאט אייך זאמין וּזְרַעְתֶּם אונ איר זאלט זייען דיא ערד: (כד) וְהָיָה אונ עס וועט זיין בַּתְּבוּאֹת אין די תבואות וואס עס וועט וואקסין אין די פעלדער וּנְתַתֶּם זאלט איר געבין אפיפטעל צו פרעה וְאַרְבַּע אונ פיר טייל זאל זיין צו אייך לְזֶרַע צו זייען דיא פעלדער וּלְאָכְלְכֶם אונ אויף אייערע עסין שפייז וְלַאֲשֶׁר אונ צו אייער הויז געזינד וְלֶאֱכֹל אונ איר זאלט האבין דער פון צו געבין עסין אייערע קליינע קינדער: (כה) וַיֹּאמְרוּ האבין דאס פאלק געזאגט צו יוסף הֶחֱיִתָנוּ דו האסט אונז געמאכט לעבין דער מיט וואס דו וועסט אונז געבין נִמְצָא חֵן לאמיר געפינען ליב שאפט אין די אויגין פון אונזער האר דוא זאלסט אזוי טאהן וויא דו האסט אונז דא געזאגט וְהָיִינוּ אונ מיר וועלין זיין קנעכט צו פרעה מיר זאלין אים געבין אלע יאהר אפיפטעל: (כו) וַיָּשֶׂם האט יוסף דאס געמאכט פאר א געזעץ ביז היינטיגען טאג עַל אויף אלץ

לקוטים על התורה

(כג) הֵא לָכֶם זֶרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת הָאֲדָמָה וגו'. איז דאך א קשיא יוסף האט געזאגט צו די ברידער אז נאך פינף יאהר וועט זיין הונגער צו וואס האט ער איצט געגעבין צו די מצרים תבואה צום פארזייען, נאר יוסף האט געזעהן צוויא זאכין, ערשטענס האט ער געזעהן וויא זיין פאטער יעקב איז געקומען אין מצרים האט אויפגעהערט דער הונגער האט ער פארשטאנען אז דער הונגער איז נאר געווען וועגין דעם אז יעקב זאל שיקען דיא ברידער אין מצרים קויפין תבואה דורך דעם זאל מען וויסען ווא יוסף איז, אונ יעקב זאל קומען אין מצרים, דאס צווייטע איז

מִצְרַיִם לְפַרְעֹה לַחֹמֶשׁ רַק אַדְמַת
הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם לֹא הָיְתָה לְפַרְעֹה׃
כז וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ
גֹּשֶׁן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ וַיִּפְרוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד׃

תו"א וישב ישראל בארץ מצרים. סנהדרין קו:

אונקלוס

דְמִצְרַיִם דִּיהוֹן יָהֲבִין חַד מִן חַמְשָׁא לְפַרְעֹה לְחוֹד אַרְעָא דְּכוּמְרַיָּא בִּלְחוֹדֵיהוֹן לָא הֲוָת לְפַרְעֹה׃ כז וִיתֵיב יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּאַרְעָא דְגֹשֶׁן וְאַחְסִינוּ בַהּ וּנְפִישׁוּ וּסְגִיאוּ לַחֲדָא׃

בס"ת אין כאן פיסקא כלל כי אם ריוח אות א׳:
ק"ו פסוקים יהללא"ל סימן. ומפטירין ביחזקאל בסי׳ ל"ז ואתה בן אדם קח לך עץ:

שפתי חכמים

רא"ם: ה לא שיהיו עבדים קנוים לו קנין הגוף. דהא כתיב לעיל ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה הרי שלא קנה רק אדמתם ולא אותם לעבדים: ו (ג"א) שלא תאמר שישבו בשתי ארצות במצרים ובגושן:
חסלת פרשת ויגש

רש"י

הזה בכל שנה ה לתת שלא יעבור: (כז) וישב ישראל בארץ מצרים. והיכן בארץ גושן ו שהיא מארץ מצרים: ויאחזו בה. לשון אחוזה:
חסלת פרשת ויגש

לקוטים על התורה

געוואסט געווארין צו יוסף אז דיא יודין וועלין בלייבין אין מצרים לאנגע יאהרין ביז גאט וועט זייא אויסלייזין מיט אגרויספארמעגין פון מצרים, דאס פארמעגין האט יוסף פארזאמולט אין די צייט פון הונגער, אז יוסף האט געזעהן עס איז שוין ניטא קיין זילבער אונ גאלד ניט אין מצרים אונ ניט אין כנען, נאר אלע גאלד אונ זילבער איז געבליבען ביי אים, האט ער שוין געוואסט אז דער הונגער וועט אויפהערין, ווארום עס איז שוין אנגעגרייט געווארין גענוג גאלד אונ זילבער פאר דיא יודין'ס וועגין:

פירוש לתורת אלהים

אלע פעלדער פון מִצְרַיִם זאל זיין לְפַרְעֹה צו פרעה אפיפטעל פון זייערע תבואות רַק נאר אַדְמַת דיא ערד פון דיא גלחים אליין לא איז נים געוועז צו פרעה: (כז) וַיֵּשֶׁב אונ דיא יִשְׂרָאֵל זענען געזעסין אין דעם לאנד מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹשֶׁן אין לאנד גשן וַיֵּאָחֲזוּ בָהּ אונ זייא האבין זיך געפרוכבערט וַיִּרְבּוּ מְאֹד אונ האבין זיך זייער גימערט:

(כז) וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל וגו׳ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וגו׳. דיא לאנד גשן האט איז רעמסס, נאר ווייל פרעה האט דיא לאנד געשיינקט צו שרה ווייל ער האט נים גינענט צו איר דריבער רופט מען דיא לאנד גשן, ווייל דער ווארט גשן איז דיא אותיות נגש. גינענען, אונ ווייל פרעה האט צו שרה נים גינענט, דריבער שטייט דער ווארט נגש פארקערט, מען זאל לייענען גשן, די לאנד גשן האט אברהם געירשנט פון שרה, אונ האט זיא געמאכט ירשנן צו יצחק אונ יצחק האט זיא געמאכט ירשנן צו יעקב, דריבער איז יעקב געזעסין אין דעם לאנד גשן:

הפטרת ויגש ביחזקאל סימן ל"ז פ׳ ט׳

א וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ ב וְאַתָּה בֶן־אָדָם
קַח־לְךָ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לִיהוּדָה וְלִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וּלְקַח עֵץ אֶחָד וּכְתוֹב עָלָיו לְיוֹסֵף
עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו׃ ג וְקָרַב אֹתָם
אֶחָד אֶל־אֶחָד לְךָ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לַאֲחָדִים בְּיָדֶךָ׃

°חבריו קרי °חבריו קרי

נבואת יחזקאל

וְאַתָּה בֶן אָדָם וגו׳. גאט האט גיזאגט צום נביא יחזקאל דו ביזט דער זוהן פון זעלבן, ווארום דיא נשמה פון נביא יחזקאל איז געוועזן דיא נשמה פון קין, דריבער האט מען גערופען דעם נביא יחזקאל בן אדם, דער זוהן פון אדם הראשון, דו זאלסט נעמען צוויא שטיקער האלץ, ווייל אטענקש

פירוש ע"ם

יחזקאל הנביא האט גיזאגט פון גאטס וועגין:
(א) וַיְהִי דְבַר דיא נבואה פון גאט איז געוועזן צו מיר אזוי צו זאגין: (ב) וְאַתָּה אונ דו בֶּן אָדָם קַח נעם דיר א האלץ אונ שרייב אויף אים דיא פיר ווערטער לִיהוּדָה וגו׳ כלומר דאס האלץ זאל זיין צו יְהוּדָה אונ בִּנְיָמִין וואס האט זיך מיט אים בהעפט וּלְקַח אונ נעם נאך א האלץ וּכְתוֹב אונ שרייב אויף אים דיא זיבען ווערטער לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָיו כלומר דאס האלץ איז צו יוסף דהיינו צו אֶפְרַיִם אונ צו די איבריגע צֵיין שבטים וואס האבין זיך בהעפט אין דעם מֶלֶךְ יָרָבְעָם וואס ער קומט ארוים פון שבט אֶפְרַיִם: (ג) וְקָרַב אונ גינעהן אין האלץ צום אנדערין לְךָ לְעֵץ זייא זאלין זיין ביי דיר בהעפט

וויא

ד וְכַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ בְּנֵי עַמְּךָ לֵאמֹר הֲלוֹא-תַגִּיד
לָנוּ מָה-אֵלֶּה לָּךְ׃ ה דַּבֵּר אֲלֵהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה הִנֵּה אֲנִי לֹקֵחַ אֶת-עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד-אֶפְרַיִם
וְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרָו וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת-עֵץ
יְהוּדָה וַעֲשִׂיתִם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי׃
ו וְהָיוּ הָעֵצִים אֲשֶׁר-תִּכְתֹּב עֲלֵיהֶם בְּיָדְךָ לְעֵינֵיהֶם׃
ז וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה אֲנִי
לֹקֵחַ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ-שָׁם
וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסָּבִיב וְהֵבֵאתִי אוֹתָם אֶל-אַדְמָתָם׃
ח וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגוֹי אֶחָד בָּאָרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל
וּמֶלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ וְלֹא יִהְיֶה-עוֹד לִשְׁנֵי
גוֹיִם וְלֹא יֵחָצוּ עוֹד לִשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד׃ ט וְלֹא
יִטַּמְּאוּ עוֹד בְּגִלּוּלֵיהֶם וּבְשִׁקּוּצֵיהֶם וּבְכֹל פִּשְׁעֵיהֶם
וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכֹּל מוֹשְׁבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ
בָהֶם וְטִהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיוּ-לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם
לֵאלֹהִים׃ י וְעַבְדִּי דָוִד מֶלֶךְ עֲלֵיהֶם וְרוֹעֶה אֶחָד יִהְיֶה
לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטַי יֵלֵכוּ וְחֻקֹּתַי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם׃

סחבריו קרי סיהיו קרי

פון געגליכן צו אבוים, וויא דער פסוק זאגט כי האדם עץ השדה, ווארום דער מענטש איז וויא דער בוים וואס אין פעלד, דיא צוויא שטיקער האלץ, זענען געגען עץ הדעת אונ עץ החיים, אויף דעם האלץ וואס איז געגען עץ החיים זאלסטו אויף שרייבן דעם נאמען „יהודה מיט דיא יודן זיינע חברים", אונ אויף דעם האלץ וואס איז געגען עץ הדעת זאלסטו אויף שרייבן „יוסף עץ אפרים אונ אלע יודן זיינע חברים", אונ זאלסט צו ליינן איין האלץ צו דעם אנדערן זיא זאלן זיין ביידע וויא איין האלץ, אונ ביי דיר אין האנט וועט מאכי ווערין פון ביידע האלצער איין האלץ, דאס ווייזט ווען דיא יודן וועלין דארפין אויסגעלייזט ווערין פון דעם גלות, וועלין אלע יודן דאמאלס ווערין איין פאלק, יהודה אונ בנימין וואס זיא זענען פאר טריבן געווארין פון בית ראשון אונ זיא זענען צו זאמען אין האפין אז דיא גאולה זאל שוין קומען, אונ אז די גאולה וועט קומען דאמאלס וועלין זיא זיך ביא העפטין מיט דיא עשרת השבטים וואס זענען אין יענער

פירוש עם

וויא איין האלץ כלומר דער נאך אז דו וועסט האבין אויף איטליכען האלץ אויף געשריבען בזונדערע נעמען צו ווייזן אז דאס מלכות אפרים אונ דאס מלכות יהודה איז צו טיילט זאלסטו נעמען ביידע העלצער צו זאמען והיו אונ איך וועל מאכין דיא צוויי העלצער זאלין ווערין איין האלץ ביא דיר אין דער האנט: (ד) וכאשר אונ אז דיא קינדער פון דיין פאלק וועלין זאגין צו דיר הלא פאר וואר תגיד זאג צו אונז מה וואס בטייט דאס: (ה) דבר אליהם זאלסטו ריידין צו זיא כה אמר ה' אלהים אזוי האט גיזאגט דער העאר גאט הנה אני איך וועל נעמען דאס האלץ פון יוסף אשר וואס איז אין דער האנט פון אפרים אונ דיא שבטים פון ישראל זיינע חברים ונתתי אונ וועל זיי געבין אויף דעם האלץ פון שבט יהודה ועשיתם אונ איך וועל זיי מאכין זיא זאלין זיין איין האלץ והיו אונ זיא וועלין זיין אין מיין האנט צו איינם כלומר דאס איז ארמז אז אפרים אונ יהודה וועלין שוין נים זיין געטיילט אויף צוויא מלכים נאר זיא וועלין זיין איין מלכות: (ו) והיו אונ די העלצער וואס דו וועסט אויף זיא דאס שרייבן זאל דאס שרייבין זיין לעיניהם פאר זייערע אויגין: (ז) ודבר אונ רייד צו זיא כה אמר אזוי האט גיזאגט

דער העאר גאט הנה אני לוקח איך וועל נעמען די קינדער ישראל פון צווישען דיא פעלקער אשר וואס זיא זענען געגאנגען אהין וקבצתי אונ איך וועל זיא איין זאמלען מסביב פון ארום והבאתי אונ איך וועל זיי ברענגען אין זייער לאנד: (ח) ועשיתי אונ איך וועל זיא מאכין צו אפאלק אין לאנד בהרי אויף דיא בערג פון ישראל כלומר אין ארץ ישראל ומלך אונ עס וועט זיין צו אלע יודין איין מלך ולא יהיו אונ זיא וועלין שוין נים זיין צו צוויא פעלקער ולא יחצו אונ זיא וועלין שוין נים מער צו טיילט ווערין אויף צוויא קיניגרייך: (ט) ולא יטמאו אונ זיי וועלין זיך שוין נים מטמא זיין מיט זייערע אפ געטער ובשיקוציהם אונ מיט זייערע אום ווערדיקייט ובכל פשעיהם אונ מיט אלע זייערע מיסטאט והושעתי אונ איך וועל זיא העלפין פון אלע זייערע זיצונג אשר וואס זיא האבין דארט געזינדיגט וטהרתי אונ איך וועל זיא ריינגען והיו אונ זיא וועלין זיין צו מיר אפאלק ואני אונ איך וועל צו זיא זיין אגאט: (י) ועבדי אונ מיין קנעכט דוד וועט קיניגען איבער זיא ורועה אונ איין פאסטוך וועט זיין צו אלע ובמשפטי אונ אין מיינע משפטים וועלין זיא גיין וחקותי אונ מיינע גיזעץ וועלין זיא היטען ועשו אותם אונ וועלין זיי

טועהן

יא וְיָשְׁבוּ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב
אֲשֶׁר יָשְׁבוּ־בָהּ אֲבוֹתֵיכֶם וְיָשְׁבוּ עָלֶיהָ הֵמָּה
וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם וְדָוִד עַבְדִּי נָשִׂיא
לָהֶם לְעוֹלָם׃ יב וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם בְּרִית
עוֹלָם יִהְיֶה אוֹתָם וּנְתַתִּים וְהִרְבֵּיתִי אוֹתָם וְנָתַתִּי
אֶת־מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃ יג וְהָיָה מִשְׁכָּנִי
עֲלֵיהֶם וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ־לִי לְעָם׃
יד וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל
בִּהְיוֹת מִקְדָּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם׃

ניט מיך ספנפיון, אין וועלין אלע צו זאמען זיין איין פאלק דורך דיא ניסים ונפלאות וואס הקדוש ברוך הוא וועט גייא ווייזין צו אלע יודין, אונ פריער וועט קומען דער משיח בן יוסף וואס ער קומט ארויס פון שבט יוסף אונ ער וועט האלטין מלחמה מיט גוג ומגוג, נאכדעם וועט קומען משיח בן דוד וואס ער קומט ארויס פון שבט יהודה אונ ער וועט אויס לייזין דיא יודין פון גלות:

פירוש ע״ט

טוהען: (יא) וישבו אונ זייא וועלין זיצען אין אטויט אונ אין אברייט לאנד אן אסוף אונ אן אגבול אזוי ווי איך האב צו גיזאגט צו מיין קנעכט יעקב אשר וואס אייערע עלטערין זענען דרונגען גיזעסין וישבו אונ זייא וועלין דארטין זיצען מיט זייערע קינדער אונ זייערע קינדס קינדער ביז אייביג ודוד אונ מיין קנעכט דוד וועט זיין איין האר איבער זייא אויף אייביג: (יב) וכרתי אונ איך וועל מיט זייא כורת ברית זיין איין בריה פון שלום ברית איין אייביגליכען ברית וועט דאס זיין ונתתים אונ איך וועל זייא געבין אונ מערין ונתתי אונ איך וועל געבין מיין בית המקדש צווישען זייא אויף אייביג: (יג) והיה משכני עליהם אונ איך וועל מאכין רוהען מיין שכינה צווישען זייא והייתי אונ איך וועל צו זייא זיין צו איין גאט והמה אונ זייא וועלין צו מיר זיין צו איין פאלק: (יד) וידעו אונ אלע פעלקער וועלין וויסען כי אני אז איך גאט הייליג דיא ישראל בהיות דאס וועט זיין אז מיין בית המקדש וועט זיין צווישען זייא לעולם אויף אייביג:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפטרה ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה' מלך יגל״ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום:

ברטנורא   משנה פרה פרק א   עיקר תוי״ט

פרק א א רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה. עגלה ערופה צריך שתהא בת שנתה ולא יותר: ופרה. אדומה: בת שתי שנים. דל' פרה משמע דקשישא טפי מעגלה: וחכמים אומרים עגלה. ערופה כשרה אפילו בת שתים וכ״ש בת שנתה אלא דאפי' בת שתים עגלה היא ואע״ג דקי״ל כ״מ שנאמר עגל בן שנה היא סברי רבנן שאני עגלה ערופה דכתיב בה עגלת בקר ולא כתיב עגלה סתם: שמא תשחיר שלא תפסל. שאם יולדו בה ב' שערות שחורות פסולה דכתיב אדומה תמימה שתהא תמימה באדמומות. והלכה דפרה אדומה בת שלש שנים או בת ארבע וזקנה כשרה אלא

פרק א א רבי אליעזר אומר עגלה בת שנתה. ופרה בת [א] שתים. וחכמים אומרים עגלה בת שתים ופרה בת שלש. או בת ארבע. רבי מאיר אומר אף בת חמש כשרה. הזקנה. אלא שאין ממתינין לה שמא תשחיר שלא תפסל.

[א] שתים. נראה דלמעוטי נמי טפי אע״ג דכ״ש דהוי' פרה מ״מ פוסל שמא תשחיר אלא דקשה הא דמכשיר ר' אליעזר

פרק א א רבי אליעזר אומר רבי אליעזר זאגט עגלה דיא עגלה ערופה וואס שטייט אין דיא סדרה שופטים בת שנתה דארף זיא זיין אלט ביז איאהר ניט מעהר ווארום מעהר וויא איאהר הייסט שוין ניט אקאלב ופרה אונ די פרה אדומה דארף זיין אלט בת שתים פון איאהר ביז צוויי יאהר וחכמים אומרים אונ דיא חכמים זאגין עגלה בת שתים דיא עגלה ערופה איז כשר ביז צוויי יאהר צוויי יאהר הייסט זיא נאך אויך אקאלב ופרה בת שלש אונ דיא פרה אדומה איז כשר פון צווייא יאהר ביז דרייא יאהר או בת ארבע אדער ביז פיר יאהר איז זיא אויך כשר רבי מאיר אומר אף בת חמש כשרה רבי מאיר זאגט אפילו זיא איז אלט פינף יאהר איז זיא אויך כשר הזקנה א אלטע פרה אדומה איז אויך כשר אלא שאין ממתינין לה נאר מעןווארט ניט ביז זיא וועט אלט ווערין שמא תשחיר טאמער וועט זיא בעקומען שווארצע האר שלא תפסל זיא זאל ניט פסול ווערין רורך דיא שווארצע האר ווארום

אז

שאין ממתינין לה עד שתא שחורות ותפסל: לא שמעתי אלא שלשית. כך שמעתי שאינו כשרה לפרה אדומה אלא שלשית: כך שמעתי סתם. ואין לי לפרש: שלישית. משמע שלישית לאחרות כמנין שנולדו שתי פרות אחרות לפניה וזאת שלישית להן: שלשית. משמע שהיא בת שלשה שנים: רביעי לאחרים. כשיש ארבע כרמים שייך לומר על האחרון שהוא רביעי לאחרים אבל רבעי משמע כרם בן ד' שנים: האוכל בבית המנוגע פרס. השוהה

אמר רבי יהושע לא שמעתי אלא שלשית. אמרו לו מה הלשון שלשית. א"ל כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי אני אפרש. אם אומר אתה שלישית לאחרות במנין. וכשאתה אומר שלשית בת שלש שנים. כיוצא בו אמרו כרם רבעי אמרו לו מה הלשון רבעי אמר להם כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי אני אפרש. אם אומר אתה רביעי לאחרים במנין וכשאתה אומר רבעי בן ד' שנים. כיוצא בו אמרו האוכל בבית המנוגע פרס משלש לקב. אמרו לו אמור משמונה עשרה לסאה. אמר להם כך שמעתי סתם. אמר בן עזאי אני אפרש אם אומר אתה משלש לקב אין בו חלה. ובשאתה אומר משמונה עשרה לסאה. מיעטתו חלתו:

בבית המנוגע כדי אכילת פרס מטמא בגדיו שעליו ופרס הוא חצי ככר מג' ככרות לקב: א"ל אמור מי"ח לסאה. כלומר היה לך לומר מי"ח לסאה שהסאה ששה קבין וג' ככרות לקב הן י"ח לסאה: כך שמעתי. מרבותי ואין בידי לפרש למה לא אמרו הם מי"ח לסאה: אני אפרש. מאי נ"מ בין זה לזה: משלשה לקב אין בו חלה. דחמש רביעים קמח ועוד. חייבין בחלה והלא קב בלבד אין מפרישים ממנה חלה הלכך כשאתה אומר משלשה ככרות לקב משמע שלא הופרש מהן חלה: ובשאתה אומר מי"ח לסאה. נמצא שכל ככר הוא פחות מה שמעיטתו חלה שהלא סאה צריך להפריש ממנה חלה:

אז אין די פרה אדומה געפינט זיך צוויי שווארצע האר איז זיא פסול אמר רבי יהושע האט רבי יהושע גיזאגט לא שמעתי אלא שלשית איך האב גיהערט אז א פרה אדומה שלשית איז כשר אבער ניט שלשית איז פסול אמרו לו האבין די חכמים גיזאגט צו רבי יהושע מה הלשון שלשית וואס איז דער ווארט שלשית אמר להם האט רבי יהושע גיזאגט צו די חכמים כך שמעתי סתם איך האב אזוי גיהערט דעם ווארט שלשית אונ איך וויים אויך ניט וואס דאס איז אמר בן עזאי אני אפרש האט בן עזאי גיזאגט איך וועל זאגין וואס דער ווארט שלשית איז אם אומר אתה שלישית אז דו וואלסט זאגין דעם ווארט שלישית, דיא דריטע לאחרות במנין וואלט מען מיינען זיא דארף זיין דיא דריטע אין צאהל, פאר איר זענען גיבארין גיווארין צווייא קיה אונ זיא איז דיא דריטע וכשאתה אומר שלשית אז דו זאגסט אבער דעם ווארט שלשית מיינט מען בת שלש שנים דיא פרה אדומה זאל אלט זיין דריי יאהר כיוצא בו אמרו נאך אזוי אגלייכין האט מען גיזאגט כרם רבעי. אמרו לו האבין די חכמים גיזאגט צו רבי יהושע מה הלשון רבעי וואס איז דער ווארט רבעי אמר להם האט רבי יהושע גיזאגט צו דיא חכמים כך שמעתי סתם איך האב אזוי גיהערט דעם ווארט רבעי. אונ איך וויים אויך ניט וואס דאס איז אמר בן עזאי אני אפרש האט בן עזאי גיזאגט איך וועל זאגין וואס דער ווארט רבעי איז אם אומר אתה רביעי אז דו וואלסט זאגין דעם ווארט רביעי, דער פערטער לאחרים במנין וואלט מען גיינען דער פערטער אין צאהל, ער האט דרייא ווייןגערטנער אונ דאס איז דער פערטער וכשאתה אומר רבעי אז דו זאגסט אבער דעם ווארט רבעי מיינט מען בן ארבע שנים דער וויינגארטין איז אלט פיר יאהר פון דער צייט וואס מען האט אים גיפלאנצט כיוצא בו אמרו נאך אזוי אגלייכין האט מען גיזאגט האוכל בבית המנוגע פרס אז איינער איז גיוועזן אין אשטוב וואס האט אנגע אזוי לאנג ביז מען קען אויף עסין אהאלבין ברויט משלש לקב וואס פון אקב מעהל מאכט מען דרייא גאנצע ברויט פון דעם ברויט האט מען גיקענט אויפ-עסין אהעלפט, ווערין טמא דיא קליידער וואס ער גייט אין זייא אמרו לו האבין די חכמים גיזאגט צו רבי יהושע אמור משמונה עשרה לסאה זאג אז דער גאנצער ברויט איז אאכצעהנטע טייל פון אסאה, פון אסאה מעהל מאכט מען אכטצעהן ברויט, ווארום אין אסאה איז דא זעקס קב, זעקס מאהל דרייא איז אכטצעהן אמר להם האט רבי יהושע גיזאגט צו דיא חכמים כך שמעתי סתם איך האב אזוי גיהערט דיא ווערטער דרייא פון אקב. פר וס מען האט ניט גיזאגט אכטצעהן פון אסאה וויים איך אויך ניט אמר בן עזאי אני אפרש האט בן עזאי גיזאגט איך וועל זאגין וואס דער אונטערשייד איז צו מען זאגט דרייא פון אקב צו מען זאגט אכטצעהן פון אסאה אם אומר אתה אויב דו זאגסט משלש לקב דרייא ברויט פון אקב, דאס הייסט מען האט גיקנעטין אטייג פון אקב מעהל אונ מען האט געמאכט פון דיא טייג דריי ברויט אין בו חלה האט מען פון דיא ברויט ניט גענומען חלה. ווארום אז מען קנעט אטייג פון אקב מעהל דארף מען ניט נעמען חלה וכשאתה אומר משמונה עשרה לסאה אז דו זאגסט אבער אכטצעהן ברויט פון אסאה, דאס הייסט מען האט גיקנעטין אטייג פון אסאה מעהל אונ מען האט געמאכט אכטצעהן ברויט. האט מען דאך פון דיא טייג פריער געמוזט נעמען חלה נאכדעם האט מען געמאכט פון די טייג אכטצעהן ברויט מיעטתו חלתו האט דאך די חלה קלענער געמאכט יעדער ברויט, איז דער ברויט וואס איז א אכט-צעהנטע טייל פון אסאה. קלענער וויא דער

ב רבי יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת. וחכמים אומרים [ב] (אף) בני שלש. ר' מאיר אומר אף בני ארבע ובני חמש כשרים. אלא שאין מביאים זקנים [ג] מפני [ד] הכבוד: ג כבשים בני שנה ואילים בני שתים. ובולם מיום ליום. בן שלשה עשר חודש אינו כשר [ה] לא לאיל ולא לכבש. רבי טרפון קורהו פלגס בן עזאי קורהו נוקד. ר' ישמעאל קורהו פרכדיגמא. הקריבו מביא עליו נסכי איל ולא עלה לו מזבחו בן י"ג חדש ויום אחד הרי זה איל: ד חטאות הצבור ועולותיהן חטאת היחיד

ב ופר שני בן בקר תקח לחטאת. בטהרת הלוים כתיב בפרשת בהעלותך והאי שני יתירא הוא דכיון דכתיב בתריה ועשה את האחד חטאת ואת הא' עולה ממילא ידענא דתרי ניהו אלא כתוב שני ללמד שהוא בן שתי שנים דכי היכי דלבת שלש קרי שלשית ה"נ לבן שתים קרי שני: וחכמים אומרים כו'. והלכה כחכמים: ג מיום ליום. נולד באחד באלול לא שלמה לו שנה עד אחד באלול של שנה שניה דבתר שנתן אזלי' (א) ולא בתר שנים של מנין העולם ואם נתעברה שנה נתעברה לו וכן באילים בני שתים: אינו כשר לא לאיל. (ב) דאינו נחשב איל עד שיכנס שלשים יום (ג) משנה שניה לו: פלגס לשון פלג. כלומר ממוצע בין זה לזה יצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא: נוקד. ל' אשר היה בנוקדי' שפירושו בעלי הצאן: פרכדינגמא. למטבע שנפסל קורין כן בלשון יוני אף זה נפסל מתורת איל ומתורת כבש: מביא עליו נסכי איל. שלישית ההין ונפקא לן מדכת' או לאיל לרבות את הפלגס לנסכי איל: ד חטאות הצבור. כגון שעירי ר"ח ושל מועדות ועולותיהן כלהו בני שנה ניהו: חטאת היחיד. כשבה או שעירה:

מעוברת הא כת שתים לא ילדה ושמא דיעבד קאמר דכשרה. הר"ב: [ב] אף. ל"ג דחכמים ור"מ אינם מודים לר"י הגלילי הר"ב ומהר"מ כ' דא"ל למחוק דהא דמכשרו רבנן ור"מ בן ב' היינו דוקא גבי לוים דרבנן סברי אהני שני לאכשורי בן ב' ופר לאכשורי אף בן ג' דכל פר בן בקר ג' ותו לא לא פחות ולא יותר ואתאי הכא דכתיב שני ור"מ סבר פר בן בקר בלא שני דוקא בן ג' ד' ה' ולא בן שתים ור"י סבר דכל היכא דכתיב פרים בני שתים דגמרי' מלוים ודעת הר"מ נראה דלרבנן בן ב' נמי כשר: [ג] מפני. וכספ"ו דבכורות ממעטים זקן מקרא י"ל היינו מרובה בשנים עד שתש כחו והכא אפי' אינו בא בימים וזקן בשנים והק"א פי' דר"מ מדאורייתא קא' שאין מביאין כו' כלומר למלוא אמר' התורה ולא לעכב. ועתוי"ט: [ד] הכבוד. אבל כפרש שכל מעשי' בתוך לא שייך האי טעמא: (א) דכתיב בן שנתו נמ': (ב) כרי"ש ליתנהו לד' תיבות אלו וזה יותר נכון דהא ב' שנים לא בעי' שלמים וזה שסיים הר"ב משנה שניה שלו ולא של מנין עולם. ועתוי"ט: (ג) כלומר שלמים ולכך לא נחשב איל עד יום ל"א: [ה] לא כו'. אם היה מחויב איל או כבש לכד רש"י: ואם בו'. הם כבשים

בְּרוּיט וָואס אִיז אַרְרִיטוּל פוּן אַקְב : ב רַבִּי יוֹסִי הַגְלִילִי זָאגְט פָּרִים בְּנֵי שְׁתַּיִם דֶער פַּר וָואס שְׁטֵייט אִין דִיא תּוֹרָה מֵיינְט מֶען אַז עֶר אִיז אַלְט צְווֵיי יָאהְר נִיט מֶער שֶׁנֶּאֱמַר וָוארוּם עֶס שְׁטֵייט אִין פָּסוּק וּפַר שֵׁנִי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת דֶעם פַּר וָואס אִיז אַלְט צְווֵייא יָאהְר זָאלְסְטוּ נֶעמֶען צוּ אַחַטָּאת וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אוּנ דִיא חֲכָמִים זָאגִין אַף בְּנֵי שָׁלֹשׁ אֲפִילוּ דֶער פַּר אִיז אַלְט דְרַייא יָאהְר אִיז עֶר אוֹיךְ כָּשֵׁר רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף בְּנֵי אַרְבַּע וּבְנֵי חָמֵשׁ כְּשֵׁרִים רַבִּי מֵאִיר זָאגְט אֲפִילוּ דֶער פַּר אִיז אַלְט פִיר יָאהְר אָדֶער פִינְף יָאהְר אִיז עֶר אוֹיךְ כָּשֵׁר אֶלָּא שֶׁאֵין מְבִיאִים זְקֵנִים נָאר מֶען בְּרֵיינְגְט נִיט אַלְטֶע בְּהֵמוֹת אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד וַוייל עֶס אִיז נִיט שֵׁיין פַאר דֶעם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אַרַיין צוּ בְּרֵיינְגֶען אַאַלְטֶע בְּהֵמָה : ג כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שֶׁעפְּסִין וָואס שְׁטֵייעֶן אִין דִי תּוֹרָה מֵיינְט מֶען וָואס זֶענֶען אַלְט בִּיז אַיָאהְר נִיט מֶעהְר וְאֵילִים בְּנֵי שְׁתַּיִם ווידערס וָואס שְׁטֵייעֶן אִין דִיא תּוֹרָה מֵיינְט מֶען וָואס זֶענֶען אַלְט פוּן דְרַייצֶעהְן חֳדָשִׁים מִיט אַטָאג בִּיז צְווֵיי יָאהְר נִיט מֶעהְר וְכוּלָּם אוּנ דִי אַלֶע יָאהְרִין וֶוערִין גִירֶעכוּנְט מִיּוֹם לְיוֹם פוּן טָאג צוּ טָאג. אַז דִיא בְּהֵמָה אִיז גִיבָּארִין רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אֱלוּל אִיבֶּער אַיָאהְר רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אֱלוּל אִיז אַיָאהְר בֶּן שְׁלשָׁה עָשָׂר חוֹדֶשׁ אַשֶׁעפְּס וָואס אִיז אַלְט דֶעם דְרַייצֶעהְנְטִין חוֹדֶשׁ אֵינוֹ כָּשֵׁר לֹא לָאַיִל וְלֹא לַכֶּבֶשׂ אִיז נִיט כָּשֵׁר מַקְרִיב צוּ זַיין פַאר אַאַיִל אוּנ נִיט פַאר אַשֶׁעפְּס רַבִּי טַרְפוֹן קוֹרְהוּ פַּלְגָס דֶעם שֶׁעפְּס וָואס אִיז אַלְט דְרַייצֶעהְן חֳדָשִׁים הָאט אִים רַבִּי טַרְפוֹן גֶערוּפִין פַּלְגָס (הֶעלְפְט) נִיט שֶׁעפְּס אוּנ נִיט אַיִל בֶּן עַזַּאי קוֹרְהוּ נוֹקֵד בֶּן עַזַּאי הָאט גֶערוּפִין נוֹקֵד דֶעם שֶׁעפְּס וָואס אִיז אַלְט דְרַייצֶעהְן חֳדָשִׁים [אָמִין פוּן שֶׁעפְּסִין אִיז עֶר, נָאר מֶען ווייס נִיט וָואס, צוּ אַשֶׁעפְּס צוּ אַ אַיִל] רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קוֹרְהוּ פַּרְכְּדִיגְמָא דֶעם שֶׁעפְּס וָואס אִיז אַלְט דְרַייצֶעהְן חֳדָשִׁים הָאט אִים רַבִּי יִשְׁמָעֵאל גֶערוּפִין פַּרְכְּדִיגְמָא דָאס אִיז אַמַטְבֵּעַ וָואס בִּיז אִיצְט אִיז זִיא גוּט גִיוֶועזְן אוּנ גֶעגַאנְגֶען אִין דֶער מְדִינָה נָאכְדֶעם הָאט דֶער מֶלֶךְ פַארְבָּאטִין מֶען זָאל זִיא נִיט נֶעמֶען אִין דֶער הוֹצָאָה, בַּייא דֶעם שֶׁעפְּס אִיז אוֹיךְ אַזוֹי, בִּיז אִיצְט הָאט מֶען אִים גִימֶעגְט מַקְרִיב זַיין פַאר אַשֶׁעפְּס פוּן אִיצְט אִיז עֶר פָּסוּל גִיוָוארִין מַקְרִיב צוּ זַיין בִּיז עֶר וֶועט וֶוערִין אַאַיִל הִקְרִיבוֹ אַז מֶען הָאט מַקְרִיב גִיוֶועזְן דֶעם פַּלְגָס מֵבִיא עָלָיו נִסְכֵּי אַיִל זָאל מֶען בְּרֵיינְגֶען דִיא נְסָכִים פוּן אַאַיִל, אַרְרִיטוּל הֶעמֶער ווַיין אוּנ אַרְרִיטִיל הֶעמֶער אייל וְלֹא עָלָה לוֹ מִזִּבְחוֹ אַז עֶר דַארְף בְּרֵיינְגֶען אַקָרְבָּן אַאַיִל אָדֶער אַשֶׁעפְּס. אוּנ עֶר הָאט גֶעבְּרַאכְט דֶעם פַּלְגָס, מוּז עֶר כִּין רֶעכְט־ וֶועגִין בְּרֵיינְגֶען אַאַיִל אָדֶער אַשֶׁעפְּס אוֹיךְ אוּנ דֶער פַּלְגָס וֶוערְט נִיט גֶערֶעכוּנְט פַאר זַיין קָרְבָּן וָואס עֶר דַארְף בְּרֵיינְגֶען בֶּן שְׁלשָׁה עָשָׂר חוֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד אַז דֶער שֶׁעפְּס וֶוערְט אַלְט דְרַייצֶעהְן חֳדָשִׁים מִיט אַטָאג הֲרֵי זֶה אַיִל וֶוערְט עֶר שׁוֹין גֶערוּפִין אַאַיִל: ד חַטָּאוֹת הַצִּבּוּר וְעוֹלוֹתֵיהֶן דִיא חַטָּאוֹת אוּנ עוֹלוֹת וָואס וֶוערִין גֶעבְּרַאכְט קָרְבָּנוֹת פַאר אַלֶע יוּדִינְס וֶועגִין [רֹאשׁ חוֹדֶשׁ אוּנ יוֹם טוֹב] דַארְפִין זַיי אַלְט זַיין בִּיז אַיָאהְר חַטַּאת הַיָּחִיד דֶער חַטָּאת וָואס

[illegible]

ואשם נזיר ואשם מצורע כשרין מיום שלשים והלאה ואף ביום שלשים. ואם הקריבום ביום שמיני כשרים. נדרים ונדבות הבכור והמעשר והפסח כשרים מיום השמיני והלאה ואף ביום השמיני:

ואם הקריבום ביום השמיני כשרים. דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה ונאמר בבכור וביום השמיני תתנו לי מה בכור עשה יום השמיני כשמיני והלאה אף כשאר קרבנות עשה יום שמיני כשמיני והלאה מיהו כתחלה מצוה מן המובחר להביא מיום שלשים ואילך (ד): והפסח. ואע"ג דחובה הוא לא חשו חכמים משום דנסבי לפי כשבות שלא יבא לידי נותר כיון שאינו נאכל [אלא] לחבורה אחת (ה):

הר"מ: (ד) מדכתיב והלאה ירצה ומיהו לא דלוקמוהו אסלשי' סברא בעלמא הוא ועתוי"ט: (ה) א"נ שמא לא ימלאו כ"כ אלאים לפי הצורך אוקמוה אדר"ת א"נ משום שותו בגול מסר"מ ז"ל בר"מ בבכור כתיב ביום השמיני תתנו לי ומעשר ופסח נשוו עמו במתן דמים:

אמענטש ברייננט אים פאר זיך ואשם נזיר אונ דער אשם וואס אנזיר ברייננט ואשם מצורע אונ דער אשם וואס אמצורע ברייננט כשרין מיום שלשים והלאה פון דעם דרייסינגסטען טאג וואס די בהמה איז געבארין געווארין אונ ווייטער ביז אַיאהר איז זיא כשר צו אקרבן ואף ביום שלשים אונ אפילו מען האט מקריב געוועזן דיא בהמה דעם דרייסינגסטען טאג פון זויא זיא איז געבארין געווארין איז זיא אויך כשר ואם הקריבום ביום השמיני אונ אויב מען האט מקריב געוועזן דיא בהמה דעם אכטען טאג פון וויא זיא איז געבארין געווארין כשרים איז אויך כשר נדרים ונדבות אז איינער האט געטאהן אנדר צו ברייננען אקרבן. אדער ער נים אקרבן אנדבה הבכור אדער ער האט אערשט געבארענע קאלב וואס זיא איז הייליג אונ מען דארף איר מקריב זיין והמעשר ער האט געציילט זיינע בהמות פון איינס ביז צעהן אונ דיא צעהנטע בהמה איז הייליג וואס מען דארף איר מקריב זיין צו אקרבן והפסח אונ דער שעפס פון קרבן פסח כשרים מיום השמיני והלאה וועגען זיי כשר מקריב צו זיין פון אכטין טאג וויא זיא וועגען געבארין געווארין אונ ווייטער ביז אַיאהר ואף ביום השמיני אונ דעם אכטין טאג מעג מען זייא אויך מקריב זיין:

רש"י

אמר ליה. רבי ישמעאל לרבי חמא בעי מינאי מילתא: כדברי אבא. רבי יוסי או כדברי רבי ולקמן תני פלוגתייהו במשנתין:

גמרא נדה דף י"א ע"ב

משתבח ליה רבי לר' ישמעאל בר' יוסי ברבי חמא בר ביסא דאדם גדול הוא אמר לו לכשיבוא לידך הביאהו לידי כי אתא אמר ליה בעי מינאי מילתא בעא מיניה בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם מהו אמר לו כדברי אבא אימא לך או כדברי רבי אימא לך אמר לו כדברי רבי אימא לי אמר ר' ישמעאל זהו שאומרים עליו דאדם גדול הוא היאך מניחין דברי הרב ושומעים דברי התלמיד

תוספות

היאך מניחין דברי הרב. משמע דר' יוסי היה רבו של רבי וקשה דאמר בס' זה בורר (דף כד) כמה מתכבים זה את זה דאלו רבי יוסי קיי' הוה כפוף ויושב לפני רבי ואמר כבר הורה זקן ורש"י פי' התם שהיה כפוף מחמת כבוד נשיאותו של רבי

משתבח ליה רבי לרבי ישמעאל ברבי יוסי ברבי חמא בר ביסא דאדם גדול הוא רבי האט געזאגט צו רבי ישמעאל ברבי יוסי אז רבי חמא בר ביסא איז אגרויסער מאן אונ האט אים געלויבט אמר לו האט רבי ישמעאל געזאגט צו רבי לכשיבא לידך אז רבי חמא וועט קומען צו דיר הביאהו לידי זאלסטו אים ברייננען צו מיר כי אתא אז רבי חמא איז געקומען צו רבי ישמעאל אמר ליה האט רבי ישמעאל געזאגט צו רבי חמא בעי מינאי מילתא פרעג פון מיר אזאך בעא מיניה האט רבי חמא גיפרעגט פון רבי ישמעאל בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם מהו אויב אאשה האט זיך בודק געוועזן מיט אטיכול. אונ זיא האט נים געזעהן פריער אויב דאס טיכול איז ריין צו נים ריין, אונ נאך דער בדיקה האט זיא אויך נים געזעהן אויב דאס טיכול איז ריין אדער נים ריין, נאר זיא האט דאס טיכול אריין געלייגט אין אקאסטין, אונ מארגין האט זיא געפונען בלוט אויף די טיכול, אונ מען ווייס נים צו דיא בלוט איז פון דער בדיקה, איז זיא טמא, אדער דאס בלוט איז געוועזן אויף דיא טיכול נאך פון פאר דיא בדיקה, איז זיא טהור, ווי איז דער דין אמר לו האט רבי ישמעאל געזאגט צו רבי חמא כדברי אבא אימא לך זאל איך דיר זאגין ווי מיין פאטער האט געזאגט או כדברי רבי אימא לך אדער איך זאל דיר זאגין ווי רבי האט געזאגט אמר לו האט רבי חמא געזאגט צו רבי ישמעאל כדברי רבי אימא לי זאג מיר וויא רבי האט געזאגט אמר רבי ישמעאל זהו שאומרים עליו דאדם גדול הוא האט רבי ישמעאל געזאגט דאס איז דער מענטש וואס מען זאגט אויף אים אז ער איז אגרויסער למדן היאך מניחין דברי הרב ושומעין דברי התלמיד ווי אזוי לאזט מען אוועק דיא רייד פון רבי אונ מען הערט די רייד פון תלמיד, מיין פאטער איז דאך

ואין נראה דא"כ היכי מוכיח דמחככין זה את זה וכי כשביל נשיאות לא הי' לו לפסוק כרבו והור"ת דבבחרותו של ר' יוסי גדול יותר ובזקנותו (מחמת התלמידים) נתחכם רבי יותר כדאמר נמי הכא הואיל ושכיחי רבנן קמיה מחדדין שמעתתיה:

ורבי חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדרי שמעתתיה:

ארבי פון רבי, און רבי חמא וויל ניט הערין די רייד פון מיין פאטער, נאר ער וויל הערין דיא רייד פון רבי וואס ער איז א תלמיד פון מיין פאטער ורבי חמא בר ביסא סבר רבי ריש מתיבתא הוא ושכיחי רבנן קמיה ומחדדי שמעתתיה און רבי חמא בר ביסא האט געטראכט רבי איז אראש ישיבה זענען בייא אים דא פיל רבנן און מען קלערט גוט דורך יעדער דין זענען זיינע דינים וואס ער פסקנט ריכטיגער וויא דיא דינים פון רבי יוסי:

זוהר יתרו דף פ"ח ע"ב

זכור את יום השבת לקדשו רבי יצחק אמר כתיב ויברך אלהים את יום השביעי וכתיב במן ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו כיון דלא משתכחי ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה. אלא הכי תאנא כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה משום דההוא יומא מתברכין מניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומא מההוא ברכא דמתברכאן ביומא שביעאה. ובגיני כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא בעי לסדרא פתורא ולאתתקנא סעידתא בליליא דשבתא בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין דהא בההוא זמנא אזדמן ברכא לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא ועל כך בעי לסדרא פתורא בליליא דשבתא בנהמא ובמזוני ר' יצחק אמר אפי' ביומא דשבתא נמי:

יוסף לחק

מוסר

מספר חרדים דף ס"ח ע"ב

כתיב ובשם אלהינו נדגול שישא דגל ה' בימינו ושם השם חקוק עליו כי מלחמת היצר היא מלחמת ה'. והרשעים וכסילים מרים קלון דגל הטומאה החיצונית ואז גורם לשלוט הכחות לסטרא דיליה שהם העכו"ם. והצדיקים הקדושים מריימין דגלו יתברך באותותיו ואז אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד ה' הושיעה המלך הנלחם את מלחמותנו הוא יעננו. כתב הרב רבינו עובדיה בריש מסכת פיאה דמצי איניש לאפרושי חמישית הריוח לצדקה וכו' וסימניך ונתתם חמישית לפרעה לפרעון חובת הבורא יתברך.

הלכה פסוקה

הרמב"ם הל' שבת פי"ח

(א) נותנין גרגיר של מלח וגרים של פול על פי הנר בערב שבת שיהיה דולק בליל שבת וכל הפתילות שאין מדליקין בהם בשבת עושין מהן מרורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין על גבי מנורה

כתיב ובשם אלהינו נדגול עס שטייט אין פסוק דוד המלך האט געזאגט מיר וועלין טראגין א פאן מיט דעם נאמען פון אונזער גאט שישא דגל ה' בימינו ושם השם חקוק עליו ער וועט טראגין דעם פאן פון גאט אין זיין רעכטע האנט און דער נאמען פון גאט וועט זיין אויסגעקריצט אויף דעם פאן כי מלחמת היצר היא מלחמת ה' ווארום די מלחמה פון יצר הרע איז אגעטליכע מלחמה והרשעים וכסילים מרים קלון דגל הטומאה החיצונית דיא רשעים און די נארין הייבין-אויף אשאנד דאס איז דער פאן פון טומאה וואס זיא איז אויסוויינינג ופון דער קדושה) ואז גורם לשלום הבאים לסטרא דיליה שהם העובדי גלולים דאמאלם איז ער גורם אז דער כח הטומאה זאל געוועלטיגען אויף די מענטשין וואס קומען צו זיין זייט, דאס זענען די וואס דינען עכו"ם והצדיקים הקדושים מרימין דגלו יתברך באותותיו און די הייליגע צדיקים הייבין-אויף דעם פאן פון גאט מיט זיינע צייכונגם ואז אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר דאמאלם וועלין דיא קומען מיט רייטוועגין און די וועלין קומען מיט פערד און מיר וועלין דערמאנען דעם נאמען פון אונזער גאט המה כרעו ונפלו זיי האבין געקניט און זענען גיפאלין ואנחנו קמנו ונתעודד און מיר האבין אונז אויפגעשטעלט און געשטארקט ה' הושיעה גאט העלף המלך הנלחם את מלחמותנו הוא יעננו דער מלך וואס שטרייט אונזערע מלחמות ער וועט אונז ענטפערין כתב הרב רבינו עובדיה בריש מסכת פיאה דער רבינו עובדיה שרייבט אין אנהייב מסכת פיאה דמצי איניש לאפרושי חמישית הריוח לצדקה א מענטש קען אפשיידין א פינפטיל פון זיין פארדינסט אויף צדקה וסימניך ונתתם חמישית לפרעה לפרעון חובות הבורא יתברך א סימן איז צו דער זאך עס שטייט אין פסוק איר זאלט געבין א פינפטיל צו פרעה, מיינט מען צו בצאהלין, צו בצאהלין די חובות וואס מען איז שולדיג צו הקדוש ברוך הוא

(א) נותנין גרגיר של מלח וגרים של פול על פי הנר בערב שבת מען מעג געבין אשטיקול זאלץ אדער אגרויסין ארבעס ובאבן אויף דעם ברעג רעריל פון לאמפ און אויף דעם שטיקול זאלץ אדער אויף דעם באב לייגט מען ארויף דאס קנייטיל ערב שבת שיהיה דולק בליל שבת עס זאל ברענען שבת ביי נאכט וכל הפתילות שאין מדליקין בהם בשבת און די אלע קנייטלאך וואס מען טאר זייא ניט אנצינדען ערב שבת אויף שבת עושין מהן מרורה מעג מען מיט זייא מאכין אפלאם עס זאל ברענען פון ערב שבת אויף שבת בין להתחמם כנגדה סאיי מען זאל זיך ווארעמען געגין דעם פלאם אום שבת בין להשתמש לאורה סאיי מען זאל ניטצען בייא אירע ליכטיגקייט בין על גבי מנורה סאיי ער

בין על גבי קרקע ולא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד: (ב) שמן שמדליקין בו לשבת צריך שיהא נמשך אחר הפתילה אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה כגון זפת ושעוה ושמן קיק ואליה וחלב אין מדליקין בהם. ומפני מה אין מדליקין בפתילות שאין האור נתלת בהן ולא בשמנים שאין נמשכים אחר הפתילה גזירה שמא יהיה אור הנר אפל ויטה אותה בשעה שישתמש לאורה:

אם ירגיל אדם לדון לכף זכות לדבר תמיד טוב ולא רע כלל יסיס כלי ונגור אל הקדושה ואם להפך בר מינן וכן העין בראותו חבירו בטוב עין הוא יברך וישפיע טוב לחבירו וגם יבורך ולהפך להפך בר מינן דכתיב טוב עין הוא יבורך וכתיב עיניך בשדה וכו' כדאיתא בזוהר:

האט געמאכט דעם פלאם אויף אמורה בין על גבי קרקע סאיי ער האט געמאכט דעם פלאם אויף די ערד ולא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד מען האט נאר געאסרת צו מאכין פון זיי אקנייטיל אין ארעדיל זאן צו צינדען וויא אליבט פון ערב שבת אויף שבת]: (ב) שמן שמדליקין בו לשבת דיא בוימאייל וואס מען ניכט אריין אין לאמפ עס זאל ברענען פון ערב שבת אויף שבת צריך שיהא נמשך אחר הפתילה דארף מען די בוימאייל זאל זיך ציהען נאך דעם קנייטיל אבל שמנין שאין נמשכין אחר הפתילה אבער די בוימאייל וואס ציהט זיך ניט נאך דעם קנייטיל כגון זפת ושעוה ושמן קיק ואליה וחלב דהיינו פעך אונ וואקס אונ די פעטס פון אזוי אפויגיל וואס הייסט קיק אונ די פעטס פון אשעפסענעם וויידיל אונ חלב צו שמאלצענע אין אכלי אונ אינוויינג איז אריין געשטעקט אקנייטיל אין מדליקין בהם טאר מען ניט אנצינדען מיט דיא פעטס פון ערב שבת עס זאל ברענען אום שבת ומפני מה אין מדליקין בפתילות שאין האור נתלית בהן פאר וואס טאר מען ניט אנצינדען מיט דיא קנייטלאך וואס דער פייער האלט זיך ניט אויף זייא ולא בשמנים שאין נמשכין אחר הפתילה אונ ניט מיט די בוימאייל וואס ציהט זיך ניט נאך דעם קנייטיל גזרה שמא יהיה אור הנר אפל מיר האבין מורא טאמער וועט זיין פינסטער [טונקעל] די ליכטיגקייט פון די ליכט ויטה אותה בשעה שישתמש לאורה וועט ער איינבייגין דעם לאמפ עס זאל בעסער ברענען ווען ער וועט וועלין ניטצען ביי די ליכטיגקייט [אום שבת]:

הוא אם ירגיל אדם לדון לכף זכות אויב אמענטש וועט זיך געוויינען צו משפטין יעדער מענטש צו גערעכטיגקייט לדבר תמיד טוב ולא רע כלל ער זאל אייביג ריידין גוטס אונ שלעכטס [גאר ניט] יהיה כלי ונגור אל הקדושה וועט ער זיין אכלי אונ ארער דורך אים זאל דורך גיין די קדושה ואם להפך בר מינן אונ אויב דער מענטש טוהט פארקערט, זאל דאס זיין אויסער אונז [דער שטראף וואס אויף אים וועט קומען] וכן העין אונ אזוי איז ביא די אויג בראותו חברו בטוב עין אז ער זעהט זיין חבר מיט אגוטע אויג הוא יברך וישפיע טוב לחבירו וועט ער בענטשין אונ וועט ברייניגען פיל גוטס צו זיין חבר וגם יבורך אונ ער אליין וועט אויך גיבענטשט ווערין ולהפך להפך בר מינן אונ אויב עס איז פארקערט. ער האט אשלעכטע אויג. ער פארגינט ניט זיין חבר וואס ער האט. איז אלץ פארקערט. איז קללות [אויסער אונז זאל דאס זיין] דכתיב [וואריום עס שטייט אין פסוק טוב עין הוא יבורך דער וואס האט אגוטע אויג [ער פארגינט זיין חבר וואס ער האט] וועט ער גיבענטשט ווערין וכתיב עיניך בשדה אשר יקצורין אונ עס שטייט אין פסוק בועז האט גיזאגט צו רות דיינע אויגין זאלין זיין [ווי זאלין קוקען] אויף די פעלד וואס זיי וועלין שניידין, ווייל דיינע אויגין וועלין ברייניגען אברכה אויף דיא פעלד כדאיתא בזוהר וויא עס שטייט אין זוהר: